

ISSN 2308-6106

AUDITIMI PUBLIK

KLSH

KËRKIMORE

SHKENCORE

INFORMATIVE

REVISTË 4 - MUJORE

Nr.12

2016

ALSAI

EUROSAI

INTOSAI

KONTROLLI I LARTË I SHTETIT
Experientia mutua omnibus prodest

AUDITIMI PUBLIK

REVISTË KATËRMUJORE
kërkimore-shkencore-informative
shqip -anglisht

Nr. 12/2016, Tiranë

ISSN 2308-6106

Viti i V-të i botimit 2016

Shtator-dhjetor 2015

Seria : botime KLSH - 03/2016/54

Titulli:

AUDITIMI PUBLIK NR.12

Redaktore : Irena Islami

Art Design: Elisa Metaj

Seria : botime KLSH - 03/2016/54

Shtypur në Shtypshkronjën ” ILAR”

Tiranë 2016

ALBANIAN SUPREME AUDIT INSTITUTION

Experientia mutua omnibus prodest

PUBLIC AUDIT

EVERY FOUR MONTHS MAGAZINE

of reseach, science and information
in Albanian and in English

No. 12/2016, Tirana

ISSN 2308-6106

September - December 2015

Series:Publications ALSAI - 03/2016/54

BORDI SHKENCOR

Dr. Bujar Leskaj , Kryetar i KLSH	Kryetar
Prof. Dr. Omer Stringa Profesor, Fakulteti i Ekonomisë (UT) (Kryeredaktor)	Anëtar
Prof. Dr. Jorgji Bollano , Kryetar i Këshillit Kombëtar të Kontabilistëve	Anëtar
Prof. Dr. Dhori Kule , Rektor, Universiteti i Tiranës	Anëtar
Prof.Dr. Skënder Osmani , Fakulteti i Gjeologjisë dhe Minierave	Anëtar
Prof. Dr. Ardian Nuni , Anëtar i Gjykatës së Lartë	Anëtar
Prof. Dr. Sotiraq Dhamo , Përgjegjës i Departamentit të Kontabilitetit FE (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Aurela Anastasi , Akademik, Fakulteti i Drejtësisë (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Argita Berisha , Profesor, Fakulteti i Drejtësisë (UT)	Anëtar
Prof. Dr. Lindita Lati , Kryetare e Autoritetit të Konkurrencës	Anëtar
Prof. Dr. Heinz-Dieter Wenzel , Profesor, Universiteti i Bambergut, Gjermani	Anëtar
Dr. Igor Soltes , ish-President i Gjykatës së Auditimit të Sllovenisë	Anëtar
Prof. Dr. Iraj Hashi , Universiteti Staffordshire në Britaninë e Madhe	Anëtar
Prof. Dr. Tonin Kola , Profesor, Fakulteti i Ekonomisë (UT)	Anëtar
Prof. As. Dr. Sazan Guri , Instituti “ G& G Group”	Anëtar
Prof.As.Dr. CPA Hysen Çela , Kryetar i IEKA, Managing Partner,nH	Anëtar

SEKRETARIATI

Irena Islami

Sekretare Kolegjiumi

INDERUAR LEXUES!

Kontrolli i Lartë i Shtetit ka tashmë në kolanën e botimeve të tij më shumë se 50 tituj, duke rritur në këtë mënyrë ndjeshëm komunikimin me qytetarët dhe transparencën e institucionit lidhur me veprimtarinë e tij.

Në këtë numër të 12-të të Revistës kanë kontribuar me shkrimet e tyre Drejtues të Institucioneve Supreme të Auditimit (SAI) dhe të Organizatave Ndërkombëtare të SAI-ve si z. Recai Akyel, Zv/President i EUROSAT-t dhe President i Gjykatës Turke të Llogarive; profesionistë të fushës së Ekonomisë si Prof.Dr. Omer Stringa, Prof.Dr.Agim Binaj, Prof.Dr.Servete Gruda, përfaqësues nga institucione të tjera shtetërore, drejtues dhe auditues të KLSH-së, etj

Janë të ftuar të publikojnë punimet dhe opinionet e tyre kontabilistë, financiarë, ekonomistë të përgjithshëm, specialistë të enteve publike dhe private, akademikë, ekspertë të shoqërisë civile, profesionistë të pavarur si dhe çdo i interesuar që gjen me vend trajtimin e një çështjeje të caktuar me interes në auditimin dhe vlerësimin e administrimit publik të vendit, bazuar në moton e INTOSAI “Experientia mutua omnibus prodest (Eksperiencia e Përbashkët ju shërben të gjithëve)”.

Bordi Editorial i Revistës ju fton të shprehni vërejtjet dhe sugjerimet tuaja në funksion të përmirësimit, të rritjes së cilësisë dhe efikasitetit të saj me qëllim që kjo Revistë Shkencore, të jetë një mundësi më shumë për zhvillimin e debatit në fushën e auditimit dhe më gjerë.

*ME RESPEKT,
BORDI EDITORIAL*

Adresa e redaksisë

Kontrolli i Lartë i Shtetit

Bulevardi “ Dëshmorët e Kombit”, nr. 3,

Tiranë Tel./ Fax. 04/ 228485, Tel. 04/ 251267

Web-site: www.klsh.org.al, E-mail: revista@klsh.org.al, klsh@klsh.org.al

PËRMBAJTJA

TITULLI	AUTORI	FAQE
Kontributi i EUROSAT-t në auditimin e Sektorit Publik	Prof.Ass.Dr. Recai Akyel President i Gjykatës Turke të Llogarive Botuar në EUROSAT Magazine,nr. 21	11
Kongresi i IX-të i EUROSAT-t dhe 90 vjet KLSH	Dr.Bujar Leskaj Botuar në EUROSAT Magazine, nr. 21	17
Roli i auditimit të jashtëm publik në Shqipëri dhe efektet e tij në popullatën shqiptare	Prof.Dr. Omer Stringa Fakulteti i Ekonomisë Universiteti i Tiranës	23
Profesionistët e kontabilitetit përballë problematikave të evazionit fiskal dhe veprimeve të tjera të paligjshme	Prof.Dr.Agim Binaj Prof.Dr.Flutura Kalemi	31
Reformat në menaxhimin e Financave Publike në Shqipëri	Gelardina Prodani (Phd Kandidat) Sekretar i Përgjithshëm Ministria e Financave	45
Partneriteti Privat Publik vs Konkencioneve dhe e Drejta e Konkurrencës: Rasti i Shqipërisë	Prof.Dr.Servete Gruda Autoriteti i Konkurrencës Prof.Ass.Dr. Brilanda Bushati Universiteti “Luigj Gurakuqi”, Shkodër Esa Hala, Msc Tonnuci&Partners Albania	55

Migrimi nga IPSAS në EPSAS në vendet e Bashkimit Evropian	Luljeta Nano & Aulona Jonuzi KLSH	73
Hartat konjitive si një instrument kyç i auditimit të performancës	Dr.Rinald Muça KLSH	87
Një histori e shkurtër e auditimit të Performancës në ECA dhe sfida e vlerës së shtuar	John Sweeney, Menaxher Kryesor Gjykata Evropiane e Audituesve (ECA) Botuar ne Revistën e ECA, nr.03, Mars 2016	95
EUROSAI: 25 vjet bashkëpunim i frytshëm për forcimin e Auditimit të Jashtëm	Maria Jose de la Fuente y de la Calle SAI Spanjoll Botuar në EUROSAI Magazine, nr. 21	113
Reformat strukturore dhe potenciali i zhvillimit në BE	Peter Halmai Botuar ne Revistën “Financat Publike” Nr.4/2015 SAI Hungarez	123
IDI&EUROSAI-partnership i qëndrueshëm për zhvillimin e kapaciteteve të SAI-ve	Botuar në EUROSAI Magazine, nr. 21	151
Info nga vendi	Aktivitete të KLSH-së (shtator-dhjetor 2015)	159
Gjykata e Llogarive të Luxemburgut	Profil	219

Zyra Kombëtare e Auditimit të Maltës	Profil	219

Zyra Kombëtare e Auditimit të Lituanisë	Profil	223

CONTENT

TITLE	AUTHOR	PAGE
Contribution of EUROSAl in public sector auditing	Assoc.Prof.Dr. Recai Akyel President, Turkish Court of Accounts <i>Published in EUROSAl Magazine,nr.21</i>	229
IX th EUROSAl Congress and 90 years of ALSAl	Dr.Bujar Leskaj Published in EUROSAl Magazine,nr.21	235
Role of external public audit in Albania in improving good governance in the country	Prof.Dr. Omer Stringa Faculty of Economy Tirana University	241
Accounting professionals in front of the problems of tax evasion and other illegal actions	Prof.Dr.Agim Binaj Prof.Dr.Flutura Kalemi	249
Reforms in public financial management in Albania	Gelardina Prodani (Phd Candidate) Secretary General Ministry of Finance	261
Public-Private Partnership vs. Concession and the Rights of Competition: Albanian Case	Prof.Dr.Servete Gruda Competition Authority Assoc.Prof.Dr. Brilanda Bushati University "Luigj Gurakuqi", Shkodër Esa Hala, Msc Tonnuci&Partners Albania	271

Migration of IPSAS toward EPSA, in the EU member states countries	Luljeta Nano &Aulona Jonuzi ALSAI	285
Cognitive maps as a key instrument in performance audit	Dr.Rinald Muça ALSAI	299
A short history of performance audit at the ECA and the Challenge of adding value	John Sweeney, Principal Menaxher CEAD Chamber, ECA <i>Published in Journal of ECA, nr.03, March 2016</i>	307
EUROSAI: Twenty-five years of fruitful cooperation to strengthen external audit	Maria Jose de la Fuente y de la Calle Member of the Spanish Court of Audit <i>Published in EUROSAI Magazine,nr.21</i>	323
Structural Reforms and Growth Potential in the European Union	Peter Halmai Public Finance Quarterly Journal Nr.4/2015 Hungarian SAI	333
IDI & EUROSAI-enduring partnership for capacity development of SAI-s <i>INTOSAI Development Initiative</i>	<i>Published in EUROSAI Magazine,nr.21</i>	359
Events and activities of ALSAI during September-December 2015	INFO	367
The Court of Auditors of Luxembourg	Profil	417
National Audit Office of Malta	Profil	419
National Audit Office of Lithuania	Profil	423

Kontributi i EUROSAT-t në auditimin e Sektorit Publik

TCA i jep rëndësi të veçantë aktiviteteve të EUROSAT-t, të cilat i shërbejnë rritjes së kapaciteteve të saj aktuale. Rritja e kapaciteteve, arrihet nga njëra anë nëpërmjet mundësive të bashkëpunimit që ofrohen nga EUROSAT dhe nga ana tjetër nëpërmjet transferimit të njohurive dhe eksperiencës tek SAT-et e vendeve anëtare.

Nga: Prof. Ass. Dr. Recai Akyel,
President i Gjykatës Turke të
Llogarive

Hyrje

Organizata Evropiane e Institucioneve Supreme të Auditimit (EUROSAT) si një nga grupet rajonale të Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAT), është një organizatë shumë e rëndësishme që synon forcimin e auditimit të sektorit publik, nëpërmjet 50 anëtarëve të saj në të gjithë Evropën. Objektivi kryesor i kësaj organizate është promovimi i qeverisjes së mirë si dhe shkëmbimi i njohurive dhe eksperiencave midis shteteve anëtare

përmes kornizës dhe koncepteve të transparencës dhe integritetit. Përveç pjesëmarrjes së rregullt në kongreset dhe aktivitetet e EUROSAT-t, TCA është angazhuar dhe ka dhënë kontributin e saj aktiv në grupet e punës dhe ekipet e përmbushjes së objektivave të kësaj organizate.

TCA i jep rëndësi të veçantë aktiviteteve të EUROSAT-t, të cilat i shërbejnë rritjes së kapaciteteve të saj aktuale. Rritja e kapaciteteve, arrihet nga njëra anë nëpërmjet mundësive të bashkëpunimit që ofrohen nga EUROSAT dhe nga ana tjetër nëpërmjet transferimit të njohurive dhe eksperiencës tek SAT-et e vendeve anëtare. Referuar kontributeve të EUROSAT për SAT-t

anëtare me fokusin tek efektiviteti dhe kriteret e mirëqeverisjes në auditimin e sektorit publik, aktivitetet e kryera nga TCA janë pjesëmarrja në kongrese, në grupet e punës, në konferencat e përbashkëta dhe në revistën e EUROSAT-t, si mekanizma kryesore të përdoruara nga kjo organizatë për rritjen e bashkëpunimit midis SAT-eve. Në këtë shkrim do të prezantohen arritjet, përvojat dhe shembujt e praktikave të mira të përfituara nga TCA në këto aktivitete të EUROSAT-t.

Kongreset e EUROSAT-t

Për të demonstruar rëndësinë që TCA i jep aktiviteteve të EUROSAT-t, ajo merr pjesë në evente të rëndësishme të tilla si kongreset e EUROSAT-t, në të cilat përfaqësohet nga delegacione të nivelit të lartë, të kryesura nga Presidenti. TCA i konsideron kongreset e EUROSAT-t si një mundësi të rëndësishme për zhvillimin e aktivitetit të saj të vazhdueshëm dhe rritjen e cilësisë së punës së saj audituese. Konkluzionet dhe rekomandimet e përbashkëta të publikuara në fund të kongreseve adresohen me përpik-

mëri nga Presidenti i TCA, krahasohen me politikat ekzistuese dhe strategjitë e TCA. Për ato çështje ku rekomandimet mund të gjejnë përdorim hartohen politika dhe plane për t'u implementuar në të ardhmen. Përveç kësaj, çështjet që shqyrtohen në kongrese, për të cilat hartohen dhe konkluzione e rekomandime, përdoren si të dhëna të rëndësishme për aktivitetet dhe trajnimet e organizuara nga TCA.

Grupet e Punës

Grupi i punës për Teknologjinë e Informacionit

Objekti kryesor i Grupit të Punës për Teknologjinë e Informacionit, i cili është krijuar me një vendim të marrë në Kongresin e EUROSAT-t, të mbajtur në Moskë në vitin 2002, është të promovojë ekspertizën dhe shkëmbimin e përvojës midis SAT-eve Evropiane në fushën e teknologjisë të informacionit. TCA merr pjesë rregullisht në mbledhjet e Grupit të punës së IT dhe përfitimet nga kjo pjesëmarrje janë të konsiderueshme, duke ndikuar kështu në ngritjen e kapaciteteve institucionale. Si rrjedhojë e kontri-

butit në aktivitetet e këtij grupi, TCA ka publikuar Manualin e Auditimit të IT, në të cilin përshkruhet se si duhet të kryhen auditimet e sistemeve institucionale të informacionit në përputhje me këtë manual dhe me standardet ndërkombëtare të auditimit.

Përveç kësaj, TCA ka vënë në përdorim të të gjithë audituesve platformën "SayCAP", e cila aktualisht lejon kryerjen dhe dokumentimin e proceseve të auditimit në përputhje me standardet ndërkombëtare. Në dritën e zhvillimeve të fundit është ngritur një grup auditimi IT brenda TCA dhe janë audituar sistemet IT të subjekteve publike.

Grupi i Punës për Auditimin e Mjedisit

Grupi i Punës për Auditimin e Mjedisit është grupi më i madh i punës, në të cilën merr pjesë në mënyrë aktive TCA. TCA është anëtare e grupit të punës, krijuar me vendimin e marrë në Kongresin e EUROSAT-t, të mbajtur në Paris në vitin 1999 dhe ka marrë pjesë në disa auditime të përbashkëta,

ku duhet vënë theksi në kontributin e saj për planifikimin e auditimeve dhe zhvillimin e metodologjive.

Këtu mund të përmendim auditimin paralel për mbrojtjen nga ndotja të Detit të Zi, të kryer në vitet 2009-2011 nga SAT-t e vendeve në kufi me Detin e Zi. Në këtë auditim SAT-et patën mundësinë të adresojnë qasje dhe metodologji të ndryshme auditimi, si dhe të ndajnë përvojat për pyetjet dhe çështjet e auditimit të përbashkët.

Grupi i Punës për Auditimin e Fondeve të alokuara për Fatkeqësitë dhe Katastrofat

Madhësia dhe ndikimet e fatkeqësive, të cilat ndodhin pothuajse kudo nëpër botë, detyrojnë SAT-t ti japim rëndësi auditimit të aktiviteteve para dhe pas fatkeqësive. TCA merr pjesë aktive në aktivitetet e Grupit të Punës për Auditimin e Fondeve të Alokuara për Fatkeqësitë dhe Katastrofat. TCA synon që nëpërmjet anëtarësimit në këtë grup të përfitojë nga përvojat e vendeve të

tjera dhe të prezantojë njohuritë e saj tek SAI-et anëtare.

Task Force për Auditimin dhe Etikën

Task Force e EUROSAT-t për Auditimin dhe Etikën u krijua për të inkurajuar SAI-et për të vlerësuar sjelljet etike dhe në këtë kuptim për ti mbështetur ato përmes shkëmbimit të eksperiencave. TCA merr pjesë rregullisht në aktivitetet e Task Forcës dhe kryen aktivitetet e nevojshme për t'u siguruar që të gjithë audituesit të kenë qasje në çështjet e diskutuara, rezultatet, rekomandimet dhe praktikën më të mira, në mënyrë që këto të mund të reflektohen brenda institucionit.

Ekipet e përmbushjes së objektivave

Ekipi i përmbushjes së objektivit të ngritjes së kapaciteteve

Ekipi i përmbushjes së objektivit të ngritjes së kapaciteteve kryen veprimtarinë e tij me synimin që të sigurohet që SAI-t veprojnë në mënyrë efektive dhe kryejnë detyrat e tyre në përputhje me standardet profesionale, në mënyrë të besueshme dhe të

kualifikuar. Ky ekip kryen aktivitetet e tij në kuadër të një programi vjetor. TCA i është bashkuar këtij ekipi pak kohë më parë dhe është anëtare e ekipit "Shpërnda mesazhin".

Ekipi i përmbushjes së objektivave të Standardeve Profesionale

Me ndihmën e profesionistëve me përvojë, pjesë e këtij grupi, TCA ndjek zhvillimet e fundit të bëra nga SAI-et anëtare, identifikon teknikat dhe metodat prej të cilave mund të përfitojë dhe zhvillon plane e strategji për t'i implementuar ato në proceset e veta të punës së përditshme. Në përputhje me këtë, TCA ka deklaruar se *"do ti kryejë auditimet e saj në përputhje me standardet ndërkombëtare"* si dhe në përputhje me politikën, strategjitë, aktet nënligjore, përfshirë këtu dhe ligjin organik.

Ekipi për përmbushjen e objektivave për shkëmbimin e njohurive

Ky ekip synon të përmirësojë shkëmbimin e njohurive dhe përvojave në mes anëtarëve të

EUROSAT-t dhe partnerëve të jashtëm, në mënyrë që të forcojë përgjegjshmërinë dhe transparencën në auditimin e sektorit publik.

Ekipi për realizimin e objektivave për qeverisjen dhe komunikimin

TCA do të marrë presidencën e EUROSAT-t pas Gjykatës Holandeze të Auditimit dhe do të organizojë Kongresin e X-të, të EUROSAT-t. Në këtë kuadër, ajo merr pjesë në mbledhjet e ekipit për realizimin e objektivave për qeverisjen dhe komunikimin dhe luan një rol aktiv në vendimmarrje.

Konferencat e përbashkëta

Në përpjekjen e saj për të qenë një anëtare aktive e EUROSAT-t, TCA merr pjesë në konferenca të përbashkëta si pjesëmarrëse dhe organizatore. Në këtë kontekst, TCA mirëpriti në Stamboll në shtator 2011, Konferencën e I-rë të Përbashkët EUROSAT-ASOSAT, tema e së cilës ishte *"Sfidat për sigurimin e transparencës dhe llogaridhënies në menaxhimin e financave publike"*. Në këtë konferencë morën pjesë SAI anëtare të

ASOSAT-t dhe EUROSAT-t. Përveç kësaj, në Konferencën e IV-t të Përbashkët të EUROSAT-ARABOSAT që u zhvillua në Baku, në prill 2013 me temë kryesore *"Sfidat moderne për ndërtimin e kapaciteteve të SAI-ve"*, TCA u përfaqësua nga një delegacion i nivelit të lartë dhe Presidenti i TCA mbajti prezantimin me temë *"Roli i SAI-ve në zhvillimin e Menaxhimit të Financave Publike"*.

Revista e EUROSAT-t

Revista e EUROSAT-t publikohet çdo vit që prej vitit 1991. Në këtë revistë anëtarët paraqesin përvojat e tyre në lidhje me auditimin e fondeve dhe shpenzimeve. Artikujt me titull *"Roli proaktiv dhe strategjik i komunikimit bashkëpunues për të përmirësuar efektivitetin e SAI-ve"*, *"Shembulli i partneritetit SAI-Universitet: "Programi Master në Auditim Institucionet Supreme të Auditimit si garanci për qëndrueshmërinë fiskale"* dhe *"Sfidat për sigurimin e transparencës dhe llogaridhënies në menaxhimin e financave publike dhe roli i SAI-ve"* mbajnë autorësinë e Presidentit të TCA dhe janë botuar në nr. 20 të revistës së

EUROSAI-t në vitin 2014, në nr.19
në vitin 2013, në nr.18 në vitin
2012 dhe në nr.17 në vitin 2011.

Konkluzion

TCA gjithnjë e më shumë po merr pjesë në aktivitetet e EUROSAI-t, duke përfituar nga këto aktivitete në fushën teorike dhe praktike.

TCA ka hartuar dokumentet e saj strategjike, duke u mbështetur në konkluzionet dhe rekomandimet e EUROSAI-t dhe i ka fokusuar aktivitetet kërkimore - zhvillimore në përputhje me zhvillimet e kësaj organizate. Nga ana tjetër, TCA ka pasur mundësinë të transferojë njohuritë dhe përvojat e veta tek anëtarët e SAI-ve të tjera.

Në këtë pikë, TCA si presidente e ardhshme e EUROSAI-t do të vazhdojë përgatitjen e Kongresit të ardhshëm të kësaj organizate. TCA ka siguruar përvoja të rëndësishme për realizimin e qeverisjes së mirë dhe kryerjen e një pune audituese të besueshme dhe efektive, nëpërmjet implementimit të kornizës së bashkëpunimit të ndërsjellë me EUROSAI-n.

Shkrim i marrë nga EUROSAI Magazine, nr.21, 2015

Përktheu: Alma Shehu

Specialiste e Marrëdhënieve me Jashtë

Drejtorja e Komunikimit, Botimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë

Kongresi i IX-të i EUROSAT-t dhe 90 vjetori i KLSH-së

Ne do të ndjekim me besim rrugën e nisur dhe në çdo hap që hedhim ndejmë mbështetjen dhe inspirimin që na vjen nga organizata jonë e përbashkët, EUROSAT. Le të vazhdojmë në këtë rrugë!

Nga: Dr. Bujar Leskaj, Kryetar
i KLSH-së.

Organizata jonë EUROSAT ka bërë një rrugë të gjatë që nga krijimi i saj në vitin 1990. Gjatë këtij çerek shekulli, ne në KLSH kemi pasur shpesh herë dhe në mënyra të ndryshme mbështetjen e EUROSAT-t, por unë do të citoj diçka që ka ndodhur së fundmi.

Në qershor të vitit të kaluar, një delegacion i KLSH-së prej katër audituesish ishte në Hagë, ku mori pjesë në Kongresin e IX-të të EUROSAT-t, i cili iu dedikua inovacionit. Na tërhoqi shumë tema qendrore e Kongresit dhe

motoja: “Kur ka qenë hera e fundit që keni bërë diçka për herë të parë?” Atmosfera e Kongresit, dashamirësia dhe mbështetja e njerëzve që takuam dhe biseduam, sesioni *the “open mic”*, workshopet dhe seminarët, diskutimet dhe shkëmbimi i njohurive, na inspiruan që të përpiqemi të bëjmë diçka të re kur u kthjem në Shqipëri.

Në konkluzionet dhe rekomandimet e Kongresit të IX-të të EUROSAT-t pati një konkluzion shumë të rëndësishëm, “SAT-t duhet të përpiqen që të kenë një kulturë inovative, duke mësuar dhe përfutur nga mundësitë dhe eksperiencat me të cilat ndeshen;

SAI-t duhet të sigurojnë qëndrueshmërinë e tyre duke qenë të hapur për të bërë gjërat ndryshe, duke bërë gjëra të ndryshme dhe duke adresuar çështje të reja; shkëmbimi i eksperiencave dhe ndarja e dilemave brenda komunitetit të EUROSAI-t është një përfitim reciprok”, që na ndihmon për të pasur një qasje të re.

Me afrimin e 90 vjetorit të institucionit tonë, ne menduam që ta përkujtojmë këtë ngjarje për herë të parë në historinë e KLSH-së. Në 26 maj 2015, ne e festuam këtë përvjetor me një ceremoni të thjeshtë, në të cilën morën pjesë partnerët tanë më të mirë nga vendi dhe Europa.

Pse e përkujtuam 90 vjetorin e KLSH-së ?

Shqipëria është një shtet relativisht i ri me një histori 103 vjeçare, themeluar në vitin 1912. Shumë institucione kushtetuese kanë ende nevojë të fitojnë besimin në forcat e tyre. Ne mendojmë se nëpërmjet respektimit të vlerave të së shkuarës dhe të personaliteteve që kanë bërë historinë, ne ndihmojmë në krijimin e memories instituci-

onale. Në institucionin tonë, ne u kemi dhënë gjithnjë vendin e duhur dhe respektin që meritojnë të gjithë menaxherëve dhe audituesve të KLSH-së, të cilët gjatë periudhës 1925-1939 kanë punuar shumë dhe me integritet të lartë.

Si shumica e institucioneve publike në vendin tonë, edhe KLSH trashëgoi një të kaluar të veshtirë nga periudha komuniste (1944-1990), kohë në të cilën institucionet shqiptare ishin të gjitha në shërbim të Partisë-Shtet dhe kishin humbur pavarësinë e tyre. Gjatë 25 viteve të fundit, ne jemi përpjekur të modernizojmë institucionin tonë dhe të realizojmë auditimet tona në përputhje me standartet e INTOSAI-t.

Ligji i Ri i KLSH-së

Viti i kaluar shënoi një moment historik për ne. Në nëntor të vitit 2014, Parlamenti i Shqipërisë miratoi Ligjin e Ri të KLSH-së. Procesi zgjati 2 vjet. Për herë të parë në historinë tonë të pas-komunizmit, ne u përballëm me pengesa të forta, të ardhura si rezultat i mungesës së dijeve dhe të interesave okulte për të privuar

Institucion Suprem të Auditimit në Shqipëri nga e drejta për të pasur akses të pakufizuar në informacion, që është e nevojshme dhe e domosdoshme për të kryer auditime profesionale. Na erdhën ndër mend të gjitha rastet e ngjashme të përshkruara nga partnerët tanë të EUROSAT-t, gjatë konferencave apo eventeve të tjera të EUROSAT-t. Ne u interesuam dhe pyetëm për ligjet dhe dokumente të tjera të lidhura me këtë çështje, në mënyrë që të ishim të *"pajisur"* mirë. Dhe të gjithë na ndihmuan! Fryma e bashkëpunimit të EUROSAT-t dhe INTOSAT-t dhe mbështetja e tyre e pakursyer bënë diferencën.

Ishte një sfidë për ne që të bindnim deputetet e parlamentit për nevojën e domosdoshme të KLSH-së për të pasur akses të pakufizuar në informacion gjatë zhvillimit të auditimeve. Në shumë seanca dëgjimore me deputetet për ligjin e ri të KLSH-së, si në Komisionin e Ekonomisë dhe Financave, në Komisionin e Ligjeve si edhe në atë të Integritetit Europian, mënyra se si EUROSAT bashkëpunon dhe mbështet anëtarët e saj për pavarësinë e tyre, na frymëzoi

edhe ne që të njohim deputetët me praktikën dhe shembujt më të mirë të organizatës sonë europiane, duke u treguar se si SAT-t Europiane veprojnë lidhur me këtë çështje.

Rezoluta e 22 dhjetorit 2011 e Kombeve të Bashkuara *"Promovimi i efikasitetit, llogaridhënies, efektivitetit dhe transparencës së administratës publike nëpërmjet forcimit të Institucioneve Supreme të Auditimit"*, na ndihmoi të ecnim përpara, ashtu sikurse edhe idetë dhe eksperiencat që fituam nga pjesëmarrja në Task Forcën e EUROSAT-t për Auditimin dhe Etikën dhe Grupin e Punës së EUROSAT-t për auditimin e mjedisit, gjatë vitit 2014.

Dëshiroj të nënvizoj që ne patëm mbështetje të madhe profesionale për ligjin tonë të ri edhe nga Komisioni Europian dhe nga ekspertët e DG Budget, si edhe nga ekspertët e SIGMA-s. Ligji i ri përveçse është në përputhje të plotë me standardet e INTOSAT-t, ka për qëllim të modernizojë institucionin dhe të ketë një bashkëpunim më të ngushtë me strukturat europiane si Gjykata

Europiane e Audituesve dhe SAI-t e zhvilluara Europiane, duke përfutur nga avantazhet dhe mundësitë që ofrojnë aktivitetet e EUROSAT-t. Ligji i ri citon specifikuisht INTOSAT-n dhe EUROSAT-n dhe është në të njëjtën linjë me strategjinë e zhvillimit të EUROSAT-t, 2011-2017 dhe atë të INTOSAT-t, 2011-2016.

Ngjarje e re për KLSH-në

Pas miratimit të ligjit të ri dhe inspirimit që morën në Kongresin e IX-të të EUROSAT-t për të bërë diçka të re, ne organizuam në 26 maj 2015 (data e 90 vjetorit të

krijimit të KLSH-së) një ceremoni në Kuvendin e Shqipërisë. Dr.Josef Moser, Sekretar i Përgjithshëm i INTOSAT-t dhe President i Gjykatës Austriake të Auditimit, Dr.Vitor Manuel da Silva Caldeira, President i ECA dhe Prof.Dr.Recai Akyel, Zv/President i EUROSAT-t dhe President i Gjykatës Turke të Llogarive morën pjesë në këtë ceremoni, si edhe shumë Presidentë dhe përfaqësues të lartë të shumë SAI-ve të rajonit, si SAI Kroat, i Malit të Zi, i Kosovës, Serbisë, Maqedonisë, etj.

Me këtë rast, Presidenti i Republikës së Shqipërisë i dekoroi me medaljen “*Për merita të veçanta civile*”, Dr.Moserin dhe Dr.Caldeirën, duke vlerësuar mbështetjen që Sekretariati i

Përgjithshëm i INTOSAI-t dhe ECA i kanë dhënë KLSH-së në rrugën e zhvillimit dhe të progresit për të qenë një SAI modern europian.

Të gjitha këto aktivitete forscan tek audituesit tanë besimin tek rëndësia e misionit dhe e punës së tyre dhe rritën imazhin e KLSH-së në opinionin publik për shkak të vlerësimit dhe të mbështetjes nga partnerët ndërkombëtarë.

Në fakt, edhe përpara Kongresit të IX-të EUROSAT-t, në vitet 2012-2013, tre qasje të reja ishin evidentuar në punën tonë.

Së pari, ne kemi publikuar libra, përkthime si manualin e auditimit financiar, të përputhshmërisë, të performancës dhe të auditimit të IT, si edhe botime që lidhen me historikun e KLSH-së, me performancën e aktivitetit të KLSH-së, 10 numra të Revistës Shkencore

“*Auditimi Publik*”, etj. KLSH ka tashmë 46 botime, në mënyrë që të ndihmojë audituesit e tij të rrisin njohuritë e tyre për standartet e INTOSAI-t, si edhe për punën dhe performancën e institucionit të tyre.

Së dyti, për tre vite radhazi (2012,2013 dhe 2014), KLSH ka organizuar Konferencën e tij Shkencore Vjetore, ku ka ftuar përfaqësues të botës akademike nga vendi dhe bota, auditues të brendshëm dhe studjues nga SAI-t partnere, deputetë të Kuvendit të Shqipërisë, etj,. Konferenca është kthyer tashmë në një traditë dhe Konferenca e katërt që do të zhvillohet këtë vit do ti dedikohet analizës së riskut.

Së treti, ne jemi përpjekur që audituesit tanë të jenë prezentë publikisht. Ne i motivuam që ata të shkruajnë editorialë dhe shkrime në shtypin e përditshëm. Shkrimet e audituesve të KLSH-së sollën reagime në blogjet që menaxhohen nga gazetatat e përditshme. Pjesa më e madhe e komenteve të lexuesve vlerësonin çështjet e trajtuara nga

audituesit dhe veçanërisht masat e propozuara nga audituesit për përmirësimin e punës në shumë fusha, në shumë institucione publike të rëndësishme.

Gjëja më e rëndësishme ishte që audituesit nëpërmjet kësaj risie panë përfitimin që erdhi nga këto shkrime dhe patën dëshirën të vazhdonin. Disa auditues, pas leximit të komenteve në blogje, lidhur me artikujt e shkruar prej tyre, u motivuan të shkruajnë më shume lidhur me këto tema, ose edhe për tema të tjera të rëndësishme.

Në tre vitet e fundit, ne realizuam rritjen e ndjeshme të ditëve të trajnimit për auditues, duke arritur në 22 ditë/auditues në vit dhe 25 ditë/vit/për audituesit e rinj (në 2011, kjo shifër ishte 2.1/ditë/vit/auditues). Gjatë kësaj periudhe, auditimet e performancës pësuan një rritje të konsiderushme në numër dhe në cilësinë e auditimeve, si edhe në cilësinë e gjetjeve dhe të rekomadimeve të dhëna për përmirësimin e punës. Nisur nga të gjitha këto risi, tashmë të

konsoliduara, ne e shikojmë të ardhmen me një këndvështrim shumë optimist. Sfida jonë është që të modernizojmë më tej aktivitetin e auditimit, në përputhje me orientimet e EUROSAI-t, duke ndihmuar vendin tonë në progresin e mëtejshëm për të qenë pjesë e BE-së, dhe në përputhje të plotë me mandatin tonë kushtetues dhe me pritshmëritë e Kuvendit dhe të publikut për punën tonë. Ne do të ndjekim me besim rrugën e nisur dhe në çdo hap që hedhim ndejmë mbështetjen dhe insip-irimin që na vjen nga organizata jonë e përbashkët, EUROSAI. Le të vazhdojmë në këtë rrugë!

Shkrim i marrë nga EUROSAI Magazine, nr.21, 2015

Përktheu: Irena Islami

*Drejtoria e Komunikimit,
Botimit dhe Marrëdhënieve
me Jashtë*

Roli i Auditimit të Jashtëm Publik në Shqipëri në përmirësimin e mirëqeverisjes në vend

Institucionet Supreme të Auditimit përbëjnë një nga shtyllat kryesore të zhvillimit ekonomik të një vendi, nëpërmjet rolit që ata luajnë në auditimin e financave publike dhe përfshirjes në procesin e globalizimit të praktikave audituese të unifikuara, duke siguruar kushtet për një përfitim shtesë në mirëqenien e shoqërisë si në vend ashtu dhe jashtë.

Nga: Prof.Dr.Omer STRINGA,

Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti
i Tiranës

Hyrje

Globalizimi i ekonomisë solli zvogëlimin e distancave dhe unifikim të praktikave ndërkombëtare. Zhvillimi ekonomik dhe rritja e mirëqenies pasuan fenomenin e globalizimit, si pasojë e disa fenomeneve të njëkohshme si krijimi i kushteve të përfitimeve nga ekonomia e shkallës dhe uljes së kostove që shoqërojnë tregjet

monopolistike dhe oligopolistike, etj. Ai solli në skenë, gjithashtu, fenomenin e shfrytëzimit nga ana e operatorëve ekonomikë, të provincializmit të kuadrit rregullator dhe kontrollues të shteteve, duke përvetësuar nga vlera e shtuar që pasoi fenomenin e globalizimit. Për këtë në një hap të mëpasshëm qeveritë filluan të bashkërendojnë veprimet e tyre, përmes organizimeve ndër qeveritare, në interes së shoqërisë dhe për të përftuar vlerën më të lartë të shtuar në emër të saj. Rregullimi shtetëror ka ndjekur këtë proces globalizues, si në kuadrin e marrëveshjeve ndër-

kombëtare, ashtu dhe rregullimet dhe përmirësimet ligjore. Shprehje më e qartë e unifikimit ndër-qeveritar si pasojë e stimulit ekonomik, është Bashkimi Evropian. Unifikimi evropian mori formën më të lartë duke krijuar entitete si Parlamenti Evropian, Këshilli Evropian, Këshilli i Bashkimit Evropian, Komisioni Evropian, Gjykata e Llogarive, Banka Qendrore, dhe Gjykata e Audituesve. Fryma e këtij bashkimi është shumë dimensionale, por stimul primar mbetet përqaftimi i globalizimit të ekonomisë dhe menaxhimi i këtij procesi përmes unifikimit të qëndrimit në nivel ndërkombëtar. Unifikimi i praktikave audituese midis shteteve është parë si një element kyç në krijimin e një qeverisjeje të rregullt dhe një mirë funksionim të tregut. Investimet ndër rajonale, që Komuniteti Evropian ka ndërmarrë, me qëllim zhvillimin e përbashkët ekonomik, ka shtruar nevojën për një kontroll si në nivel qendror, përmes Gjykatës Evropiane të Llogarive, ashtu dhe në nivel kombëtar, përmes institucioneve të larta të auditimit të jashtëm publik. Mbledhja e një informacioni

të unifikuar dhe në përputhje me standardet ndërkombëtare të auditimit është një prerogativë për të krijuar bazën e të dhënave të lexueshme për Komisionin Evropian si dhe të krijimit të informacionit të përpunueshëm statistikisht. Niveli i sigorisë në informacionin e mbledhur nga Gjykata Evropiane e Auditimit ka qenë shesh objekt i kritikave mediatike. Që në vitin 1994, Gjykatës Evropiane të Audituesve, i është kërkuar që të prononcohet përmes një *“Deklaratë të Sigurisë”*. Besueshmëria e informacionit mbi të cilën mbështet vendimmarrja e Komisionit është kritikuar shesh në lidhje me sigurinë dhe vlerën e përdorimit të informacionit. Ndodhëse Komisioni shprehet se në vlerësimin e tij shkeljet dhe parregullsitë shtrihen deri në nivelin 0.09%, nivel i tolerueshëm dhe brenda çdo pragu materiali-teti, kritikizmi ndaj këtyre praktikave mbetet i lartë. Këto qëndrime kritike u pasuan me një theksim të mëtejshëm se informacioni mbi llogaritë kombëtare duhet të ishte audituar më parë nga Institucionet Supreme të Auditimit. Në raportin e vitit 2009 mbi implementimin e

buxhetit të BE, Gjykata e llogarive pranoi se në dy zona me influencë në mirëqenien e komunitetit si ajo e bujqësisë dhe prokurimeve rajonale, u gjetën gabime përtej pragut të materialitetit. Komisioni dhe Parlamenti Evropian përmes Direktivës 2005/55/EC në përgjigje të globalizimit, shpreh nevojën për një zhvillim profesional drejt standardeve të unifikuara. Për këtë Komisioni Evropian rekomandon trajnimin e vazhdueshëm profesional dhe unifikim të sistemit vlerësues.

Roli i Institucioneve Supreme të Auditimit

Të gjithë vendet kanë përshtatur praktikat e tyre qeverisëse në përgjigje të globalizimit të ekonomisë. Institucionet audituese të qeverive gjithashtu janë bërë pjesë e këtij procesi përshtatjeje. Auditimi i jashtëm publik ka përfshirë në objektivat e tij të zhvillimit vetëdijen se auditimi i shërben zhvillimit kombëtar.

Referuar fjalës së mbajtur me rastin e 90 vjetorit të KLSH-së nga z. Gene Dodaro, Kontrollor i Përgjithshëm i Zyrës së Auditimit të

Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës (GAO): “...*Institucionet Supreme të Auditimit luajnë rol kyç në dhënien e informacioneve dhe analizave të rëndësishme zyrtarëve publikë, të cilat janë të nevojshme për të adresuar sfidat specifike të vendit, është gjithashtu e vërtetë se shumë nga problemet që ne hasim sot, janë të një natyre globale dhe kërkojnë bashkëpunim dhe zgjidhje ndërkombëtare.... Grupi i Punës i INTOSAI-t për Modernizimin Financiar dhe Reformat Rregullatore është një tjetër shembull i shkëlqyer i bashkëpunimit të Institucioneve Supreme të Auditimit, të vendeve të ndryshme, që mbledhen së bashku për të përballuar sfidat globale....”*

Referuar fjalës hyrëse të z. Bujar Leskaj, Kryetar i KLSH-së, në botimin e Revistës Ndërkombëtare të Auditimit të Jashtëm Publik, vol 41, Janar 2014, citojmë se “...*Me shpërthimin e krizës globale ekonomike dhe financiare të vitit 2009, roli i SAI-ve në shëndoshjen dhe qëndrueshmërinë e financave publike të vendeve të tyre mori përmasa të reja. Po ashtu,*

përgjegjësia e SAI-ve dhe pritshmërisë e qytetarëve ndaj kontributeve të tyre janë sot më të mëdha”.... Në funksion të kësaj pritshmërie, në KLSH është realizuar formësimi i rezultateve të auditimit në gjuhën e standardeve ndërkombëtare të auditimit. Kjo përveçse ka rritur nivelin e punës audituese, ka bërë që informacioni të jetë i përdorshëm në nivel ndërkombëtar nga të gjithë institucionet e sipër përmendura. Kjo vlerë e shtuar e rezultateve të auditimit të jashtëm publik, në vendin tonë, ka filluar të mishërohet në institucionin e Kontrollit të Lartë të Shtetit, përmes theksit shumë dimensional që i është vënë standardeve ndërkombëtare të auditimit (ISSAI-ve).

Kontrolli i Lartë i Shtetit, si institucioni përgjegjës në vendin tonë lidhur me auditimin e jashtëm publik, po luan gjithmonë e më shumë një rol të rëndësishëm në zhvillimet demokratike të vendit, duke përbërë interes në analizën e punës dhe rolit të tij.

Ky punim përshkruan dhe analizon efektet që sjell në rritjen e

mirëqenies së popullatës, auditimi i institucioneve shtetërore nga ana e Institucionit Suprem të Auditimit në Shqipëri, duke bërë një analizë në planin kombëtar. Pyetjeve, të cilave ky punim synon t’u japë përgjigje lidhen me njohjen e rolit të Kontrollit të Lartë të Shtetit në ekonominë e vendit, identifikimin e efekteve të këtij institucioni në publik, si dhe njohjen e sfidave që i vendosen përpara auditit të jashtëm publik në Shqipëri.

Elementi i të dhënave sa më të përditësuar, si dhe mbështetja e punimit në rishikim literature, lenë vend për përmirësimin dhe pasurimin e mëtejshëm të këtij studimi, duke qenë pjesë edhe e objektivave për të ardhmen.

Në Konferencën e Tretë Vjetore Shkencore të Kontrollit të Lartë të Shtetit u arrit në përfundimin se përmirësimi i cilësisë së menaxhimit të financave publike, si një mjet për të optimizuar arritjen e objektivave kombëtare të zhvillimit strategjik, është një nga sfidat kyçe për shumë vende. Përmirësimi i proceseve dhe institucioneve buxhetore rrit në këtë mënyrë

cilësinë e financave publike, ndërkohë që sistemimi i rregullave fiskale, planet afatmesme dhe buxheti i performancës kanë provuar të kenë efektet e tyre pozitive në arritjen e efencës, efektivitetit dhe transparencës si objektiva të buxhetimit modern.

Një nga përfundimet e arritura në Konferencën e Tretë Vjetore Shke-ncore të Kontrollit të Lartë të Shtetit, lidhej me kontributin e rëndësishëm që japin Institucionet Supreme të Auditimit, në përmirësimin e jetesës së popullatës, duke ndihmuar që të sigurohet fakti që fondet dhe projektet publike që kanë të bëjnë me jetesën e qytetarëve, të jenë në mbikëqyrje të rreptë dhe të japin rezultatet e kërkuara. Gjithashtu, kontributi i këtyre institucioneve të auditimit lidhet me efencën qeveritare, mbikëqyrjen dhe vlerësimin e aktiviteteve qeveritare, si dhe gjetjen e problematikave në qeverisjen dhe kontrollin qeveritar.

Sipas z. Robert Gielisse, Strategjia e re e Zgjerimit të Bashkimit Evropian e vendos në krye qeverisjen ekonomike dhe Kontrollin e

Lartë të Shtetit si auditues i jashtëm publik, duke e cilësuar gur themeltar të përmirë-simit të qeverisjes.

Kontrolli i Lartë i Shtetit, si institu-cion i auditit të jashtëm publik jep kontributin e tij në luftën ndaj korrupsionit dhe parandalimin e mashtrimeve financiare, duke sjellë në këtë mënyrë ruajtjen e interesave kombëtare nëpërmjet marrjes në kohë të informacioneve objektive dhe të besueshme, të cilat ndihmojnë në zbulimin e risqeve në aspektin ekonomik dhe atë social kombëtar.

Me miratimin e Ligjit të ri Nr.154/2014 “Mbi organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”, u bë një hap përpara lidhur me përpjekjet e Shqipërisë për të reformuar auditin e jashtëm publik me efekt të njëkohshëm në lehtësimin e rrugëtimit drejt BE-së.

Në analizën e zhvilluar në këtë punim, arrijmë edhe njëherë në përfundimin, se Institucionet Supreme të Auditimit përbëjnë një nga shtyllat kryesore të zhvillimit ekonomik të një vendi, nëpërmjet

rolit që ata luajnë në auditimin e financave publike dhe përfshirjes në procesin e globalizimit të praktikave audituese të unifikuara, duke siguruar kushtet për një përfitim shtesë në mirëqenien e shoqërisë si në vend ashtu dhe jashtë.

Pas çdo auditimi ka një refleksion në lidhje me përshtatjen e manualeve të metodologjisë dhe mundësisë për të shtuar vlerë në auditim. Përmirësimi i vazhdueshëm i metodologjisë bazuar në eksperiencat audituese duke shfrytëzuar praktikat më të mira të auditimit të EUROSAT-t dhe INTOSAT-t, shikohet si rruga e vetme për të shtuar vlerë në auditim dhe për t'iu përgjigjur kërkesave të kohës. Për të plotësuar dimensionin e zhvillimit institucional, në vijim të zhvillimit metodologjik, gjatë vitit 2015, janë përgatitur disa dokumente shumë të rëndësishme, si Manuali i Auditimit Financiar, Manuali i Auditimit të Përputhshmërisë, Manuali i Auditimit të IT, Kodi i Etikës, Strategjia e Menaxhimit të Riskut të KLSH-së si dhe është përkthyer dhe përshtatur në shqip

Standardet e Auditimit të Zyrës së Auditimit të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës (GAO). Në përputhje me përmirësimin e punës audituese në institucion u përgatit Udhëzimi mbi procedurat dhe ndjekjen e punës në auditimin e verifikimit të zbatimit të rekomandimeve të Kontrollit të Lartë të Shtetit, udhëzim mbi hartimin e planit vjetor të auditimit të KLSH-së bazuar në vlerësimin e riskut si dhe në funksion të ligjit të ri organik u përpilua Rregullorja e Brendshme e Organizmit dhe Funksionimit të KLSH-së.

Në funksion të shtimit të vlerës së auditimit të jashtëm publik në Shqipëri përmes përqafimit të standardeve ndërkombëtare të auditimit dhe të gjuhës audituese nën moton *“nga eksperiencia e përbashkët përfitojnë të gjithë”*, Kryetari i KLSH-së ka nxitur lidhjen e marrëveshjeve të bashkëpunimit me shumë institucione ndërkombëtare të auditimit si dhe me universitete prestigjioze dhe shoqërinë civile. Pjesëmarrja në konferenca ndërkombëtare, grupe punë të përbashkëta është shprehje e rrugëtimit të ndërmarrë në

KLSH për të përqasur këtë institucione me sfidat e kohës që kanë gjithnjë e më shumë karakter global. *“Vizioni koherent për KLSH-në mbi bazën e eksperiencave më të mira të vendeve të BE-së dhe respektimit rigoroz të standardeve ndërkombëtare të auditimit INTO-SAI”* do të zinte vendin e parë në projekt idenë e paraqitur nga z. Bujar Leskaj, në Dhjetor 2011, pranë Komisionit të Ekonomisë dhe Financat të Kuvendit. Kjo ide ka karakterizuar zhvillimin profesional të institucionit, pjesë e misionit të tij për të kryer auditime sa më cilësore. Për të realizuar këtë synim, institucioni i KLSH-së duhet të jetë në një hap me dinamikën e mjedisit të jashtëm. Menaxhimi i këtij ndryshimi kërkon avancimin e vazhdueshëm në drejtim të zhvillimit metodologjik duke e pasuar atë me trajnim të vazhdueshëm të stafit me standardet ndërkombëtare të auditimit dhe duke përvetësuar praktikën më të mira audituese botërore. Duke iu referuar të dhënave informuese lidhur me pjesëmarrjen për periudhën 5 vjeçare, 2011- 2015, është shumë e dukshme se si reformimi i sistemit të trajnimeve si pjesë integrale e

reformës institucionale në KLSH është zhvilluar i plotë, tashmë i konsoliduar, duke përfshirë çdo aspekt të ndërtimit dhe forcimit të kapaciteteve, shtrirja e tij ka qenë gjithëpërfshirëse duke i siguruar çdo individ të drejtën dhe mundësinë e të mësuarit dhe të trajnuarit.

Aplikimi i standardeve të auditimit suprem publik, të pranuar ndërkombëtarisht (standardet e organizatës INTOSAI, ISSAI-et) përbën një trend mbarë botëror, pjesë e të cilit është dhe auditimi i jashtëm publik në Shqipëri, i përfaqësuar nga KLSH. Me trajnimet e shumta brenda dhe jashtë vendit në këta katër vitet e fundit, me mbi 50 botimet e KLSH, shumica e të cilave dedikuar njohjes së thelluar të këtyre standardeve ISSAI të përditësuara, me konferencat shkencore që zhvillon dhe partneritetet që ka siguruar, ky institucion po përvijohet si një institucion kushte-tues tërësisht i pavarur, në modernizim e sipër, në shërbim të qytetarit dhe Parlamentit, me vizion të qartë dhe mision për të ndikuar direkt në mirëqenien ekonomike të vendit,

përmes kontributit në mirëqeverisjen e vendit, mirëadministrimin e fondeve publike dhe në luftën pa kompromis kundër korrupsionit.

Referenca

- Dabovic, M. *"Lidhja mes Pavarësisë së SAI-ve, performancës dhe mirëqeverisjes"*, botim i KLSH-së, Konferenca e III-të Shkencore e KLSH-së, "Auditimi Kombëtar në Shërbim të Qeverisjes Kombëtare", viti 2014;
- Gielisse, R. (2014), Revista "Auditimi Publik", nr. 9, f. 293-294, botim i KLSH-së;
- European Court of Aditors, "Declaration of Assurance";
- EU Directive 2005/55/EC;
- Plani strategjik i KLSH-së 2013 - 2017, i ripunuar për periudhën 2015-2017;
- Ligji 154 / 2015 "Për Organizimin dhe Funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit";
- Gene Dodaro, Kontrollor i Përgjithshëm i Shteteve të

Bashkuara(GAO), botuar në "90 vjet KLSH", faqe 41;

- Dr.Bujar Leskaj, "Projekt ide për zhvillimin insitucional të KLSH-së", Dhjetor 2011, paraqitur në Komisionin e Ekonomisë dhe të Financave, Kuvendi i Shqipërisë. Revista "Auditimi Publik", Nr 1, faqe 19;
- Revista Ndërkombëtare e Auditimit të Jashtëm Publik, vol 41, Janar 2014.

Nga: Prof.Dr.Omer STRINGA

Fakulteti i Ekonomisë,
Universiteti i Tiranës

Profesionistët e kontabilitetit përballë problematikave të evazionit fiskal dhe veprimeve të tjera të paligjshme.

«Menaxherët më të mirë janë pothuajse menaxherët e aksioneve të tyre (sigurisht kur janë specialistë) sesa menaxherët e njësive ekonomike që zotërojnë apo drejojnë».

Nga: Prof.Dr.Agim Binaj

Prof.Dr. Flutura Kalemi

Në këto dekadat e fundit, me gjithë arritjet në fushën e kontabilitetit, sidomos në implementimin e standardeve, jo vetëm në Shqipëri, por edhe në shumë vende të botës që u prekën nga kriza financiare, janë vërejtur shumë probleme. Kjo ka bërë që në sistemin e raportimit financiar të rishikohen disa rregulla, duke i forcuar ato me qëllim që të bëhen të mundura zbulimet dhe parandalimet në kohë të mashtri-

meve e parregullsive. Nisur nga këto kërkesa të kohës, edhe në Shqipëri, profesionistët e kontabilitetit me punën e tyre kanë bërë të mundur zvogëlimin e mundësive të gabimeve në njësi të ndryshme të biznesit, duke siguruar informacione sa më të sakta dhe në përputhëshmëri me praktikat fiskale.

Duke parë atë që është arritur deri tani në vëndin tone, në sensin e pozitivizmit dhe për të ndihmuar procesin e luftës kundër evazionit fiskal, na duhet të zbulojmë disa shkaqe të mashtimeve, abuzimeve e parregullsive që kanë ndodhur në

njësi biznesi. Këto janë dobësitë e menaxhimit dhe të stafeve drejtuese, apo edhe të tjerë në zinxhirin e përgjegjësisë? Por pavarësisht përgjegjësisë së menaxhimit dhe stafeve drejtuese, edhe kontabiliteti ka pjesën e vet.

Po cila është lidhja dhe përgjegjësia, midis profesionit të kontabilitetit dhe legjislacionit fiskal?

Këtë lidhje e ka saksionuar ligji Nr.8438 dt.28.12.1998 me ndryshimet përkatëse "Për tatimin mbi të ardhurat" neni 19 "Fitimi i tatueshëm" që thotë: "Fitimi i tatueshëm për periudhën tatimore përcaktohet në bazë të Bilancit (Pasqyrave financiare) dhe anekseve të tij duhet të jenë në përputhje me ligjin për kontabilitetin dhe pasqyrat financiare, me dispozitat e këtij ligji, si dhe me aktet nëligjore të nxjerra nga Ministria e Financave për këtë qëllim"....

Dhe pikërisht këtë: Përgjegjësitë ligjore që ka profesioni i kontabilitetit në hartimin e pasqyrave

financiare dhe për rrjedhojë në parandalimin e evazionit fiskal, veprimeve abusive, mashtrimeve etj, të kryera nga stafet drejtuese dhe personeli tjetër menaxhues në njësi biznesi si të mesme, të vogla dhe më gjerë, po përpigemi të trajtojmë në këtë artikull.

Fjalë kyce: kontabilitet, evasion fiskal, veprime abusive, bilanc, pasqyra financiare, transaksion, etj..

Problemi I. Prezantimi i pamjes së vërtetë të pozicionit financiar (Bilancit) të njësive ekonomike të çdo niveli është detyra parësore e çdo kontabilisti dhe profesionisti të kontabilitetit.

Shumë analistë të fushës së kontabilitetit kanë përcaktuar se: «Menaxherët më të mirë janë pothuajse menaxherët e aksioneve të tyre (sigurisht kur janë specialistë) sesa menaxherët e njësive ekonomike që zotërojnë apo drejtojnë». Kjo është e vërtetë, qoftë edhe për faktin se, duke qenë pronë e tyre u dhimset e bëjnë ç'është e mundur për ta

administruar sa më mirë. Suksesi i menaxhimit është i lidhur pazgjidhshmërisht me punën e kontabilistit apo dhe të revizorit, nëse këta bëjnë si duhet punën e tyre dhe nëse kanë siguri që numrat, shifrat e prezantuara shfaqin pamjen e vërtetë të pozicionit financiar të njësisë ekonomike në një kohë të caktuar.

Informacioni i kontabilitetit në kushtet e sistemeve informatike sot duhet të jetë ai i orës së fundit, duke paraqitur sa më saktë situatën financiare të biznesit. Nëse kontabilisti apo revizori (eksperti kontabël) luan me shifrat në librat e llogarive duke mos paraqitur situatën e vërtetë financiare të biznesit, kjo do të thotë që ai nuk e bën punën si duhet, apo është futur në rrugën e mashtrimit. Kur zbulohet një mashtrim si ai i vitit 2013 me rimbursimin e TVSH-së në Drejtorinë e Tatimeve në Tiranë, apo mashtrimet me shpenzimet në konçesionet e naftës që dëmet në pagesat fiskale shkojnë mbi 70 milionë dollarë, përgjegjësia krye-

sore drejtohet e bie mbi menaxhimin. Por përgjegjës janë edhe ai që mban kontabilitetin dhe ka hartuar Pasqyrat Financiare si edhe ai që ka audituar këto Pasqyra.

Pasoja: dëmi i shkaktuar në këtë rast nga mashtrimi por edhe nga moskryerja korrekte e detyrës prej kontabilistëve dhe audituesve, llogariten në disa milionë USD.

Detyra kryesore e një kontabilisti apo audituesi është të verifikojë dhe të provojë nëse transaksionet e kryera janë të vërteta, po kështu dhe dokumentacioni i hartuar për vërtetimin e tyre. Kuptohet, kjo është punë e lodhshme, kërkon kohë, këmbëngulje, ka edhe stres, ka edhe presion nga grupe të caktuara interesi. Por profesionisti i vërtetë i kontabilitetit nuk duhet të tërhiqet derisa çështjes t'i shkojë deri në fund. Flasim këtu për profesionistë të vërtetë, të ndërgjegjshëm, që nuk e kanë futur veten në "zullum". Ka shembuj të tillë në botë, por edhe në Shqipëri. Në kohën që revizionoheshin shoqëritë piramidale, disa revizorë

të huaj dhe vendas u vunë nën presion të forte për t'u tërhequr nga misioni i tyre, por ato nuk u tërhoqën e i çuan problemet deri në fund. Po kështu, kontabilistët etj. duhet t'i kundërvihen e të mos i zbatojnë propozimet që u bëhen nga disa administratorë firmash në Shqipëri për të hartuar Pasqyra Financiare me shifra të pa vërteta, apo për të ndryshuar postet brenda bilancit nga inventarë tek të drejta, apo marifete të tjera. Sistemi i dy Pasqyrave Financiare, një për tatimet dhe një për bankën, që nuk përputhen me njëra-tjetrën, është një nga shkaqet që ka prodhuar kreditë e këqia, jo pak, por rreth 27% të kredive të dhëna, pra rreth një miliard euro.

Kush i prodhon këto lloj Pasqyrash Financiare në mjedisin shqiptar?

Sigurisht jo të gjithë kontabilistët dhe profesionistët e kontabilitetit, por disa nga pjesëtarët tanë, të futur në këtë “çorbë”, sic ishte rasti i sipërpërmendur i rimbursimit të TVSH-së në Drejtorinë e Tatimeve të Tiranës, me veprime dhe transaksione të manipuluar.

Për të analizuar pse-në e këtyre veprimeve të kontabilistëve apo profesionistëve të kontabilitetit në njësitë ekonomike të mesme apo të vogla, apo edhe në shoqëri të mëdha aksionere, siç janë bankat, shoqëritë e sigurimit etj., dhe deri në ç'masë shkojnë ato, është e nevojshme një shikim nga lart - poshtë mbi mbajtjen e llogarive. Kjo për arsye të vlerësimit sa më mirë të natyrës dhe pikësnyimeve të kontabilitetit. Vetëm me anë të kësaj analize mund të vlerësohet “sjellja” e mirë apo e keqe e çdo profesionisti të kësaj fushe në termat e sjelljes etike.

Sigurisht ne mund të kemi rezerva si operon njëri apo tjetri kontabilist në këtë treg të paformalizuar plotësisht, që një pjesë e madhe e Pasqyrave financiare hartohen nga inspektor tatimesh (qofshin edhe drejtorë) apo pjestarë të familjeve të tyre, kjo është hapur konflikt intereshash, por ajo që ka rëndësi është që profesionisti i kontabilitetit nuk duhet të tërhiqet para abuzimeve apo mashtrimeve edhe kur është

nën presion, edhe kur atij i premtohen shpërblime të majme.

Të gjithë e dimë se mbajtja e kontabilitetit është një metodë dhe praktika e saj është një art ose zanat, i zhvilluar fillimisht për të ndihmuar njerëzit të ndjekin shit-blerjet (këmbimet) e tyre në kuadrin e njësisë së biznesit. Pikësynimi krijues i organizimit të kontabilitetit është siguri i informacionit financiar rreth aktivitetit të biznesit, mundësisht në një kohë të shkurtër (i orës së fundit). Në qoftë se menaxherët, aksionerët nuk marrin informacionin e duhur nga kontabiliteti, ata do të jenë në një terr informativ kurdoherë dyshues. Pra, informacioni kontabël është mëse i rëndësishëm për përdoruesit dhe një nga faktorët e zhvillimit në aktivitetin e biznesit.

Përdoruesit e pasqyrave financiare janë të interesuar të kenë në çdo kohë një pamje të vërtetë të pozicionit financiar të njësive të biznesit të tyre. Por që të jemi realistë, duhet të pranojmë se nocioni i saktë i së vërtetës paraqet

disa probleme në kushtet e sotme, sidomos në Shqipëri, ku shkalla e informalitetit apo evazionit fiskal është e lartë. Ndodh në praktikën e përditshme, që pozicioni financiar i njësive ekonomike që paraqitet nga një kontabilist apo profesionist kontabiliteti, t'i shërbejë interesit të pjesës që paguan. Duke u mbështetur në teknikat e përdorura, kontabilisti mund të bëjë që pozicioni financiar i njësive ekonomike të duket më i mirë apo më i keq. Kur bilanci përgatitet për qëllime huamarrje në një bankë, punohet që pozicioni financiar i njësive ekonomike të duket mire, kurse në anën tjetër, kur Pasqyra financiare është për zyrat e taksave, të ardhurat, detyrimet ndaj tatim-taksave etj. minimizohen ose fshihen.

Si realizohet ky manipulim? Psh, duke rivlerësuar inventarët në ulje apo në rritje sipas nevojës për të ulur apo rritur shpenzimet, duke mos pasqyruar drejt kostot e hyrjes apo duke mos zbatuar metodat e vlerësimit Fifo apo Mesatare sipas Standardeve të Kontabilitetit etj.

Duhet kuptuar mirë nga të gjithë ne, teorikisht dhe praktikisht, se pozicionin financiar të njësisë ekonomike, qoftë me aktivitet të vogël apo të madh, e përcaktojnë katër komponentët që prodhojnë kontabilistët: 1) Pasqyra e pozicionit financiar (Bilanci) ($\text{Aktive} = \text{Kapitali} + \text{Detyrime}$), 2) PASH (Pasqyra e të Ardhurave dhe Shpenzimeve), 3) ndryshimi i kapitalit dhe 4) Lëvizja e parave (cash-it) etj. Pra, pasqyra kryesore financiare, është ai ekuacion kontabël që tregon marrëdhëniet bazë midis burimeve dhe pretendimeve për këto burime. Ky ekuacion kontabël ose tabelë sipas Adam Smithit, në pamjen e parë duket diçka e thjeshtë, por nëpërmjet tij shprehet transparenca e gjithë aktivitetit të njësisë ekonomike, burimet e ligjshme të financimit të tij dhe mënyra e përdorimit të tyre. Në hartimin e kësaj tabele (bilanc) në kushtet e njësive ekonomike të cdo niveli, futet në lojë arti dhe profesioni i kontabilistit që kërkon aftësi, gjykim, teknikë. Ai kërkon aplikime të parimeve e të standardeve për

të përcaktuar se çfarë llogarish do të debitosh apo kreditosh në çdo veprim ekonomik, financiar apo transaksion të kryer.

Kontabilistët dhe profesionistët e kontabilitetit kanë shumë përgjegjësi ndaj vetes, familjes, klientëve dhe njësisë ekonomike për të cilën punojnë. Po padyshim kryesorja, përgjegjësia ndaj profesionit të tyre. Këtu vetiu lind pyetja: Po në prezantimin e pozicionit financiar të njësisë ekonomike në një datë të caktuar cila është përgjegjësia e profesionistit të kontabilitetit? Dhe përgjigja është e thjeshtë: “Profesionisti i kontabilitetit apo finacieri duhet të bëjë punën e vet”. Ky është thelbi i veprimit që duhet zbatuar me rigorozitet e përgjegjshmëri të plotë. Të bësh punën e kontabilistit do të thotë të zbatosh rregullat, standardet dhe kodin e etikës.

Duke zbatuar e zhvilluar mirë këto përgjegjësi profesionisti i kontabilitetit rritet, bëhet më profesional, ndihet më i sigurt në tregun e punës, krijon emër të mirë (famë), një aset me vlera të

vecanta ky, që maksimizohet çdo ditë në kapitalin intelektual të investuar.

Problemi II. Përmirësimi i sistemit të raportimit financiar në njësité ekonomike, problem i ditës.

Ashtu siç trajtuam dhe më lart, sipas standardeve, përgatitja e pozicionit financiare i lejon kontabilistët t'i paraqesin ato në një ekspozim të qartë ashtu si një piktor në një studio, ku çdo pikturë e vendos në vendin që ajo na jep pamjen apo vlerat e vërteta të saj.

Me fjalë të tjera informacioni kontabël është një hartë që ndihmon menaxherët apo përdoruesit e pasqyrave financiare të gjejnë rrugën më të shkurtër, më të mirë, për të kuptuar botën e biznesit, apo botën ekonomike e financiare në tërësi, në fuksion të shtimit e maksimizimit të kapitalit të investuar.

Për të qenë sa më realistë, duhet thënë se në kushtet e Shqipërisë ka menaxherë apo aksionerë që nga frika e rrezikut për biznesin e tyre

ushtrojnë presion mbi kontabilistin (apo drejtuesin e kontabilitetit) për të "gatuar një libër konta-biliteti" ku sipas nevojës e rastit, përfitimet të duken më të mëdha se sa janë në fakt, apo më të vogla. "Gatesa të tilla të librave kontabël" dhe i të quajturit "kontabilitet kreativ", që kanë brënda elemente të evazionit fiskal, mashtrimit, pamoralshmërisë, që shkaktojnë dëme e risqe të mëdha, duhen parandaluar dhe demaskuar me profesionalizëm e guxim. Edhe pse tregimi i së vërtetës dhe demaskimi janë çeshtje të komplikuara për pozicionin financiar të njësisë ekonomike, ato duhen thënë ashtu siç janë. E këtu vetiu lindin pyetjet: Pse është i detyruar profesionisti i kontabilitetit të japë një një tablo të vëtetë të pozicionit financiar të njësisë ekonomike? Çfarë hapësire i duhet kontabilistit apo specialistit të kontabilitetit të paraqesë detyrimisht një tablo të vërtetë të pozicionit financiar të njësisë ekonomike? Çfarë principesh bazë duhet të përdoren për t'iu përgjigjur kësaj domosdoshmërie?

Për t'u dhënë përgjigje këtyre pyetjeve do të shikojmë tre aspekte:

Së pari: Si përfshihen kontabilistët në këmbimet, arkëtimet, pagesat që lidhen me shitjet apo blerjet.

Së dyti: Si shitjet dhe blerjet pasqyrohen dhe vlerësohen si transaksione të tregut.

Së treti: çfarë pengon në demaskimin e atyre transaksioneve të tregut që kanë të përbashkët evazionin fiskal, gënjeshtren apo mashtrimin.

Për të shpjeguar këto tre aspekte duhet t'i referohemi jetës reale, konkrete. Kur kontabilisti harton pasqyrat financiare dhe përdoruesit e tyre janë dashamirës, e informacioni është i vërtetë, nuk ka asnjë problem. Por nëse nga përdoruesit informacioni i kërkohet kontabilistit të jetë jo i vërtetë, se kështu ua kërkon interesi, atëherë profesioni i kontabilistit është kthyer në "tregti". Pra,që ky produkt, informacioni kontabël, shitet dhe blihet si një mall i zakonshëm.

Sidoqoftë, nëse njëra palë mashtron (kontabilisti), duke shitur një produkt (Pasqyrat Financiare) që nuk është ai që duhet të jetë, por ndryshe, efekti i të qenit mirë i të dy palëve është minuar. Mashtrimi zakonisht fillon nga ai që ka produktin ose mallin dhe e shet atë (Pasqyrat financiare), pra nga pala që shet diçka ndryshe dhe më pak të vlefshme se sa blerësit presin(përdoruesit e informacionit kontabël).

Dhe cilat janë efektet zinxhir të këtij produkti skarco?

Nëse pamja e vërtetë e njësisë ekonomike do të kishte qenë reale dhe jo me shifra të pa sakta(false), bankat nuk do kishin dhënë kredi, oferta publike për shitjen e një biznesi nuk do kishte qenë aq e suksesshme, shpërblimet për menaxherët nuk do të kishin qenë aq të mëdha, etj,.

Është e rëndësishme të theksojmë këtu se: Të gënjesh në këtë rast nuk është njësoj me të thënë e dickaje të pasaktë apo false. Gënjeshtra në profesionin e

kontabilistit përfshin një keq-prezantim të qëllimshëm të diçkaje, të një subjekti tjetër në një mënyrë sa më të padyshimtë, që gënjeshtari duket se e gjen të përshtatshme dhe që i gënjeri (institucioni bankar apo dikush tjetër) ta besojë vërtet mashtrimin, apo për qëllimet e veta të bëjë sikur e beson.

Shpesh ne kontabilistët apo profesionistët e kontabilitetit themi se nuk duhet të përfshihemi në evazion fiskal, të gënjejmë, nuk duhet të mashtrojmë me shifrat, sepse nëse e bëjmë këtë njerëzit nuk do të na besojnë më. Kjo është e vërtetë. Por ka dhe një arsye ndoshta më madhore se sa humbja e besimit, që kontabilistët dhe profesionistët e kontabilitetit të mos përfshihen në evazion fiskal, apo të gënjejnë: është arsyeja morale.

Dikush mund të thotë se ai që manipulon shifrat dhe përfshihet në evazion fiskal, është më i kërkuari në treg. E vërtetë për gjendjen, për mënyrën si vepron e si sillet sot tek ne një pjesë e këtij

tregu, ama kjo është, e përkohëshme, sepse pasojat vijnë më pas. Qoftë duke kujtuar se çfarë po ndodh me ata kontabilistë apo auditues që manipulonin shifrat për të përfituar disa njësi biznesi nga rimbursimi i TVSH-së nga Tatimet? Mund të sjellim edhe emra se ku kanë përfunduar disa nga kolegët tanë që janë marrë me veprime të tilla. I kanë humbur të gjitha, emrin, tregun etj., prandaj kontabilisti apo profesionisti i kontabilitetit nuk duhet të nënshtrohet dhe të bjerë në llumin e mashtrimit për hir të disa fitimeve.

Në praktikën e punës së përditshme në kushtet e njërive ekonomike të mesme, të vogla apo të tjera, dikush nga ne mund të thotë se funksioni i profesionit të kontabilitetit është të bëjë çfarë i kërkohet prej njësisë ekonomike kundrejt pagesës e përfitimit. Ne mendojmë se kjo nuk është rruga e duhur, por është rruga që të çon në dështimin e karrierës profesionale, aq më tepër për brezin e ri të kontabilistëve, përveçse që në

këtë rast produkti i nxjerrë nga duart e kontabilistit e specialistit të kontabilitetit do të ishte pa vlerë.

Saktësia dhe e vërteta e pozicionit financiar të njësisë ekonomike është zemra e profesionit të kontabilistit; e kundërta do ta shndërronte këtë profesion praktikisht të padobishëm dhe të pabesueshëm, do ta shpërfytyronte dhe do ta amoralizonte.

Duhet theksuar se, qysh në fillimet e profesionit të kontabilistit në shekullin e 15^{të}, qëllimi ka qenë për të dhënë një pamje të vërtetë dhe të saktë të gjendjes financiare të njësisë ekonomike (ndërmarrjes). Përpikmëria e pamjes është vendimtare. Hartimi i një pamje të rreme, përbën një shtrembërim të funksionit të kontabilistit, e çon atë në krizë, në krizën e besimit.

Po si ti shmangim këto fenomene edhe në mesin tonë? Përgjigja është ajo çka cituam më lart: “Profesionisti i kontabilitetit të bëjë punën e tij”. Kjo përmbush një përmbajtje të madhe të përgjegjësisë specifike, të lexuara

rrokje më rrokje në çdo përshkrim të punës.

Në kodin etik të jetës së kontabilistit apo profesionistit të kontabilitetit shkruhet: “Përgjegjësinë e punës së tjetrit duhet ta ndjesh njëllor sikur ajo është puna jote, si pjesë e jetës tënde, si çmimi më i madh i jetës tënde”.

Disa rekomandime:

1- Profesionistët e kontabilitetit në çdo njësi ekonomike duhet ta ushtrojnë profesionin në mënyrë të nderhme dhe me gjykim moral në të gjitha aspektet duke zbatuar me përpikmëri standartet e kontabilitetit dhe legjislacionin në fuqi. Ligji për kontabilitetin është kushtetuta e çdo kontabilisti apo profesionisti të kontabilitetit. Njëkohësisht kontabilistët dhe audituesit duhet të zhvishen nga konflikti i interesit. Audituesi që merret me auditim s’duhet të merret me kontabilitet. Ka nevojë dhe për ndryshim ligjor.Po ashtu inspektorët e tatimeve, ose dhe drejtuesit e tyre, të heqin dorë

nga zyrat e kontabilitetit, qoftë dhe kur i kanë në emër të grave apo fëmijve të tyre. Edhe këtu ka nevojë për përmirësim ligjor, mbasi është konflikt i hapur interesi. Referojuni praktikave ndërkombëtare, janë të rreptë në këtë drejtim, qoftë dhe në Kosovë. Në ligjin e fundit për procedurat tatimore u bë një përmirësim, ky është lajm i mire në drejtim të konfliktit të interes, duke u hequr të drejtën e mbajtjes së kontabilitetit ispektorëve të tatimeve apo të afërmëve të tyre.

2- Profesionistët e kontabilitetit të gjenerojnë vlerë në pozicionin e tyre, duke realizuar të gjitha përgjegjësitë profesionale me një sens të lartë integriteti dhe duke rrezatuar besim. Po çfarë kërkon një kontabilitet i saktë dhe një pamje e vërtetë e pozicionit financiar të njësive ekonomike të biznesit? Që çdo shifër e pasqyrave financiare të ketë barrë prove, dokumente të vërteta dhe llogaritje të

arsyeshme. Ndërkohë që integriteti në profesionin e kontabilistit kërkon që në çdo rast veprimi kontabël të pyetet vetja: “ A jam duke bërë çfarë do të bënte një person me integritet?”

3- Profesionistët e kontabilitetit në praktikën e përditshme të jenë pa paragjykime në të vërtetën e pozicionit financiar të njësisë ekonomike. Ata duhet t'i kushtojnë rëndësi teknikave profesionale dhe standardeve të kontabilitetit, duke u përpjekur vazhdimisht të përsosin kompetencën dhe cilësinë në shërbim. Për probleme të vecanta që kërkojnë mendim më të kualifikuar, të konsultohen me kolegët e tyre që ata mendojnë se janë më të kualifikuar, duke luftuar në këtë drejtim çdo egoizëm.

4- Mendojmë se është koha që institucionet qeverisëse, ato edukuese (shoqatat e kontabilitetit) dhe politikëbërësit e fushës së kontabilitetit, në bashkpunim me njëri-tjetrin, të

hartojnë plane veprimi për implementimin e politikave apo moduleve të reja profesionale, sidomos në fushën e teknologjisë së informacionit kontabël, me qëllim ngritjen e cilësisë së shërbimeve të kontabilitetit në çdo hallkë dhe për çdo profesionist kontabiliteti. Profesionistët e kontabilitetit, nëpërmjet teknologjisë së informacionit, duhet t'i përsosin njohuritë e tyre jo vetëm në teknikat e kontabilitetit, por edhe në teknikat për të zbuluar dhe parandaluar manipulimet e mashtrimet në raportimin financiar.

1. Po ashtu ligjëvënsi të miratojë një ligj të ri për shkallëzimin e tvsh për shërbimet, artikuj të nevojës së parë, etj. Deri 6-7%, duke hequr përjashtimin nga skema e tvsh të biznesit të vogël. Kjo do të bëjë që administrimi i taksave të bëhet më mire, qarkullimi i mallrave të kontrollohet më mire dhe sistemi IT-i Kasë-QKR-Tatime – doganë, të funksionojë më mirë. Në këtë administrim edhe

profesionistët e kontabilitetit do kryejnë më mirë funksionin e tyre. Edhe në provimin për KM dhe EKA të ketë module për sistemet IT. Dhe e vërteta është se sot në këtë mënyrë zbulohen jo pak raste mashtrimesh në botë e në Shqipëri. Vetëm në këto 10 vitet e fundit, në disa vende të botës nëpërmjet teknologjisë së informacionit kontabël janë zbuluar mbi një trilion usd mashtrime.

- 5- Mendojmë se ka ardhur koha që dhe organizatat profesionale të flasin me një zë, IEKA, SHKFSH, IKM etj, duke u bashkuar në një Federatë të vetme, si vend i vogël që jemi (eksperienca kosovare) apo dhe vende të tjera, qoftë në Ballkan, qoftë më gjerë. Kjo do të sillte të mira për profesionistët e kontabilitetit, në edukimin, rritjen e kapaciteteve, në të qenit faktor për të mbrojtur të drejtat e anëtarëve dhe për të trajtuar më me forcë problemet që ka shoqëria shqiptare sot, sidomos në mashtrimet, evazi-

onin fiskal, korrupsionin,
konfliktin e interest, etj.,

Asnjë sistem nuk mund të funksionojë pa një aksion efikas kolektiv, pa etikë, pa një kujdes serioz ndaj të mirave të përbashkëta.

Aksioni efikas i përbashkët i profesionistëve të kontabilitetit do të bëjë që ky profesion të kryejë më mirë detyrat ndaj publikut e shoqërisë shqiptare.

 Literatura:

- Ligji për kontabilitetin Nr. 9228 dt.28.04.2004 botim i vitit 2004 me ndryshime;
- Accounting Ethics – viti 2014 – IFAC;
- Accounting Informatic System – Marshall Romney and Paul Steinbort – 2014;
- Standardet Kombëtare të Kontabilitetit – botim 2015;
- Informacione të Ministrisë së Financës Viti 2015;
- “Udhëzues i Auditimit Financiar (ISSAI 1000-2999)”, Botim i KLSH-së, viti 2013;
- Prof.Ass.Dr.Hysen Çela “Reduktimi i ekonomisë informale kërkon një sistem tatimor efektiv dhe përpjekje të përbashkëta të shumë aktorëve”, botim i KLSH-së, Konferenca e III-të Shkencore e KLSH-së, “Auditimi Kombëtar në Shërbim të Qeverisjes Kombëtare”; viti 2014;
- Prof.Ass.Dr.Hysen Çela dhe Prof.Ass.Dr. Manjola Naço “Roli dhe përdorimi i gjykimit dhe i skepticizmit profesional në auditimin e pasqyrave financiare”, nr. 7 i Revistës Kërkimore Shkencore “Auditimi Publik”, botim i KLSH-së, viti 2014.

Nga: Prof.Dr.Agim Binaj

Prof.Dr. Flutura Kalem

Reformat në menaxhimin e financave publike në Shqipëri

Qëllimi i reformave është garantimi i një sistemi të financave publike që nxit transparencën, përgjegjshmërinë, disiplinën fiskale dhe efikasitetin në menaxhimin dhe përdorimin e burimeve publike për ofrimin e shërbimeve të përmirësuara dhe zhvillimin ekonomik.

Nga: Gelardina PRODANI, MA,
Doktorant

Sekretar i Përgjithshëm

Ministria e Financave

dhe ndërkombëtare si dhe shoqërisë civile, aktive në fushën e financave publike.

Qëllimi i reformave është garantimi i një sistemi të financave publike që nxit transparencën, përgjegjshmërinë, disiplinën fiskale dhe efikasitetin në menaxhimin dhe përdorimin e burimeve publike për ofrimin e shërbimeve të përmirësuara dhe zhvillimin ekonomik.

Në këtë punim janë analizuar reformat e parashikuara sipas gjashtë shtyllave të strategjisë së menaxhimit të financave publike, aktivitetet që janë ndërmarrë në kuadër të kësaj strategjie si edhe rëndësinë që paraqet zbatimi me

Abstrakt

Vitet e fundit Qeveria Shqiptare ka ndërmarrë një sërë reformash të rëndësishme në kuadër të mirëmenaxhimit të financave publike. Këto reforma janë identifikuar në dokumentin e Strategjisë së Menaxhimit të Financave Publike 2014-2020, dokument i cili është fryt i bashkëpunimit të suksesshëm me institucionet partnere kombëtare

përpikmëri i këtyre aktiviteteve. Gjithashtu, në këtë punim tentohet të vihen në dukje pengesat dhe sfidat kryesore në implementimin e reformave në mirëmenaxhimin e financave publike. Rezultatet e punimit nënvizojnë që ka ende vend për përmirësim si dhe nevojën për të ekzistuar faktorë kyç të tillë si vullneti dhe angazhimi i qëndrueshëm për reformat e MFP-së, kapacitete adekuate njerëzore dhe financiare, bashkëpunimi dhe koordinimi mes organizatave

Fjalë kyçe: *reforma, menaxhimi i financave publike, progres.*

Hyrje

Menaxhimi i financave publike (MFP) është një pjesë thelbësore e procesit të zhvillimit. Një sistem i shëndoshë i Menaxhimit të Financave Publike mbështet kontrollin total, priorizimin, përgjegjshmërinë dhe efikasitetin në menaxhimin e burimeve publike dhe ofrimin e shërbimeve, të cilat janë të rëndësishme për arritjen e objektivave të politikave publike, duke përfshirë arritjen e Objektivave të Zhvillimit të Mijë-vjeçarit

(OZhM). Në të njëjtën kohë, ekzistenca e sistemeve të shëndosha të menaxhimit të financave publike është një element kyç për thithjen e financimeve të huaja nga donatorë të ndryshëm. Rëndësia e reformave në Menaxhimin e Financave Publike qëndron në krijimin e një mjedisi të përshtatshëm për arritjen e objektivave të ndryshme si: reduktimi i varfërisë, rritja ekonomike, aderimi në Bashkimin Evropian, etj.

Strategjia për Menaxhimin e Financave Publike 2014-2020, si pjesë e Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI) përshkruan prioritetet afatgjata të zhvillimit kombëtar të Shqipërisë. Gjithashtu, ajo parashikon vizionin, qëllimet dhe objektivat strategjike për menaxhimin e financave publike të vendit dhe i shndërron ato në një plan veprimi sipas prioritetëve. Ajo përcakton përgjegjësitë për zbatimin e strategjisë dhe përfshin një sërë treguesish për monitorimin e rezultateve.

Strategjia e reformës së MFP-së për shumicën e fushave të menaxhimit

xhimit financiar publik përforcohet nga strategji dhe plane veprimi më të detajuara të përgatitura nga institucionet përkatëse, të tilla si Strategjia e Parandalimit dhe Shlyerjes së Detyrimeve të Prapambetura, Strategjia Anti-Korrupsion dhe Strategjia e Reformës PAR. Përveç këtyre, kjo reformë e qeverisë plotësohet edhe nga strategjia e pavarur nga pikëpamja kushtetuese e Kontrollit të Lartë të Shtetit për përmirësimin e punës së institucionit dhe harmonizimin me standardet e Organizatës Ndër-kombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit.

Reforma për Menaxhimin e Financave Publike 2014 – 2020, do të jetë e orientuar për të siguruar një ndikim të drejtpërdrejtë në institucionet publike dhe gjithashtu që qytetarët të kenë rezultate të prekshme dhe tregues të matshëm. Ajo fokusohet jo vetëm në planifikim por edhe në zbatimin praktik, Për këtë arsye, përcaktimi i treguesve të monitorimit të bazuar në performancë dhe objektivat përkatëse, konsiderohet një domosdoshmëri që do të garantojë

monitorimin dhe vlerësimin e progresit të performancës të politikës së reformës të Menaxhimit Financiar Publik.

Reformat në menaxhimin e financave publike

(a) Struktura e Strategjisë së reformave në MFP

Strategjia e reformave të Menaxhimit të Financave Publike është organizuar në gjashtë shtylla kryesore të cilat janë:

1. Kuadër i qëndrueshëm dhe i matur fiskal;
2. Planifikim dhe buxhetim i mirë-integruar dhe efikas i shpenzimeve publike;
3. Ekzekutim efikas i buxhetit;
4. Raportim transparent financiar qeveritar;
5. Kontrolle të brendshme efektive;
6. Mbikëqyrje e jashtme efektive e financave publike.

Secila shtyllë ndahet në disa komponentë. Për secilin komponent zhvillohet një diskutim i

kontekstit i pasuar nga objektivi i reformës, treguesit për matjen e rezultatit dhe masat e ndryshme që do të merren për arritjen e objektivit/ve të synuar/a. Për çdo masë renditet prioriteti i saj, vitin kur do të përfundojë, produktet (rezultatet), implikimet e kostonë së saj, subjekti/subjektet përgjegjës/e dhe faktorët e rrezikut që mund të pengojnë realizimin e saj. Të gjitha masat e mbështetura në shtylla dhe komponentë, integrohen në një Plan Veprimi.

(b) Analiza e gjashtë shtyllave të MFP-së

Shtylla 1- Kuadër i qëndrueshëm fiskal

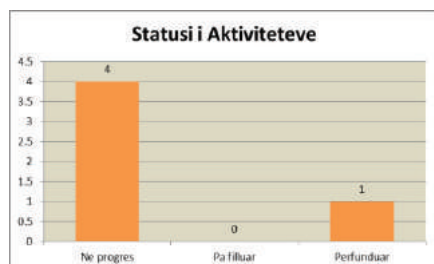
Kjo shtyllë fokusohet në aspektet makro të buxhetit, kryesisht në parashikimin makroekonomik dhe fiskal, rregullat fiskale dhe risqet fiskale. Rezultati i pritshëm për shtyllën është për të siguruar që "kornizat e qëndrueshme fiskale, bazuar në objektivat fiskale të deklaruara në mënyrë të qartë, të mbështesin buxhetin". Ky rezultat pritet të adresojë objektivat e mëposhtme:

1. Njëanshmëria në parashikimet makroekonomike dhe fiskale është reduktuar;
2. Agjencia e Pavarur Statistikore prodhon të dhëna ekonomike të besueshme dhe në kohë;
3. Kuadri i përgjegjësisë fiskale për menaxhimin fiskal i themeluar në kuadrin ligjor dhe risqet fiskale të analizuar në mënyrë efektive, të monitoruar dhe menaxhuar.

Stabiliteti makroekonomik është qëllimi kryesor i politikave të qeverisë me qëllim arritjen e një inflacioni të ulët dhe të qëndrueshëm, që inkurajon investime më të larta dhe ndihmon për të ruajtur konkurrencën e çmimeve për eksportuesit dhe bizneset vendore. Ajo gjithashtu kontribuon në nivele më të larta të konsumit dhe të besimit në biznes dhe inkurajon mirëmbajtjen e një rritje të qëndrueshme dhe stabilitetit të çmimeve për të mbajtur normat e interesit afatshkurtëra dhe afatgjata të ulta. Një ekonomi e qëndrueshme ndihmon për të krijuar pritshmëri të qëndrueshme, dhe kjo mund të veprojë si një

nxitje për hyrjet e investimeve të huaja direkte.

Vlerësimi për këtë shtyllë sipas Raportit të Monitorimit (Mars 2016) ishte pozitiv. Ka pasur përmirësime të lehta të komponentëve përbërës të kësaj shtylle ku mund të përmendim progresin e bërë në finalizimin e Kodit të përgjegjësisë fiskale, i cili pret miratimin e Parlamentit brenda 6-mujorit të parë të këtij viti. Gjithashtu, Ministria e Financave ka siguruar asistencë teknike nga Sekretariati Shtetëror për Çështje Ekonomike (SECO) për të përmirësuar parashikimin e metodologjive brenda Departamentit të Makro-ekonomisë dhe Politikës Fiskale dhe janë bërë ndryshime në Ligjin Organik të Buxhetit (LOB). Për këtë shtyllë janë planifikuar pesë aktivitete në total nga të cilat një është përfunduar dhe 4(katër) janë në progres.

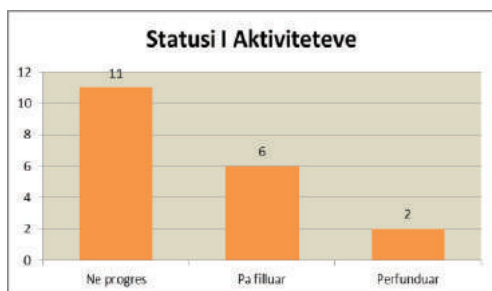

Shtylla 2- Planifikim dhe buxhetim i mirë-integruar dhe efikas i shpenzimeve publike

Kjo shtyllë fokusohet në përmirësime në procesin e planifikimit, PBA-së, procesin e menaxhimit të investimeve publike, kuadrin fiskal për decentralizim, kontrollin e angazhimit shumëvjeçar, si dhe prezantimin e buxhetit. Rezultati kryesor për këtë shtyllë do të ishte që "Programi Buxhetor Afat-mesëm" të sigurojë një udhëzues të besueshëm për programimin e ardhshëm të burimeve publike". Edhe për këtë shtyllë, vlerësimi është pozitiv me përmirësime të lehta kryesisht në hapat që janë ndërmarrë për të forcuar procesin e PBA-së dhe konkretisht përfshirjen e një përcaktimi në udhëzimin e përgatitjes së PBA, lidhur me detyrimin për të zbatuar tavanet e shpenzimeve për tre vitet e PBA-së. Gjithashtu, ndryshimet në LOB me qëllim për të futur parimet për t'u aplikuar dhe procedurat për të ndjekur në përgatitjen, vlerësimin dhe miratimin e projekteve të mëdha të investimeve kapitale të qeverisë janë përgatitur dhe dërguar për komente në Këshillin e

Ministrave. Për të garantuar respektimin e plotë dhe kontrollin mbi angazhimet shumëvjeçare, Sistemi Informatik Financiar qeveritar (SIFQ) është modifikuar dhe është parashikuar për t'u zbatuar plotësisht gjatë gjysmës së parë të vitit 2016.

Në zbatim të reformës në MFP, në kuadrin e kësaj shtylle janë planifikuar nëntëmbëdhjetë aktivitete nga ku janë përfunduar dy, janë në proces njëmbëdhjetë dhe gjashtë prej tyre nuk kanë filluar ende.

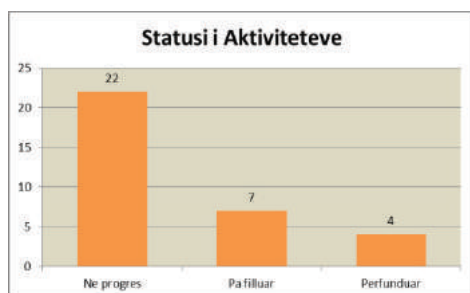
Shtylla 3- Ekzekutim efikas i buxhetit

Kjo shtyllë mbulon një gamë të gjerë çështjesh të ekzekutimit të buxhetit, duke përfshirë ato që lidhen me përmirësimin e mbledhjes së të ardhurave, menaxhimin e borxhit, prokurimin publik dhe menaxhimin e asetëve. Rezultatet

kryesore të kësaj shtylle janë të lidhura me përmirësime në administratën tatimore dhe doganore, rritjen e mbulimit dhe funksionalitetin e sistemit informatik financiar të Qeverisë, përafrimin e strategjisë së qëndrueshmërisë së borxhit publik me objektivat e borxhit të përcaktuara në legjislacionin fiskal, rritjen e përgjegjësisë lidhur me prokurimin dhe menaxhimin e asetëve në përputhje me praktikat më të mira të BE-së. Konsolidimi fiskal, që është në thelb të programit me FMN mbështetet kryesisht në rritjen e të ardhurave të qeverisë. Administrata tatimore dhe doganore janë në fazën e ristrukturimit, duke përfshirë futjen e sistemeve të reja të TI, ridizajnimin e proceseve të administrimit tatimor, si dhe zbatimin e një sistemi modern të menaxhimit të riskut të pajtueshmërisë. Evazioni fiskal është konsideruar ende shumë i lartë dhe regjistrimi i tatim-paguesve nuk është optimal dhe mjaftueshëm i lidhur me bazat e të dhënave të tjera.

Ka pasur një përmirësim të lehtë edhe për aktivitetet e kësaj shtylle

ku mund të theksojmë zëvendësimin e sistemit ekzistues të informacionit me një sistem të ri, më modern, të avancuar dhe praktik në përdorim, i cili ka ridizajnuar brenda një kohe të shkurtër të gjitha proceset e Administratës Tatimore. Për këtë shtyllë në total kemi tridhjetë e tre aktivitete nga të cilat katër janë përfunduar, njëzetë e dy janë në progres dhe shtatë ende nuk kanë nisur.

Shtylla 4- Raportim qeveritar transparent

Shtylla që mbulon standardet e kontabilitetit dhe aktivitete të raportimit financiar ka si rezultat përmirësimin e Raportimit të Përgjithshëm të Qeverisë për t'i bërë ato të besueshëm, gjithëpërfshirës dhe në kohën e duhur. Objektivat e kësaj shtylle janë si më poshtë:

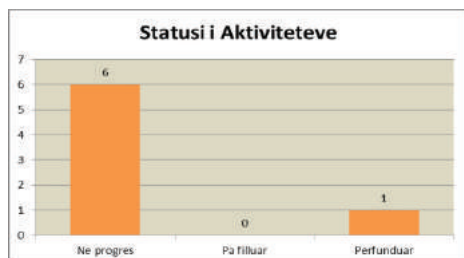
Ilogaritë e qeverisë janë të përgatitura në përputhje me standardet ndërkombëtare të kontabilitetit dhe statistikave financiare të qeverisë janë në përputhje me kërkesat e ESA 2010;

raportimi i besueshëm, gjithëpërfshirës dhe në kohë i operacioneve të përgjithshme të qeverisë është në dispozicion të publikut.

Të gjitha njësitë buxhetore në Shqipëri mbajnë kontabilitetin mbi bazë cash-i, me disa elementë akruale në lidhje me llogaritë e arkëtueshme dhe llogaritë e pagueshme. Raportimi financiar i qeverisë në parlament është përqendruar vetëm në ekzekutimin e buxhetit. Standardet ndërkombëtare për kontabilitetin dhe raportimin e sektorit publik janë në zhvillim. Kohët e fundit, Komisioni Evropian vendosi të zhvillojë Standardet Evropiane të Kontabilitetit Publik bazuar në Standardet Ndërkombëtare të Kontabilitetit Publik. Standardet Evropiane të Kontabilitetit Publik mund të bëhen të detyrueshëm për të gjitha

shtetet anëtare të BE-së duke filluar nga viti 2021.

Në këtë fushë janë bërë përmirësime të dukshme sipas Raportit të Monitorimit të MFP-së ku për herë të parë, Raporti Vjetor i Statistikave Financiare të Qeverisë për vitin 2014 në përputhje me Manualin e fundit të Fondit Monetar Ndërkombëtar GFSM 2014 u përgatit dhe u botua në faqen e internetit të Ministrisë së Financave. Janë planifikuar shtatë aktivitete në kuadër të përmirësimit të raportimit qeveritar, nga të cilat një është përfunduar dhe gjashtë mbeten ende në progres.

Shtylla 5- Kontroll i brendshëm efektiv

Kjo shtyllë fokusohet në kontrollin e brendshëm të menaxhimit financiar, auditimit të brendshëm, si dhe çështje të inspektimit financiar. Aktivitetet që do të

kryhen në bazë të kësaj shtylle kanë si qëllim të forcojnë:

përgjegjshmërinë menaxheriale në njësitë e qeverisjes vendore dhe qendrore dhe implemtimin me sukses të praktikave moderne të menaxhimit,

Funksionin e auditimit të brendshëm në të gjitha njësitë publike; dhe

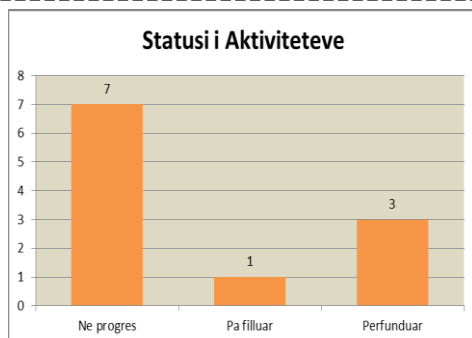
Funksionin e Inspektimit Financiar Publik.

Funksioni i menaxhimit financiar dhe kontrollit në Shqipëri, ka qenë historikisht për të kontrolluar nëse fondet buxhetore janë përdorur vetëm për qëllimet e parashikuara nga legjislacioni përkatës. Në kuadër të zbatimit të strategjisë MFP, më shumë theks duhet të vendoset në performancën bazuar në buxhetimin dhe përgjegjshmërinë menaxheriale.

Modernizimi i funksionit të auditimit të brendshëm (AB) ka qenë i ngadalshëm, prandaj një rigjallërim i funksionit është i nevojshëm duke u fokusuar në forcimin e njësive të AB me anë të zhvillimit të aftësive profesionale të personelit të AB.

Për sa i përket funksionit të inspektimit financiar, ligji "Për Inspektimin Financiar Publik" ka qenë në fuqi që nga viti 2010 dhe ky ligj u rishikua në vitin 2015, me qëllim forcimin e funksionit të inspektimit financiar publik, si një mjet për të garantuar përdorimin me përgjegjshmëri të parave publike.

Për sa i përket vlerësimit të kësaj shtylle (Raporti i Monitorimit), janë bërë përmirësime të dukshme ku interes paraqet projekti i Binjakëzimit në mes të Ministrisë së Financave të Austrisë dhe Ministrisë së Ekonomisë dhe Financave të Francës, mbi "Zbatimin e një sistemi modern për Menaxhimin Financiar dhe Kontro-llin dhe Inspektimin Financiar Publik në Shqipëri", i cili filloi në shtator të vitit 2014. Projekti i binjakëzimit financohet nga BE-ja me fondet IPA 2012 dhe objektivi specifik i projektit është zbatimi i një sistemi modern për MFK dhe Inspektimin Financiar Publik në institucionet kryesore publike në Shqipëri. Në këtë shtyllë janë parashikuar të kryhen njëmbëdhjetë aktivitete prej të cilave janë realizuar tre, janë në progres shtatë dhe një ende nuk ka nisur.

Shtylla 6- Mbikëqyrje e jashtme efektive e financave publike

Shtylla trajton mbikëqyrjen e jashtme të financave publike dhe nëse auditimet janë kryer në përputhje të plotë me standardet ndërkombëtare për institucionet supreme të auditimit. Aktualisht, pavarësia, mandati dhe organizimi i Institucionit Suprem të Auditimit të Shqipërisë (të Kontrollit të Lartë të Shtetit), janë të përcaktuara në Kushtetutë dhe në legjislacionin parësor. Përmirësimi në këtë shtyllë ka qenë i dukshëm dhe sipas Raportit të Monitorimit është vlerësuar pozitivisht. Për përmirësimin e kontrollit të jashtëm ishin planifikuar pesë aktivitete nga të cilat katër janë përfunduar me sukses dhe një është në progres. Vlen për t'u përmendur në këtë rast Ligji i ri nr. 154/2014 "Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit në

Shqipëri", i cili u miratua nga Kuvendi më 27 nëntor 2014 dhe u botua në Fletoren Zyrtare më 6 shkurt 2015 si edhe krijimi i një strukture të re organizative, e cila do të reflektonte dhe ndiqte kuadrin e ri ligjor dhe procedural dhe sjelljen e veprimtarisë auditive në përputhje të plotë me Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit.

Sfidat e zbatimit të strategjisë së menaxhimit të financave publike

Për sa përshkruam më sipër, situata aktuale parashtrojnë një axhendë ambicioze të reformave për të gjithë qeverinë, jo vetëm për Ministrinë e Financave. Zbatimi i këtyre reformave do të kërkojë një qasje gjithëpërfshirëse për reformën në të cilën koordinimi dhe bashkëpunimi janë përbërës thelbësorë. Për më tepër, duhet të ekzistojnë faktorët kyç të tillë si vullneti dhe angazhimi i qëndrueshëm për reformat e MFP-së, kapacitetet adekuate njerëzore dhe financiare, bashkëpunimi dhe koordinimi mes organizatave dhe institucioneve.

Në nivelin e aktivitetit, aksesimi në burimet dhe në zbatimin në kohë të ligjeve dhe rregulloreve do të jenë ndikimet kryesore në progresin e realizueshëm. Përtej zbatimit të ligjeve, njohuritë që disponohen nga njerëzit që zbatojnë iniciativat do të jenë vendimtare për menaxhimin me efektivitet të ndryshimeve.

Referenca

1. Ministria e Financave, "Strategjia për Menaxhimin e Financave Publike 2014-2020", Dhjetor 2014
2. Ministria e Financave, "Raporti i Monitorimit të Strategjisë për Menaxhimin e Financave Publike 2014-2020", Mars 2016;
3. Banka Botërore, (www.worldbank.org), data e aksesit 04/04/2016.

Nga: Gelardina PRODANI, MA,
Doktorant

Sekretar i Përgjithshëm

Ministria e Financave

PARTNERITETI PRIVAT PUBLIK VS KONCENSIONEVE

DHE E DREJTA E KONKURRENCËS:

RASTI I SHQIPËRISË

Në një kuptim më të gjërë, PPP përfshin të gjitha format e bashkëpunimit ndërmjet njërive të pushtetit vendor dhe partnerëve privatë në përdorimin e burimeve, njohurive specifike dhe experiencës me qëllimin për të projektuar, financuar, ndërtuar, menaxhuar, mirëmbajtur infrastrukturën lokale dhe për të përmbushur kompetencat kryesore të qeverisjes vendore.

Nga: Prof.Dr. Servete Gruda -
Autoriteti Shqiptar i Konkurences

Prof.As.Dr. Brilanda Bushati,
Universiteti "Luigj Gurakuqi"

Esa Hala, MSc - Tonucci & Partners
Albania

Abstrakt

Pronësia e aseteve publike ka qenë dhe është një çështje e ndjeshme për të gjitha qeveritë. Gjatë më shumë se dy dekadave të fundit shumica e vëndeve të botës janë përballur me një buxhet të kufizuar

qeveritar dhe me dështime të vazhdueshme të qeverive për ti mirëmbajtur këto asete publike. Si rezultat janë zhvilluar modele që i japin mundësi sektorit privat që të marrë pjesë në këto asete. Këto modele konsistojnë në kontrata koncensionare dhe në vitet e fundit në krijimin e partneriteteve publike-private (PPP), që kanë si qëllim kryesor të tyre që të sigurohen projekte të infrastrukturës për plotësimin e nevojave publike. Por përdorimi i këtyre aseteve publike nga ana e operatorëve privatë mund të krijojë probleme të konkurrencës në tregjet përkatëse

ku realizohen këto projekte. Nga njëra anë mund të kemi rritje të konkurrencës në procesin e tenderimit të të drejtave koncesionare apo PPP-ve, për arsye se operatorët privatë që marrin pjesë në këto tendera do të përpiqen që të minimizojnë kostot. Një nga kriteret që përdoret përgjithësisht në këto tenderime është rregullimi i çmimit (price cap), sipas të cilit ato duhet të qëndrojnë në çmimin minimum për shërbimet që do të ofrojnë. Nga ana tjetër, dhënia e këtyre koncesioneve apo PPP-ve duhet të mbështetet në rregulla të qarta sepse mungesa e tyre mund ti japë shkak paqartësive ligjore dhe pengesave në funksionimin e tregut. Shumë operatorë ekonomikë dhe në mënyrë të vecantë SME-të mund të privohen nga e drejta e tyre për të marrë pjesë (për shkak të fondeve të mëdha) në këto tenderime. Gjithashtu si rezultat i dhënies së të drejtave ekskluzive një operatori për përdorimin e aseteve publike për një periudhë kohe relativisht të gjatë, krijohen pengesa në hyrje, të cilat mund të çojnë në monopolizimin e burimeve

dhe në mundësinë për të abuzuar me pozitën dominuese. Autoritete publike mund të mos gjejnë përdorimin më të mirë të parave publike, dhe më kryesorja qytetarët mund të mos përfitojnë nga cilësia e shërbimeve në çmimet më të mira.

Hyrja

PPP është rezultat i përpjekjeve të cilat synojnë:

- a) të sigurojnë financime brënda kufizimeve të buxhetit dhe shkurtime të shpenzimeve publike,
- b) investime në infrastrukturë si nxitës të zhvillimit ekonomik,
- c) efikasitet të lartë në përdorimin e burimeve nga një partner privat dhe vlerësimin komercial të aseteve publike,
- d) përmirësimin e cilësisë së shërbimit, efikasitetit dhe promovimit të menaxhimit të sektorit publik. Faktorët që çuan në zhvillimin e PPP-ve në nivel lokal në gjithë botën përfshijnë:

Përdorimin e kapacitetit menaxhues, teknik, financiar dhe novator të partnerit privat;

Shkëmbimin e aftësive dhe njohurive specifike ndërmjet sektorit publik dhe atij privat;

Alokimin e riskut bazuar në aftësitë për ti menaxhuar ato nga sektori publik dhe partneri privat; Tërheqjen e kapitalit privat kundrejt rënies së fondeve publike të pamajftueshme për financimin e detyrave kryesore të vetëqeverisjes lokale.

PPP nuk duhet të kuptohet si i vetmi opsion i mundshëm për zbatimin e projektit, duke marrë parasysh kompleksitetin e vet për kontraktimin dhe realizimin. Ekzistojnë burime të shumta alternative të financimit. PPP duhet të vlerësohet me kujdes nga prespektiva e projektit, përfitimet dhe fitimet publike, sistemi ligjor dhe niveli i zhvillimit ekonomik.

Në një kuptim më të gjërë, PPP përfshin të gjitha format e bashkëpunimit ndërmjet njësive të pushtetit vendor dhe partnerëve privatë në përdorimin e burimeve,

njohurive specifike dhe experiences me qëllimin për të projektuar, finacuar, ndërtuar, menaxhuar, mirëmbajtur infrastrukturën lokale dhe për të përmbushur kompetencat kryesore të qeverisjes vendore.

Në një kuptim më të ngushtë, PPP përbën një bashkëpunim komercial brënda të cilit qeveria vendore dhe partneri privat grumbullojnë burimet dhe njohuritë e tyre specifike profesionale, me qëllim realizimin e nevojave publike nëpërmjet alokimit të duhur të burimeve, riskut dhe shpërblimeve. Një partner privat mund të përdore aftësitë dhe burimet e veta në sigurimin e të mirave dhe shërbimeve, të cilat në mënyrë tradicionale janë siguruar nga pushteti vendor.

Në kontekstin e përgjithshëm një PPP, si një lloj bashkëpunimi komercial me një partneritet privat:

Siguron asete të sektorit publik për përdorim komercial;

Merr përsipër risqe të konsiderueshme financiare, teknike dhe

operative, që lidhen me performancën e një aktiviteti publik dhe përdorimin e asetëve të sektorit publik;

Merr përfitimet nga performanca e një aktiviteti publik dhe përdorimit të asetëve të sektorit publik ndërkohë që maksimizon përfitimet financiare dhe ekonomike për sektorin publik.

Mungesa e projekteve infrastrukturore mund të ndikojë negativisht në zhvillimin e përgjithshëm ekonomik. Por, shpesh herë ndodhë që pushteti qendror dhe lokal të kenë burime të kufizuara të mjeteve financiare për investim në projekte infrastrukturore dhe për realizimin e shërbimeve cilësore publike.

Nevoja për projekte infrastrukturore dhe mungesa e mjeteve financiare në sektorin publik për realizimin e këtyre projekteve, shfaq partneritetin publik-privat (PPP). Për të përshkruar termin PPP ka disa lloje të ndryshme përkufizimesh dhe kjo bazuar në eksperiencën të ndryshme që

ekzistojnë. Nevoja për avancimin e infrastrukturës është parakusht i domosdoshëm për zhvillim të suksesshëm ekonomik.

Në praktikë, nuk ekziston një përcaktim i unifikuar i nocionit PPP, pra nuk ka asnjë marrëveshje të qartë se çfarë përbën dhe çfarë nuk përbën një PPP, megjithëse ekzistojnë shumë koncepte dhe përkufizime për të përcaktuar një PPP.

“Partneriteti publik-privat është një kontratë ligjore detyruese ndërmjet qeverisë dhe biznesit për sigurimin e asetëve dhe shpërndarjes së shërbimeve, e cila ndan përgjegjësitë dhe rreziqet e biznesit në mesin e partnerëve të ndryshëm”.

“Partneriteti publik-privat përfshin furnizimin e sektorit privat të infrastrukturës së asetëve dhe shërbimeve që tradicionalisht kanë qenë të siguruar nga sektori publik”.

“Partneriteti publik - privat është bashkëpunimi midis sektorit publik (qendror dhe/ose lokal) dhe

sektorit privat me qëllim që të sigurohet financimi, ndërtimi, rikonstruksioni, menaxhimi dhe mirëmbajtja e infrastrukturës dhe/ose e kryerjes së shërbimeve publike.

“Partneriteti publik-privat është një ndërmarrje bashkëpunimi ndërmjet sektorit publik dhe privat, e ndërtuar në ekspertizën e secilit partner, të cilët plotësojnë nevojat publike të përcaktuara qartë nëpërmjet alokimit të përshtatshëm të burimeve, rreziqeve dhe shpërblimeve”.

Çfare janë koncesionet

Marrëveshja e koncensionit është një lloj kontrate, sipas së cilës një kompani private merr përgjegjësinë e plotë për sigurimin e shërbimeve ose të punëve publike, duke përfshirë financimin, projektimin, ndërtimin dhe vënien në veprim të një të mire publike, si dhe grumbullimit të taksave të shërbimit, për një periudhë kohore nga 25 deri në 30 vjet.

Koncensione tipike janë ato për menaxhimin e mbetjeve, burimeve

ujore, minierave ose ndërtim infrastrukture. Në këto raste, qeveria qendrore (entet publike) ose ajo vendore, me anë të një marrëveshje koncensionit, i jep të drejtën një kompanie private të përdorë një burim në një rajon të caktuar, si për shëmbull mbetjet e ngurta, pajisjet, toka, ndërtesa, etj. Kjo lloj kontrate zakonisht lidhet për shërbime, të cilat kërkojnë investime të mëdha në paisje, si për shembull fushë gumbullime higjienike dhe qendra riciklimi, hidrocentrale, porte, etj..

Kontraktori është përgjegjës për financimin e investimeve kapitale në asete, të cilat mbeten pronë e qeverisë vendore gjatë ose pas skadimit të koncensionit. Qeveria është përgjegjëse për vendosjen e standarteve të cilësisë së shërbimit dhe për të kontrolluar vëzhgimin e tyre nga koncensionari.

Koncensionari grumbullon taksat për shërbimet e realizuara drejtpërsëdrejti nga përdoruesit. Niveli i tarifave dhe metodave për ndryshimet e tyre rregullohen me anë të marrëveshjes së koncensionit.

Koncensionari përgjigjet për financimin e ndërtimit, rindërtimit dhe përmirësimit të infrastrukturës me burimet e veta ose nga të ardhurat që merren nga përdoruesit e shërbimit. Gjithashtu ai përgjigjet për sigurimin e asteve të punës. Kohëzgjatja e koncesionit duhet të mundësojë kthimin e fitimit nga burimet e investuara dhe gjenerimin e fitimit për koncesionerin. Një njësi vendore mund të kontribuojë me asistencë financiare gjatë financimit të shpenzimeve të investimit kapital, ku synohet rritja e fitimit nga kapitali i investuar i koncesionerit. Kjo asistencë mund të sigurohet nëpërmjet bashkë-financimit të shpenzimeve të investimit ose nëpërmjet survencioneve për përdoruesit e shërbimit ose një partneri privat.

Është e nevojshme të theksohet që marrëveshja e koncesionit përbën një marrëdhënie kontraktuale komplekse që lidhet me përkulimin e aktiviteteve të koncesionerit për një periudhë të zgjatur kohe. Qeveria vendore është e detyruar të përditësojë kapacitetet

e veta me qëllim që të rregullojë tarifat dhe të kontrollojë mbikqyrjen e cilësisë së shërbimit. Fakti që këto marrëveshje zgjasin për shumë vjet e bën më të vështirë zhvillimin e tenderave dhe hartimin e marrëveshjeve për shkak të nevojës për të parashikuar zhvillimet në të ardhmen, për një periudhë më të gjatë se 25 vjet. Ky problem mund të kapërcehet nëpërmjet rishikimit periodik të termave specifike të marrëveshjes, për shkak të ndryshimeve në faktorët e jashtëm.

Marrëveshjet e koncesionit kanë provuar se janë të përshtatshme për tërheqjen e kapitalit privat për financimin e ndërtimit dhe prindërtimit të infrastrukturës kryesisht në fushën e menaxhimit të mbetjeve të ngurta. Karakteristika kryesore e këtyre marrëveshjeve është nxitja e madhe për arritjen e përfitimeve nga efica dhe rritjen e efektivitetit të kostos në menaxhimin e mbetjeve të ngurta, gjë që çon direkt në rritjen e fitimit dhe të të ardhurave nga kapitali i investuar i koncesionerit.

Në Shqipëri, ligji i parë i miratuar në këtë fushë është Ligji nr 7973/1995, “Për koncensionet dhe pjesëmarrjen e sektorit sektorit privat në shërbimet publike dhe infrastrukturë”. Ky ligj i hapi rrugën dhënies në koncension të disa projekteve të mëdha publike, ku ndër më të rëndësishmit është koncension i aeroportit të Rinasit. Zhvillimet ekonomike të vëndit dhe detyrat në kuadër të përafrimit të legjislacionit vëndas me atë të Bashkimit European ka bërë të nevojshëm ndryshime të vazhdueshme në lidhje me kuadrin ligjor për koncensionet, që kanë bërë të mundur që të aprovohet ligji i ri 125/2013 “Për koncensionet dhe partneritetin publik privat” (i ndryshuar).

Ky ligj ka të bëjë me përafrimin e direktivës 2004/18/ EC të parlamentit European dhe të këshillit të Europës. Sipas këtij ligji një partneritet publik privat mund të realizohet si: punë publike më koncension, koncension i shërbimeve publike, kontratë e punëve publike ose kontratë e shërbimeve publike (neni 8/4 i ligjit).

Në thelb një koncension ose PPP janë të njëjta. Dallimi kryesor midis tyre qëndron në faktin se raporti i ndarjes së rrezikut midis entit publik dhe atij privat në rastin e PPP-ve ndahet në mënyrë më të balancuar se në rastin e koncensioneve, ose mund të anojë krejtësisht në anën e entit publik. Gjithashtu në rastin e PPP-ve, qeveria (entitet publike) mund të jenë bashkëfinancuese të projekteve duke u bërë në këtë mënyrë arkëtues të të ardhurave në periudhën e financimit të projektit.

Zbatimi i ligjit 9121 “Për Mbrojtjen e Konkurrencës” (i ndryshuar)

Sipas Ligjit “Për Mbrojtjen e Konkurrencës” (këtu e mëposhtë “Ligji”), ky ligj zbatohet për ndërmarrjet publike dhe ndërmarrjet, të cilave u janë dhënë nga shteti të drejta ekskluzive ose të drejta të veçanta(neni 2, gërma “c” e “Ligjit”. Për më tepër në “Ligj” në nenet 69 dhe 70 të tij parashikohet bashkëpunimi me institucionet e tjera dhe detyrimi që kanë organet e administratës qëndrore dhe vendore për të

kërkuar vlerësimin e akteve ligjore që në mënyrë të vecantë kanë të bëjnë:

Kufizimet sasiore për hyrjen në treg dhe tregëtimin;

Vendosjen e të drejtave ekskluzive ose të drejtave të veçanta, në zona të caktuara, për ndërmarrje ose për produkte të caktuara.

Siç shikohet “Ligji” parashikon që në rastin e dhënies së të drejtave ekskluzive, të cilat mund të jenë në formën e koncesioneve ose të PPP, qeveria, pra ministritë që janë përgjegjëse duhet ti drejtohen Autoritetit të Konkurrencës për të vlerësuar kufizimet e konkurrencës që vijnë si rezultat i dhënies së këtyre të drejtave. Nga ana e tij, Autoriteti i Konkurrencës, bazuar në “Ligj” bën analiza dhe vlerëson shkallën e kufizimit ose të pengimit të konkurrencës dhe merr vendimet respektive.

Kufizimet sasiore

Tregu funksionon në mënyrë eficiente kur ofruesit mund të

zgjerojnë kapacitetin e prodhimit dhe ofrues të tjerë të kenë mundësi të hyjnë në treg. Në këto kushte, konkurrenca bën të mundur uljen e çmimeve dhe rritjen e cilësisë. Konsumatorët do të kenë mundësi të zgjedhin ndërmjet prodhimeve të ndryshme dhe të ushtrojnë tryzni ndaj çmimeve. Në tregjet ku legjislacioni parashikon kufizime sasiore për hyrjen në treg dhe tregëtimin, konkurrenca nuk mund të jetë efektive, gjë që çon në uljen e prodhimit, në çmime të larta dhe në uljen e cilësisë. Kufizimet sasiore për hyrjen në treg përfshijnë çdo lloj rregulli që kufizon numrin e ofruesve të prodhimeve ose të shërbimeve në treg. Kufizimi mund të ushtrohet në mënyre të drejtpërdrejtë ose të tërthortë.

Rregulla që shtojnë koston dhe parashikojnë kushte të panevojshme për kryerjen e një veprimtarie ekonomike, shtojnë barrierat në hyrje, duke kufizuar kështu konkurrencën potenciale. Kushtet që duhet të përmbushin personat fizikë ose juridikë për ushtrimin e një veprimtarie ekonomike duhet t'i

përkojnë një interesi publik, për shembull mbrojtjes së shëndetit apo rendit publik, mbrojtjes së konsumatorëve ose të kreditorëve. Nëse kushtet e vëna nuk janë parashikuar për të mbrojtur publikun në përgjithësi, kufizimi i hyrjes në treg dhe kufizimi i njëkohshëm i konkurrencës nuk justifikohet.

Gjithashtu, masat e marra duhet të jenë në përpjestim të drejtë me interesin që parashikohet të mbrohet. Vendosja e barrierave në hyrje, që nuk mund të justifikohen me mbrojtjen e interesit publik, kufizon në mënyrë të pajustificueshme konkurrencën. Autoriteti i Konkurrencës do të vlerësojë projekt-aktet ligjore ose nënligjore që rritin koston e hyrjes në treg dhe fillimin e një veprimtarie ekonomike në çdo sektor të ekonomisë shqiptare.

Autoriteti i Konkurrencës do të vlerësojë, gjithashtu, gjendjen e konkurrencës në tregun e ofrimit të shërbimeve nga profesionet e lira. Këtu përfshihen shërbimet e avokatisë, të ekspertizës kontabël,

inxhinierët ose arkitektët. Kushtet e hyrjes në treg, për shembull për marrjen e liçensave, nuk duhet të kenë si qëllim kufizimin e numrit të ofruesve.

Kufizimet sasiore të tregtimit pengojnë ofruesit ekzistues të rrisin sasinë në treg. Por ulja e ofertës sjell rritjen e çmimeve. Kufizime të tilla duhet të shmangen që në fazën e përgatitjes së projekt-akteve ligjore dhe nënligjore.

Të drejtat ekskluzive

Siç theksuam më lart në fushën e zbatimit të “Ligjit”, janë parashikuar edhe ndërmarrje publike dhe ndërmarrjet, të cilave iu janë dhënë nga shteti të drejta ekskluzive ose të drejta të veçanta.

Në këtë kuadër, Autoriteti i Konkurrencës, si pjesë e pandarë e procesit të integritetit të Shqipërisë në BE, ka detyrimet e tij për plotësimin e të gjitha kërkesave që shtrohen nga Komisioni Evropian, dhe që janë pjesë e procesit të stabilizimit asociimit. Autoriteti i Konkurrencës është lider dhe

koordinues i një prej Kapitujve më të rëndësishëm, për të cilët kërkon informacion të hollësishëm Komisioni Evropian, kapitulli 8 “Politika e Konkurrencës”.

Vlerësimi i të drejtave ekskluzive dhe të veçanta, bazuar në nenin 69 të Ligjit, është një vlerësim, i cili duhet të kryhet ex-ante, përpara dhënies së të drejtës, ku lind detyrimi i organeve të ahministratës qendrore dhe vendore që të kërkojnë vlerësimin e Autoritetit për çdo projekt, akt normativ që ka të bëjë kryesisht me kufizimet sasiore për hyrjen në treg dhe tregtimin; vendosjen e të drejtave ekskluzive ose të të drejtave të veçanta, apo imponimin e praktikave të njëjta në çmime dhe kushtet e shitjes. Në këtë rast vlerësohen nga Autoriteti i Konkurrencës shkalla e kufizimit ose e pengimit të konkurrencës.

Gjithashtu, kemi edhe vlerësimet ex-post, vlerësime të cilat kryhen pas dhënies të së drejtës ekskluzive apo të veçantë dhe që kanë të bëjnë me respektimin e rregullave të konkurrencës nga ana e

ndërmarrjeve që gëzojnë këto të drejta. Autoriteti i Konkurrencës ka vlerësuar ex-post të drejta të veçanta dhe ekskluzive të dhëna nga institucione të ndryshme në Shqipëri, duke pasur parasysh mbrojtjen dhe ruajtjen e parimeve të konkurrencës së lirë dhe efektive. Nga shqyrtimi dhe vlerësimi i të gjitha kontratave koncensionare, ka rezultuar se gjatë procedurës për dhënien e koncensionave nuk është respektuar detyrimi i nenit 2/1c dhe 69/1/b të ligjit nr. 9121/2003 “Për Mbrojtjen e Konkurrencës”, pasi institucionet përgjegjëse në çdo rast nuk kanë zbatuar detyrimin për të marrë vlerësimin e Autoritetit gjatë procedurës së dhënies së të drejtave ekskluzive.

Gjatë periudhës 20- vjecare të funksionimit të AK, janë vlerësuar një numër i konsiderueshëm i marrëveshjeve koncensionare ku mund të veçojmë ato të operimit të dy porteve në Durrës dhe në Vlorë, koncensione të dhëna për ndërtimin e hidrocentraleve, në shfrytëzimin e zonave minerale, në sektorin e shërbimit të kontrollit

teknik të automjeteve; marrëveshja koncensionare për Terminalin Lindor të Portit të Durrësit; marrëveshja koncensionare për shërbimin e skanimit të automjeteve; marrëveshja koncensionare për pullat fiskale; marrëveshja koncensionare për Lotarinë kombëtare.

Vendosja e të drejtave ekskluzive ose e të drejtave të veçanta në zona të caktuara kufizon ndjeshëm konkurrencën. Dhënia e të drejtave ekskluzive një ose disa operatorëve, kufizon mundësinë e operatorëve të tjerë të ofrojnë prodhime në një treg të caktuar. Kufizimi i konkurrencës rrjedh në radhë të parë nga ulja e sasisë së ofruar në treg dhe rritja e çmimit. Gjithashtu, numri i reduktuar i ofruesve në treg sjell uljen e cilësisë. Vendosja e së drejtës ekskluzive për ofrimin e një prodhimi një ndërmarrjeje të vetme krijon në treg një monopol ligjor. Një pozitë e tillë monopolistike i jep mundësi ndërmarrjes të vendosë çmime të larta.

Nuk duhet harruar se dhënia e të drejtave ekskluzive ose të veçanta kufizon ndjeshëm lirinë ekonomike dhe, njëkohësisht, bie ndesh me parimin e ekonomisë së tregut të sanksionuar në nenin 11 të Kushtetutës së Shqipërisë. Kufizime të tilla mund të vendosen vetëm për arsye të ligjshme publike. Për më tepër, këto kufizime duhet të jenë në përpjesëtim me objektivin e mbrojtjes së interesit publik.

Një nga arsyet kryesore të dhënies së të drejtave ekskluzive është sigurimi për qytetarët i shërbimeve publike, për shembull i shërbimit postar, shërbimit të telekomunikacioneve, i sigurimit dhe shpërndarjes së energjisë elektrike, ujit, etj.. Qëllimi kryesor i shërbimit publik (ose ndryshe shërbimit universal) është të sigurojë për të gjithë qytetarët mundësinë e një shërbimi cilësor me një çmim të arsyeshëm. Sipas këtyre parimeve, shërbimet duhet të ofrohen në mënyrë të vazhdueshme dhe me të njëjtin çmim si në zonat urbane ashtu dhe në zonat e largëta, të cilat mund të mos jenë fitimprurëse. Një nga mënyrat e

kompensimit të humbjeve dhe fitimeve në zona të ndryshme dhe për shtresa të ndryshme të popullsisë, për ofrimin e shërbimeve me të njëjtin çmim, është dhe dhënia e së drejtës ekskluzive një ndërmarrjeje shtetërore ose private për ofrimin e shërbimeve të interesit publik.

Një nga rastet e tjera kur dhënia e të drejtave ekskluzive mund të quhet e justifikuar, është dhe nevoja për investime paraprake të rëndësishme dhe të parikthyeshme. Kufizime të tilla të konkurrencës mund të jenë të nevojshme për hyrjen në treg të operatorëve të rinj, sidomos në tregje ku ende nuk operohet në Shqipëri. Investimet e mëdha bëjnë të mundur ofrimin e shërbimeve që nuk ofroheshin më parë, duke rritur kështu sasinë në treg. Në raste të tilla, të drejtat e veçanta ose ekskluzive mund të justifikohen nëse janë në përpjestim me nevojën për mbrojtjen paraprake të investimeve: së pari, shtrirja e ekskluzivitetit duhet të jetë në përpjesëtim me rëndësinë e

investimeve; së dyti, kohëzgjatja e ekskluzivitetit duhet të jetë në përpjesëtim me nevojën për mbrojtjen e investimeve. Shtrirja kohore e një të drejte ekskluzive nuk duhet të kalojë atë që është e nevojshme për sigurimin e një kthimi normal të investimit, i cili mbulon riskun e lidhur me hapjen e një veprimtarie ekonomike në Shqipëri.

Jashtë shërbimit publik dhe nevojave për investime të papërballueshme, dhënia e të drejtave ekskluzive i kundërvihet konkurrencës së lirë dhe efektive si dhe funksionimit të ekonomisë së tregut.

Raste të koncesioneve të shqyrtuara nga Autoriteti i Konkurrencës:

Rasti 1

Koncesioni i formës “BOT”i dhënë ndërmarrjes “Romano Port” SHA.

Ky është rasti kur një koncesion vlerësohet ex-post nga autoriteti i konkurrencës për shkak se si rezultat i kufizimeve për të hyrë në

treg, ndërmarrja që ka fituar të drejtën koncesionare mund të abuzojë me fuqinë e saj në tregun përkatës.

Ky koncesion është dhënë në bazë të ligjit 9298, dt 28.10.2004 “Për ratifikimin e marrëveshjes të koncesionit të formës “BOT” (ndërtim,shfrytëzim, transferim), për ndërtimin dhe shfrytëzimin e pontilit të naftës e gazit dhe nënprodukteve të tyre në zonën bregdetare të Porto Romanos, Durrës”.

Sipas këtij ligji, pontili është projektuar dhe do të funksionojë si një port shërbimesh të pavarura, i hapur për të gjithë operatorët. Sipas ligjit, koncesionari detyrohet të zbatojë të drejtën e barazisë për shoqëritë që do të kryejnë shërbime nëpërmjet këtij objekti.

Disa ndërmarrje që operojnë në tregun e importit dhe të shitjes me shumicë të naftës, gazit dhe nënprodukteve të tyre, ishin ankuar pranë Autoritetit të Konkurrencës, se ndërmarrja “Romano Port” SHA nuk lejonte

shkarkimin e anijeve me GLN në depozitat e tyre në zonën e Porto Romanos. Nga hetimi i bërë u gjet se ndërmarrja “Romano Port” SHA zotëron një pozitë dominuese në tregun e ngarkim shkarkimit të naftës dhe nënprodukteve duke plotësuar të gjitha kriteret e Ligjit “Për Mrojtjen e Konkurrencës”. Në gjykimin tonë kjo pozitë vjen drejtëpërsëdrejti si pasojë e marrëveshjes koncensionare, sepse për të gjithë periudhën i jepet e drejta vetëm këtij operatori që të realizojë ngarkim shkarkimin e anijeve me naftë, GLN apo nënprodukte të tyre në zonën e Porto Romanos. Anijet mund të shkarkohen në Portin e Vlorës, por për shkak se shumica e ndërmarrjeve që operojnë në tregun e importit kanë ndërtuar depozitat e tyre në këtë zonë, operatorët do të detyrohen të shkarkojnë në depozitat e PIA(koncesionari që vepron në atë zonë), kalimi i anijeve në portin e Vlorës ju shkakton këtyre operatorëve një kosto shtesë, dhe kjo bën që depozitat e GLN-së në portin e Vlorës nuk mund të

shikohen si zëvendësues të afërt për ato të ndërtuara në zonën e Porto Romanos. Pra nga një analizë ekonomike rezulton që ndërmarrja “Porto Romano” SHA, zotëron një pozitë dominuese në tregun përkatës. Edhe në bazë të Ligjit Konkensionar (neni 4 i tij), thuhet që ndërmarrja “Romano Port”SHA është e detyruar që të pranojë çdo ndërmarrje të licensuar për ti ofruar shërbimin. Pra kjo ndërmarrje ka detyrimin që të mos refuzojë ofrimin e shërbimit për të gjithë operatorët e licencuar që janë të interesuar për këtë shërbim.

Sipas “Ligjit” ndalohet cdo abuzim me pozitën dominuese nga një ose më shumë ndërmarrje që e zotërojnë këtë pozitë dominuese dhe zbatimi i kushteve të pabara-barta për veprime tregtare të njëjta me palët dhe vendosja e detyrimeve shtesë për lidhjen e kontratave me palët, të cilat nuk kanë lidhje me objektin e këtyre kontratave, përbëjnë abuzim dhe dënohen me gjoba, në masën deri në 10% të xhiros së ndërmarrjes. Në lidhje me këtë rast, pas një

hetimi të thelluar në tregun përkatës të realizuar nga stafet e AK, Komisioni i Konkurrencës vlerësoi se ndërmarrja “Romano Port” SHA, zotëronte një pozitë dominuese në tregun përkatës (ngarkim-shkarkim i naftës, GLN dhe nënprodukteve të tyre) në periudhën nën hetim dhe kishte abuzuar me këtë pozitë, duke e dënuar atë me gjobë.

Rasti 2

Kontrata e Konkensionit/ Partneriteti Publik Privat e formës ROT (Rehabilitim, Operim dhe Transferim) për rehabilitimin, operimin dhe transferimin e infrastrukturës hekurudhore Fier-Ballsh, Fier-Vlorë, e lidhur ndërmjet Ministrisë së Transportit dhe Infrastrukturës (Autoriteti Kontraktor) dhe Shoqërisë Koncesionare Albrail sh.p.k (operatori privat). Enti publik, që në këtë rast është Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, e ka sjellë për vlerësim nga ana e Autoritetit të Konkurrencës duke respektuar Ligjin. Kjo kontratë ka të bëjë me dhënien e një të drejte ekskluzive për ndërmarrjen të cilës

i jepet ky koncension, sepse në territorin ku ai jepet dhe konkretisht për linjat hekurudhore Fier- Ballsh dhe Fier- Vlorë, ndërmarrja “Albrail”sh.p.k. do të operojë e vetme për të gjithë periudhën 25-vjecare të zgjatjes së kësaj kontrate. Duke u nisur nga gjëndja e shërbimit të transportit hekurudhor në vendin tonë, e cila ka qenë pothuajse jashtë funksionimit gjatë gjithë kësaj periudhe, u gjykua se ky koncension i dhënë në formën e një partneriteti publik privat do të çonte në përmirësimin e kësaj infrastukture dhe të këtij shërbimi për konsumatorët shqiptarë. Gjithashtu u vlerësua ky partneritet si një formë e liberalizimit të tregut të shërbimeve hekurudhore. Nga ana tjetër, meqënëse nëpërmjet kësaj kontrate ndërmarrja përfutuese fiton një pozitë dominuese në tregun përkatës, del si detyrë për Autoritetin e Konkurrencës që të monitorojë sjelljen e këtij operatori pas fillimit të operimit të tij për ndonjë abuzimi të mundshëm me këtë pozitë.

Rasti 3

Kontrata koncensionare e lidhur midis Ministrisë së Financave (Autoriteti Kontraktor) dhe shoqërisë SICPA Holding SA, për ofrimin e shërbimit publik të pullave fiskale. Ky është rasti, kur marrëveshja nuk është sjellë për vlerësim pranë Autoriteti të Konkurrencës si kërkohet në “Ligj”, neni 69. Këtu AK ka marrë përsipër vlerësimin e kësaj kontrate dhe ka dalë me disa rekomandime për autoritetin kontraktor, Ministrinë e Financave. Nga vlerësimi është konstatuar se vendimi për dhënien e bonusit prej 5% për shoqërinë përfutuese të këtij koncensionit, ka shkelur parimet e konkurrencës së lirë, duke vendosur në kushte të pabarabarta konkurrence shoqërinë tjetër pjesmarrjëse në tenderin e zhvilluar për dhënien e koncensionit. Nga ana tjetër, duke gjykuar se kryerja e këtij shërbimi publik nga një operator privat shkaktonte rritjen e kostove për biznesin, ju rekomandua autoritetit kontraktor rishikimi i kontratës koncensionare, për pjesën e pullave fiskale për barnat sepse

sjell një kosto të lartë për produktet farmaceutike, të cilat kanë një ndjeshmëri shumë të lartë nga ana e shoqërisë.

Përfundime

Qeveritë në kushtet e kufizimeve buxhetore kanë të drejtë që të japin asete të caktuara publike për përdorim privat. Kjo bëhet ose nëpërmjet kontratave koncensio-nare ose me anë të partneritetit publik privat. Qëllimi kryesor është rritja e efencës së përdorimit të këtyre aseteve si dhe sigurimi i shërbimeve sa më të mira dhe me çmime sa më të lira për qytetarët.

Por dhënia e të drejtës së përdorimit të këtyre aseteve për periudha relativisht të gjata bën që të krijohen pengesa për hyrjen e firmave të reja në këto tregje, duke kufizuar në këtë mënyrë konkuren-cën. Gjithashtu, nëpërmjet të drejtave ekskluzive mundet që operatorët privatë që i fitojnë ato të krijojnë një pozitë dominuese në tregun përkatës të produktit apo shërbimit.

Për këto arsye kontratat për dhënien e të drejtave ekskluzive apo PPP, në të gjitha vëndet e Europës edhe në Shqipëri, janë të detyrara me ligj që të vlerësohen

exante nga ana e Autoriteteve të konkurrencës, pikërisht për shkak të këtyre kufizimeve sasiore dhe pengesave për të hyrë në treg nga pikëpamja e produktit dhe nga ajo territoriale.

sjelljes së tyre për ndonjë kufizim ose shtrembërim të mundshëm të konkurrencës.

Ligji Shqiptar për “Mbrotjtjen e Konkurrencës” pas ndryshimeve që ndodhën në vitin 2010, është një ligj plotësisht i përafuar me atë European në këtë fushë. Por jo gjithmonë autoritetet publike që kanë të drejtën e dhënies së konkensioneve apo për të lidhur kontrata të PPP, e kanë zbatuar këtë ligj për ti dërguar ato për vlerësim pranë autoritetit përgjegjës për zbatimin e këtij ligji.

Autoriteti i Konkurrencës ka bërë vlerësimin e këtyre kontratave dhe në mënyrë të vazhdueshme ka dhënë rekomandime për autoritet publike, për të rritur eficiencën e përdorimit të fondeve publike dhe për të përmirësuar mirëqënien e qytetarëve. Gjithashtu, ky autoritet monitoron në mënyrë të vazhdueshme përdorimin e aseteve publike nga ana e operatorëve privatë për të bërë të mundur vlerësimin e

 Referencat

Autoriteti i Konkurrencës,"
Buletini Zyrtar", Nr.8/2012;

Autoriteti i Konkurrencës,"Buletini
Zyrtar", Nr.10/2014;

Autoriteti i Konkurrencës,
"Buletini Zyrtar", Nr.11/2015;

"Aspekte të së drejtës së
bisnesit në Shqipëri", Argita
Malltezi, Jonida Rystemaj,
Lealba Pelinku, faqe 236-301;

Cuts International, web-
site:www.cuts-ccier.org, July
08;

Ligji 125/2013, "Për
konkensionet dhe
partneritetin publik privat" (i
ndryshuar);

Ligji 9121, datë 28.7.2003 "Për
mbrojtjen e konkurrencës" (i
ndryshuar).

Nga: Prof.Dr. Servete Gruda
- Autoriteti Shqiptar i
Konkurrencës

Prof.As.Dr. Brilanda Bushati,
Universiteti "Luigj
Gurakuqi"

Esa Hala, MSc - Tonucci &
Partners Albania

Migrimi nga IPSAS tek EPSAS në vendet anëtare të Bashkimit European (Përfitimet dhe kostot e procesit)

Komisioni European ka ndërruar iniciativën për implementimin e Standarteve Europiane të Kontabilitetit të Sektorit Publik si të detyrueshme këto për të gjitha shtetet anëtare të BE-së. Nëpërmjet kësaj iniciative Komisioni European synon përmirësimin e cilësisë edhe të krahasueshmërisë së të dhënave statistikore dhe financiare të sektorit publik si dhe beson se EPSAS do të luajnë një rol vendimtar në reformimin e sektorit financiar publik në të gjithë BE-në.

Nga: CIPFA, Luljeta Nano,
Sekretare e Përgjithshme, KLSH
Aulona Jonuzi, Audituese, KLSH

Fjalët Kyçe: EPSAS¹ -Standartet Europiane të Kontabilitetit ne Sektorin Publik, IPSAS-Standartet Ndërkombëtare të Kontabilitetit në Sektorin Publik (IPSAS)², Kontabilitetit mbi baza rritëse “accrual”, Impakte sociale ekonomike, Bashkimi European.

¹ European Public Sector Accounting Standard. Standartet Europiane të Kontabilitetit ne Sektorin Publik.

² International Public Sector Accounting Standard. Standartet Ndërkombëtare të Kontabilitetit në Sektorin Publik

Abstrakt

Konteksti dhe mjedisi ligjor

Kriza e borxheve nxori në pah nevojën e qeverive, që të marrin masa për të pasur një qëndrueshmëri fiskale më të madhe si dhe ta demonstrojnë këtë nëpërmjet një raportimi më transparent dhe të konsoliduar. Kriza e borxhit në Greqi gjatë vitit 2011, nxorri në pah kufizimet e sistemeve tradicionale të kontabilitetit bazuar në “cash” dhe theksoi nevojën për raportim më rigoroz, transparent dhe të krahasueshëm të të dhënave fiskale.

Në këtë kontekst me synim forcimin e qeverisjes në vendet e Bashkimit European, Këshilli i BE-së

miratoi Direktivën e Kuadrit Buxhetor 85/2011/EU më 8 Nëntor 2011. Direktiva e mësipërme thekson rolin vendimtar që ka në procesin e mbikëqyrjes buxhetore të EU, procesi i gjenerimit të të dhënave të besueshme, të plota dhe njëherazi të krahasueshme midis vendeve anëtare.

Objektivi ishte që të forconte disiplinën fiskale të vendeve anëtare, të forcohej mbikqyrja buxhetore si dhe të sigurohej përputhja me detyrimet e përcaktuara në artikullin 126 (Trajtimet mbi Funksionimet e Bashkimit Europian (TFEU)³) në funksion të mos-lejimit të vendeve anëtare të tejkalonin limitet e deficiteve. Për sa më sipër iu kërkua Komisionit Europian të vlerësonte përshtatshmërinë e Standarteve Ndërkombëtare të Sektorit Publik të implementuara, në shtetet anëtare të Bashkimit Europian.

Ideja kryesore e Direktivës 2011/85/EU, ishte harmonizimi i sistemeve kontabël në entitetet e sektorit publik të të gjitha shteteve anëtare, të kombinuara këto me

kontrollin e brendshëm dhe auditimin e jashtëm duke u përcaktuar si rruga e vetme efektive, drejt përgatitjes së të dhënave për borxhin dhe deficitin bazuar në “accrual”.

Duke siguruar praktika uniforme dhe të krahasueshme për kontabilitetin bazuar në “accrual”⁴ për të gjithë

⁴*Sipas Kontabilitetit Rritës (“accrual”) pasqyrat financiare përgatiten mbi bazën e të drejtave dhe detyrimeve të konstatuara. Sipas kësaj metode, efektet e transaksioneve dhe ngjarjeve të tjera njihen në pasqyrat financiare kur ato ndodhin (dhe jo kur paraaja ose ekuivalentet e saj arketohen ose paguhen sipas Kontabilitetit mbi baza monetare (cash)) dhe regjistrohen në kontabilitet dhe raportohen në pasqyrat financiare të periudhave kontabël, të cilave u përkasin. Pasqyrat financiare, të përgatitura në bazë të të drejtave dhe detyrimeve të konstatuara, i informojnë përdoruesit jo vetëm mbi transaksionet e shkuara të shoqëruara me arkëtime dhe pagesa, por dhe mbi detyrimet për t’u paguar në të ardhmen si dhe mbi aktive që sjellin arkëtime në të ardhmen. Në këtë mënyrë, ato paraqesin informacione mbi transaksionet dhe ngjarjet e shkuara të cilat u shërbejnë përdoruesve më së miri në marrjen e vendimeve dhe në politikbërje.*

³ Treaty of Functioning of European Union

sektorin publik në shtetet e Bashkimit Europian, zgjerohen të dhënat në të cilat bazohen Statistikat Europiane dhe rrjedhimisht përmirësohen proceset e mbikqyrjes buxhetore e të monitorimit fiskal në nivelin makro-ekonomik, duke i hapur rrugë politikave të qëndrueshme fiskale gjatë procesit të vendimmarrjes.

Nevoja për harmonizim, kuadri makro-kontabël

Nëpërmjet Standarteve Europiane të Kontabilitetit të Sektorit Publik (EPSAS) do të rritet niveli i krahasimit të të dhënave midis niveleve të qeverisjes të njëjse qeveritare të vendeve anëtare të Bashkimit Europian.

Transparenca dhe krahasimi i të dhënave konsiderohen nga vendet anëtare si një nga përfitimet më të mëdha të procesit të implementimit të EPSAS. Për më tepër cilësia e lartë dhe transparenta e pasqyrave financiare bazuar në EPSAS do të rrisë kredibilitetin e pasqyrave financiare të qeverisë përkundrejt qytetareve dhe palëve të tjera të interesit përfshi dhe

investitorët në bondet qeveritare. Një raportim financiar më transparent, gjithashtu i shërben zgjerimit dhe forcimit të llogaridhënies publike pasi pasqyrat financiare bazuar në “accrual” gjenerojnë një bazë të mirë për nxitjen e debateve parlamentare dhe mbikqyrjen publike.

Një bazë më e mirë kontabiliteti me një cilësi të lartë, e harmonizuar me informacionin financiar do të suportojë një monitorim më të mirë dhe më cilësor fiskal në nivel makroekonomik e politika dhe vendimmarrje më të frytshme brenda Bashkimit Europian. Përgatitja dhe publikimi i informacioneve rreth pozicioneve financiare, performancës, borxheve dhe deficiteve do të demonstrojë gjithashtu angazhimet qeveritare të çdo shteti anëtar për të përmirësuar përdorimin e menaxhimit e burimeve publike si dhe do të promovojë forcimin e raportimit financiar, transparencës dhe llogaridhënies publike.

Në vijim ky artikull përmban një analizë më të thellë për impaktet pozitive (përfitimet) që do të ketë

tranzitimi drejt standarteve të "accrual" me objektiv final
harmonizuara të bazuara në implementimin e EPSAS-ve.

Impaktet social ekonomike të implementimit të EPSAS

Impaktet ekonomike	
Llogaridhënja e transparenca	Transparenca dhe krahasueshmëria Harmonizimi dhe mbikëqyrja fiskale Parashikimet afatgjata fiskale Përgjegjshmëria
Vendimmarrje më e mirë	Vendim marrja Kosto kontabile dhe matja e performancës Praktika të mira në kryerjen e reformave
Impaktet në kontrollin dhe proceset administrative	Auditimi dhe përmirësimi i kontrollit të brendshëm Ula e koston administrative dhe detyrimeve
Impaktet sociale	
Impaktet në tregun e punës	Kualifikimet Rekrutimet dhe lëvizjet e stafit

Nëse do të analizonim përfitimet sipas llojeve, referuar dhe prononcimeve të shteteve anëtare,

përfitimi më kryesor është transparenca dhe krahasueshmëria e informacionit financiar e

lidhur ngushtë me harmonizimin dhe mbikëqyrjen fiskale. Këto dy lloje përfitimesh janë të lidhur ngushtë me harmonizimin e politikave, duke siguruar një konsistencë në nivel të shteteve anëtare duke çuar në gjenerimin e një informacioni me baza të krahasueshme nga entitete individuale. Sa më sipër trajtuar këto janë dhe objektivat kyce të inisiativës së implementimit të EPSAS.

Llogaridhënja dhe transparenca:

Duke raportuar për performancën dhe pozicionet e tyre financiare në mënyrë të plotë dhe të krahasueshme, qeveritë përmirësojnë transparencën dhe llogaridhënien për përdorimin e fondeve publike.

Transparenca dhe krahasueshmëria. Konsideruar si përfitimi kryesor, njohja dhe deklarimi i transaksioneve financiare në përputhje me standartet e harmonizuara bazuar në “*accrual*” do të rrisë nivelin e transparencës duke siguruar një trajtim konsistent të transaksioneve dhe ngjarjeve në sistemin kontabël dhe në prezantimin e informacionit financiar,

duke e shndërruar këtë informacion më të kuptueshëm për përdoruesit, veçanërisht për përdoruesit jashtë entitete qeveritare.

Harmonizimi dhe statistikat

Harmonizimi i Standardeve të Kontabilitetit të Sektorit Publik, do të kontribuojë në rritjen e krahasueshmërisë nëpërmjet praktikave të raportimit midis shteteve anëtare, por jo vetëm, edhe ndërmjet sektorit të qeverisjes së përgjithshme.

Parashikimet afatgjata fiskale

Informacioni i bazuar në “*accrual*” gjeneron një pamje të qartë të pozicionit financiar të qeverisë dhe është një bazë e mirë për vlerësimin e qëndrueshmërisë fiskale, identifikimin e risqeve që mund të kërcënojnë pozicionin fiskal afat gjatë të qeverisë.

Përgjegjshmëria. Gjenerimi i pasqyrave financiare të besueshme dhe të krahasueshme në përputhje me EPSAS, kontribuon drejtpërsëdrejti, në një administrim të përgjegjshëm dhe transparent të fondeve publike dhe shërben si një bazë e mirë për vlerësimin e efecencës dhe efekti-

vitetit në përdorimin e fondeve publike.

Vendimmarrja. Informacioni financiar i hartuar, bazuar në aplikimin e standardeve të harmonizuara të kontabilitetit "*accrual*" shërben për të informuar vendimmarrësit. Një informacion cilësor dhe i vlefshëm është një suport i mirë për politikanët dhe menaxherët që të ndërrmarin vendime se si të sigurojnë me efektivitet dhe eficiencë shërbimet publike.

Kosto kontabile dhe matja e performancës. Njohja e koston bazuar mbi baza "*accrual*" jep një pamje më të mirë të koston së lëvrimit të shërbimeve publike dhe një bazë të vlerësueshme për rezultatet e arritura.

Praktika të mira në kryerjen e reformave. Kuadri rregullator i sektorit publik European do të gjenerojë një bazë të mirë për kryerjen e reformave në shtetet anëtare.

Impaktet në proceset e kontrollit dhe administrative. Miratimi i standardeve të kontabilitetit bazuar në "*accrual*" do të ketë një impakt të madh në proceset administrative në sektorin publik

pasi suportimi i sistemit modern të kontabilitetit do të kryhet nga infrastruktura IT.

Ulja e koston administrative dhe detyrimeve. Modernizimi i sistemeve të kontabilitetit publik do të krijojë mundësinë e përmirësimit të sistemit të menaxhimit të informacionit dhe të proceseve të modernizimit në funksion të rritjes së eficiencës së administratës publike.

Impaktet në tregun e punës. Prezantimi i EPSAS do të ketë mpakte direkte në tregun e punës për personelin e financë kontabilitetit si dhe të audituesve publikë. Kualifikimet. Një ambient, në të cilin aplikohet kontabiliteti "*accrual*" është më i sofistikuar se sistemi i bazuar në "*cash*" dhe në këtë aspekt kërkon ekspertizë dhe aftësi të avancuara. Trajnime specifike kërkojnë për rritjen e kapaciteteve të stafeve që do të operojnë me kontabilitetin "*accrual*".

Rekrutimi dhe lëvizjet. Përdorimi i kontabilitetit "*accrual*" do të lehtësojë rekrutimin e punësimit të stafeve nga sektori privat, atje ku këto praktika aplikohen. Për më

tepër aplikimi i standardeve të harmonizuara në Europë, lëvizja e personelit që mbulon aspektet e financës dhe kontabilitetit në sektorin publik do të përmirësohet dhe zgjerohet në shtetet anëtare të BE-së.

Me mjaft interes paraqitet analiza e pritshmërive të impakteve pozitive (përfitimeve) të implementimit të EPSAS-ve në këndvështrimin e palëve të interesit.

Palët e interesit të përfshirë në procesin e implementimit të EPSA-ve janë:

- a) Hartuesit e pasqyrave financiare
- b) Trupat audituese,
- c) Përdoruesit (të brendshëm dhe te jashtëm)

Pritshmëritë e impakteve pozitive

- a) Hartuesit e pasqyrave financiare

Hartuesit e pasqyrave financiare në punën e tyre të përditshme gjatë procesimit të transaksioneve individuale dhe përgatitjes së raporteve financiare, do të përvetësojnë kuadrin e ri të kontabilitetit përfshi dhe konceptet e bazuara në “accrual”.

Përgatitja dhe forcimi i kapaciteteve, aftësive dhe kualifikimi mund të jenë mjaft të rëndësishme dhe specifike për ministritë e linjës, apo në njësitë operationale dhe entitetet qeveritare, në të cilat prezantimi i kontabilitetit “accrual” shton nevojën për më shumë kapacitete financiare për funksionet administrative.

Kërkesa për njohjen dhe ekspertizën për standardet bazuar në kontabilitetin “accrual” mund të ketë një impakt negativ (impakt në terma afatshkurtër) në ato vende ku stafet e angazhuara nuk kanë aftësitë e nevojshme, çka mund të sjellë një risi referuar cilësive dhe besueshmërisë së informacionit që do të gjenenrohet. Këto risqe mund të zvogëlohen dhe të kapërcen nëpërmjet trajnimeve specifike. Në terma afatmesme dhe afatgjata, gjithsesi, forcimi i kapaciteteve të stafeve profesionale do të shtojë më shumë vlerë suportimit të vendimmarrjes operationale dhe vetë procesit vendimmarrës.

Konsistenca e arritur midis njësive raportuese qeveritare do të lejojë ministritë e ngarkuara me përga-

titjen e pasqyrave financiare, bazuar në EPSAS të konsolidojnë më me lehtësi informacionin financiar sikurse është rasti i konsolidimit të pasqyrave financiare apo të analizojnë rezultatet individuale të ministrive të linjës dhe njësive operacionale.

Trupat audituese

Impaktet pozitive për audituesit, do të vijnë fillimisht nëpërmjet harmonizimit të politikave nga entitet qeveritare, të cilat do të lejojnë standartizim më të madh në metodologjinë e auditimit.

Trupat audituese do të përfitojnë gjithashtu nga cilësia e informacionit të gjeneruar nga entitetet raportuese, çka do të zgjerojë efektivitetin e auditimit publik dhe aftësinë e audituesve për dhënien e opinionit mbi pasqyrat financiare të prezantuara (auditimet financiare) apo dhe aspekte të tjera të auditimit.

Harmonizimi i praktikave të kontabilitetit publik, do të ketë një efekt të madh në tregun e punës për audituesit publikë duke rritur lëvizjen midis entiteteve duke

aplikuar të njëjtin kuadër kontabiliteti.

Ashtu sikurse edhe hartuesit e pasqyrave financiare, një kohë e mjaftueshme do të jetë e nevojshme për audituesit ekistues dhe të rinj, të cilët duhet të ritrajnohen për kuadrin e ri të raportimit bazuar në “accrual”.

Kosto administrative do të jetë e nevojshme të përballohet nga trupat audituese për të kryer trajnimet dhe përditësimin e procedurave audituese në reflektim të këtij kuadri të ri raportues.

Përdoruesit e brendshëm

Përfitimi primar i përdoruesve të administratës publike është rritja e kapaciteteve dhe aftësive që të përdorin informacionin financiar për të demonstruar përgjegjshmëri në menaxhim, të vlerësojnë performancën dhe të informojnë paraprakisht vendimmarrësit. Kontabiliteti “accrual” gjeneron një informacion të pasur për suportimin e këtyre objektivave, të cilat nuk mund të prodhohen nga kontabiliteti i bazuar në “cash”. Sistemi i informacionit bazuar në

“accrual” lejon “gjurmë” më të detajuara të pozicioneve financiare dhe performancës kur kombinohet me koston kontabile, duke krijuar në këtë mënyrë mundësinë e një sistemi të matjes së performancës që mund të stimulojë menaxherët publikë për rritjen e produktivitetit dhe efencës në funksion të përmirësimit të menaxhimit të burimeve publike.

Politikëbërësit duhet të jenë të përgjegjshëm për rezultatet e arritura, të besojnë në informacionin financiar për vlerësimin e performancës në shërbimin civil e të informohen për burimet në dispozicion për vendimet që do të marrin në të ardhmen.

Praktikat e bazuara në kontabilitetin “accrual” sigurojnë impakte afatgjata të vendimeve që reflektohen në informacionin financiar, dhe politikbërësit duhet të konsiderojnë impaktet e ardhshme të vendimeve që marrin në periudhën aktuale, duke siguruar qëndrueshmërinë fiskale dhe arritjen e një transparence për qytetarët.

Përdoruesit e jashtëm (në këtë grup përdoruesish përfshihen palët e interesit)

Qytetarët, të cilët si taksapagues dhe përfituesit e shërbimeve kërkojnë që ta mbajnë qeverinë të përgjegjshme për përdorimin e parave publike.

Parlamentarët, të cilët përfaqësojnë interesin e qytetarëve, duhet të kenë informacion më cilësor për mbikëqyrjen dhe mbajtjen nën kontroll të përdorimit të parave publike nga qeveria. Politikanët kanë nevojë të kuptojnë pozicionin aktual të financave qeveritare për vlerësimin e kapaciteteve financiare qeveritare para se të angazhohen në programe të reja qeveritare.

Media është një tjetër përdorues i jashtëm mjaft i rëndësishëm që luan një rol të rëndësishëm në ciklin e llogaridhënies publike, duke publikuar informacionin financiar për publikun e gjërë.

Një impakt negativ potencial ekziston në drejtim të kompleksitetit të disa aspekteve të kontabilitetit “accrual” dhe ekziston risku për keqinterpretime nga përdorues jo financiarë. Në të

njëjtën kohë, krahasuar edhe me sektorin privat i gjithë procesi mund të ndihmojë në rritjen e nivelit të njohjes dhe kuptimit nga përdoruesit dhe familjarizimin me praktikën e raportimit financiar të sektorit privat.

Institucionet e Bashkimit Europian, janë një nga eksponentët dhe faktorët kyç të inisiativës për migrimin drejt EPSA-s dhe i qëndrojnë bindjes dhe idesë së përfitimeve nga informacioni financiar që do të gjenerohet nga vendet anëtare, si një input e burim për raportet e statistikave fiskale, në funksion të monitorimit fiskal dhe politikave të vlerësimit në nivel të Bashkimit Europian.

E njëjta gjë mund të thuhet për institucionet e statistikave kombëtare të çdo vendi, të cilat do të përfitojnë nga cilësia e të dhënave dhe do të zgjerojnë raportet statistikore të qeverive në vendet e tyre.

Përdoruesit në tregjet financiare (investitorët dhe agjensitë vlerësuese, etj) do të përfitojnë nga transparenca dhe krahasueshmëria që sigurohet nga harmonizimi i

standarteve kontabël të sektorit publik.

Besueshmëria e informacionit financiar bazuar në “*accrual*” do të rritet me aplikimin e praktikave të harmonizuara në vendet e Bashkimit Europian dhe mund të ulë nivelin e pasigurive dhe të rrisë besimin e tregut.

Përdorues të tjerë janë dhe organizatat ndërkombëtare dhe akademike, të cilat bazohen në të dhënat financiare për kryerjen e analizave dhe zhvillojnë dokumente të politikave e rekomandime të praktikave të mira nën fokusin e përmirësimit të menaxhimit financiar dhe të politikëbërjes.

Në disa raste organizatat ndërkombëtare janë dhe financuesit e fondeve (si psh: Fondi Monetar Ndërkombëtar (FMN) apo Banka Botërore (BB)) dhe në këto raste ato shfaqin interes të drejtpërdrejtë në performancën financiare të vendeve që përfitojnë nga financimi i këtyre fondeve.

Gjeneruesit e shërbimeve të sektorit publik, do të përfitojnë gjithashtu nga procesi i implementimit të standarteve të reja të kontabilitetit të vendeve anëtare të

BE-së, pasi ata do të përfshihen drejtpërsëdrejti në kryerjen e proceseve (psh Investimet në IT sistem, asistencë, trajnimet, etj.).

Në tabelën e mëposhtme jepen në mënyrë të përmbledhur impaktet

pozitive (përfitimet) dhe negative sipas palëve të interesit:

IMPAKTET	HARTUESI T	AUDITU ESIT	PËRDOR UES TË BREND S HËM	PËRDOR UES T E JASHTË M	PËRDORU ES TË JASHTËM	PËRDOR UES TË JASHTË M	PËRDOR UES TË JASHTË M	PËRDOR UES TË JASHTË M	PËRDORUE S TË JASHTËM
IMPAKTET EKONOMIK E	Min.Financave Departamentet e Kontabilitetit Dhe Operacioneve Monetare	Autoritetet Auditues e	Menaxherët Publikë dhe Punonjësit e Shërbimit Civil	Politikbërësit (Ministritë, Parlamenti, etj.).	Taksapaguesit dhe Përfituesit e Shërbimeve (Publiku)	MEDIA	Tregjet Financiare dhe Agjensitë Vlerësuese	Institucionet e BE-se dhe Institucionet e Statistikave	Organizatat Ndërkombëtare, Akademike, Biznesi privat, etj
Transparenca e krahasueshmëria	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Harmonizimi dhe mbikëqyrja fiskale		+	+	+	+	+	+	+	+
Një kuadër afatgjatë fiskal	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Përgjegjshmëria	+		+	+	+	+	+	+	+
Politik berja (Marrja e vendimeve)	+		+	+	+		+	+	+
Kontabiliteti i kostos dhe matja e performancës	+		+	+	+				
Praktikat e mira udhëheqëse të reformës	+		+	+			+	+	+
Auditimi dhe	+	+	+	+	+				+

kontrolli i brendshëm									
Kosto Administrati ve dhe borxhet (+)	+	+	+	+	+				+
Kosto Administrati ve dhe Detyrimet (-)	-	-			-			-	
IMPAKTET SOCIALE									
Kualifikimet (+)	+	+	+	+		+			
Kualifikimet (-)	-	-	-	-					
Rekrutimi dhe lëvizjet	+	+	+						+

Impaktet e pritshme negative

Impaktet ekonomike

Pa dyshim procesi i implementimit të EPSAS do të shoqërohet me një kosto në rritje të cilat krijojnë detyrime financiare shtesë për entitetet e sektorit publik (hartuesit e informacionit financiar).

Impaktet në buxhetet e shteteve anëtare mund të maten nëpërmjet kostove të pritshme të implementimit si një përqindje ndaj GDP-së.

Reforma që do të ndërrmerret për tranzitimin drejt EPSAS do të financohet në fund të fundit nga taksapaguesit. Impakti në taksa-

paguesit mund të shprehet edhe në njësinë e kostos për banorë.

Impakti Social

Kontabiliteti “*accrual*” kërkon kapacitete më të avancuara se kontabiliteti bazuar ne “*cash*”. Implementimi I EPSAS mund të jetë si një sfidë për stafet që do të hartojnë informacionet financiare të cilët aktualisht punojnë me kontabilitetin bazuar ne “*cash*”.

Kështu që kjo do të marrë kohën e nevojshme për profesionistët e sektorit publik, që këta të fundit të kenë aftësitë e nevojshme për të

punuar me këtë kuadër të ri në mënyrë eficiente dhe efektive.

Karakterit kompleks i kësaj çështje kërkon nga vendimmarrësit, politikat, këbërësit dhe menaxherët publikë orientimin e investimeve në funksion të aftësimit të tyre në drejtim të përdorimit të këtij informacioni në mënyrë të përshtatshme dhe që të mundësohet marrja e përfitimeve maksimale.

Karakterit kompleks i informacionit financiar krijon një risk për keqinterpretimin nga përdoruesit e jashtëm, sikurse mund të jetë media, etj. Një trajnim i përshtatshëm i medias mund ta zvogëlojë këtë risk.

Zhvillimi i procesit dhe roli i Institucioneve Supreme të Auditimit

Grupi i Kontaktit të vendeve anëtare ka mandatuar Task-Forcën për EPSAS, për të monitoruar të gjithë procesin e implementimit të tyre. Nëse do ti referoheshim qasjes së implementimit të EPSAS, gjeneruar nga Komisioni Europian së fundmi është lançuar qasja e re, sipas së cilës i gjithë procesi është

planifikuar të zgjasë 10 vjet, nga të cilët për 5 vitet e para është projektuar zhvillimi i kuadrit ligjor rregullator (kuadri konceptual, seti i parimeve të standardeve, etj). Faza e implementimit të EPSAS do të zgjasë dhe 5 vjet të tjera, pra gjithsej i gjithë procesi i tranzitimit do të shtrihet në harkun kohor të 10 viteve.

Nga ana tjetër me rezolutën mbi Standardet Kontabël të Sektorit Publik të shteteve anëtare të BE-së (EPSAS) CC-R-2014-015 inkurajohen dhe Institucionet Supreme të Auditimit të këtyre vendeve të jenë pjesë e procesit dhe konkretisht:

Inkurajohen SAI-t :

- i) të mbajnë kontakte të vazhdueshme me Ministritë e Financave të vendeve të tyre;
- ii) të kontribuojnë me Task-Forcën për EPSAS të EUROSTAT sa herë është e nevojshme;

⁵ Resolution on Public Sector Accounting Standards for European Member States (EPSAS) CC-R-2014-01.

iii) Si dhe të shkëmbejnë informacionet midis shteteve anëtare dhe Grupin e Kontaktit. 6

I gjithë ky proces i ndërrmarë nga Bashkimi Europian, referuar aspekteve që kanë të bëjnë me mjedise dhe struktura divergjente të shteteve anëtare, pa dyshim është e shoqëruar me një sërë dilemash e vështirësish çka do të thotë që rruga për finalizimin e kësaj iniciative është mjaft e gjatë dhe një sfidë e rradhës për Bashkimin Europian.

Referencat:

Report on the proposed implementation of harmonised European Public Sector Accounting Standards (EPSAS) in the Member States of the European Union

Implementing EPSAS: PwC, September 2014, www.pwc.com/gx/en/.../implementing-epsas.html

Recent EPSAS developments - IAS Plus January 2016 Réponse CNoCP Gouvernance EPSAS.

EPSAS.eu; News on EPSAS. May 2013

Eurostat EPSAS - EY 19 May 2015,

www.ey.com/Publication/...epsas/.../Eurostat-EPSAS.

EPSAS - European Public Sector Accounting Standards, October 2015 www.europarl.europa.eu. Harmonising European Public Sector Accounting Standards, November 2014

[Successful Implementation and Use of Accrual Accounting, www.eurocad.eu](#)

Is EPSAS on track or heading for a siding?, August 2015.

Nga: CIPFA, Luljeta Nano, Sekretare e Përgjithshme, KLSH
Aulona Jonuzi, Audituese, KLSH

⁶ "Update on Current Developments of EPSAS . Contact Committee Leaser officer meeting in Riga April 2016.

Hartat Konjitive si një instrument kyç i Auditimit të Performancës

Hartat konjitive janë një model të menduari për një çështje apo problem dhe rezultojnë nga procesi i hartimit në formën e nyjave dhe shigjetave, duke rezultuar në një graf, ku drejtimi (kahja) e orientimit të shigjetave nënkupton një lidhje shkak-pasojë mes aktorëve (nyjave).

Nga: Dr.Rinald Muça, KLSH

Hyrje

Në librin e tij “*Një histori e shkurtër e kohës*”, Stephen Hawking argumenton se bota që na rrethon është në fakt një model konjitiv në trurin njerëzor. “Konjitiv” në sensin që shfrytëzohet informacioni i grumbulluar përmes të mësuarit, kuptuarit, kujtuarit dhe menduarit dhe i “modeluar” ky informacion sipas një strukture inteligjente që optimizon vendimmarrjen¹ përmes

simulimit paraprak, të ndërgjegjshëm ose jo. Me gjenerimin e informacionit të ri dhe evoluimin e trurit njerëzor, modeli pasurohet e komplikohet më tej, duke zbuluar lidhje të reja mes variablave të realitetit. Në përzgjedhjen e një modeli përfaqësues apo unanim të realitetit, që do të përdoret më pas rëndom nga masa më e madhe e njerëzve, luajnë rol një shumësi faktorësh, të cilët variojnë që nga ata personale si: sensi kritik, aftësitë analitike e sintetizuese, prirja genetike, etj., e deri në faktorë makrosocialë si: kultura,

¹ Interpretimi është i autorit të shkrimit. Ky interpretim është në parim më afër të vërtetës për shkencat sociale sesa për ato ekzakte, ndonëse edhe për shkencat natyrore, përfshirë fizikën, biologjinë apo

edhe matematikën nuk ka një model universal dhe absolut të menduari dhe optimizuar.

rendi politik apo fetar, terreni gjeografik, e kështu me rradhë.

Në auditimin e performancës, sikurse në çdo fushë tjetër të aktivitetit njerëzor, modeli apo harta konjitive që grupi i punës krijon për subjektin apo procesin në shqyrtim është në fakt “guri i themelit” për gjithçka vjen më pas: ndërtimin e piramidës së pyetjeve, përdorimin e teknikave për vjeljen e informacionit, shkrimin e raportit dhe procesin e *feedback*-ut që do të shfrytëzohet në auditimin e rradhës, etj. Hartat konjitive janë përmendur në manualin e auditimit të performancës, shkruar për KLSH-në, si një instrument i mirë për njohjen e fushës në auditim gjatë fazës studimore. Në vijim të këtij artikulli do të shtjellohet se ç’janë hartat konjitive dhe si mund të përdoren ato në auditimin e performancës për të kuptuar lidhjet dinamike midis aktorëve dhe faktorëve të një procesi apo institucioni të caktuar.

Ç’janë hartat konjitive?

Hartat konjitive janë një model të menduari për një çështje apo

problem dhe rezultojnë nga procesi i hartimit në formën e nyjave dhe shigjetave, duke rezultuar në një graf, ku drejtimi (kahja) e orientimit të shigjetave nënkupton një lidhje shkak-pasojë mes aktorëve (nyjave). Shpeshherë, hartat konjitive njihen edhe si “harta shkakësore”, veçanërisht kur ato ndërtohen nga grupi i punës (si në rastin e auditimit të performancës) dhe jo nga një individ i vetëm. Hartat konjitive në auditimin e performancës përpunohen zakonisht nga informacioni i marrë prej intervistimit apo anketimit dhe në këtë kuptim ato përfaqësojnë këndvështrimin subjektiv të intervistuesit (anketuesit).

Dobia e përdorimit të hartave konjitive është e dyfishtë. Së pari, ato burojnë nga nevoja njerëzore për të kuptuar e menaxhuar botën që na rrethon dhe në këtë aspekt ato vlejnë si instrumenta operative studimi. Së dyti, qëllimi i përdorimit të tyre është gjenerimi i zgjidhjes/optimizimit për një problem të caktuar dhe në këtë aspekt ato vlejnë si instrumente për strukturimin e një problemi duke

shpënë më lehtë, më shpejt dhe me më pak kosto në zgjidhjen e tij.

Kompleksiteti i një harte konjitive varion në përputhje me qëllimet e përdorimit. Zakonisht në literaturë, për qëllime ilustrimi, hartat konjitive ndërtohen me pak nyje (12-20), ndërkohë që në jetën reale, në studimin e një problemi të caktuar, nyjat mund të arrijnë edhe deri në 2000 apo më shumë. Në të tilla raste, ndërtimi i pjesëve të caktuara të hartës bëhet nga grupe pune që punojnë paralelisht, mbi bazën e një modeli paraprak, në mënyrë që pjesët të jenë kompatibël pasi të ketë përfunduar hartimi pjesor i tyre. Pajtueshmëria (kompatibiliteti) i pjesëve merr shumë rëndësi në rastin e auditimit të performancës, kur puna kryhet nga një institucion si KLSH, sepse informacioni i vjelë dhe strukturuar sipas një modeli specifik nga një grup i caktuar pune, mund të merret i gatshëm dhe të përdoret nga një grup tjetër në njëjtën kohë, ose në një kohë të dytë, duke e marrë për të mirëqenë që struktura ndan të njëjtat kritere unifi-

kuese ndërtimi dhe përdorimi të modelit.

Natyra e një harte konjitive

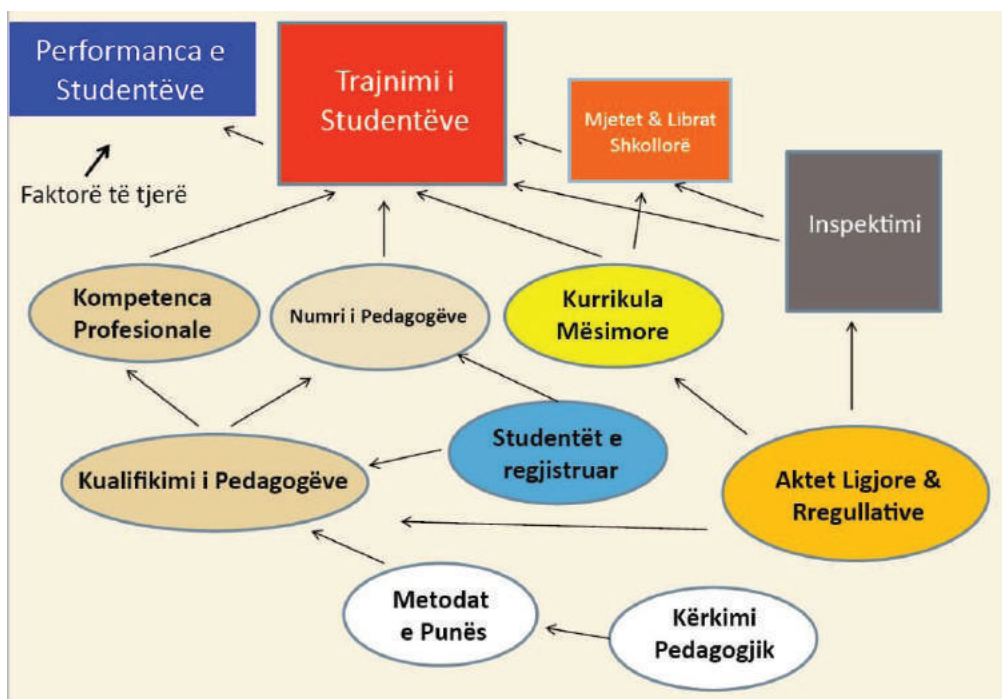
Hartat konjitive karakterizohen nga një strukturë hierarkike, që zakonisht merr formën e një grafi mjete-qëllime, ku objektivat e përkufizuara gjenden në majë të hierarkisë. Ndodh shpesh që forma hierarkike e hartës të karakterizohet nga një farë cirkulariteti, që do të thotë se një zinxhir mjetesh dhe qëllimesh përfundon tek vetvetja. Në fakt, kjo karakteristikë e hartës konjitive është një tipar fundamental struktural, sepse çdo nënstrukturë cirkulare nënkupton se pjesët e saj kanë të njëjtën rëndësi hierarkike dhe për qëllime studimi mund të përmbliidhen edhe në një nyje të vetme që përshkruan qarkun e *feedback*-ut. Ndonëse mund të hasen nënstruktura cirkulare, harta konjitive në vetvete duhet ta ruajë strukturën hierarkike. Vetë nënstrukturat cirkulare marrin një rëndësi të veçantë gjatë fazës së zgjidhjes së problemit.

Zakonisht, hartat konjitive ndërtohen në formën e “text box-eve” të

shkurtra që lidhen midis tyre me shigjeta njëkahëse. Në “text box-in” që ndodhet në bisht të shigjetës përshkruhet shkaku që mendohet se ndikon atë që përshkruhet në “text box-in” në majën e shigjetës (shih figurën 1

më poshtë, shkëputur nga një praktikë e mirë e përdorur në auditimin e “Kurrikulës Universitare dhe Avancimit në Karrierën Akademike – Departamenti i Auditimit të Performancës 2013.)

Figura 1 – Ilustrim i një harte konjitive nga auditimi i performancës në KLSH

Duke iu referuar ilustrimit më sipër, kutitë prej të cilave nuk dalin shigjeta quhen “koka”, ndërsa ato tek të cilat nuk hyjnë shigjeta njihen si “bishta”. Kokat përmbajnë

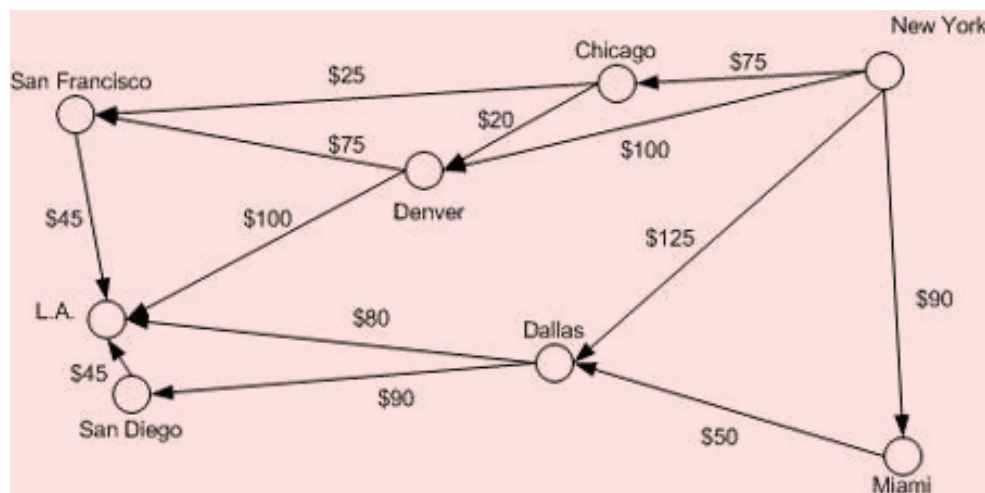
zakonisht përkufizime të qëllimeve apo objektivave, ndërsa bishtat referojnë apo adresojnë opsionet për t'i arritur apo shmangur ato (në varësi të faktit nëse qëllimet janë

pozitive apo negative). Disa nyje, sikurse konstatohet edhe nga figura 1, shërbejnë njëkohësisht si koka dhe bishta, gjë që nënkupton se në aspektin menaxherial, ato janë objektiva taktike apo operacionale, të dizenuara për të arritur objektiva strategjike.

Ekziston një lidhje e zhdrejtë midis thjeshtësisë së një harte konjitive dhe vlerës që ajo shton në studimin e problemit apo gjenerimin e zgjidhjeve për të. Një hartë e thjeshtë (me pak nyja dhe shigjeta) mund të ndihmojë audituesin e performancës të identifikojë lidhjet bazike midis

aktorëve apo faktorëve të përfshirë, por nga pikëpamja e gjenerimit të konkluzioneve, adresimit të rekomandimeve dhe dobisë kah 3E-ve, një hartë e thjeshtë është e mangët dhe mund të shpjerë në deformime. Nga ana tjetër, një hartë e ngarkuar me shumë nyja dhe lidhje shkak-pasojë mund të jetë e vështirë për t'u menaxhuar dhe analizuar, sidomos në rastet kur lidhjet nuk janë sasiore e për rrjedhojë nuk mund t'i nënshtrohen një përpunimi apo optimizimi kompjuterik (shih figurën më poshtë për një ilustrim të grafit me lidhje sasiore dhe optimizimin e tij).

Figura 2 – Ilustrim i një harte konjitive në formën e një grafi të orientuar dhe optimizuar nga pikëpamja sasiore

Një mënyrë e thjeshtë për të ndërtuar harta të komplikuar konjitive është të niset puna nga ndërtimi i hartave bazike dhe më pas, secila nyje e hartës bazike të zhvillohet e zgjerohet si një hartë më vete, me natyrë strukturale cirkulare. Në këtë mënyrë, çdo nyje e hartës fillestare merr formën e një “flluske” që mund të fryhet apo shfryhet sipas nevojave të detajimit të analizës nga ana e audituesit.

Gjithsesi, ajo që duhet mbajtur gjithnjë në konsideratë është fakti që harta duhet të shërbejë si një thjeshtim i të kuptuarit të realitetit sipas optikës së studiuesit/-audituesit dhe jo e kundërta. Harta është vetëm hapi i parë (që zakonisht gjen përdorim në fazën studimore) dhe informacioni i grumbulluar prej saj duhet t’i hapë rrugën teknikave analitike të mëtejshme.

Si ndërtohet një hartë konjitive?

Harta konjitive, sikurse ngarja e biçikletës, kërkon kohë dhe ndonjëherë tentativat e para janë

shkurajuese, të ngatërruara dhe irrituese. Nga vëzhgimet që u janë bërë personave të cilët synojnë të bëhen hartografë konjitivë rezulton se:

1. Shpesh është e vështirë përgjatë intervistave që audituesi/studiuesi-/hartografi të dëgjojë, kuptojë dhe mbajë mend të gjitha elementët që duhen për ndërtimin e saktë të hartës. Audituesit e kanë më të lehtë të mbajnë shënime dhe anashkalojnë tërësisht hartën ose të fokusohen më shumë në ndërtimin e hartës, duke mos i kushtuar vëmendjen e duhur këndvështrimeve të rëndësishme apo interesante që zhvillohen përgjatë bisedës/intervistës. Për të shmanjur këtë “gabim fillestarësh” sugjerohet që audituesi të praktikohet duke ndërtuar vazhdimisht harta për situata në të cilat rezultati nuk është i rëndësishëm, fjala vjen gjatë një takimi informal mes kolegësh ku diskutohet për një çështje të caktuar. Një praktikim i tillë mundëson akumulimin e eksperiencës, duke mos u ekspozuar

zuar ndaj riskut të gabimit me pasoja në punën audituese;

2. Shqyrtimi i informacionit dokumentar mund të ngadalësojë dizenjimin e një harte konjitive, për shkak se, ndryshe nga rasti i intervistës, audituesi është i detyruar t'i përmbahet informacionit sikurse është shkruar, pa e orientuar sipas modelit që ai/ajo ka në mendje. Edhe në këtë rast, praktikimi, duke lexuar vazhdimisht materiale të fushës në fjalë (ligje, akte rregullative, praktika të mira, etj.), ndihmon në përshpejtimin e punës hartuese, përmes analogjisë së situatave, institucioneve apo problematikave.

3. Shpejtësia e konsumimit të informacionit është një tjetër faktor që luan rol në hartimin cilësor të hartës konjitive. Përgjatë intervistave, sugjerohet që audituesi të testojë përgjigjet e marra duke e ribërë pyetjen në një formë tjetër, por pa ia ndryshuar thelbin. Në këtë mënyrë, ai/ajo jo vetëm garanton besueshmërinë e informacionit (një nga tri shtyllat mbi të cilat mbështetet auditimi, ku dy të tjerat janë: a) mjaftueshmëria dhe

b) rilevanca e informacionit), por i jep kohë gjithashtu vetes të mos humbasë aspekte të rëndësishme të bisedës. Në rastin e informacionit dokumentar, sugjerohet që materiali të rilexohet një apo dy herë, mundësisht në kohë të ndryshme, për t'i dhënë kohë dhe mundësi trurit që të kalojë nga faza njohëse në atë kritike e më pas në atë analitike dhe sintetizuese;

4. Një risk tjetër në ndërtimin e hartës konjitive është përdorimi i së njëjtës ide/aktor/faktor disa herë, duke ndërtuar disa nyje të cilat në fakt përfaqësojnë të njëjtën gjë e për këtë arsye mund të përmbliidhen në një të vetme. Ajo që duhet mbajtur në konsideratë në këtë rast nga ana e audituesit/es, është nëse këto nyje që shprehin pak a shumë të njëjtën gjë, janë të ndara nga pikëpamja e përgjegjësisë në struktura dhe emra të veçantë apo jo;

5. Së fundmi, një hartë konjitive duhet menaxhuar e mbajtur nën kontroll edhe fizikisht, gjë që nënkupton se ndërtimi dhe paraqitja e saj duhet të jetë e thjeshtë dhe korrekte. Një hartë e mbingar-

kuar me shigjeta që hyjnë e dalin nga shumë nyje, që “kokat” i ka poshtë e “bishtat” lart, apo që del jashtë kornizave të një flete apo tabele, është dëshmi konfuzioni më tepër sesa kthjelltësie, veçanërisht për ata që e lexojnë këtë hartë.

Për të ndërtuar një hartë të mirë, audituesi duhet të:

1. Fragmentojë problemin në përbërësit e tij. Kjo arrihet duke përkufizuar çdo përbërës sipas terminologjisë që përdor dokumenti apo i intervistuari dhe përkufizimi të jetë jo më i gjatë se 10-12 fjalë. Përbërësit mund të jenë ide, koncepte, aktorë, faktorë, institucione, etj, etj. Vetë procesi i fragmentimit reflekton optikën apo modelin që audituesi/ja po aplikon dhe ky proces është ekskluzivitet i tij/saj për atë kohë sa nuk konfliktin me standartet kombëtare e ndërkombëtare audituese;
2. Çiftojë përbërësit dhe kriteri i çiftimit duhet të jetë kontrasti midis përbërësve. Kontrasti nën-

kupton një lidhje shkak-pasojë që ndihmon në kuptimin e përbërësve.

3. Lidhë në formë hierarkike përbërësit e çiftuar, për të nxjerrë në pah qëllimet dhe mjetet për arritjen e tyre. Në këtë rast audituesi/ja duhet të vendosë për statusin e një përbërësi kundrejt një tjetri.

Referenca

“Analyzing cognitive maps to help structure issues or problems”, Colin Eden, European Journal of Operational Research, 2003.

“Getting Started with Cognitive Mapping”, Fran Ackermann, Colin Eden and Steve Cropper, 7th Young OR Conference, University of Warwick, 1992.

“Personal Construct Theory”, George Kelly, 1955.

“Cognitive Mapping Methodology for Understanding of Business Relationship Value”, Tatiana Bouzdine-Chameeva, François Durrieu, Tibor Mandják, Bordeaux Business School

Nga: Dr.Rinald Muça, KLSH

Një histori e shkurtër e auditimit të performancës në ECA dhe sfida e vlerës së shtuar

“Raportet tona do të duhet të trajtojnë dy çështje: çfarë mund të kishte bërë më mirë Komisioni, dhe si i ka menaxhuar marrëdhëniet e tij me Shtetet Anëtare; dhe se si Shtetet Anëtare mund të kishin bërë gjërat më mirë. Gjykata nuk duhet të hezitojë të verë në dukje fushat ku menaxhimi nga ana e autoriteteve shtetërore të vendeve anëtare mund të përmirësohet”.

Nga: John Sweeney, menaxher kryesor në ECA

Hyrje

Gjykata e Audituesve (ECA) si shumë Institucione Supreme Auditimi (SAI), zhvillimin e auditimeve të saj të performancës nuk e planifikon në mënyrë strikte, por ai zhvillohet dhe evolon jashtë auditimeve financiare dhe të përputhshmërisë.

Ky material paraqet një historik të shkurtër të rrugëtimit të këtij zhvillimi, i cili ka zgjatur tashmë 35 vjet dhe që në etapat kryesore të tij të zhvillimit ka krijuar një

praktikë të qëndrueshme të auditimit të performancës (shiko figurën 1). Ky material përshkruan gjithashtu sfidat, me të cilat përballemi sot për kryerjen e auditimeve eficiente dhe me impakt të lartë dhe nevojën e vazhdueshme për zhvillim, veçanërisht kur ai vjen si një vlerë e shtuar.

Një histori e shkurtër e auditimit të performancës në ECA

Në 25 Tetor 1977, ECA u krijua zyrtarisht dhe ndeshi shumë sfida si gjykatë e re, jo pak prej të cilave ishin të lidhura me përcaktimin e natyrës së auditimeve, duke përfshirë këtu edhe përgjigjen e

pyetjes kryesore: Cfarë kuptimi ka shprehja “*menaxhim i shëndoshë financiar*” (SFM) siç është shprehur në Traktatin e 1957. Kur u përcaktuan të drejtat dhe përgjegjësitë e ECA-s me Traktatin e Brukselit (1975) si edhe Rregullorja e Përgjithshme Financiare, termi “*menaxhim i shëndoshë financiar*” nuk u përcaktua. Në mbledhjen e tij të parë në Tetor 1977, ECA trajtoi SFM si opinione të inkuorporuara duke përfshirë mendime alternative dhe mënyra më ekonomike të implementimit të politikave përmes një analizë të kostove dhe benefiteve, dhe gjithashtu vlerësimin nëse fondet janë përdorur me eficiencë¹. Duke vepruar kështu u vendos të ndiqet një qasje më e gjerë mbi auditimin e jashtëm në Europën e Veriut lidhur me idetë manaxheriale dhe qeverisëse të mishëruara në modelin² e manaxhimit të ri publik

(NPM)³. NPM argumenton se me dhënien e autonomisë menaxherëve të shërbimit publik për të vepruar me dorë të lirë dhe të pavarur nga vendimmarrësit politikë si dhe qenia në mënyrë direkte përgjegjës për produktin dhe problemet operacionale, do të mund të përmirësohej cilësia dhe efica e shërbimit publik. Ndërkohë që kjo rritje e mundësisë së tensionit mes ECA dhe entitetit kryesor të audituar prej saj, Komisionit Europian, u lehtësua disi më vonë nga aplikimi prej ECA-s i “*një qasje jo surprizuese*”, kur entitetet e audituara ishin konsultuar për gjatë çdo faze të auditimit⁴. Gjithsesi, ende nuk ishte përmendur deri në vitin 1992 kur u miratua Traktati i Maastrichtit, fakti që Bashkimi Europian duhej të implementonte buxhetin në përputhje me parimet e “*menaxhimit të*

¹ Carotti, R. (2014). Reflektim: Gjykata Europiane e Audituesve Përvjetori i 35-të. <http://www.eca.europa.eu/en/Pages/OtherPublications.aspx>

² Hood, C. (1995). “Menaxhimi i ri publik, në 1980: variacione mbi një temë: Kontabiliteti, Organizatat dhe Shoqëria”, Vol. 20 No. 2/3, pp. 93-109.

³ Laffan, B. (1999). “Të jesh një institucion aktiv: Evolucion i Gjykatës Europiane të Audituesve, 37(2) Gazeta e Studimeve të Tregut të Përbashkët DOI: 10.1111/1468-5965.00162

⁴ Steph Stephenson, P. (2015). Ndryshimi i Performancës dhe Efektivitetit në Gjykatën Europiane, Gazeta Europiane e Rregullores së rrishtit, Simpoziumi për Politikën, Vlerësimi në BE, I, 79-89.

shëndoshë financiar”, që më vonë u përcaktua në Regulloren financiare si tre E-të (economicitet, eficiencë dhe efektivitet).

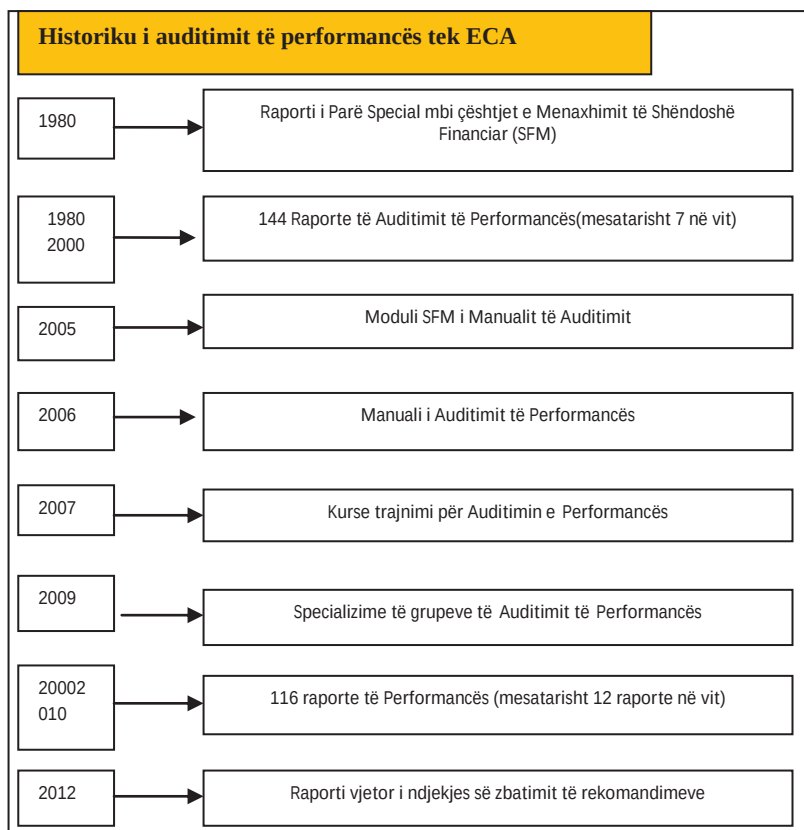
Figura 1 – Ngjarje të rëndësishme

Kronologjia e ngjarjeve të rëndësishme sipas periudhave

1977	Krijimi i ECA
1992	Traktati i Maastricht-it: ECA u bë një institucion; ECA përgjegjës për përgatitjen e deklaratës vjetore të sigurimit (SOA); Neni 205 prezanton parimin e menaxhimit të shëndoshë financiar.
1999	Komisioni Evropian jep dorëheqjen dhe Komisioni i ri paraqet një program të reformës duke përfshirë aktivitetin-bazuar në menaxhim dhe aktivitetin e bazuar në buxhetim
2004	Zgjerimi i BE-së me 25 shtete anëtare
2006	Publikimi i udhëzuesit të Auditimit të Performancës së ECA-s
2007	Traktati i Lisbonës (TFEU-ja hyri në fuqi në 2009) njohu përgjegjësinë e Shteteve Anëtare për zbatimin e buxhetit në bazë të marrëveshjeve të përbashkëta të menaxhimit
2008	“Peer Review” në ECA, realizuar nga SAI i Austrisë, Kanadasë, Norvegjisë dhe Portugalisë
2014	“Peer Review” në ECA nga SAI-et e Francës, Gjermanisë dhe Suedisë
2016	Programi i Reformave të ECA-s

Në 1980 ECA publikoi një raport special mbi subvencionet në fermat bujqësore malore dhe kondrinore. Megjithëse objektivi i auditimit, pyetjet e auditimit, kriteret dhe metodologjia mbetën kryesisht të padukshme për lexuesin, faktet, gjetjet e auditimit dhe konkluzionet e paraqitura në raportin e ECA-s shfaqën për herë të parë adresimin e problematikave të "SFM". Duke shkuar përtej çështjeve të përputhshmërisë me rregullat dhe saktësisë financiare, kjo vë në dyshim faktin nëse ndihma e dhënë është e adresuar sipas objektivave të Direktivave të BE-së; ajo kritikon mungesën e efijencës në dhënien e ndihmës,

për shkak të mungesës së të dhënave statistikore përkatëse; ai evidentoi cilësinë e dobët të monitorimit të performancës dhe rekomandoi të ndërmerreshin më shumë kërkime sistematike, që ndihma të kishte efekt. Ky mund të ketë qenë momenti i parë historik në përvojën e ECA-s në auditimin e performancës dhe ndoshta i pari nga shumë observacione të tilla që ECA do të bënte në menaxhimin e buxhetit të EU. Në periudhën 20 vjeçare që pasoi, ECA do të përgatiste 144 raporte të veçanta, mesatarisht 7 raporte në vit, të gjitha të fokusuara në çështjet e SFM (Figura 2).

Në 1992 me ratifikimin e Traktatit të Maastricht-it, ECA, duke u nderuar me statusin e 'institucionit', ka marrë edhe detyrën e vështirë për ti paraqitur çdo vit autoritetit buxhetor një deklaratë të sigurisë (SOA) mbi besueshmërinë e llogarive dhe transaksionet e tyre kryesore. Në këto 20 vite kjo ka rezultuar të jetë një detyrë e rëndësishme për institucionin në aspektin e metodologjisë së auditimit,

resurseve të dedikuara dhe vlerës së shtuar të përfituar, nën këndvështrimin evasiv "pozitiv" të SOA mbi transaksionet bazë. Megjithë statusin e avancuar të ECA-s, kërkesat ekzigjente të deklaratës vjetore të sigurisë dhe mungesa e burimeve, kufizuan 'marzhin e manovrimit' të ECA-s në kryerjen e auditimeve të performancës dhe detyrave të tjera fakultative. KE gjithashtu, për t'ju

përshtatur ndryshimeve ndër morri një iniciativë në 1995 (nisma SEM 2000 - Menaxhimi i shëndoshë dhe efikas) që synonte modernizimin dhe përmirësimin e sistemit të finan-cave dhe menaxhimit të burimeve të Komisionit. Iniciativa përfshinte krijimin e një grupi konsultativ të përbërë nga përfaqësues të Ministrisë së Financave dhe Buxhetit të Shteteve Anëtare, në të cilin merrnin pjesë edhe përfaqësues të ECA-s. Një nga konkluzionet e tij operacionale ishte se *"llogaria më e madhe duhet t'u kërkohet Shteteve Anëtare"* si përgjigje edhe ndaj raporteve të Gjykatës së Audituesve dhe (që) Komisioni do të pasqyrojë veprimet e ndërmarra nga Shtetet Anëtare në ndjekjen e raportit të zbatimit të buxhetit"⁵. Megjithatë, nuk do të ishin veprimet e Shteteve Anëtare që do të çonin në ngjarjet më të rënda në historinë e Komisionit Evropian. Në tetor 1997, në një seancë ceremoniale të ECA-s që shënonte 20 vjetorin, Zoti Jacques Santer,

Presidenti i KE, duke iu referuar SOA-s shprehu kënaqësinë e tij me fjalët: *"se ky instrument i ri ka ndihmuar që Shtetet Anëtare të jenë më të vetëdijshëm për përgjegjësitë e tyre në menaxhimin e fondeve të Komunitetit"*⁶ dhe që *"ai ka qënë i nevojshëm për të përmirësuar buxhetin komunitar dhe kulturën administrative."* Gjithsesi gjashtë muaj më vonë disa ngjarje dramatike shpunë në dorëheqjen e KE në mars 1999, pas publikimit të një raporti për mashtrim, keqmenaxhim dhe nepotizëm në KE, përgatitur nga një Komitet i Eksperteve të Pavarur. Komisioni i ri paraqiti një program reforme, që përfshinte metoda të reja të menaxhimit të buxhetit të quajtur "aktiviteti bazuar në menaxhim", dhe "aktiviteti bazuar në buxhetim". Në përputhje me programin e reformës, do të ofrohej një kuadër për përmirësimin e burimeve të alokuara dhe një rritje me fokus në matjen e rezultateve dhe të performancës përkundrejt objektivave të matshëm

⁵ Komisioni Evropian (1996) Njoftim për Shtyp, <http://europa.eu/> Njoftim i shpejtë për shtyp-96-107_en.htm.

⁶ Gjykata Europiane e Audituesve (1998) Gjykata Europiane e Audituesve 1977-1997

Ndërtimi i kapaciteteve profesionale

Në vitin 2000, si plotësim i programit të reformës së KE, ECA themeloi Grupin Këshillimor të Auditimit për shëndoshjen e Menaxhimit Financiar (SFM Group) për të ndihmuar në zhvillimin e mëtejshëm të praktikave audituese të SFM në ECA. Në raportet e grupit, të adaptuara nga ECA në Qershor 2000, është bërë një dallim i rendesishëm që ka të bëjë me auditimin e SFM (krahasuar me auditimin financiar dhe të përputhshmërisë) duke deklaruar: Në kontekstin e SFM, ekzaminimi i proceseve të Menaxhimit dhe kontrollet janë një proces thelbësor pozitiv, që ka për qëllim të identifikojë hapsirat dhe mënyrat me anë të të cilave mund të kapërcehen problemet dhe mund të përmirësohet menaxhimi⁷. Kjo kërkesë për një raportim të balancuar dhe kërkesat për përmirësime sollën një

ndryshim krahasuar me raportet “qortuese” të auditimit financiar dhe të përputhshmërisë dhe u përmbahet udhëzuesve të auditimit të Organizatës ndërkombëtare të institucioneve Supreme të (INTOSAI) për auditimin e performancës⁸, që u konfirmua më vonë në Manualin e Auditimit të Performancës së ECA-s në vitin 2006. “Auditimi i performancës është një vlerësim i pavarur për eficienten dhe efektivitetin e nismave të qeverisë, programeve apo organizimeve, me fokus tek ekonomia me qëllim shkuarjen drejt përmirësimeve. Duke ndjekur punën e Grupit Këshillimor të SFM-s, ECA i ka dhënë prioritet zhvillimit të metodologjisë së auditimit të SFM dhe përmes organizimit të seminareve duke mbledhur dhe duke analizuar eksperiencat mes kolegëve që kanë të bëjnë me

⁷ DEC 064/00 DEF Një kornizë për zhvillimin e mëtejshëm të praktikave të shëndosha auditimit të menaxhimit financiar të Gjykatës, dokument i brendshëm, f.3, dokument i brendshëm.

⁸ INTOSAI (2004). ISSAI 3000 udhëzimet për auditimin e performancës zbatimin: Standardet dhe udhëzimet për auditimin e performancës në bazë të Standardeve të Auditimit të INTOSAI -së dhe përvojës praktike http://www.issai.org/media/13224/issai_3000_e.pdf.

auditi-met SFM9. Për ndërtimin e kapaciteteve të qëndrueshme të auditimit, ECA ka përfituar edhe nga eksperiencat dhe këshillat e SAI-ve të tjera, të cilat më pas analizohen dhe përpunohen në procedurat e auditimit, dhe në konsultim me auditues, ato përsh-taten për nevojat dhe kërkesat e ECA. Së dyti në menaxhimin në nivelin më të lartë ka arritur që të sigurojë lidërsip të fortë dhe të qëndrueshëm në sigurimin e një konsensusi dhe mbajtjen e konsistencës gjatë zhvillimit të procesit. Një vendim i rëndësishëm i ndërmarrë në procesin zhvillimor ka qënë riemër-timi i auditit të SFM-s, si Auditimi i Performancës (PA) me sygjerimin e anëtarit të Suedisë në ECA, bazuar në atë që termi i mëparshëm ishte konside-ruar shumë i ngushtë dhe që mund ta limitonte auditimin në fushat e auditimit financiar. U argumentua se Traktati nuk detyronte ECA për të kryer dëcka që quhej "Auditim i menaxhimit të shëndetshëm finan-ciari", ECA do të mund të vendoste për veten e saj se si do të mund të

kryente këtë lloj auditimi. Ky vendim ishte i rëndësishëm jo vetëm në termat e mos-kufizimit të mandatit të tij të auditimit, por gjithashtu edhe në përfrimin e Proceduarave dhe praktikave të auditimit të ECA-s në të njëjtën linjë me udhëzuesin e ri të INTOSAI-t për auditimin e performancës, e cila krijoi një kornizë të gjerë dhe të përbashkët (për të gjitha SAI-t) për kryerjen e auditimeve të tilla.

Në vitin 2006 ECA hartoi një manual më vete për auditimin e performancës, PAM. Gjatë një seminari të organizuar për të prezantuar këtë metodologji të re, eksperti i auditimit të perfor-mancës së Zyrës Kombëtare Sue-deze të Auditimit (Riksrevisionen) i foli me entuziazëm stafit të auditimit për të përqaftuar këtë proces të ri të auditimi: "Kreati-viteti është faktori më i rëndë-sishëm i së ardhmes. *Të mësuarit dhe zhvillimi po bëhet gjithnjë e më i rëndësishëm në sektorin publik. Sot ne ballafaqohemi me papara-shikueshmërinë, me fleksibilitetin, me nevojën për të rimësuar dhe për*

⁹ DEC 167/03 DEF, paragraf. 14, Dokumente të brendshme.

të kënaqur klientët".¹⁰ Zhvilluesit e metodolo-gjisë së ECA-s enxitën stafin për "të lëvizur drejt auditimit që fokusohet në arritjen e performancës", më mirë se "tek puna e cila shpesh kufizon veten tek auditimet e bazuara në sisteme". Ata gjithashtu i kujtuan stafit që lexuesit e raporteve, kërkojnë përgjigjen e pyetjeve dhe të dinë "si" të realizohet përmirësimi".

Progresi është rrallë herë linear

Produkti i raporteve të auditimit të performancës nga ECA, nga viti 2000 e deri tani nuk ka qenë ekzaktësisht linear (Figura 3). Ka pasur një sërë faktorësh që veprojnë këtu. Fillimisht shpesh auditimet e performancës janë trajtuar si projekte kërkimore me adresimin e pyetjeve të gjera që kishin të bënin me çështjet ambicioze të performancës dhe që vazhdonin gjatë një periudhe dy deri në tre vjet nga planifikimi fillestar deri tek raportimi për produktin. Për këtë arsye, pas një viti me produktivitet të lartë,

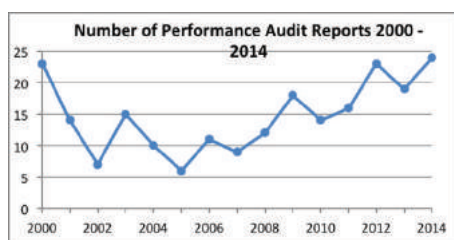
ekipeve të auditimit mund t'ju duhen edhe tre vite të tjera për të arritur përsëri kulmin e prodhimitarisë. Së dyti, me qënë se ekipet e auditimit nuk kanë qenë të dedikuar vetëm për punën e PA-së, këto auditime" diskrete " shpesh kanë konkurruar pa sukses për mungesë burimesh me produktin e përhershëm dhe të detyrueshëm të ECA-s, SOA. Së treti, zgjerimi i BE-së në vitin 2004 ndikoi negativisht mbi praktikat e auditimit të ECA-së dhe aftësinë vendimmarrëse, e cila u drejtua më pas nëpërmjet ristrukturimit të brendshëm dhe delegimit të fuqive vendimmarrëse për të audituar tek dhomat¹¹. Së fundi, mund të thuhet se prodhimi i 23 raporteve në vitin 2000 nuk ka qenë i krahasueshëm me raporte të ngjashme të nxjerra pas vitit 2006, kur doli manual i ri i auditimit dhe procedurat e formalizuara të auditimit të performancës. Në periudhën e para 2006 metodat e auditimit kanë qenë më pak të sofistikuara krahasuar me mbledhjen e mëvonshme të të dhënave, teknikat

¹⁰ Carotti. R(2005). Seminar mbi Auditimin e performancës. Revista e qershorit 2005.

¹¹ Stephenson, P. (2015). Auditim Pajtueshmërie.

analitike, si dhe strukturës dhe përmbajtjes së raporteve të mëparshme, të cilët ishin gjithashtu të thjeshtë për sa i përket të dhënave vizuale dhe formateve të raportimit.

Figure 3 – Raportet e auditimit të Performancës nga 2000 deri në 2014

Në periudhën e ndërmjetme, fokusi i auditimit të performancës u diversifikua ngadalë nga një qasje e orientuar drejt ekzhaminimit të performancës së menaxhimit drejt një vlerësimi rezultatesh dhe problemeve të trajtuara. Përdorimi i teknikave të reja dhe të larmishme të mbledhjes së të dhënave, të tilla si anketat elektronike, grupe fokusimi dhe ekspertë, kanë zgjeruar gjithashtu përfshirjen e këtyre qasjeve të ndryshme të auditimit dhe mundësinë për të trajtuar pyetje më të larmishme dhe informuese, lidhur me audi-

timin. Megjithatë, zhvillimi i auditimit është një proces përsëritës, dhe në vitin 2014 një rishikim ndërkombëtar mes kolegësh i praktikës së auditimit të performancës të ECA-s (i kryer nga SAI-t e Francës, Gjermanisë dhe Suedisë¹²) arriti në përfundimin se ishin të nevojshme përpjekje të mëtejshme për të zhvilluar një kapacitet të qëndrueshëm të AP. Në veçanti, theksoi nevojën për të adresuar cilësinë e rekomandimeve të auditimit të ECA-s dhe sugjeroi se më shumë vlera shtesë mund t'u jepen palëve të interesuara duke analizuar shkaqet e problemeve, gabimeve dhe dobësive, dhe dhënien e më shumë rekomandimeve të orientuara drejt veprimeve konkrete në raportet e auditimit.

Tabloja e llogaridhënies po ndryshon ngadalë

Parlamenti Evropian (PE) është një nga institucionet kryesore tek të cilët dërgohen raportet e auditimit të performancës të ECA-s. PE i

¹² Gjykata Europiane e Audituesve (2014). Rishikim ndërkombëtar mes kolegësh i Gjykatës Europiane të Audituesve.

përdor ato për të lehtësuar shqyrtimin parlamentar të kontrollit mbi zbatimin e buxhetit të Bashkimit. Nga këndvështrimi i parlamentit, ky shqyrtim është një detyrë politike e një pastrimi vjetor apo shfaqjesimi të KE për administrimin e buxhetit të BE-së, duke nënshkruar mbylljen e llogarive. Në këtë kontekst, auditimet e performancës të ECA-s të japin informacion të pavarur dhe analiza të cilat lejojnë një debat të gjerë mbi objektivat politike dhe rezultatet e arritura nga subjektet e audituara. Një problematik e përhershme në këtë llogaridhënie që lidhet me buxhetin e BE-së është roli i shteteve anëtare. Edhe pse i tërë buxheti është zbatuar nën përgjegjësinë e KE-së, Traktati i Lisbonës në vitin 2007 njohu përgjegjësinë e Shteteve Anëtare për zbatimin e buxhetit nën menaxhimin e përbashkët. Megjithatë, nga një perspektivë llogaridhënëse, sa mirë mund të drejtojë PE administrimin e organeve të shteteve anëtare, të cilët janë drejtpërdrejt përgjegjës për rreth 80% të fondeve të BE-së shpenzuar në bazë të marrëveshjeve të

përbashkëta (dhe janë gjithashtu edhe burimi i shumicës së shpenzimeve të parregullta të buxhetit)? Një risi e fundit nga PE për të rritur llogaridhënien ka qenë që t'i kërkojë KE të paraqesë një raport vjetor të vlerësimit në bazë të rezultateve të arritura me financimet e Bashkimit (neni 318 i TFEU). Në opinion¹³ e saj në raportin e parë të vlerësimit të KE-së, ECA ka deklaruar që raporti i vlerësimit: "Duhet të jetë pikënisja për një ri-shikim nga ana e komisionit të raportimit dhe sistemeve të llogaridhënies" dhe se ajo duhet të ndërtojë sistematikisht treguesit e programeve shumëvjeçare të performancës së saj dhe piketat që do ta lejojnë atë për të vlerësuar nëse objektivat e përcaktuara dhe rezultatet e pritura janë arritur" dhe se "Ky do të jetë një hap më tej në rrugën drejt matjes e efektivitetit " (p.2). Shtatë vite më parë, grupi SFM i ECA-s kishte parashikuar këtë

¹³ Gjykata Audituesëve (2012). *Opinion No 4/2012 në raportet e evolucionit të Komisionit në Financat e Bashkimit bazuar në rezultatet e arritura parashikuar në nenin 318 të Traktatit të Funksionimit të Bashkimit Europian*, Luxembourg, p.2.

rezultat në vitin 2000: "edhe pse mund të jetë e parakohshme, pasi sistemet të jenë vendosur për të gjeneruar dhe për të transmetuar këtë informacion është e mundur që autoriteti që jep financimet në të ardhmen e afërt të mund të ftojë Gjykatën dhe ti tregojë në mënyrë sistematike, nëse informacioni që merr nga Komisioni është i besueshëm, relevant dhe në kohë Gjykata duhet të zhvillojë shpejt metodologjinë dhe procedurat për auditime sistematike të vlerësimit dhe të të dhënave të performancës" dhe duhet të zgjidhin komplikimet shitesë sepse pjesa më e madhe e informacionit do të vijë nga autoritetet e Shteteve Anëtare".¹⁴ Dhe kishte pranuar gjithashtu se në të ardhmen duhet të përfshihen edhe autoritetet e Shteteve Anëtare në gjetjet e auditimit të performancës dhe rekomandimet e auditimit: "Raportet tona do të duhet të trajtojnë dy çështje: çfarë mund të kishte bërë më mirë

Komisioni, dhe si i ka menaxhuar marrëdhëniet e tij me Shtetet Anëtare; dhe se si Shtetet Anëtare mund të kishin bërë gjërat më mirë Gjykata nuk duhet të hezitojë të verë në dukje fushat ku menaxhimi nga ana e autoriteteve shtetërore të vendeve anëtare mund të përmirësohet...¹⁵" Është e qartë se dy vlerësimet e para në raportet e KE të nenit 318 dështuan për shkak të ECA dhe PE; pavarësisht drejtimit më të mirë, udhëzimeve dhe konsultimeve të fillimit, rezultatet nuk ishin ato të pritshmet. Megjithatë, një sfidë e rëndësishme në lidhje me ndarjen e kompetencave dhe përgjegjësi ndërmjet KE-së dhe shteteve anëtare është prezente sidomos në në drejtim të vlerësimit¹⁶. Megjithatë, gjërat po lëvizin në

¹⁴ DEC 064/00 DEF Një kornizë për zhvillimin e mëtejshëm të dhe praktika shëndosh të auditimit të menaxhimit financiar të Gjykatës, dokument i brendshëm (f.2).

¹⁵ Godts, P. (2013). *Interesi i parlamentit në auditimin e performancës - një kusht thelbësor për zhvillimin e funksionit të auditimit të performancës të qëndrueshëm* "Fjala e Sekretariati të Përgjithshëm të komitetit të kontrollit Buxhetor të Parlamentit Evropian , në seminarin e multi- vendor organizuar nga Drejtoria e Përgjithshme e Zgjerimit on 29 May 2013, Brussels.

¹⁶ Regullorja (EU) No 1303/2013 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit në 17 Dhjetor 2013

drejtimin e duhur. Pesë vjet më pas, raporti i vlerësimit është përmirësuar disi, dhe KE premtan se në 2017 Raporti do të sigurojë informacion më të mirë dhe më të plotë mbi performancën. Gjithashtu, në mënyrë që të plotësojnë objektivat strategjike të Europës 2020 dhe iniciativat, për periudhën e programimit 2014-2020 për politikën e Kohëzimit, në vitin 2013 Komisioni paraqiti “Buxheti i BE-së, i fokusuar në qasjen drejt rezultateve”, nëpërmjet të cilit marrëveshje të veçanta (Marrëveshjet e Partneritetit)¹⁷ u dakortësuan me Shtetet anëtare për të ri-forcuar kornizën e performancës (piketa, objektivat dhe rezultatet e matshme), nëpërmjet të cilave fondet strukturore evropiane dhe fondet e investimeve janë programuar, menaxhuar dhe llogaritur. Në mënyrë të ngjashme, në bazë të Politikave të Përbashkëta për Bujqësinë (CAP) çdo masë e shpenzimeve duhet të monitorohet dhe vlerësohet për të përmirësuar cilësinë e tij dhe për të

vërtetuar arritjet.¹⁸ Një nga çështjet kyçe sigurisht (siç edhe u aludua nga Grupi SMF-së në 2000) është nëse autoritetet shtetërore të vendeve anëtare do të kenë struktura organizative të përshtatshme dhe mjetet e duhura qeverisëse për të zbatuar një qasje të tillë. Por nuk është vetëm kapaciteti teknik. Të përdorësh një përjasje të suksesshme të orientuar mbi rezultate kërkon që të gjitha aspektet e sistemit, në të gjitha nivelet e menaxhimit, duhet të mbështesin dhe lehtësojnë në mënyrë aktive këtë përjasje, duke filluar nga lidhshipi. Është e pranuar gjithësisht se ky mekanizëm që zhvillohet në një mjedis politik kompleks nuk është i thjeshtë jo vetëm për shkak të shpërndarjes rastësore të vështirësive, por edhe në kuptim të përkufizimeve koherente, ose “rezultateve” dhe performancës, të cilat do të duhej të lejonin bashkimin dhe raportimin përmes

¹⁷ Regullorja (EU) No 1306/2013 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit në 17 Dhjetor 2013

¹⁸ Perrin, B. (2011). Çfarë është një rezultat / sistemi të shpërndarjes në bazë performancë? Një prezantim i paraqitur në Parlamentin Evropian. Vlerësimi. 17 (4) 417-424. DOI : 10.1177 / 1356389011420211

mjediseve të ndryshme social-ekonomike. Së fundmi, qëndron një pyetje e hapur lidhur me proporcionalitetin dhe kosto/përfitim të përpjekjeve për administrim ku programet e bashkëfinancuara të BE marrin 50% ose më shumë bashkëfinancime nga administratat kombëtare. Peisazhi i llogaridhënies ka ndryshuar në të vërtetë. Më parë argumentohej se për derisa buxheti i Bashkimit ndjek një model të performancës së buxhetimit, nxitur nga objektivat, nga rezultatet dhe treguesit sinjifikatë, performanca e vlerësuar nga auditimi i performancës së ECA's do të zbehej shumë në raport me potencialin e saj të fuqishëm për shkak të mbështetjes me votë nga Parlamenti.¹⁹ Ka shumë shpresë që në pak vite ne mund të jemi në gjendje të mbledhim rezultatet dhe frutet e një pune të tillë.

¹⁹ Godts, P. (2013). "Parliament's interest in performance auditing – an essential condition for developing a sustainable performance auditing function", Speech by the Chair of the Secretariat of Budgetary control committee of the EP, at the multi-country seminar organised by DG Enlargement on 29 May 2013, Brussels.

Impakti i auditimit të performancës mund të shihet në mënyra të ndryshme

Institucionet Supreme të auditimit përdorin mënyra të ndryshme (cilësore dhe sasiore) për të vlerësuar performancat e tyre. Disa, si ECA, përdorin indikatorët kyç të performancësduke përfshirë vlerësimet e palëve të interesit, rishikim të ekspertëve për produktet, prezencën në media, dhe numrin e rekomandimeve të zbatuara, mes të tjerave. Mbështetur në të dhënat e raportit²⁰ të ECA për vitin 2014, 94% e palëve të interesit (PE, KE, dhe Këshilli) i konsideruan raportet e ECA-s të dobishëm për punën e tyre. U raportua lidhur me nivelin progresiv të implementimit të të gjitha rekomandimeve të saj për periudhën 2011-2014, 69% e tyre paraqitën një interesë të lartë për median. Ndërsa Komisioni i PE për kontrollin e buxhetit është marrësi

²⁰ Gjykata Europiane e Audituesve (2015). Raporti i Aktivitetit të Përvitshëm 2014, Luksemburg
http://www.eca.europa.eu/Lists/ECA_Documents/AAR_14/AAR_14_EN.pdf

kryesor i raporteve të ECA-s, ECA është gjithnjë e duke shtuar edhe më tej vlerën duke paraqitur raportet e saj në komisionet e specializuara të PE dhe në forumet ndërkombëtare. Është ndarë gjithashtu në mënyrë aktive metodologjia e auditimit të performancës përmes programeve për ngritje kapacitetesh me SAI-ve të tjera dhe administratave publike. Disa SAI-e të tjera si NAO e Mbretërisë së Bashkuar kalkulojnë impaktin financiar të punës së tyre në terma të uljes së kostos së shpenzimeve vjetore të vetë auditimit. Megjithatë, një nga të metat e një qasje të tillë atomistike është se kjo nënkupton se sistemi i qeverisjes është vazhdimisht gjenerues i joefikasitetit dhe "Pacienti, kur është në kushte të rehatshme, nuk provon të bëjë dicka më të mirë". Gjithashtu, ndoshta mungon një impakt më i gjërë që SAI-t duhet të kenë për rritjen e besimit dhe të legjitimitetit për publikun në përgjithësi, si dhe ne adresimin e kërkesave për ndryshim të palëve të ndryshme të interesuara, ku përfshihet dhe reflektimi për çështjet që lidhen

me interesin e përgjithshëm publik. Pak vite me parë NCA-Gjykata Holandeze e auditimit, u përpoq të adresonte një nga mangësitë e perceptuara të auditimeve të performancës së saj që ishte reagimi i saj i menjëhershëm për publikun e gjerë dhe qytetarin. Kjo fal një kërkim të realizuar nga Drejtori i auditimit të performancës në NCA, sipas të cilit : *"duke u fokusuar në objektivat, targetin dhe kriteret...audituesi humbet shpjegimin e vërtetë duke zhgënjyer agjensite e interesuara apo programet e performancës...pa reflektuar për to... nëse këta tregues të performancës në fakt kanë të bëjnë me problemet reale të shoqërisë dhe shqetësimet e palëve të interesit "*²¹.

Për këto arsye, NSA inkurajon audituesit e performancës të jenë aktivë, të jenë të përgjegjshëm me entitetin e audituar dhe t'ju theksojë nevojën për të mësuar. Kjo përfshin dy faza: së pari duke

²¹ Van der Knaap, P. (2011) Sensi dhe kompleksiteti: Nismat e përgjegjshme në auditimet e performancës, Vlerësimi, 17(4) 351–363, p.354.DOI:10.1177/1356389011423551.

analizuar perceptimet e paleve të interesuara për auditimin, dhe së dyti, duke përdorur panelet e ekspertëve për të diskutuar gjetjet e ndërmjetme dhe “recetat” e mundshme për t’u përmirësuar. Ndërmjet 2009-2011, NSA ka kryer gjithashtu temat që ka provokuar realiteti duke realizuar studime për ti ofruar parlamentit informacion nëse një politikë apo program i ri realisht funksionon në një botë reale, porë nga këndvështrimi i qytetarëve dhe biznesit. NSA trajtoi qasjen e orientuar drejt problemeve në auditimin e performancës duke identifikuar në mënyrë pro-aktive problemet që prekin këto grupe, si dhe mënyrën në të cilën programuesit dhe vendimarrësit i kanë trajtuar ato. Në vend të mbajtjes së një pozicioni llogaridhënës, studimet në realitet vlerësojnë nëse programet individuale në terren po funksionojnë dhe nëse ato po trajtohen në mënyrë efektive për qëllimin e duhur.

Rezultatet tregojnë se jo gjithmonë politikat e supozuara testohen përpara se të ndërmerren veprime në përmbushje të tyre dhe se pjesa

më e madhe e kompleksitetit në marrëveshjet e menaxhimit vetë-imponohet.

Ti kushtosh rëndësinë e duhur dhe ti qëndrosh me korrektësi parimeve të auditimit të performancës, bazuar në parimet e qeverisjes së mirë, është një sfidë e vazhdueshme për SAIt dhe praktikuesit e tyre.

Në vitet e fundit ECA ka zgjeruar hapsirat e saj të interesit ndaj qeverisjes së mirë, duke shqyrtuar aplikimin e direktivave të BE në lidhje me rregullat e ndihmës shtetërore, si dhe ndaj mekanizmave rregullator bankar dhe financiar, të cilat nuk kanë ndonjë ndikim të rëndësishëm të drejtpërdrejtë financiar për buxhetin, por kanë ndikim potencial për Bashkimin Europian dhe jetën e qytetarëve të saj. Inovacione të tilla janë të rëndësishme jo vetëm për të siguruar që puna dhe impakti i ECA-s të mbetet i një rëndësie të veçantë, por edhe në ruajtjen e rolit të ECAs si një Institucion i Lartë Auditimi i BE-s që operon në nivel Europian.

Pamja përtej gardhit

Një tjetër mënyrë për të vlerësuar impaktin e punës së dikujt është edhe mënyra e vendosjes së vetes në pozitë e të audituarit ose “klientit”.

Intervistat e kryera me drejtues të KE në 2015-n, në kuadër të rishikimit të cilësisë së rekomandimeve të auditimeve të ECA, rezultuan në një pasqyrim interesant të perceptimit të tyre mbi dobinë e rekomandimeve PA.

Në terma të përgjithshme, edhe pse rekoma-ndimet ishin kuptuar dhe pranuar, disa nga përdoruesit e raporteve të auditimit ishin disi skeptikë për impaktin e tyre të mundshëm.

Këto perceptime ishin të ndikuara nga natyra e fushës në auditim (p.sh shpenzimet e larta vs shpenzimet e ulëta) dhe fusha specifike dhe ndikimi i auditimit.

Për shembull, u argumentua se ndërsa autituesit mund të kenë kuptuar pamjen e përgjithshme të problemit, një mungesë e njohurive mbi specifikat e procesit

mund të çojë dhënien e rekomandimeve të gabuara, të cilat nuk përputhen me mangësitë reale. Në një rast, duke ndjekur një analizë kosto-përfirimi, rekomandimi i ECA për të zhvilluar një mjet IT rezultoi tepër i kushtueshëm dhe si pasojë rekomandimi u rivlerësua. Një nga shqetësimet e përsëritura të drejtuesve është dhe konteksti në të cilin publikohen AP, si dhe mënyra se si autoritetet përkatëse interpretojnë mesazhin e auditimit; pra nëse një gjetje konsideroj normale nga dikush, nga një tjetër konsiderohej dramatike.

Po kështu, ka pasur një perceptim se përgjithësisht mesazhet e auditimit kanë qenë negative dhe ndoshta për këtë fokusi i auditimeve duhej të ishte në çështjet më thelbësore.

Megjithatë, rekomandimet përgjithësisht janë pranuar dhe mirëpritur nga KE, në veçanti në rastet kur kjo e fundit është lejuar të përdorë autoritetin e ECAs për të nxitur dhe inkurajuar përhapjen e praktikave më të mira. Krahas rekomandimeve, subjektet e audituara kanë vlerësuar gjithashtu

edhe aspektin pedagogjik të eksperiencës së tyre me auditimin e performancës, pasi shpesh herë atyre u është dashur tu rikthehen projekteve të mëparshme, gjatë të cilave ata kanë mundur të marrin njohuri të reja.

Botuar në Revistën e ECA, nr.03, mars 2016

*Përktheu: Melina Kabo, Audituese
Departamenti i Auditimit të
Performancës*

EUROSAI: Njëzet e pesë vjet bashkëpunim i frytshëm për të forcuar Auditimin e Jashtëm

Deklarata e Berlinit, e miratuar në Kongresin e XIII-të të INTOSAI-t në vitin 1989, përfaqëson përpjekjet përfundimtare që vendosën gurin e themelit të krijimit të Grupit të fundit Rajonal, EUROSAI-t.

Nga: María José de la Fuente y de la Calle

Anëtare e Gjykatës Spanjolle të Auditimit

Njëzet e pesë vjet shënojnë historinë e EUROSAI-t, po të marrim si pikënisje datën e themelimit të kësaj organizate në Kongresin e Madridit në nëntor të vitit 1990, përvjetori i të cilit përkujtohet në mënyrë të veçantë këtë vit. Deklarata e Berlinit, e miratuar në Kongresin e XIII-të të INTOSAI-t në vitin 1989, përfaqëson përpjekjet përfundimtare që vendosën gurin e themelit të krijimit të Grupit të fundit Rajonal, EUROSAI-t.

Ky ishte vetëm hapi i fundit formal, që më në fund solli krijimin e EUROSAI-t dhe statutin e saj që i dha personalitet të veçantë, si Grupi Rajonal Evropian. Ky grup u formua me besimin dhe përgjegjësinë për të bashkuar anëtarët e tij, duke respektuar plotësisht diversitetin e tyre dhe me qëllimin për të nxitur rritjen individuale dhe kolektive të tyre, duke kontribuar për komunitetin INTOSAI dhe duke ofruar një vlerë që rritet në mënyrë eksponenciale dhe që është sigurisht më e madhe se shuma e pjesëve të saj.

Në të vërtetë, projekti EUROSAI-t ishte evident dhe ka pasur shenja të ekzistencës edhe përpara njëzet vjetëve të krijimit të tij. Dedikimi nga Institucionet Supreme Euro-

piane të Auditimit të INTOSAI-t ishte i qartë që në fillim edhe pse kjo nuk ishte e qartë deri në fund të viteve 1960, kur iniciativa e parë, e izoluar, mbrojti vlerat e punës së përbashkët si një mjet i vlefshëm për të forcuar kontrollin mbi fondet publike në Evropë. Kongresi i VIII-të i INTOSAI-t, i mbajtur në vitin 1974 në Spanjë, përcaktoi një hap të madh përpara në këtë proces.

Mbi një çerek shekulli ofron perspektivë të mjaftueshme për një ndalesë në rrugën e përshkruar dhe për të shikuar pas, por fillimisht për të parë përpara. Është një kohë e mirë për të reflektuar dhe për të vlerësuar se sa u përshtatet EUROSAT nevojave aktuale të anëtarëve të saj, se si kontribuon në qeverisjen dhe auditimin cilësor të sektorit publik me anë të SAI-ve moderne, të fortë dhe të kualifikuar dhe me angazhime të qarta për të ardhmen.

Sfidat aktuale të Institucioneve Supreme të Auditimit

Konteksti në të cilin EUROSAT lindi dhe ndërmori hapat e parë nuk ka të bëjë me realitetet aktuale

ekonomike dhe sociale apo kërkesat e qytetarëve, të cilët kërkojnë nga shteti të adoptojë formula të reja më eficiente dhe efektive të menaxhimit për arritjen e qëllimeve, rregulla teknike të forta dhe ekonomicitet në menaxhimin.

Rregullsia dhe qartësia në financat publike, përgjegjshmëria, transparenca dhe efektiviteti janë bërë parimet kryesore të menaxhimit publik. Sistemet nuk mund të kufizohen më gjeografikisht por procesi i globalizimit kërkon prej tyre fleksibilitetin e nevojshëm për t'u integruar dhe për të mbetur të hapur për koordinim dhe bashkëpunim në rritje në drejtim të nivelit lokal dhe rajonal, si dhe ndaj komuniteteve ndërkombëtare. Kriza e fundit ekonomiko-financiare ka treguar se çfarë duket si lokale diku në botë bëhet globale dhe merr përmasa botërore, duke bërë bujë të madhe e duke lëvizur shtyllat më të forta, duke vënë në pikëpyetje vlefshmërinë e vetë sistemit përse i përket mënyrës së zbatimit.

SAI-t nuk mund të qëndrojnë mënjane nga këto ndryshime, por

duhet të përshtaten me to. Veprimet e ndërmarra nga institucionet e auditimit nuk mund të përqendrohen vetëm në vlerësimin e asaj që është bërë, por duhet të luajnë një rol të rëndësishëm nëpërmjet rekomandimeve të sinkronizuara me realitetin. SAI-et duhet të hedhin dritë mbi menaxhimin publik, analizimin dhe verifikimin e tij, duke vlerësuar ndikimin e tij në financat publike, duke parashikuar rreziqet dhe duke sugjeruar përmirësime në sistemet, organizatat dhe aktivitetet, në mënyrë që të përmirësohet qeverisja.

Kjo kërkon të kesh SAI-e të pavarura, shumë teknike dhe moderne, duke vepruar sipas kodeve strikte të etikës, duke aplikuar standardet e auditimit dhe duke ndjekur procedurat dhe strategjitë në përputhje me standardet ndërkombëtare, të cilat ofrojnë struktura efektive dhe efikase. Entitetet e auditimit duhet të ndjekin racionalitetin maksimal në shpërndarjen e detyrave dhe funksioneve për të nxitur llogaridhënien si dhe kontrollin e cilësisë për të siguruar nivele të larta të

performancës, të cilat do të vlerësojnë menaxhimin publik nisur nga parametrat e ligjshmërisë, efikasitetit, efektivitetit, ekonomicitetit, transparencës, qëndrueshmërisë së mjedisit dhe barazisë gjinore, duke përforcuar demokracinë dhe progresin shoqëror.

SAI-t duhet të kenë misionet, vizionet dhe objektivat të qarta të fokusuar në vlera. Ato duhet të përcaktojnë strategjitë për vlerësimin e rezultateve të veprimeve të tyre, të përcaktojnë planifikimin dhe zbatimin e programeve të ardhshme duke identifikuar fushat që kërkojnë përmirësim.

Është thelbësore për SAI-n të jetë i kujdesshëm ndaj realiteteve të reja, të analizojë sistematikisht dhe të marrë parasysh kontekstin në të cilin ato operojnë në mënyrë që efektiviteti të jetë sa më i madh, që të përmbushin më mirë objektivat, nevojat dhe prioritetet e aktorëve të ndryshëm të përfshirë në menaxhim. Kështu, institucionet e auditimit duhet të jenë të hapura ndaj kërkesave të parlamenteve, si organe legjislative (dhe si krijuesit e kornizave dhe politikave të veprimit) dhe si

institucione të kontrollit politik të qeverive. SAI-et duhet të dëgjojnë kërkesat e qytetarëve, të cilët po përfshihen sa vjen e më shumë në veprim publik dhe po bëhen më kërkuar edhe si taksapagues. Sistemi, gjithmonë duhet të garantojë pavarësinë e SAI-ve, të cilat nuk duhet të komprometohen nga proceset vendim-marrëse.

Institucionet e auditimit të jashtëm janë duke kontribuar teknikisht, përmes raporteve të tyre, për të nxitur reagime në procesin e krijimit të legjislacionit. Ata gjithashtu duhet të rekomandojnë masa për përmirësimin e organizimit dhe menaxhimit publik duke ndihmuar për eliminimin e zonave të rrezikut, parregullsitë dhe korrupsionin. SAI-t duhet gjithashtu të sigurojnë një kuptim më të plotë dhe të saktë të gjendjes së aktivitetit publik dhe të krijojnë një frymë konstruktive dhe kritike në shoqëri, si dhe një kulturë të menaxhimit të mirë, duke u kërkuar qeverive, institucioneve dhe menaxherëve, të ndërmarrin veprime ligjore dhe efikase, transparente, etike dhe të përgjegjshme.

SAI-t duhet të vlerësojnë ndikimin e aktivitetit të tyre në terma realë, si një kontribut për përmirësimin e qeverisjes dhe vlerën e shtuar që ata japin në shoqëri, e cila në fund të fundit justifikon ekzistencën e tyre. Ato duhet të kërkojnë transparencë në funksionimin e tyre dhe mënyrat më të mira për të maksimizuar rezultatet e punës së tyre. Ato duhet gjithashtu të bëjnë një përpjekje për ta bërë performancën e tyre më të dukshme dhe të prekshme nga jashtë institucionit dhe nga të tretët, duke bërë që puna e tyre të kuptohet më mirë nga publiku i gjerë, duke kontribuar në këtë mënyrë në ndërgjegjësimin e qytetarëve për vlerat e tyre, të cilat automatikisht do të rrisin besueshmërinë, ndikimin dhe konsideratën e publikut për punën e SAI-ve.

Këto janë dhe pritshmëritë e EUROSAI-t, duke siguruar mjetet bashkëpunuese që promovojnë forcimin dhe kualifikimin e lartë të anëtarëve të saj.

EUROSAI: Një realitet i gjallë në evolucion të përhershëm

Arsyet e krijimit të EUROSAI në vitin 1990 ("sfidat e përbashkëta me të cilat SAI-et duhet të përballen") janë ende evidente dhe mbeten të rëndësishme edhe sot. Mjetet që janë ofruar për të bërë sfidat efektive ("bashkëpunimi dhe ndërthurja e përpjekjeve të tyre për të zgjidhur problemet dhe vështirësitë), bashkë me promovimin e shkëmbimit të njohurive dhe përvojave, duke mësuar nga njëri-tjetri "për të mirën e Shteteve, për hir të atyre që qeverisin vendet tona dhe, mbi të gjitha, për të mirën e taksapaguesve dhe qytetarëve".

Parimet themelore mbeten të vlefshme edhe pas njëzet e pesë vjetëve në sajë të dy elementëve thelbësorë që sigurojnë qëndrueshmërinë dhe vazhdimësinë: është bashkësia e interesave të përbashkëta mes anëtarëve të saj që bashkëjeton me diversitetin e tyre. Simbioza e dy komponentëve siguron unitet e diversitet dhe e bën EUROSAI-in një Organizatë të plotë, shumë krijuese, ku dialogu, debati dhe shkëmbimi janë pjesa

me e mirë për të dhënë dhe për të marrë, për të mësuar dhe avancuar.

EUROSAI, u krijua me tridhjetë anëtarë duke shtuar numrin e saj me dy të tretat dhe sot përbëhet prej pesëdhjetë SAI-ve anëtare.

Gjithashtu ajo sa ka ardhur dhe është maturuar edhe në thelb si një organizatë në zhvillim, me aktivitete gjithnjë e më komplekse, të specializuara dhe të larmishme. Planit Strategjik 2011-2017, i miratuar në Kongresin e VIII-të EUROSAI (Portugali, 2011), përfaqëson një shtytje finale në këtë fushë. Respektivisht, vendimet për të vendosur përmes politikave të pjesshme dhe të veçanta për të nxitur trajnimet, shkëmbimet e përvojave, bashkëpunimin dhe komunikimin, janë trajtuar si pjesë e këtij Planit, në një mënyrë të qëndrueshme dhe nga një perspektivë globale dhe e integruar.

Vendimet e Planit Strategjik të EUROSAI-t kishin si mision inkurajimin e të gjithë anëtarëve të saj për të punuar së bashku për forcimin e auditimit në sektorit publik në Rajonin Evropian, duke

kontribuar kështu në punën e INTOSAI-t. Për ta bërë këtë, duhej të vendoseshin kornizat për bashkëpunimin dhe asistencën ndaj anëtarëve të saj. Plani përcakton qëllimet strategjike të Organizatës, strategjitë e zbatimit dhe projektet kryesore si dhe masat për zbatimin e tij. Plani gjithashtu përcakton rezultatet, për të vlerësuar performancën dhe për të bërë korrigjimet e nevojshme për zbatimin e mëtejshëm. Përveç kësaj, Organizata krijon strukturat e nevojshme për të nxitur, kryer dhe motivuar zbatimin e Planit. Kjo qasje e re e bën punën e EUROSAT-t më koherente dhe konsistente dhe mundëson sinergji të brendshme dhe të jashtme.

Strategjia e EUROSAT-t bazohet në katër shtylla kryesore: ngritjen e kapaciteteve, standardet profesionale, shkëmbimin e njohurive dhe qeverisjen e komunikimin.

Trajnimi është një fushë të cilës EUROSAT i ka kushtuar vëmendje të veçantë që në themelimin e saj. Në të vërtetë, u krijua një Komitet Trajnimi në vitin 2000, i cili ka punuar shumë deri në miratimin e

Planit Strategjik, duke promovuar ofrimin e trajnimit në bazë të bashkëpunimit mes ofruesit dhe përfituesit, përvojave dhe njohurive. Kur arriti objektivin e parë, EUROSAT u përpoq të identifikojë nevojat, në mënyrë që të nxisë trajnimet për të siguruar një kornizë të qëndrueshme për të zhvilluar aftësitë, njohuritë, strukturat dhe metodat e punës që e bëjnë organizatën më efektive, forcimin e pikave të forta dhe identifikimin e mangësive dhe dobësive, në mënyrë që të ndërtojë një sistem të fortë, të pavarur dhe shumë të disiplinuar për të bërë punën me të efektshme dhe të kualifikuar.

Objektivi i dytë strategjik i EUROSAT-t përcakton promovimin dhe mbështetjen për zbatimin e standardeve profesionale, veçanërisht Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI), ku çdo anëtar, SAT, duhet të kërkojë një qasje më koherente duke iu referuar legjislacionit kombëtar, me mbështetjen e EUROSAT-t për zhvillimin e tyre dhe për hartimin e metodologjive.

Qëllimi Strategjik i EUROSAI-t është promovimi i bashkëpunimit midis anëtarëve të EUROSAI-t dhe partnerëve të jashtëm. Sfida e EUROSAI-t është të bëjë të mundur krijimin e një bashkëpunimi aktiv dhe dinamik, duke inkurajuar shkëmbimin e përvojave dhe zhvillimin e auditimeve të përbashkëta dhe inkurajimin e përbashkët të rezultateve të punës individuale të anëtarëve, që kryhet nga grupet e punës së EUROSAI-t.

Objektivi i katërt i Planit Strategjik të EUROSAI-t (qeverisja dhe komunikimi), synon të lidhë, të organizojë dhe disiplinojë Organizatën si një e tërë dhe mënyrën se si ajo u shërben tre objektivave të tjerë strategjikë, duke siguruar standardet më të larta të cilësisë, në përputhje me parimet e qeverisjes së mirë dhe efektive të komunikimit.

EUROSAI ka marrë një angazhim të veçantë për pavarësinë e SAI-ve, kuptohet si një garanci e domosdoshme e transparencës dhe integritetit të menaxhimit publik, që çoi në miratimin e një deklarate në vitin 2011. Kjo, formalisht respekton inisiativën e sjellë nga

INTOSAI në këtë fushë, përpara Kombeve të Bashkuara, e cila ka dhënë tashmë frutat e saj në formën e rezolutave të miratuara nga Asambleja e Përgjithshme, në veçanti rezolutat A / 66/2099 të datës 22 dhjetor 2011 dhe A / RES / 69/228 të datës 19 dhjetor 2014.

EUROSAI ka lindur nga dëshira për të nxitur mirëkuptimin dhe bashkëpunimin profesional dhe teknik nëpërmjet shkëmbimit të ideve dhe përvojave në auditimin e fondeve publike dhe nevojën për të adresuar sfidat e përbashkëta së bashku. Organizata është rritur dhe reformuar me anë të perspektivave të reja për anëtarët e saj. Në fakt, qëllimi kryesor është i lidhur ngushtë me proceset e lartpërmendura dhe promovimin, transformimin dhe përshtatjen e Institucioneve Supreme të Auditimit.

Kjo mund të shihet në ndryshimin e madh që i bëri EUROSAI Planit Strategjik 2011-2017, objektivat e të cilit përshtaten me sfidat e reja me të cilat përballen SAI në mjedisin e tanishëm të menaxhimit publik. Në maturimin e tij, EUROSAI ka shtylla të forta mbi të cilat është bazuar dhe udhërrë-

fyesin përkatës për të mbështetur dhe për të kontribuar në aftësitë organizative dhe teknike në kryerjen e detyrave nga SAI-t, forcimin e pavarësisë së tyre, përmirësimin e vazhdueshëm dhe zhvillimin e Auditimit të jashtëm në Evropë.

Organizata inkurajon analizën e problemeve të përbashkëta që lindin në këtë fushë dhe ofron zgjidhje globale të vlefshme. EUROSAT synon të inkurajojë anëtarët e saj për të lëvizur me të njëjtin hap me shoqërinë dhe madje të parashikojnë kërkesat e saj, duke drejtuar menaxhimin publik në rrugët e qeverisjes së mirë, etikës, përgjegjësisë, transparencës, efikasitetit, dëshirës për t'i shërbyer qytetarëve, paanshmërisë, objektivitetit, rigorozitetit dhe një niveli të lartë teknik.

Bashkëpunimi: Çelësi i zhvillimit Individual dhe Kolektiv

Në një botë të globalizuar, praktika e çdo SAI përbën një burim të rëndësishëm të informacionit dhe përvojës për të tjerët. Prandaj, bashkëpunimi vjen si një element kyç, në të cilën kontributi i secilit

shton vlerë eksponenciale për të gjithë.

Nuk ka asnjë dyshim mbi vlerën e kontributit të EUROSAT-t në zhvillimin e anëtarëve të saj për zbatimin e strategjive të veprimit dhe për të ndarë përvojat që çojnë në harmonizimin e procedurave dhe standardeve të auditimit, në hartimin e udhëzimeve të përbashkëta dhe zbatimin e praktikave më të mira në një shkallë globale. EUROSAT ka sfida të mëdha përpara, së pari Organizata ka marrë përsipër përgjegjësi të rëndësishme në promovimin e auditimit të komunitetit dhe së dyti, anëtarët detyrohen të kenë një angazhim të fortë ndaj vendeve të tyre dhe qytetarëve, siç është kontributi i tyre për një qeverisje të mirë.

EUROSAT ka zhvilluar strukturat e tij me stabilitet dhe ekuilibër dhe ka qenë në gjendje të përparojë mbështetur në themele të forta, duke parë nga e ardhmja vetëm përparim në arritjen e objektivave të saj, por pa humbur vëzhgimin në të kaluarën për të konsoliduar dhe për të mësuar nga vështirësitë e hasura dhe arritjet. Kështu, në të

tashmen, ajo ofron një kornizë të hapur, një hapësirë të madhe për promovimin e bashkëpunimit dhe shkëmbimit profesional. Përpyekjet dhe arritjet e bëra në rritjen e bashkëpunimit teknik kanë bërë më të dukshëm studimin e çështjeve të interesit të përbashkët.

E kaluara shërben për të ndërtuar njohuritë, për të çuar përpara duke mësuar nga të dyja, nga e mira dhe e keqja. E ardhmja sjell perspektivë, vazhdimësi dhe rinovim për projektet. Njëzet e pesë vjet me radhë, EUROSAI ka qenë i pranishëm por në thelb ai është e ardhmja. Një e ardhme që nuk mund të flerë mbi dafina sepse mbetet dhe shume për t'u bërë, përgjegjësitë e anëtarëve të saj për të promovuar, mbështetur dhe zbatuar këtë projekt të përbashkët, me kontributin e të gjithë të interesuarve është konsoliduar dhe është bërë një mjet që ndihmon në kryerjen e nismave të INTOSAI-t, duke e bërë një nga Organizatat më të njohura në rajonin Evropian.

Unë do të doja ta përfundoja këtë fjalim të përkujtimit të përvjetorit të njëzet e pestë duke shprehur

vlerësimin tim personal nga përvoja ime e mbi dhjetë viteve si Drejtor i Sekretariatit të EUROSAI-t, gati gjysmën e jetës së Organizatës, ku isha në një rol të drejtpërdrejtë në funksionimin e saj, duke e parë atë të rritet. EUROSAI nuk është vetëm një komunitet i SAI-ve, nuk është vetëm një bashkësi e interesave të përbashkëta, të cilat nxisin bashkëpunim. EUROSAI është një qenie e gjallë në evolucion të vazhdueshëm, një zemër që rreh me pulsën e njerëzve të përkushtuar, bujarë dhe shumë profesionistë, të cilët janë gjithmonë të gatshëm për të mësuar dhe për të dhënë mësim. Ky është një komunitet ku angazhimi personal e bën bashkëpunimin të vërtetë dhe efektiv, në kuptimin më të thellë dhe më fisnik të fjalës, përtej formalitetit protokollar institucional.

Me këto fjalë dhe me përlulje, unë do të doja të falënderoja EUROSAI-n për vlerat me të cilat ajo ka përforcuar përvojën time profesionale. Unë do të doja të falënderoja kolegët, me të cilët kam pasur fatin të takohem në

këtë udhëtim, për mbështetjen e pafund që më kanë dhënë gjithmonë, duke kontribuar në rritjen time personale. Pa dyshim, familja e madhe EUROSAI është një pasqyrim i vërtetë i motos që inspiron INTOSAI-n:

“Nga eksperiencia e përbashkët përfitojnë të gjithë”.

*Botuar në EUROSAI Magazine,
nr.21*

Përktheu: Amantja Patozi

*Specialiste e
Marrëdhënieve me Jashtë*

*Drejtorja e Komunikimit,
Botimit dhe
Marrëdhënieve me Jashtë*

Reformat Strukturore dhe Potenciali i Zhvillimit në Bashkimin Evropian

Ruajtja e stabilitetit makro-ekonomik është një kërkesë themelore, madje edhe me flijimin e përkohshëm të rritjes së të ardhurave. Konsideratat e kapitalit janë gjithashtu të pandashme, duke qenë se procesi i rritjes nuk mund të marrë mbështetjen e qëndrueshme demokratike, nëse përfitimet e tij gëzohen vetëm nga një grup i kufizuar njerëzish të privilegjuar.

Nga: Péter Halmai, SAI Hungarez¹

Hyrje

Pas fillimit të krizës financiare dhe ekonomike, rënia graduale e potencialit të zhvillimit në Bashkimin Evropian u shndërrua në një krizë të hapur të rritjes. Megjithatë, kjo krizë mund të ushtrojë një efekt spastrimi dhe të lirojë burime për aktivitete me efikasitet më të lartë. Një element thelbësor i strategjisë duke u fokusuar në një ri-ngritje - me anë

dizajnuara për të përmirësuar funksionimin e tregut dhe për të forcuar potencialin e zhvillimit - qëndron në rritjen më të shpejtë në produktivitet. Njëkohësisht me shfrytëzimin më efikas të burimeve, objektivi kryesor është rritja e shkallës së punësimit në një mënyrë të qëndrueshme. Në themel të reformave strukturore që mbështesin potencialin e rritjes është nevoja për një treg të brendshëm më funksional dhe një mjedis të përmirësuar biznesi. E gjithë kjo kërkon reforma të thella në tregjet e produkteve dhe shërbimeve, si dhe në tregjet e burimeve, kryesisht në tregun e punës dhe të parasë. Reformat që

¹ Adresa e-mail address:
halmai.peter@gtk.uni-pannon.hu

promovojnë njohurinë dhe inovacionin janë të lidhura ngushtë me këtë dhe janë të së njëjtës rëndësi.

Fjalë Kyçe: *Politikat makroekonomike; Rritja ekonomike në ekonomitë e hapura; Pyetjet makro-ekonomike të bashkimit monetar; Analiza makro-ekonomike e zhvillimit ekonomik; institucionet dhe zhvillimi*

Duke filluar nga viti 1990, problemet e rënda strukturore të produktivitetit të 15 shteteve të BE (kryesisht ngadalësimi i rëndësishëm në produktivitetin e përgjithshëm) dhe përshtatja e pamjaftueshme në procesin e globalizimit, çuan në një rënie të vazhdueshme dhe të mprehtë të normës së rritjes potenciale dhe dëmtuan potencialin e saj. Ky trend është karakterizuar kryesisht nga një hendek i produktivitetit në lidhje me udhëheqësit kryesorë të teknologjisë në botë, përcaktues kryesor i të cilave, ka qenë konvergjenca e zhvillimit në Evropën e pasluftës, e drejtuar nga përshtatja teknologjike dhe imitimi, së bashku me performancën e dobët të sistemit (shih në

detaje në Halmai, 2015). Ajo që ishte për një kohë të gjatë një erozion latent dhe gradual i potencialit të rritjes është shndërruar në një krizë të qartë të rritjes në fillim të recesionit financiar dhe ekonomik.

Modeli para krizës (dhe konvergjenca) nuk është i qëndrueshëm në Shtetet e reja Anëtare dhe nuk do të ndihmojë rikuperimin. Në mungesë të një kthese gjithëpërfshirëse për të nxitur rritjen, shkalla e rritjes nuk mund të afrohet në nivelin e para krizës (Elekes – Halmai, 2013).

Kriza e dukshme e rritjes ka tronditur mekanizmin e konvergjencës evropiane. I tërë Modeli Evropian po përballet me një sfidë të jashtëzakonshme: në mungesë të një mekanizmi konvergjence, mekanizmi uniform i integritit mund të bëhet jofunksional. Rilindja e konvergjencës është edhe një sfidë për t'i dhënë fund një parakushti të rinovimit dhe reformës Europiane.

Mjedisi i pafavorshëm i investimeve rrit nivelin e daljeve të

kapitalit dhe lehtëson një rritje të mprehtë të importeve të mallrave dhe shërbimeve. Një shkallë e madhe e hapjes së jashtme vazhdon të mbizotërojë, por në të kaluarën, rreth një e gjysmë deri në dy dekada më parë, konkurrenca e disa shteteve anëtare ka treguar një tendencë në rënie. Në sistemin global të fluksit të kapitalit, Europa gjithnjë e më shumë po bëhet një eksportues i kapitalit, gjë e cila ka efekte të dobishme ekonomike, por pengon punësimin dhe potencialin e rritjes. Të gjitha këto probleme, zhbalancimet e financave publike dhe nevoja për financa publike të qëndrueshme, gjenerojnë konflikte në rritje me përgjegjësi sociale dhe mjedisore dhe karakteristikat e modelit evropian të solidaritetit. Së fundi, niveli jo i përshtatshëm i qeverisjes evropiane pengon përpjekjet evropiane për të adresuar sfidat e modelit të rritjes.

Nga ana tjetër, kriza mund të ketë një efekt spastrimi dhe liron burimet për aktivitete me efikasitet më të lartë. Gjithashtu, ajo krijon mundësi të reja. Kjo mund të lehtësojë ndryshime më të gjera

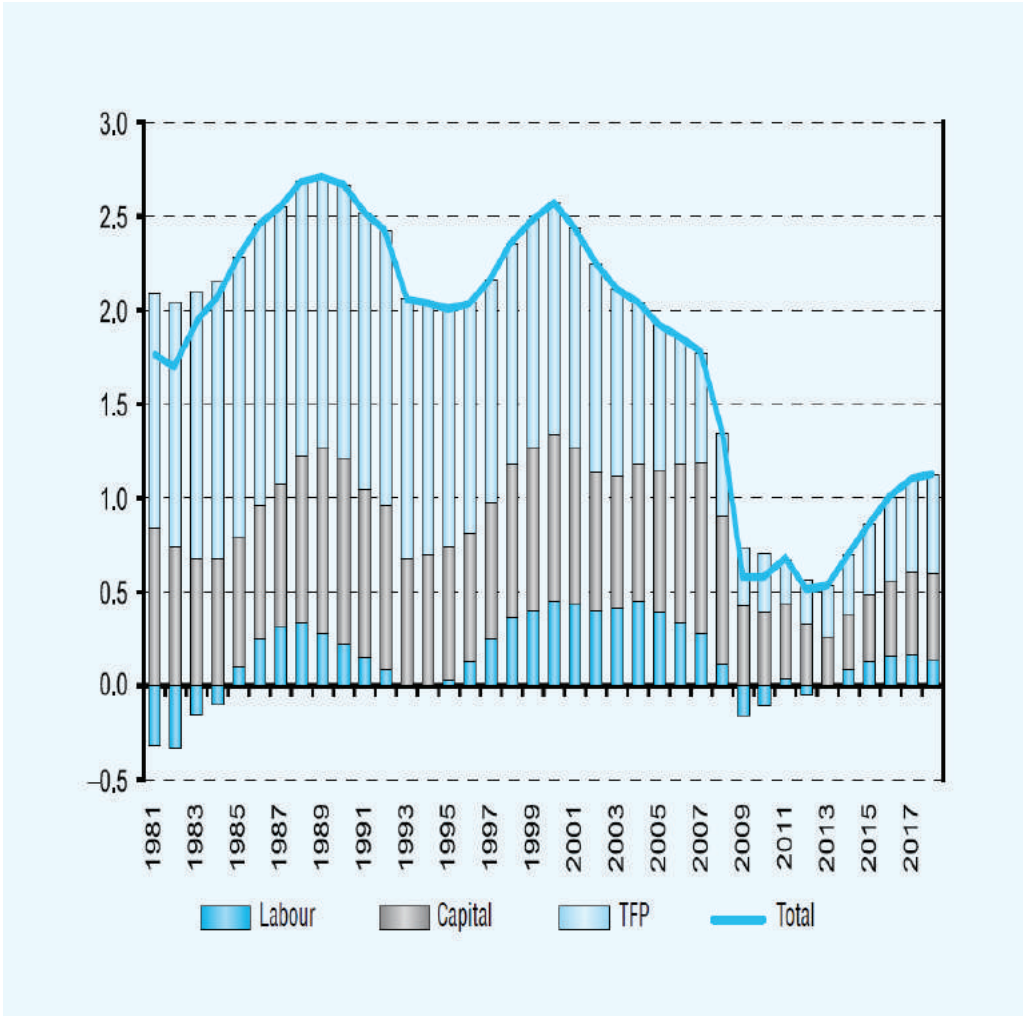
dhe më të thella se sa ishte parashikuar më parë. Këto sfida themelore, së bashku me problemet strukturore dhe efektet e kësaj krize, sjellin nevojën për një tregues të ri afatmesëm për rritjen.

Kriza e Zhvillimit dhe rimëkëmbja e ngadaltë dhe e pabarabartë në BE

Performanca e rritjes së BE-së në dekadën e fundit sinjalizon dobësi strukturore, paragjykitime dhe pengesa të tregut. (Figura 1 përmbledh performancën e modelit të rritjes së BE 15 në dekadat e fundit). Sipas kontabilitetit të rritjes standarde, në vitet para krizës (midis 2001 dhe 2007) nxitësi kryesor i rritjes Evropiane ishte produktiviteti i punës. Përmirësimi i shfrytëzimit të punës dhe rritja e popullsisë në moshë pune përbënin një të katërtën e rritjes ekonomike. Rritja e mundshme në BE 27 është dëmtuar veçanërisht nga rënia e pjesëmarrjes së të rinjve në fuqinë punëtore dhe me numrin në rënie të orëve të punës për punonjës (Halmai, 2014, pp. 193-194). Në krizën e fundit, një rënie e mprehtë

në shfrytëzimin e kapaciteteve ka shkaktuar papunësi në rritje dhe një rënie të rëndësishme të produktivitetit total (shih figurën 1).

Figura 1

Kriza ekonomike dhe financiare shkaktoi një rënie të dukshme në nivelin e prodhimit potencial. Sipas vlerësimit paraprak të Komisionit Evropian (2009), humbjet e mundshme të BE-së në prodhim që rezultojnë nga kriza financiare dhe ekonomike do të kishin arritur në rreth 4 për qind në një periudhë afatmesme. Në të njëjtën kohë, efekti i nivelit kumulativ, duke marrë rritjen mesatare të mundshme në periudhën 2000-2007 si bazë, aktualisht është mbi 10 për qind; pra prodhimi potencial i BE 27 është aktualisht më shumë se 10 për qind më i ulët se sa do të ishte në rastin e dinamikës mesatare para krizës, në periudhën tetë-vjeçare. Edhe pse rimëkëmbja ekonomike ka filluar, simulimet sugjerojnë se kjo humbje (d.m.th GDP potenciale më e ulët) ka një ndikim të përhershëm.

Rimëkëmbja ekonomike - siç është konfirmuar nga përvoja e mëparshme - mbetet e ulët dhe e pabarabartë. Faktorët që pengojnë rritjen janë si më poshtë:

- tkurrja e kreditimit dhe konsolidimi fiskal,
- prime të rrezikut më të larta se më parë,
- mangësitë e tregut të punës.

Duke parë rritjen e mundshme të ofertës në EU 27, është shfrytëzimi veçanërisht i ulët i punës dhe akumulimi më i moderuar i kapitalit që pritet të ketë një ndikim negativ në krahasim me periudhën para krizës. Në mungesë të ndryshimeve të politikave substanciale, mesatarja për rritjen e mundshme vjetore në BE 27 nuk do të kalojë 1-1,2 për qind për pjesën tjetër të dekadës.

Kriza ka një ndikim negativ mbi akumulimin e kapitalit. Investimet në masë të madhe varen nga këndvështrime ndërkombëtare dhe lokale të kërkesës dhe nga kostoja e kapitalit. Në të njëjtën kohë, ndikimi negativ i uljes së akumulimit të kapitalit mbi zhvillimin potencial do të përkeqësohet edhe më tej nga fakti se ristrukturimi ekonomik rrit pengimin e kapitalit dhe më pas amortizimin e aseteve

kapitale të të vjelave të caktuara. Kriza prek produktivitetin total nëpërmjet tendencave të faktorëve afatgjatë, d.m.th investimet fizike, kërkimin shkencor dhe inovacionin. Për shembull, investimet do të dëmtohen në qoftë se rimëkëmbja ekonomike është vetëm e moderuar, ose sjelljet e lidhura me riskun ndryshojnë. Kjo e fundit përfshin vlerat më të larta të rrezikut dhe shtrëngimin e kushteve kredidhënëse, d.m.th kosto më të larta kapitale. Duke qenë se investimet private në kërkimin shkencor janë në formë cikli, kriza mund të shkaktojë një ritëm të ngadaltë të progresit teknologjik. Si rezultat i rregullimit të vonuar nga ana e sektorit bankar, ristrukturimi industrial mund të pengohet nga qasja e kufizuar në kredi dhe nga ngurtësimet e ngulitura strukturore. E gjithë kjo – duke qenë se burimet mbeten në zonat më pak produktive - mund të ngadalësojë normën e rritjes së produktivitetit total.

Në lidhje me shfrytëzimin e punës, kriza ushtron ndikimin e saj nëpërmjet faktorëve të mëpo-

shtëm: një rënie në numrin mesatar të orëve të punës; një normë në rënie e pjesëmarrjes; dhe papunësia e lartë strukturore (NAWRU). Përvoja e kaluar tregon se një rritje në NAWRU do të përjetësohet gjatë dhe pas krizës. Ndryshimet e sjelljes të lidhura me rrezikun mund të çojnë në kosto më të larta kapitale. Duke qenë se nevoja për këtë të fundit, d.m.th për të kompensuar kostot më të larta të kapitalit – bën që kompanitë të rrisin çmimet, një rritje në NAWRU mund të pasojë. Për më tepër, papunësia afatgjatë çon në përkeqësimin e vazhdueshëm të kapitalit njerëzor duke shkaktuar një rritje të pakthyeshme në NAWRU(ky është i njohur si "efekti hysteresis"). Të gjithë këta faktorë do të shkaktojnë humbje në prodhimin potencial afat mesëm.

Në periudhën e 2010-2014, mesatarisht rritja potenciale vjetore në BE 27 ishte 0.7 për qind, një normë tepër e moderuar. Në zonën e euros, këto dinamika ishin edhe më të pafavorshme. Shfrytëzimi i punës (si rezultat i një rritje të ndjeshme në NAWRU, i rënies mesatare të orëve të punës dhe i

tkurrjes së popullsisë në moshë pune) dhe akumulimi i kapitalit tregojnë një trend jo të favorshëm, d.m.th ato rezultojnë në një ulje të nivelit të zhvillimit potencial në krahasim me përpara krizës. Në të njëjtën kohë, norma e rritjes së faktorit të përgjithshëm prodhues është e ulët, duke u puqur gjatë rimëkëmbjes me dinamikën e ulët përpara krizës (të cilat ishin shumë më të moderuara se në fillim të dekadës apo edhe në fund të viteve 1990).

Që pas krizës, për sa kohë që rënia e punësimit dhe dinamika e ngadalësuar e produktivitetit janë fenomene jo-ciklike, stanjacioni afatgjatë do të mbetet një rrezik i madh (Cf. Teulings dhe Balduin, 2014, Roeger, 2014, Eichengreen, 2015). Trendet e mundshme të rritjes janë posaçërisht të prekur negativisht nga niveli i ulët i akumulimit të kapitalit. Në të njëjtën kohë, recesioni në Eurozonë pati një natyrë të dyfishtë: kriza financiare u pasua nga kriza e borxhit sovran. Kjo fazë e dytë e recesionit në veçanti theksoi nevojën për të krijuar një mekanizëm mbikombëtar të stabili-

tetit financiar dhe për të zbutur forcat e fuqishme të fragmentimit.

Në mënyrë të ngjashme, zgjerimi i analizës deri në vitin 2020 tregon norma të ulëta të rritjes potenciale. Këto dinamika janë dukshëm më të ulëta se norma mesatare e rritjes potenciale në vendet e BE-së gjatë dy dekadave të fundit, dhe janë shumë më keq se treguesit përkatës të Shteteve të Bashkuara. Gjetjet e analizës së zgjeruar janë të bazuara në vijim. Në fillim të krizës, shfrytëzimi i ulët i punës ishte tipik, i cili u pasua nga plakja e popullsisë së aftë për punë gjatë pjesës tjetër të dekadës. Për më tepër, norma e rritjes së produktivitetit të punës është e ulët në të gjithë EU 27 (1.2 për qind në vit, është veçanërisht i ngadalhtë në eurozonë). Në të njëjtën kohë, në Shtetet Anëtare individuale ose në grupe të veçanta të shteteve anëtare mund të zhvillohen tendenca të ndryshme.

Si rrjedhojë, kriza dhe procesi kontradiktor i rimëkëmbjes ushtrojnë një ndikim të madh në perspektivat e rritjes në të ardhmen në BE. Përvoja nga krizat e

kaluara ekonomike dhe financiare ka treguar rëndësinë e madhe të përgjigjeve të politikave ekonomike. Për shembull, recesioni i thellë në Suedi dhe Finlandë në vitin 1991 ishte shumë më jetëshkurtër dhe nuk rezultoi në uljen e zhvillimit potencial.

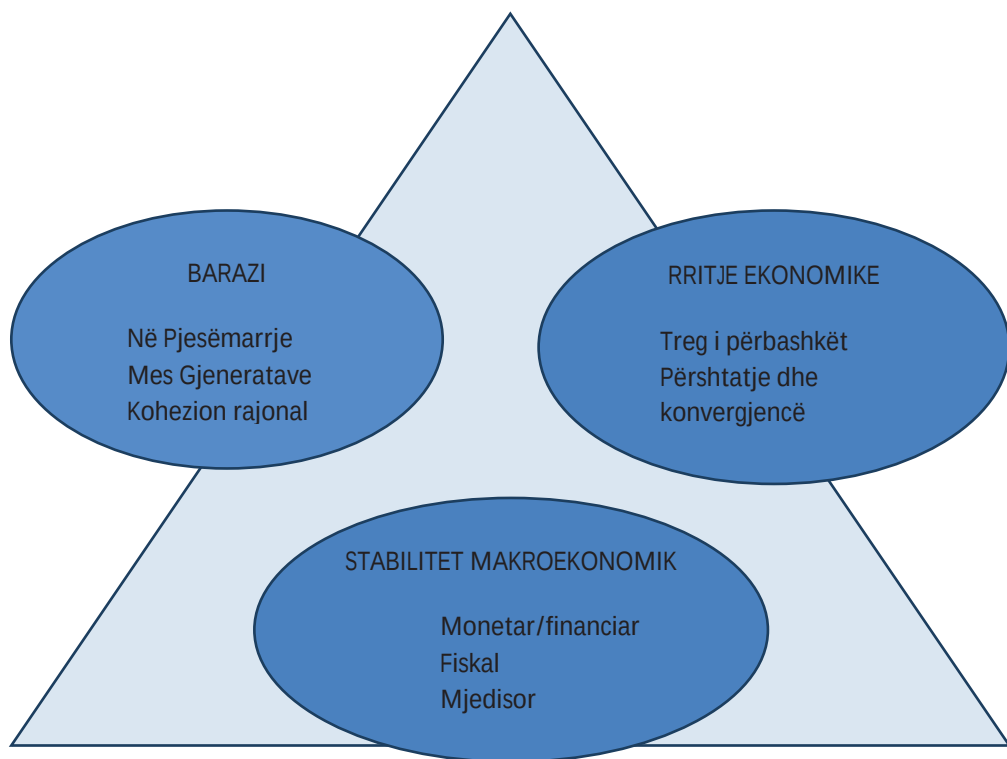
për të menduarit analitik dhe strategjik (shih Figurën 2).

Kjo mund t'i atribuohet kryesisht një ndryshimi të madh strukturor në këto ekonomi. Gjithashtu, kriza krijon mundësi të reja për ndryshime më të thella. Në të njëjtën kohë, si një rast i kundërt, kundërpërgjigjet ndaj krizës financiare kombinuar me një rritje të presionit konkurrues nga ekonomitë në zhvillim, kanë kontribuar shumë në ngadalësimin e rritjes potenciale në Japoni gjatë viteve 1990.

Nevoja për një kthesë dhe një rritje të re ekonomike në Evropë

Duke kërkuar një përgjigje për pyetjen se si të rivendoset trekëndëshi i prosperitetit ekonomik në Evropë - rritja ekonomike, stabiliteti dhe barazia - në shoqëritë e hapura dhe demokratike, siguron një kuadër të dobishëm

Trekendeshi i Zhvillimi European

Rritja është një përcaktues kryesor i pasurisë. Megjithatë, stabiliteti i saj, qëndrueshmëria dhe shpërndarja e gjerë dhe e barabartë të rezultateve të saj janë njësoj të rëndësishme në shoqëri. Stabiliteti makroekonomik nuk është vetëm i rëndësishëm në drejtim të zbutjes së konsumit ciklik afatshkurtër, por edhe mbron nga krizat sistemike

që rrezikojnë potencialin e rritjes. Ruajtja e stabilitetit makroekonomik është një kërkesë themelore, madje edhe me fljimin e përkohshëm të rritjes së të ardhurave. Konsideratat e kapitalit janë gjithashtu të pandashme, duke qenë se procesi i rritjes nuk mund të marrë mbështetjen e qëndrueshme demokratike, nëse

përfitimet e tij gëzohen vetëm nga një grup i kufizuar njerëzish të privilegjuar.

Përveç problemeve të përmendura më lart, Bashkimi Evropian si një i tërë ka qenë relativisht i suksesshëm në konkurrencën globale, për shembull, në krahasim me Shtetet e Bashkuara apo Japoninë. Ai është i pozicionuar në zinxhirin e vlerës, si eksportuesi më i madh në botë, në sajë të një integrimi më të thellë mes ekonomive të BE-së, sidomos me përfshirjen e ekonomive të Evropës Qendrore dhe Lindore.

Megjithatë, për momentin Evropa përballet me sfida serioze teksa përpiqet të hedhë themele të rinovuara dhe të qëndrueshme për mekanizmin e konvergjencës dhe integritit. Evropa duhet të performojë më mirë, në mënyrë që të përfitojë plotësisht nga potenciali i saj i inovacionit. Trendet negative të rritjes potenciale kërcënojnë që Evropa të ngelet prapa. Dobësitë dhe pabarazitë midis shteteve anëtare, sidomos ndër shtetet e Mesdheut, peshojnë në potencialin e rritjes. Përpjekjet për ti dhënë dinamizëm ekonomisë

evropiane janë bërë midis rimëkëmbjes së ngadaltë dhe të pabarabartë, rregullimit të vazhdueshëm dhe tkurrjes së pashmangshme të kreditimit, si në sektorin privat ashtu dhe në atë publik.

Rilindja e modelit dhe potencialit të rritjes në Evropë do të jetë i mundur vetëm me anë të reformave strukturore që thellësisht do të transformonin 'modus operandi'-n e ekonomisë dhe shoqërisë së saj, duke mbështetur njëkohësisht rritjen potenciale.

Vendet kryesore që aplikojnë teknologji të bazuara në njohuri kanë nevojë që të rritet inovacioni dhe të rriten standardet e jetesës. Konkurrenca, kurset pasuniversitare në universitetet kryesore dhe investimet për kërkimin shkencor (sidomos investimet private) luajnë një rol kyç në të gjithë këtë. Këta faktorë janë mjaft të rëndësishëm për mbylljen e hendekut midis Evropës dhe konkurrentëve të saj globalë. Kufizimet buxhetore dhe primet e larta të rrezikut e vështirësojnë arritjen e këtyre qëllimeve.

Qëndrueshmëria është e kushtëzuar me rritjen sociale gjithëpërfshirëse dhe pjesëmarrjen më të gjerë të qytetarëve në shoqëri, veçanërisht në botën e punës. Integriteti i brezave dhe kapitali janë thelbësorë për investimet e së ardhmes dhe për të krijuar vetëbesimin e nevojshëm. Planifikimi dhe sekuenca e duhur e reformave janë faktorë të rëndësishëm në shpërndarjen e drejtë të ngarkesave, pranimit social dhe politik të reformave, si dhe për zbatimin e tyre. Harmonizimi i efikasitetit dhe kapitalit është thelbësor gjatë zbatimit të përpjekjeve të konsolidimit fiskal që synojnë transformimin e sistemeve të taksave dhe mirëqenies dhe përmirësimin e kosto-efektivitetit të shërbimeve publike.

Nga ana tjetër, përvoja e shumë vendeve evropiane tregon se sistemet kolektive të sigurisë sociale, në qoftë se projektohen dhe menaxhohen mirë, mund të jenë po aq efektive sa sistemet individuale të tregut nga këndvështrimi i mirëqenies (Buti dhe Pichelmann, 2013). Në të gjitha këto raste duhet të bëhet një

zgjedhje e menduar. Kjo është zakonisht marrëdhënia ndërmjet rritjes, reformës strukturore, si dhe shpërndarjes së të ardhurave dhe pasurisë që duhet të konsiderohet tërësisht dhe në raste të caktuara të ri-rregullohet.

Evropa duhet ti përgjigjet sfidave themelore në qoftë se dëshiron t'i hapë rrugë rritjes së qëndrueshme. Në të njëjtën kohë, Evropa duhet të sigurohet që të mos ndërmarrë një hap regresiv në integrimin ekonomik ndërkombëtar dhe të injorojë rreziqet që rrjedhin nga pabarazitë globale.

Fokusi në reformën strukturore

Pavarësisht shenjave të para të rimëkëmbjes, nuk ka shenja të përmirësimit të trendëve të rritjes dhe produktivitetit në Evropë (Figura 1). Trendet jo të favorshëm në produktivitet janë karakteristike, jo vetëm e sektorit të shërbimeve, por edhe atij të prodhimit. Sektorët industrialë në shumicën e shteteve Evropiane po shkojnë drejt rimëkëmbjes. Megjithatë, kjo nuk është e mjaftueshme për një ndryshim të plotë të

produktivitetit. Ky i fundit do të ngelet pika kritike e rimëkëmbjes së Evropës. Roli vendimtar struktural i prodhimit total është për t'u nënvizuar. Faktorët demografikë dhe investimet kanë një efekt po aq negativ mbi potencialin e rritjes. Mënyra më e mirë për të zgjeruar rritjen ekonomike është përmirësimi i produktivitetit të shërbimeve.

Gjatë aplikimit të një analize globale zinxhir nga ana e ofertës, mund të shihet që prodhimi direkt për tregun botëror llogaritet sa çereku i punësimit dhe sa gjysma e rritjes së produktivitetit të punës në Evropë (Van Ark et al., 2013). Prodhimi i mallrave industriale është shumë i rëndësishëm në këtë aspekt. Megjithatë, kontributi në rrjetin global të ofertës në tregun e shërbimeve është rritur në shumë vende anëtare, si në lidhje me punësimin ashtu edhe me prodhimin.

Sipas Foster, Stehrer dhe Timmer (2013), në përputhje me trendin e përgjithshëm, BE-ja është bërë më e integruar në zinxhirin e furnizimit global. Aktualisht, 15 për qind e

GDP-së së BE-së kontribuon direkt ose indirekt në kënaqjen e kërkesën globale në rajone të tjera të botës. Kjo përqindje është rritur me rreth 5 për qind në 15 vitet e fundit. Një trend i ngjashëm, por më pak i rëndësishëm mund të vërehet në punësim: gati 12 për qind e vendeve të lira varen nga kërkesa në rajone të tjera të botës. Rëndësia e ekonomive në zhvillim, duke përfshirë Kinën, është në rritje në këtë drejtim. Me rritjen e rëndësisë së tregjeve të huaja në eksportet e BE-së, rritet edhe rëndësia e importeve për sa i përket input-eve të shfrytëzuara. Input-et dhe produktet e ndërmjetme po prodhohen gjithnjë e më shumë nga vende të tjera: të tjera Shtete Anëtare apo vende të treta, si prodhues të mallrave përfundimtare. Shprehur në terma të përbashkët të specializimit vertikal, 15 për qind e totalit të eksporteve të BE-së në vendet e treta është prodhuar në vende të tjera. Kjo normë është rritur me rreth 7 për qind që nga viti 1995. Edhe në periudhën aktuale, suficitit i bilancit të tregtisë së jashtme të BE-së është 1,5-2 për qind të GDP-

së. Ky është një tregues se aktorët e tregut evropian kanë arritur mjaft mirë periudhën e intensifikimit të globalizimit (pavarësisht nga pasojat e rënda të krizës financiare dhe ekonomike).

Kështu, në përgjithësi, duket se Bashkimi Evropian ka qenë konkurrues në vitet e fundit në tregun global. Kryesisht, kjo ishte për shkak të një integrimi më të thellë midis ekonomive të BE-së. Si rezultat i kushteve të tregtisë dhe të globalizimit të prodhimit, ky integrim është bërë dukshëm i institucionalizuar dhe funksionon në përputhje me rrethanat. Suksesi i përgjithshëm i BE-së, si një i tërë dhe shteteve anëtare të tij fsheh divergjenca të mëdha në ekonomitë evropiane. Që në mes të viteve 1990, ka pasur dallime të mëdha në lidhje me ndjeshmërinë e jashtme të shteteve të veçanta anëtare, tregjet e brendshme dhe të jashtme të BE-së, si dhe strukturat e burimeve. Megjithatë, ky model është përkeqësuar në dy dekadat e fundit. Vetëm disa shtete anëtare (Gjermania, Austria, Irlanda, Luksemburgu dhe disa vende të Evropës qendrore e

lindore) kanë qenë të suksesshme në lidhje me eksportin e tyre, e llogaritur në terma të vlerës së shtuar. Vendet e tjera kanë arritur vetëm të ruajnë ose përmirësojnë pak pozitat e tyre. Kjo mund të shpjegohet me modelin e parë të specializimit: ndërkombëtarizimi është nxitur kryesisht nga një numër sektorësh të teknologjisë së lartë (p.sh. automjetet dhe industria elektronike) nëpërmjet inovacionit të suksesshëm, performancës së produktivitetit dhe politikave të moderuara të pagave. Në këto industri, integrimi i vendeve të Evropës Qendrore dhe Lindore në rrjetin e prodhimit të shteteve anëtare ka luajtur një rol të rëndësishëm. Ndërsa kjo ka përmirësuar konkurrencën ndërkombëtare të disa vendeve, në raste të caktuara ka përkeqësuar pabarazitë strukturore midis ekonomive të BE-së.

Përpjekjet makroekonomike të politikës duhet të vazhdojnë të përqendrohen në rebalancimin, edhe nëse strategjitë e qëndrueshme të bashkëpunimit nuk mund të konsiderohen të garantuara në thelb. Aplikimi i një sërë

simulimesh me modelin global NIESR², Fic dhe Orazgani (2013) kanë shqyrtuar vazhdimisht pabarazitë dhe skenarët e ndryshëm rregullues në nivel global dhe Eurozonë. Gjetjet e tyre kanë treguar se veprimet e koordinuara të politikës mund të japin me të vërtetë rezultate të cilësisë së lartë. Gjithashtu, në të njëjtën kohë ata vunë në dukje se nuk ka asnjë "plumb argjendi", që do të kërkojë një politikë të kalibruar në mënyrën e duhur në vende të ndryshme të botës, qoftë me tepricat apo deficitet. Në këtë kontekst, një sistem financiar plotësisht në përdorim i mbështetur nga një bashkim i plotë bankar është mjaft i rëndësishëm për zonën e euros. Rënia e fluksit të kapitalit është me të vërtetë një faktor thelbësor i konvergjencës. Megjithatë, në mënyrë që të ruhet ajo, rreziqet e rimëkëmbjes dhe rënies duhet të menaxhohen më mirë se më parë. Mungesa e flukseve të kapitalit mund të çojë në "balance të këqija", të karakterizuara nga një rritje e dobët dhe

mangësi të mëdha dhe të përhershme të të ardhurave reale. Rritja e konkurrencës, një mjedis i përmirësuar biznesi dhe reformat gjithëpërfshirëse të sektorit publik janë parakushte thelbësore të rregullimit të çekuilibrove të jashtëm dhe ri-ngritjes së flukseve të kapitalit, investimeve dhe rritjes ekonomike.

Van Ark et al. (2013) bëri një analizë të detajuar të performancës së produktivitetit diferencial të vendeve të veçanta evropiane. Analiza identifikoi katër lloje të ekonomive evropiane si më poshtë:

- a) Zinxhiri i vlerave të integruara (Gjermania, Austria dhe një pjesë e madhe e Evropës Qendrore-Lindore);
- b) "*me fokusim të brendshëm*" (Vendet e Mesdheut, duke përfshirë Francën);
- c) "*shitja e produkteve të veçanta tek një konsumator i caktuar*" (kryesisht ekonomitë e vogla në Evropën Veriperëndimore);

² National Institute of Economic and Social Research

d) Modeli jo i industrializuar (kryesisht në Mbretërinë e Bashkuar).

Van Ark et al. (2013) përshkruan katër skenarë të mundshëm në lidhje me trendet evropiane në 10 deri në 12 vite. Analiza përdoret si bazë për forcimin e ofertës, duke përfshirë produktivitetin, inovacionin dhe kërkesën globale për mallra dhe shërbime, duke qenë përcaktuesit e gjendjes së Bashkimit Evropian në të ardhmen. Skema më poshtë tregon se skenari 1A do të ishte zgjidhja më dinamike për të rinovuar modelin e rritjes evropiane dhe për konsolidimin e potencialit të rritjes. Skenari 2A ("Mbërthyer në mes") do të promovojë rinovimin e potencialit të rritjes Evropiane në një kuadër më të moderuar të kërkesës globale se sa Skenari 1A. Në të kundërt, Skenari 1B (mundësitë e humbura) dhe aq më shumë, ai 2B (humbja dyfishtë) parashikojnë trajektoret rrezikshme.

1A – Pikat e forta globale

- BE 27 zhvillohet si një treg i integruar duke përfituar nga konkurrenca e ekonomive.
- Trendi i rritjes GDP është 2 për qind ose më i lartë.
- Konvergjencë midis vendeve; ata gjenerojnë një tepricë nga integrimi.

1B – Mundësitë e humbura

- BE 27 nuk është në gjendje të përfitojë plotësisht nga rritja globale, duke qenë se tregjet mbeten të fragmentuara për prodhimin e jashtëm.
- Trendi i rritjes së GDP është afërsisht 1 për qind.
- Divergjencë mes grupeve të vendeve, që mund të përfitojnë nga kërkesa e fortë globale.

2A – "Mbërthyer në mes"

- BE-ja fuqimisht shkon kundër trendit të ngadalësimit të rritjes globale dhe përmirëson punën e brendshme të BE-së.

- Trendi i rritjes së GDP është përafërsisht 1-1.5 për qind.
- Dallimet e brendshme në rritjen ekonomike varen nga performancat e arritura në një treg të vetëm.

2B – Humbje e dyfishtë

- BE 27 nuk është në gjendje të zhvillohet me trendin e rritjes globale dhe të forcojë punën e brendshme të BE-së në mënyrë të konsiderueshme.
- Trendi i rritjes së GDP bie nën 1 për qind.
- Përhapja e karakteristikave të produktivitetit të ulët edhe në ekonomitë më të forta të BE.

Van Ark et al. përmbledhën ndikimet e mundshme të rritjes në bazë të karakteristikave të kërkesës dhe ofertës. Këta skenarë,

siç tregohet nga autorët, sigurojnë vetëm një kuadër për respektimin e mundësive dhe diskutimin e masave të nevojshme politike. Megjithatë, siç tregon figura 4, çdo skenar mund të ndikojë në mënyra shumë të ndryshme tek katër grupet e lartpërmendura të Shteteve Anëtare. Siç mund të shihet në lidhje me të gjithë BE-në, edhe trajektorët më të favorshme do të dështojnë për të bërë më dinamike vendet mesdhetare, nëse kushtet aktuale vazhdojnë, ndërsa pasojat negative të trajektoreve më të pafavorshme do ti godasin ato më rëndë. Rimëkëmbja kërkon përpjekje të mëtejshme. Në të njëjtën kohë, shtetet anëtare më konkurruese mund të zhvillohen më tej edhe në qoftë se trajektorët më pak të favorshme mbizotërojnë.

Figura 4

	1A – Pikat e forta	2A– “Mbërthyer	2B – Humbje e	1B – Mundësitë e

	globale	në mes"	dyfishtë	humbura
Zinxhiri i vlerave të integruara	+++	++	+	++
Fokusimi i brendshëm	0	-	---	--
Shitja e produkteve të veçanta tek një konsumator i caktuar	++	+	-	+
Modeli jo i industrializuar	+	0	--	-

Analiza e kryer nga Bartelsman (2013), duke përdorur perspektiva të korporatave të ICT, rishpërndarjen dhe produktivitetin si pikënisje, do të rrisë gjasat e një produktiviteti më të lartë. Pikënisja supozon se në kushtet e reja, investimet kapitale të bazuara në dije, duke përfshirë edhe investimet e paprekshme, të shkojnë në vend. Teknologjitë në një fazë

të avancuar zhvillimi mund ti japin një shtytje prodhimit, në qoftë se ekzistojnë kushtet e favorshme. Bartelsman parashtrohet se ligji i Moore dhe zhvillimi i ICT krijojnë mundësi për të rritur produktivitetin e punës me 2.5 për qind në vit gjatë 20 - 30 viteve të ardhshme. Shfrytëzimi i mirë i këtij potenciali kërkon stimulimin e një kërkese më të gjerë të ICT dhe që

produktiviteti i kompanive të reja që aplikojnë teknologji të tilla të jetë rritur.

Proceset e rishpërndarjes të burimeve fleksibël janë gjithashtu të rëndësishme, siç janë reformat strukture që promovojnë të njëjtën gjë. Ato janë të domosdoshme për përhapjen e teknologjive të reja. Sfidat e tregut të punës për rishpërndarjen janë jashtëzakonisht të rëndësishme dhe po kështu janë edhe stimulimi i të mësuarit dhe konsiderata që lidhen me diferencat e pagave. Si karakteristikë kryesore e teknologjive ekzistuese dhe të pritshme, kostot e larta të përhershme të krijimit dhe kostot e ulëta margjinale të përdorimit mund të shkaktojnë luhatje të lartë të pagave dhe shtrembërime të mëtejshme të shpërndarjes. Sipas Bartelsman, shërbimet publike (të tilla si sigurimi shëndetësor dhe arsimi) dhe reforma e tyre jo vetëm që mund të rrisin drejtpërdrejtë produktivitetin agregat, por gjithashtu mund të thithin të punësuar që janë të tepërt në sektorë të tjerë.

Kjo analizë është plotësuar me arsyetimin e Czernitzki dhe Toivanen (2013). Autorët analizuan marrëdhëniet midis kërkimit shkencor, produktivitetit dhe politikave të inovacionit me qëllim zvogëlimin e hendekut mes niveleve optimale për shoqërinë dhe sektorit privat. Duke qenë se politikat e inovacionit mund të kenë një efekt zhvendosjeje, ata e kanë testuar atë në mënyrë empirike bazuar në të dhënat e korporatave belge dhe gjermane për të parë nëse subvencionet nxisin investimet private. Autorët zbuluan se subvencionet për inovacionin kanë efikasitet pozitiv shtesë. Duket se ka një lidhje pozitive midis përvojave të kaluara të inovacionit dhe intensitetit të investimeve. Studimet treguan se kompanitë e karakterizuara nga produktiviteti i ulët i punës janë të gatshme për të zbatuar investime më të mëdha. Me fjalë të tjera, këto kompani mund të përfitojnë më shumë nga subvencionet se kompanitë më të zhvilluara. Në të njëjtën kohë, ekzistenca e projekteve të kërkimit shkencor të subvencionuara me një efekt

konvergjence, gjithashtu mund të shtyjë përpara teknologjinë e lartë në ekonomi.

Elementi kyç i një strategjie të fokusuar në rritjen ekonomike qëndron në nxitjen e rritjes më të shpejtë të produktivitetit nëpërmjet reformave strukturore, duke përmirësuar funksionimin e tregut dhe forcuar potencialin e rritjes. Njëkohësisht me përdorimin më efikas të burimeve, qëllimi kryesor është që të rritet shkalla e punësimit në një mënyrë të qëndrueshme.

Rritja e “gjelbër” dhe e barabartë dhe prosperiteti i përbashkët

Kërkesat mjedisore dhe kufizimet janë parë shpesh si pengesa për rritjen dhe si disavantazhe konkurruese për kompanitë evropiane në konkurrencën globale. Në të njëjtën kohë, ka një rritje të interesit global për potencialin e “gjelbër” të rritjes të qëndrueshme dhe për riparimin e dëmtimit të mjedisit. Kompanitë në të gjithë Bashkimin Evropian kanë bërë tashmë përparim të konsiderueshëm në prodhimin e

teknologjive, produkteve dhe shërbimeve të pastra dhe më efikase,. Për shembull, kompanitë e BE-së kanë zbatuar dy të tretat e investimeve të huaja direkte në mbarë botën në fushën e energjisë së rinovueshme gjatë periudhës 2007-2011 (Halmai, 2014, f. 289). Në të njëjtën kohë, në këtë treg global, konkurrenca intensifikohet, sidomos nga disa ekonomi në zhvillim. Bashkërendimi i njëkohshëm i kërkesave të larta mjedisore dhe konkurrencës është i mundshëm. Pasi të arrihet kjo, ekonomia Evropiane do të mund të shtrihet në mënyrë të konsiderueshme në fushën e teknologjisë së gjelbër. Implementimi i strukturave jo uniformisht produktive mes Vendeve Anëtare kërkon një vendosmëri në riformimin e këtyre strukturave. Do të ishte mjaft me interes, si në drejtim të eksportit të kontrolluar ashtu edhe të sektorëve “të pa tregtueshëm” krijimi i një mjedisi me strukturë të konvergjuar. Kështu, për shkak të ndikimit të konsiderueshëm nga kriza e borxhit dhe domosdoshmëria për një konsolidim fiskal, progresi është i mundur vetëm në

një diapazon më të gjerë (kohor). Megjithatë, një ndarje e konsiderueshme veri – jug për sa i përket të ardhurave, do të kishte ndikime serioze si nga ana sociale ashtu edhe ajo ekonomike. Reformat strukturore në rang të gjerë dhe implementimi i një banke të përbashkët krijon mundësinë e një rigjallërimi të flukseve të kapitalit brenda BE dhe shmang gjithashtu shpërndarjen e gabuar të tyre (të flukseve të kapitalit). Ndërkohë, fryma e solidaritetit Evropian mund të vazhdojë të luajë një rol të rëndësishëm në politikat strukturore dhe ato unifikuese.

Evropa është duke kaluar një konsolidim fiskal dhe një sërë reformash në politikat ekonomike të saj të cilat nuk janë përsëritur kurrë më parë. Megjithatë, në mungesë të një balance sociale të domosdoshme, disa reforma të cilat u përhapën përgjatë tregut financiar humbën zbatueshmërinë e tyre me kalimin e kohës. Prandaj, është e një rëndësie të veçantë ti përgjigjemi pyetjes se sa reforma të tjera mund të kryhen akoma për përmirësimin e efikasitetit, të shoqëruara këto me masat për

ruajtjen e balancave shoqërore, si dhe cila do të jetë mënyra më të cilën BE do të stimulojë Vendet Anëtare për të implementuar ato reforma për të pasur gjithnjë e më tepër një shpërndarje më të balancuar. Grüner (2013) studioi pasojat e shpërndarjes së reformave fiskale dhe strukturore të Evropës dhe në përfundim konkludoi në disa rekomandime, për sa i përket mënyrës se si këto reforma duhen kombinuar në mënyrë që të jenë më të pranueshme nga ana sociale. Në këto rekomandime përfshihet gjithashtu se si mund të strukturohen stimujt ‘negativë’ dhe ‘pozitivë’ për të shkuar drejt një reforme dhe konsolidimi fiskal duke krijuar në këtë mënyrë një balancë mes pasojave të shpërndarjes së reformave strukturore.

Buti dhe Pichelmann (2013), theksojnë se shpenzimet sociale nuk krijojnë thjesht një barrë (në buxhet). Integriteti dhe drejtësia gjithashtu ushqejnë besimin dhe kohezionin social, prej nga promovohet një sjellje pozitive kundrejt sinqeritetit, inovacionit, përshtatshmërisë dhe ndryshimit.

‘Do të ishte gjithashtu një gabim nëse nuk do të vihej re ndryshimi thelbësor që ka pësuar mirëqenia dhe modelet sociale në këto dy dekada të fundit, duke kaluar nga një mbrojtje sociale pasive në aktivizimin e një sistemi të tërë për mbështetje sociale. Në këtë mënyrë, duke u siguruar se reforma është në proces, atëherë ato do të mund të konsideroheshin një aset i vërtetë në sfidën e konkurrencës dhe jo një pengesë për zhvillimin dhe prosperitetin.’ Disa vende të përfshira nga kriza do të duhet patjetër të bëjnë një rinovim të modeleve sociale duke u bazuar në qëndrueshmërinë financiare dhe kapitalin.

Evropa është në kushte të tilla që ka nevojë për politika të guximshme për tu rikuperuar si dhe për të krijuar kushte të përshtatshme për një zhvillim të qëndrueshëm. Këto politika përfshijnë reforma për integritet dhe qëndrueshmëri financiare, një bankë të përbashkët, politika fiskale të qëndrueshme për të siguruar zvogëlimin e deficitit të brendshëm strukturor, një strategji produktive e drejtuar nga një

reformë strukturore gjithëpërfshirëse dhe rrënjësore, përhapjen e njëtrajtshme të konkurrencës dhe punësimit dhe së fundmi, në vendet më vulnerabël, një rritje e sektorit të tregtueshëm. E thënë ndryshe, Evropa ka nevojë për reforma strukturore të koordinuara në nivel Evropian dhe implementimin e një plani zhvillimi. Objektivi i përgjithshëm i gjithë kësaj nisme është që të sigurohet një zhvillim i barabartë për të gjitha vendet dhe një prosperitet i përbashkët.

Rivendosja e potencialit të rritjes: roli i produkteve dhe reformave në tregun e punës

Duke qenë se rimëkëmbja ekonomike pas krizës financiare ka qenë e ngadaltë dhe e pabartë, shpërbërja e pengesave të rritjes është kritike, siç është edhe nxitja e përshtatshmërisë dhe zbatimi i reformave strukturore që nxisin rritjen. Në këtë moment, duhet të theksohet se reformat strukturore sot janë shpesh të referuara si reforma të kategorizuara nën konsolidimin fiskal. Në periudhën aktuale, këto

reforma janë projektuar kryesisht për të zvogëluar ngarkesën e financave publike dhe të forcojnë parametrat e sistemeve të transferimit. Nevoja për to, vështirë se mund të vihet në dyshim. Megjithatë, agjendat shtrënguese imponojnë një barrë mbi një pjesë të madhe të shoqërisë dhe shpesh shihen si një humbje e të drejtave të fituara. Vonesa e reformave të caktuara gjithashtu mund të luajë rol në këtë. Nëse reformohen në kohë, sistemet e transferimit mund të shkaktojnë më pak dhimbje dhe do të ofrojnë më shumë mundësi për zbatimin e ndryshimeve graduale. Në të vërtetë, reformat afatgjata fillimisht edhe mund të krijojnë një barrë të shtuar në buxhetin publik. Ato mund të marrin një kohë të gjatë për të arritur një rrugë më të qëndrueshme të rritjes dhe tendenca më të favorshme në financat publike, por në aspektin e shpenzimeve sociale dhe legjitimitetit, reformat e ekuilibruara dhe në kohën e duhur mund të jenë më të lehta për t'u duruar. Kur reformat e vonuara që synojnë konsolidimin fiskal janë zbatuar në

periudha të zhbancimeve të rënda makroekonomike, mund të ketë nevojë për të maksimizuar kursimet afat-shkurtra në kurriz të konsideratave afatgjata. (Një shkëmbim special mund të ndodhë, kur tensionet janë shtyrë për një periudhë të mëvonshme për qeveritë e ardhshme). Reformat që përmbajnë kufizime dhe masa shtrënguese dhe që kanë për qëllim konsolidimin fiskal mund të çojnë në lodhje të reformës në Shtetet Anëtare (p.sh. vendet e Mesdheut dhe Evropës Qendrore e Lindore) duke luftuar me vështirësi themelore strukturore. Prandaj, duhet theksuar se lloji tjetër i reformave strukturore përfshin reformat që mbështesin potencialin e rritjes. (Në të njëjtën kohë, reformat që synojnë konsolidimin fiskal mund të konsiderohen si reforma që mbështesin rritjen, me kusht që të sjellin ndryshime të qëndrueshme që forcojnë potencialin e rritjes).

Ndikimi i këtyre reformave zakonisht ndodh në një periudhë afatmesme dhe afatgjatë. Reformat kanë tendencë të sjellin një

vonesë relativisht të gjatë në zbatim për shkak të kufizimeve administrative, institucionale apo politikë-bërjes. Shpesh, efektet e reformave rrjedhin në ekonominë reale gradualisht; në të vërtetë, ato mund të kërkojnë vite për të arritur synimet e tyre. Në afat të shkurtër, këto reforma edhe mund të kenë ndikime negative në aktivitetin ekonomik për shkak të shpenzimeve të përshtatjes në shpërndarjen e burimeve. Disa reforma që stimulojnë rritjen mund të kërkojnë shpenzime buxhetore paraprahe.

Në të njëjtën kohë, disa reforma strukturore mund të kenë efekte pozitive makroekonomike në një afat të shkurtër. Reformat strukturore mund të nxisin perspektivat e favorshme të rritjes në të ardhmen dhe të kontribuojnë në konsolidimin fiskal të pashmangshëm. Madhësia e këtyre efekteve është e lidhur ngushtë me besueshmërinë e vendimeve të reformës dhe aftësinë e Shteteve Anëtare për të përshpejtuar agjendën e tyre të reformave duke

marrë në konsideratë vonesat e mundshme të implementimit.

Sipas simulimeve të kryera, reformat strukturore mund të sjellin avantazhe të mëdha. GDP e Eurozonës do të kalojë nivelin e saj aktual me 6 për qind në dhjetë vjet, nëse hendeuku midis vendeve të zhvilluara dhe pjesës tjetër të vendeve është përgjysmuar nga reformat gjithëpërfshirëse të njëkohshme (Roeger et al, 2013; Varga - int'Veld, 2013). Ky simulim nuk duket as shumë ambicioz dhe as joreal. Një shkallë më e madhe e mbylljes së hendekut do të kishte një ndikim proporcionalisht më të madh.

Reformat strukturore mund të rrisin performancën e zhvillimit (veçanërisht nëse potenciali i inovacionit përdoret maksimalisht). Në të njëjtën kohë, në periudhën aktuale kapaciteti i tyre në lidhje me mbështetjen e rimëkëmbjes është mjaft i pasigurt: duke qenë se reforma të caktuara mund të kenë implikime afat-shkurtra buxhetore apo kosto të përshtatjes, për shkak të vonesave të

mundshme dhe arsyeve politike dhe institucionale, efektet e tyre mund të përhapen vetëm gradualisht në ekonominë reale. Evidenca empirike tregon se disa reforma strukturore mund të kenë një ndikim pozitiv në aktivitete ekonomike; nëse ato zbatohen pa vonesa, është e mundur të kompensohen ndikimet negative të pashmangshme afatshkurtra që rrjedhin nga zbatimi i tyre.

Duhet të merret parasysh se analiza mbulon efektet e mundshme të reformave strukturore. Analiza bazohet në treguesit e fundit në dispozicion. Megjithatë, ndikimi i masave të marra në vitet e fundit është pasqyruar vetëm pjesërisht në treguesit në fjalë. Zbatimi i reformave strukturore mund të jetë më i ngadalshëm se sa supozohet në model. Në këtë rast, efektet do të jenë më të moderuara se sa priteshin. Në mjedisin e tanishëm ekonomik, efektet e rregullimeve të bilancit publik dhe privat janë perceptuar fuqishëm. Kushtet e kreditimit janë shtrënguar dhe kufizuar. Si pasojë e këtyre kufizimeve të financimit,

ndikimi afat-shkurtër mund të jetë më i ulët se ai që ishte menduar. Megjithatë, ndikimet e rritjes janë të rëndësishme dhe mund të kontribuojnë në rimëkëmbje. Efektet mbi prodhimin dhe punësimin mund të maten kryesisht në periudha afat mesëm dhe afat gjatë.

Reformat që nxisin tregjet e produktit dhe konkurrencën mund të rezultojnë në një tepricë të konsiderueshme të prodhimit. Megjithatë, këto efekte do të perceptohen vetëm gradualisht. Rritja e subvencioneve për kërkimin shkencor në afat të shkurtër mund edhe të reduktojë prodhimin. Megjithatë, ndikimi i tyre afat-gjatë është i rëndësishëm. Disa reforma të tregut të punës do të japin rezultate në afat të mesëm apo të gjatë (sidomos reformat e projektuara për të rritur shkallën e pjesëmarrjes së grave dhe të punëtorëve më të vjetër). Megjithatë, këto programe do të krijojnë një barrë për buxhetin në një periudhë afatshkurtër. Në të njëjtën kohë, reformat e projektuara për rritjen e pjesëmarrjes në

tregun e punës të punëtorëve më të vjetër mund të gjenerojnë kursime të konsiderueshme buxhetore. Prandaj, reforma që ndikojnë në strukturën e taksave (duke zhvendosur barrën nga puna për konsum) mund të zbatohen shpejt dhe të kontribuojnë në rritjen e punësimit dhe të prodhimit.

Efekti pozitiv i reformave strukturore mund të ndikojë në prodhim dhe punësim. Ndikimi në furnizim do të rrisë importet dhe nxisë rritjen e partnerëve tregtarë. (Edhe pse kjo e fundit pjesërisht kompensohet nga efekti konkurrencës). Efektet mbi tregtinë e jashtme do të jenë relativisht të moderuara dhe pjesërisht negative (duke qenë se efekti i furnizimit është më i fortë se sa efekti i konkurrencës). Reformat strukturore në financat publike mund të gjenerojnë përmirësim të dukshëm. Nuk do të ketë një rënie të matshme të borxhit ndaj GDP-së në afat të mesëm dhe të gjatë. Kjo mund të lehtësojë masat e mëtejshme të konsolidimit dhe të kontribuojë në financimin e

qëndrueshëm të borxhit publik. Këto efekte pozitive rrjedhëse dhe ndikimet buxhetore mund të shtojnë nxitjen për zbatimin e reformave strukturore. (Në sistemin e Semestrit Evropian, rekomandimet e vendeve specifike shërbejnë për një funksion të ngjashëm). Të gjithë këta faktorë mund të jenë tregues të avantazheve të mundshme të koordinimit të politikave dhe efekteve në rritje të zbatimit të integruar dhe të njëkohshëm të reformave.

Duke konsideruar si faktor qendror reformat strukturore që mbështesin potencialin e rritjes, lind nevoja për një treg më të mirë të funksionimit të brendshëm dhe një mjedis të përmirësuar të biznesit. Si rezultat, shtrembërimet e tregut mund të lehtësohen, investimet dhe inovacioni kanë mundësi përmirësimi, dhe konkurrenca e BE-së forcohet. E gjithë kjo kërkon reforma themelore në tregjet e produkteve, shërbimeve, si dhe burimeve; në veçanti, në tregun e punës dhe atë të parasë. Reformat që promovojnë njohuritë dhe risitë

janë të lidhura ngushtë me këta faktorë dhe janë të një rëndësie të ngjashme.

Zbatimi i këtyre reformave mund të krijojë shanse për një kthesë të rritjes në Evropë. Këto reforma ofrojnë mundësinë e rinovimit të modelit të rritjes Evropiane dhe një rregullim më të mirë të sfidave të globalizimit. Në zbatimin e reformave strukturore që mbështesin rritjen, kushtet sociale të përcaktuara nga faktorë institucionalë, kulturorë dhe historikë në shtetet individuale anëtare - të cilat janë të përshkruara në mënyrë kolektive nga M. Abramowitz si "aftësi sociale" - janë elementë veçanërisht të rëndësishëm.

Evropa ka nevojë për veprime të guximshme politike për rimëkëmbje dhe për krijimin e kushteve të një rritjeje të qëndrueshme. Reformat strukturore të koordinuara në nivel BE-je dhe një agjendë e rritjes e bazuar në këto reforma janë të nevojshme. Zgjidhjet që i japin përparësi racionalitetit ekonomik, konkurrencës ndërkombëtare dhe ekono-

misë së bazuar në dije mund të ofrojnë sukses afatgjatë. Të gjitha këto përpjekje në përgjithësi mund të synojnë rritjen e barabartë dhe prosperitet të përbashkët. Ndërsa drejtimet kryesore të veprimit mund të jenë të përshkruara, shqyrtimi i tyre i gjerë dhe gjithëpërfshirës kërkon debat të mëtejshëm shkencor dhe publik mbi të ardhmen e modelit evropian.

Referenca

Atkinson, A. B. (2013): Ensuring social inclusion in changing labour and capital markets. *European Economy. Economic Papers*, 481. April, Brussels;

Bartelsman, E. J. (2013): ICT, Reallocation and Productivity. *European Economy. Economic Papers*, 486. April, Brussels;

Bager, G. (2015): Investment ebb and flow in the Hungarian economy. *Public Finance Quarterly*, 2015/2, pp. 155–177;

Buti, M. – Pichelmann, K. (2013): European prosperity

reloaded: an optimistic glance at EMU@20, ECFIN Economic Brief, Issue 19;

Csaba, L. (2014): Európai közgazdaságtan (European Economics). Akadémiai Kiado, Budapest;

Czarnitzki, D. – Toivanen, O. (2013): Innovation Policy and Economic Growth, European Economy. Economic Papers. 482. Brussels;

Eichengreen, B. (2015): Secular Stagnation: The Long View. NBER Working Paper, 20836 Cambridge, MA

Elekes, A. – Halmai, P.(2012): Growth Model of the New Member States: Challenges and Prospects;

Külgazdaság, 57: (7–8). pp. 32–66 Fic, T. – Orazgani, A. (2013): Growth risks for the EU emanating from global imbalances. European Economy. Economic Papers, 483. April, Brussels;

Foster, N.– Stehrer, R. – Timmer, M. (2013): International fragmentation of production, trade and growth: Impacts and prospects for EU Member States, European Economy. *Economic Papers*, 484. Brussels;

Gruner, H. P. (2013): The Political Economy of Structural Reform and Fiscal Consolidation Revisited, European Economy. Economic Papers. 487. Brussels;

Halmai, P. (2013): European Integration and National Sovereignty. New Dimensions of Economic Governance. Magyar Tudomány, Vol. 174, Issue 4, pp. 411–422;

Halmai, P. (2014): Crisis and Growth in the European Union – European Model, Structural Reforms. Akadémiai Kiado. Budapest;

Halmai, P. (2015) Erosion and crisis in European growth potential. Economic Review, Vol. LXII, Issue 4, pp. 379–414;

Kuenzel, R. – Ruscher, E. (2013): The Future of EMU. ECFIN Economic Brief, Issue 22;

Roeger, W. – Varga, J. – in't Veld, J. (2013): Growth Effects of Structural Reforms in Southern Europe: The case of Greece, Italy, Spain and Portugal. European Economy. Economic Papers, 511. DG ECFIN, Brussels;

Roeger, W. (2014): ECFIN's medium term projections: the risk of 'secular stagnation', Quarterly Report on the Euro Area, Vol. 13, No. 4. EC DG ECFIN, Brussels;

Teulings, C. – Baldwin, R. Eds. (2014): Secular Stagnation: Facts, Causes and Cures. CEPR Press. London;

Van Ark, B. et al. (2013): Recent Changes in Europe's Competitive Landscape and Medium-Term Perspectives: How the Sources of Demand and Supply are Shaping Up. European Economy. Economic Papers, 485. Brussels;

Varga, J. – in't Veld, J. (2013) The growth impact of structural reforms. Quarterly Report on the Euro Area, Vol. 12, Issue 4, pp. 17–27 European Commission (2009): Impact of the current economic and financial crisis on potential output. European Economy, Occasional Papers 49.

Botuar në Revistën “Financat Publike ” Nr.4/2015, SAI Hungarez

*Përktheu: Krisi Anastas, Auditues
Departamenti i Auditimit të Performancës*

IDI dhe EUROSAT- Partneritet i qëndrueshëm për zhvillimin e kapaciteteve të SAI-ve

IDI gjithashtu e merr frymëzimin për programin e tij “Liderët e rinj të SAI-ve” nga zhvillimi i suksesshëm i Kongresit të EUROSAT-t për të Rinjtë.

Zhvillimi po ecën në rrugën e duhur!

INTOSAT Development Initiative (IDI)¹

Hyrje

Që nga themelimi i saj në vitin 1986, një nga qëllimet kryesore afatgjata të IDI-t ka qenë forcimi i grupeve rajonale të INTOSAT-t dhe mbështetja e SAI-ve të këtyre grupeve për zhvillimin e ekspertizës dhe të kapaciteteve të SAI-ve anëtare nëpërmjet trajnimit dhe shkëmbimit të informacionit. Gjatë 25 viteve të fundit, IDI dhe

EUROSAT kanë ecur paralelisht në një përpjekje të përbashkët në përmbytjen e këtij objekti. Parimi themelor në filozofinë dhe qasjen e IDI-t i ishte të ofronte trajnime praktike për audituesit dhe trajnerët, të cilët më pas mund të trajnojnë të tjerët, duke përdorur materiale të ofruara nga/ose nëpërmjet IDI-t. Gjatë viteve IDI ka ndryshuar fokusin dhe e ka zhvendosur theksin e tij në përgjigje të ndryshimit të nevojave dhe rrethanave. IDI është duke punuar në të gjitha fushat e përfshira në objektivat e INTOSAT-t, për të mbështetur zhvillimin e kapaciteteve të rajoneve të INTOSAT-t dhe të SAI-ve anëtare. Me kalimin e viteve, IDI është

¹ Shkrim i botuar në *EUROSAT Magazine*, nr.21, 2015

zhvendosur nga trajnimi për zhvillimin e kapaciteteve në mbështetjen e SAI-ve me qëllim rritjen e performancës së tyre.

Rrugëtimi në vite

Programi afatgjatë për trajnimin rajonal filloi në vitin 1996 dhe fokusi kryesor i IDI-t ishte forcimi dhe mbështetja e SAI-ve.

IDI gjerësisht ka bashkëpunuar me EUROSAT-n në kryerjen e sondazheve për vlerësimin e nevojave gjatë viteve. Bashkëpunimi në këtë fushë ka vazhduar deri në vitin 2010 në takimin botëror të SAI-ve për evidentimin e nevojave të SAI-ve për zhvillim, i ndjekur nga Anketa Botërore IDI 2014, ku përpjekjet e përbashkëta të IDI-t dhe EUROSAT-t rezultuan në përgjigjen e 40 anëtarëve të EUROSAT-t, për ngritjen e kapaciteteve të trajnimit të SAI-ve në rajon, nëpërmjet krijimit të një infrastrukture të qëndrueshme rajonale trajnimi. Me anë të këtij programi, EUROSAT krijoi mbledhjen e parë prej 25 specialistësh të trajnimit nga Bullgaria, Qipro, Republika Çeke, Estonia, Hungaria,

Letonia, Lituania, Polonia, Rumania, Sllovakia, Sllovenia dhe Turqia në vitet 2001-2002. Këta specialistë i shërbyen komunitetit të SAI-ve dhe IDI-t për disa programe trajnimi. Trajnimi rajonal u zhvillua përsëri në vitet 2004-2005. Kjo mbledhje u plotësua me 27 specialistë, më shumë nga Shqipëria, vendet e Ballkanit dhe vendet e CIS. Programi u ofrua si në anglisht dhe në rusisht. EUROSAT dhe Ministria Norvegjeze e Punëve të Jashtme ofroi financime shtesë për të lehtësuar punën e IDI-t në rusisht, gjuhë e cila nuk ishte në listën e gjuhëve të punës së IDI-t si arabishtja, frëngjishtja dhe spanjishtja, përveç anglishtes.

Rezultati i qasjes për ngritjen e kapaciteteve, ishte se rajonet pjesëmarrëse, përfshirë EUROSAT-n dhe anëtarët e saj, morën përgjegjësinë për vlerësimin e nevojave rajonale dhe lokale për trajnimet, prioritetet si edhe për të ofruar seminare rajonale dhe lokale për trajnime teknike dhe sigurisht për të përmbushur këto nevoja dhe prioritete.

Periudha nga 2007-2013 u karakterizua me ndryshime në "Trajnimin e trajnerëve" me programe të tilla si 'Ngritja e kapaciteteve dhe vlerësimi i nevojave', Programi për Zhvillimin e Menaxhimit, Programi i Planifikimit Strategjik, etj. Gjatë kësaj periudhe plani i IDI-t fokusohet në organizimin dhe realizimin e projekteve për stafin mbikqyrës në

nivele të ndryshme. Këto aktivitete patën vazhdimësi për të siguruar qëndrueshmëri. SAI-t u mbështetën për të lehtësuar zbatimin e sistemeve dhe procedurave të auditimit, në përputhje me praktikën më të mira, si edhe për zhvillimin dhe forcimin e shërbimeve mbështetëse.

Kapaciteti institucional i SAI-t		Sistemi organizativ i SAI-t dhe Kapaciteti i stafit profesional		VLERA & DOBITË E SAI-t 1. Forcimi i përgjegjshmërisë, integritetit dhe transparencës së qeverisë dhe subjekteve publike. 2. Demonstrimi i vazhdueshmërisë së punës së SAI-t tek qytetarët dhe palët e tjera të interesuara. 3. Udhëheqja nëpërmjet shembullit.
Pavarësia dhe Kuadri ligjor	Kultura e SAI-t dhe Mjedisi ku operon	Lidershipi dhe qeverisja e brendshme		
		Proceset kryesore të auditimit dhe proceset e tjera në SAI		
				
		Burimet Njerëzore	Infrastruktura dhe strukturat mbështetëse	
		Marrëdhëniet me palët e interesuara		

Gjatë kësaj periudhe IDI ka bashkëpunuar me EUROSAT-in në ofrimin e dy Programeve Trans

rajonale mbi Auditimin e borxhit publik dhe Auditimin e Mjedisit. Ndërsa gjashtë SAI anëtare të

EUROSAI-t kanë marrë pjesë në të parën, SAI-et e tjerë janë ndihmuar me burime njerëzore nga Estonia, i cila ka kryesuar Grupin e Punës së INTOSAI-t për Auditimin e Mjedisit. EUROSAI, gjithashtu, kontribuon tek kostot e programit për auditimin e borxhit publik.

IDI mbështetet në SAI-t anëtare për t'u siguruar atyre një-lloj mbështetje që aktivitetet e programuara të kryhen në një mënyrë sa më të thjeshtë. Siç u përmend më lart, në rastin e programit të auditimit të mjedisit, disa SAI anëtare të EUROSAI kanë ndihmuar IDI-n me burime njerëzore për programet e tjera të IDI-t. Gjithashtu IDI përfiton nga mbështetja e SAI-ve anëtare, të cilat mirëpresin zhvillimin e aktiviteteve të IDI-t në vendet e tyre.

Gjatë kësaj periudhe Kongresi i 20-të i INTOSAI-t ka miratuar një paketë të plotë të Standardeve Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI) që përfshijnë disiplinat kryesore të auditimit financiar, përputhshmërie dhe auditimeve të performancës. Plan i Strategjik i INTOSAI-t ka

parashikuar rolin e IDI-t për të çuar përpara zbatimin e ISSAI-ve. Iniciativa për Zbatimin e ISSAI-ve ose- Programi i 3i- ka filluar nga puna.

E-learning është adaptuar gjerësisht dhe programe si kursi i Certifikimit të ISSAI-ve dhe qasja e bazuar mbi riskun në Auditimin Financiar u ofrua nëpërmjet platformave të *E-learning*.

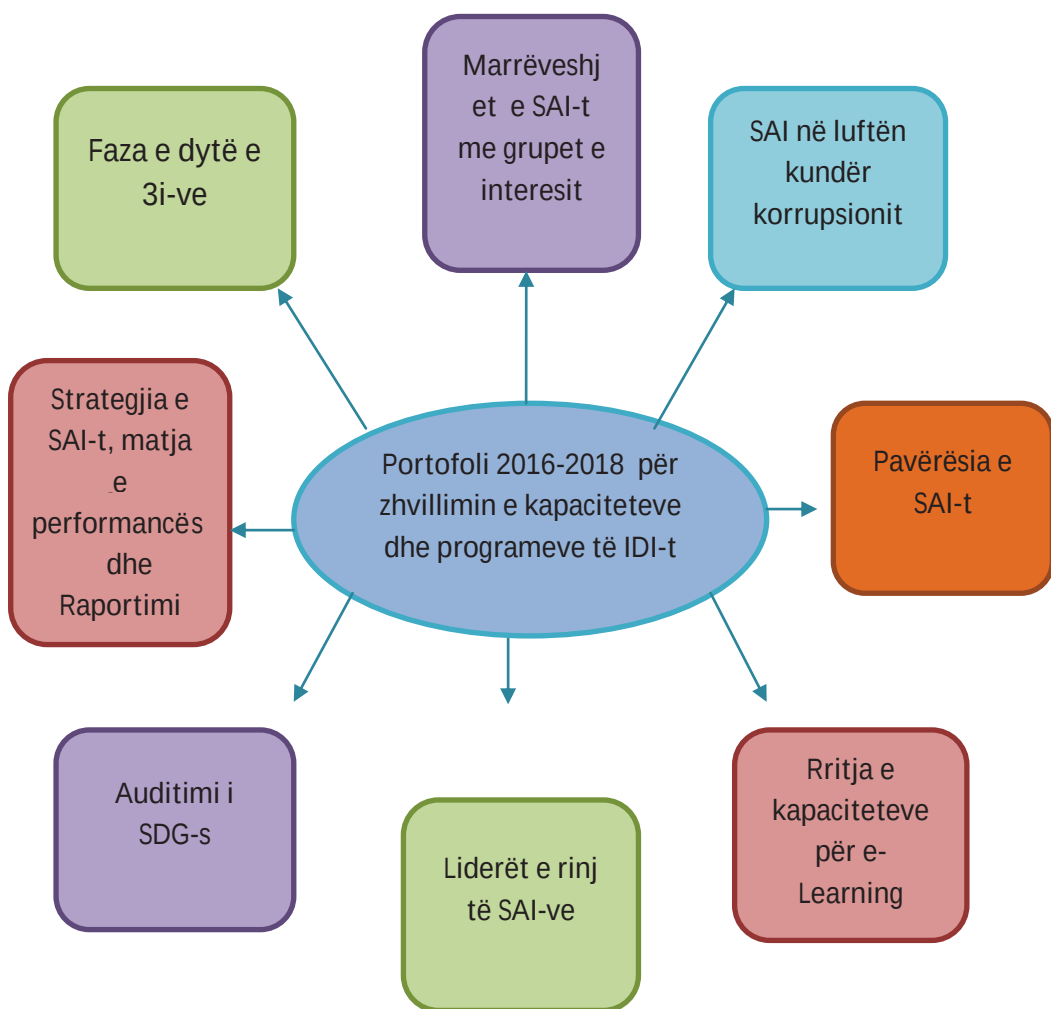
Programi i certifikimit të ISSAI-ve i përbërë nga *E-learning*, bazohet në të mirat publike ndërkombëtare si Mjetet e Vlerësimit të Përputhshmërisë së ISSAI-ve (iCATs) dhe manualët e Implementimit të ISSAI-ve, të cilat u zhvilluan në vitin 2014 për lehtësimin e punës audituese, të dizajnuara për auditimin financiar, të performancës dhe përputhshmërisë.

16 Drejtues për ISSAI-t u certifikuan nga EUROSAI, pesë prej të cilëve në auditimin financiar, katër në auditimin e performancës dhe shtatë në auditimin e përputhshmërisë. Gjithashtu iCATs janë bërë të njohura nëpërmjet workshopeve të 3i-ve, në të cilat

morën pjesë menaxherë të nivelit të lartë, si 9 drejtues të SAI-ve dhe 2 Kryetarë të zyrës së Auditimit në nivel lokal dhe të tjerë anetarë të stafit të lartë të menaxhimit nga EUROSAL. Tetë SAI-t nga EUROSAL firmosën Deklaratën e Angazhimeve që lidhet me zbatimin e ISSAI-ve në SAI-t e tyre. Ekziston edhe një rrjet operativ i ekspertëve të ISSAI-ve dhe mentorëve për auditimet financiare, të performancës dhe të përputhshmërisë, që përfshijnë ato të vendeve anëtare të EUROSAL si Norvegjia, Estonia, Lituania dhe Maqedonia. Si pjesë e angazhimit të IDI-t për të ndihmuar SAI-t në zbatimin e standardeve INTOSAL të Auditimit (ISSAI), u realizua në vitin 2013 një kurs i *E-learning*, i bazuar mbi qasjen në bazë risku në Auditimin Financiar. Programi ka për qëllim rritjen e vetëdijes për çështje që kanë të bëjnë me auditimin financiar, me theks të veçantë ofrimin e trajnimeve për audituesit financiarë në përdorimin e mjeteve për të miratuar një qasje të bazuar në risk për auditimin financiar.

Nga 54 SAI pjesëmarrëse, 11 ishin nga EUROSAL, duke përfshirë këtu SAI të vendeve të zhvilluara.

24 pjesëmarrës nga EUROSAL përfunduan me sukses kursin.

IDI ka mbështetur vlerësimin e EUROSAT-t gjatë vitit 2015 dhe do të vazhdojë të angazhohet edhe gjatë 2016. Kohët e fundit, bashkëpunimi ndërmjet Gjykatës Turke të Llogarive dhe IDI –t është formalizuar përmes një Memorandumi Mirëkuptimi.

Në Programin e Auditimit IT ofruar gjatë 2014-2015, Sekretariati i Përgjithshëm i EUROSAT-t mbështeti ftesën e IDI-t drejtuar SAI-ve anëtare të EUROSAT, për pjesëmarrje. SAI Polak ka kontribuar me

shteti ftesën e IDI-t drejtuar SAI-ve anëtare të EUROSAT, për pjesëmarrje. SAI Polak ka kontribuar me

një ekspert për këtë program dhe gjithashtu organizoi një event të programit. Programi ka 22 pjesëmarrës nga tetë SAT të EUROSAT-t, duke përfshirë tre nga vendet e zhvilluara.

Programet e trajnimit të PMF-së janë kryer në gjuhët anglisht, frëngjisht, spanjisht dhe arabisht, duke përfshirë ato të mbajtura në Oslo, Londër dhe Varshavë. Nga vendet anëtare të EUROSAT-t kanë marrë pjesë deri tani 42 pjesëmarrës, duke përfshirë 24 në vitin 2014. Programi ka qenë i dobishëm për 3 *drejtues* (lehtësues) si edhe 3 pjesëmarrës për PMF pilote nga rajoni EUROSAT-t.

Këto programe në vitet e fundit kanë kontribuar në tre aspekte kryesore të Zhvillimit të kapaciteteve të njohura nga IDI. Zhvillimi i kapaciteteve institucionale përfshin punën në kuadrin institucional dhe ligjor brenda të cilit një SAT vepron. Duke punuar me iCATs, SAT-t kanë identifikuar nevojat e tyre në fushën e zhvillimit të kapaciteteve institucionale. Kapaciteti i sistemeve organizative të një SAT përfshin proceset dhe

strukturat brenda organizatës për të mundur objektivat e vendosura dhe arritjen e tyre me efektivitet dhe eficientë. Auditimi bashkëpunues, mbështetet nga një staf profesional i një SAT, dhe është aftësia e menaxhimit të SAT-t dhe e stafit të tij, në mënyrë që stafi të funksionojë sipas kërkesave të vendit të tij të punës. Korniza e zhvillimit të kapaciteteve IDI për SAT-t integron tri aspekte të zhvillimit të kapaciteteve me fushat për zhvillimin e kapaciteteve në një SAT. Rrugëtimi bashkë me EUROSAT-n ka çuar në mbështetjen e të gjitha fushave të zhvillimit në kapacitetin e SAT-ve, më tepër sesa në limitimin e trajnimit të stafit të tyre.

IDI ka mbështetur vlerësimin e EUROSAT-t gjatë vitit 2015 dhe do të vazhdojë të angazhohet edhe gjatë 2016.

Zhvillimi në të ardhmen

Gjatë viteve të ardhshme do të jetë një marrëdhënie e fortë dhe e qëndrueshme. IDI ka identifikuar një portofol të programeve të reja, të cilat janë duke u ofruar të

zhvillohen në 2015-2016, siç është paraqitur në figurën 2. SAI-t në rajon do të ftohen për të marrë pjesë në këto programe dhe IDI do të vazhdojë të marrë mbështetje nga EUROSAI në aspektin e burimeve për këto programe. Këtu përfshihet bashkëpunimi me EUROSAI-n për auditimin e Task Forcës dhe Etikës, SAI-t e Austrisë, Polonisë, Hungarisë, etj, për programet e SAI-ve në luftën kundër korrupsionit, pavarësisë së SAI-t dhe Auditimin e SDG-s. IDI gjithashtu e merr frymëzimin për programin e tij *Liderët e rinj të SAI-ve* nga zhvillimi i suksesshëm i Kongresit të EUROSAI-t për të Rinjtë. *Zhvillimi po ecën në rrugën e duhur!*

*Përktheu: Elisa Metaj
Specialiste e Marrëdhënieve me
Jashtë*

*Drejtorja e Komunikimit, Botimit
dhe Marrëdhënieve me Jashtë*

Info Kontrolli i Lartë i Shtetit

Aktivitete të KLSH-së për periudhën shtator-dhjetor 2015

Zhvillohet takimi i Grupit të Punës për “Rishikimin e Standardit Ndërkombëtar të Auditimit ISSAI 30”

Në datat 9-11 Shtator 2015 në Varshavë, Poloni u organizua takimi i katërt i Grupit të Punës “Për rishikimin e Standardit Ndërkombëtar të Auditimit ISSAI 30, Kodi Etikës”.

Në këtë aktivitet Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua nga znj. Luljeta Nano, Sekretar i Përgjithshëm dhe znj. Amantja Patozi, Audituese.

Në këtë takim morën pjesë 14 përfaqësues të SAI-ve anëtare të Grupit të Rishikimit të ISSAI 30 si të SAI-t të Polonisë, Mbretërisë së Bashkuar, Hungarisë, Holandës, Portugalisë, Afrikës së Jugut, SHBA-së, Kuvajtit dhe nga Federata Ndërkombëtare e Kontabilistëve (IFAC). Zyra e Auditimit Suprem në

Poloni e përfaqësuar nga z. Jacek Jezierski udhëhoqi punën për rishikimin e Kodit të Etikës së Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI).

Gjatë zhvillimit të këtij takimi grupi i punës shqyrtoi dhe analizoi me hollësi seksionin e vlerave etike të :

- a) Kompetencës (kontribut i KLSH-së dhe SAI-t të Kilit)
- b) Sjelljes Profesionale
- c) Konfidencialitetit

Grupi i punës zhvilloi një sërë diskutimesh për dallimin midis dy vlerave të kompetencës dhe sjelljes profesionale me synim që Kodi etik në mënyrë të qartë të trajtojë të dy konceptet dhe përkufizimet pasi të dy vlerat kanë pika të përbashkëta, por njëherazi kodi në mënyrë të kujdesshme dhe korrekte duhet të

trajtojë dallimin midis tyre nën këndvështrimin e kërkesave etike.

Pas shumë diskutimesh u dakortësua që Vlera Etike e “Kompetencës” duhet të përkufizohet si “Mbajtja, ruajtja dhe zhvillimi i njohurive dhe aftësive, referuar kërkesave dhe detyrave të stafit të SAI-t dhe kryerja e veprimtarisë në përputhje me standardet e aplikueshme “Përsa i përket Vlerës Etike të “Sjelljes profesionale” u dakortësua që të përkufizohet si: “Të veprohet me sjellje profesionale, do të thotë të veprohet në përputhje me ligjet rregulloret dhe konventat në fuqi dhe shmangja nga aktivitetet të cilat mund të dëmtojnë imazhin e SAI-t”.

Objekt i diskutimit ishte formulimi “Kryerja e veprimtarisë në përputhje me standardet e aplikueshme” të përfshihej në vlerën etike të sjelljes profesionale apo tek kompetenca.

Po kështu u diskutuan dhe çështjet që kanë të bëjnë me përgjegjësinë e anëtarëve të stafit referuar

sjelljes etike dhe përgjegjësitë e SAI-t në këtë çështje.

U konkludua që në kod të përfshihej përcaktimi që “*Sjellja etike është së pari përgjegjësi individuale*”, por këshilltarët e etikës në SAI mund të japin mbështetje në këtë drejtim.

Një vend të rëndësishëm gjatë zhvillimit të këtij takimi iu dedikua rishikimit dhe filtrimit në detaje edhe një herë i të gjithë dokumentit, tashmë të formatizuar dhe finalizuar.

Në fund të takimit, anëtarët e grupit u dakortësuan dhe miratuan draftin final, i cili do të përcillet Komitetit Drejtues të INTOSAI-t, Komitetit Profesional të Standarteve (PSC) dhe gjatë muajit tetor ky dokument do të lançohet për komunitetin e INTOSAIT si “Exposure Draft” për të marrë mendime nga të gjitha palët e interesit.

Në fund u konkludua që në muajin Maj të vitit 2016 Grupi i punës do të takohet përsëri për të diskutuar komentet e ndryshme që do të adresohen nga të gjithë SAI-t, etj

dhe pas shqyrtimit dhe reflektimit të tyre do të hartohet drafti final. Versioni përfundimtar i Kodit të Etikës së INTOSAI-t, duhet të jetë gati për Kongresin e INTOSAI-t që do të zhvillohet në Abu Dhabi në Dhjetor 2016.

Sa më sipër relatuar, përfaqësuesit e KLSH-së do të vijojnë të jenë aktivë dhe kontributivë, duke përmbytur të gjitha detyrimet që rrjedhin nga statusi i anëtarësisë së Grupit të Rishikimit të ISSAI 30.

Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj zhvillon një takim me z.Francesco Ciardi, zv.Drejtnes i Projektit PAMECA IV

Në datë 25 shtator 2015 në mjediset e Kontrollit të Lartë të Shtetit, z.Bujar Leskaj Kryetar i

KLSH-së, zhvilloi një takim me z.Francesco Ciardi, zv.Drejtnesi i Projektit PAMECA IV në Shqipëri, njëkohësisht dhe Prokuror me eksperiencë të gjatë pune.

Fillimisht, Z. Leskaj e falenderoi z.Ciardi për punën e bërë dhe asistencën e vazhdueshme dhe të vlefshme. Z. Leskaj shprehu

vlerësimin e tij për këtë projekt asistence, së pari në aspektin e mbështetjes dhënë ndaj policisë së shtetit dhe së dyti, për temën e përzgjedhur për t'u trajtuar.

Z. Leskaj vijoi me një ekspozitë të punës së bërë gjatë tre viteve të fundit duke theksuar faktin se KLSH përkrah misionin të saj parësor, atë të auditimit të zbatimit të buxhetit të shtetit, ka intensifikuar dhe punën për denoncimin dhe dërgimin pranë organit të akuzës të rasteve të abuzimit me detyrën, shpërdorimit të fondeve buxhetore duke nisur nga nivelet më të larta të zyrtarëve shtetërorë. Për t'u vlerësuar mbetet bashkëpunimi i konsoliduar me Prokurorinë e Përgjithshme, institucion me të cilin, KLSH në vitin 2012 ka nënshkruar edhe një Marrëveshje Bashkëpunimi. Së fundi, me këtë institucion po bisedohet edhe për

ngritjen e një grupi pune të përbashkët për ndjekjen e çështjeve të denoncuara, ku KLSH ofron ekspertizën e saj teknike dhe profesionale në rastet që kanë të bëjnë me prokurimet publike, etj.

Z. Leskaj theksoi edhe një herë në këtë kuadër rëndësinë e respektimit të institucioneve të pavarura, mandateve të tyre, pa ndikueshmërinë nga politika, gjë që do të sjellë një funksionim më të mirë dhe profesional të institucioneve. Z. Leskaj theksoi se mos krijimi i këtyre konflikteve ndërinstitucionale, i shërben më mirë dhe qëllimit të përbashkët të luftës ndaj korrupsionit dhe se fokusi duhet të mbetet rritja e eficientë e punës së KLSH-së.

Z. Ciardi e falenderoi z. Leskaj për mundësinë e takimit dhe mbi të gjitha për qasjen mbi këtë çështje, veçanërisht atë të shmangies së konflikteve ndërinstitucionale dhe të bashkëpunimit me Prokurorinë e Përgjithshme, duke vënë në dispozicion të tyre edhe aftësitë teknike e profesionale të KLSH-së, veçanërisht në fushën e prokurimeve që mbetet një nga

fushat më të ndjeshme jo vetëm në Shqipëri, duke vënë në dukje faktin se ky bashkëpunim mund të zhvillohej edhe nëpërmjet trajnimeve të përbashkëta dhe mund të thellohej më tej në informacionet specifike mbi këtë fushë.

Z. Ciardi shprehu dakortësinë e tij mbi ndryshimin që kërkohet ndaj kulturës së pandëshkueshmërisë në Shqipëri dhe se për këtë nevojitej një intensifikim i bashkëpunimit ndërinstitucional në identifikimin e boshllëqeve teknike dhe institucionale, duke ndryshuar edhe kuadrin ligjor përkatës.

Takimi u zhvillua në frymën e mirëkuptimit dhe të bashkëpunimit dypalësh.

[Vizita studimore e delegacionit të KLSH-së pranë Zyrës Shtetërore të Auditimit të Kroacisë](#)

Në datat 28-30 shtator, 2015 u zhvillua pranë Zyrës Shtetërore të auditimit të Kroacisë një vizitë studimore e audituesve të KLSH-së.

Kjo vizitë vijon traditën e suksesshme tashmë të

bashkëpunimit ndërmjet dy institucioneve supreme të auditimit, pas nënshkrimit të Marrëveshjes së Bashkëpunimit në

vitin 2012.

Nga KLSH morën pjesë zj.Albana Gjinopulli, Drejtore e Drejtorisë e Metodologjisë, z.Vullnet Karafilaj, krye/auditues, z.Gjovalin Preçi, krye/auditues, z.Alfonc Gabili, auditues i I-rë, z.Skënder Muça, auditues i I-rë, zj.Alma Shehu, audituese e I-rë dhe zj.Dëshira Huqi, specialiste për marrëdhëniet me jashtë.

Nga institucioni homolog, grupi i punës përbëhej nga Drejtorët e Përgjithshëm, z.Bozo Antic, zj.Lidija Pernar, zj.Verica Akrap, zj.Neda Rogosic, si dhe audituesit zj.Silvija Dorotic dhe z.Igor Karlovic.

Në hapje të ditës së parë të vizitës studimore, u zhvillua një prezantim i ndërsjellë ndërmjet dy delegacioneve mbi mënyrat e funksionimit dhe organizimit të institucioneve respektive. Në vijim u paraqitën përmbledhje të auditimeve më të spikatura në fushën e performancës dhe auditimit financiar, si dhe raste studimore nga këto auditime. Rastet studimore trajtuan auditimet e performancës mbi “Menaxhimin e mbetjeve në Republikën e Kroacisë” dhe mbi “Financimin e ndërtimeve dhe menaxhimin e qendrave sportive”. Ndërsa rasti studimor për auditimin financiar trajtoi “Raportimin në auditimet e shoqërive publike”. Gjithashtu, me mjaft interes ishte dhe procedura e kontrollit të cilësisë dhe hapave të ndjekur gjatë raportimit.

Raportimi në auditime ishte dhe fokusi kryesor gjatë ditëve të vizitës studimore. U trajtuan gjatë prezantimeve të gjitha fazat e procesit të raportimit, mënyra e të shkruarit të raporteve, publikimi i tyre dhe përcjellja e rekomandimeve.

Zyra Shtetërore e auditimit të Kroacisë, raporton në Parlament mbi zbatimin e buxhetit, raportet e auditimeve përkatëse dhe raporte të veçanta.

Në bazë të një marrëveshjeje të nënshkruar me Parlamentin e Kroacisë, përveç raportimit dy herë në vit si detyrim kushtetues, ky institucion raporton pranë Komisionit të Financave dhe Buxhetit pothuajse dy herë në muaj lidhur me raportet e auditimit të zhvilluara në periudhat respektive dhe gjithashtu, sa herë që SAO e shikon të arsyeshme të paraqesë raporte të auditimeve specifike.

Raportet ku janë të përfshira dhe të gjitha komentet e ardhura nga subjekti i audituar publikohen në faqen zyrtare të internetit të SAO-s,

ashtu siç janë paraqitur në Parlament dhe 8 ditë pasi i janë paraqitur subjektit të audituar.

Në përfundim, u konkludua se këto sesione informuese ishin mjaft të vlefshme dhe shërbenin edhe në përmirësimin e punës audituese në përgjithësi dhe raportimit në veçanti. Gjithashtu, u shkëmbyen mjaft ide dhe eksperiencat e ndërsjella lidhur me mënyrën e raportimit, numrin e auditimeve, vështirësitë që hasen gjatë kryerjes së tyre, në bazë dhe të vetë specifikave që bartin vendet tona.

[Hapat e nevojshme për implementimin e Kontabiliteti me baza rritëse, workshop i zhvilluar pranë CEF](#)

Në datat 30 shtator – 2 tetor 2015 u zhvillua pranë Qendrës së Ekselencës në Financë, në Lubjanë të Sllovenisë workshop-i me temë “Hapat e nevojshme për implementimin e Kontabiliteti me baza rritëse (të drejta dhe detyrime të konstatuara) sipas IPSAS-ve”. Në këtë workshop morën pjesë përfaqësues nga Serbia, Maqedonia, Mali i Zi,

Kroacia, Sllovenia, Shqipëria, Lituania, Polonia. Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua nga zj. Alketa Kalleshi audituese në Departamentin e Auditimit të Buxhetit Qëndror, Administratës së Lartë Publike, Menaxhimit Financiar dhe Auditimit të Brendshëm, dhe zj. Ina Sokoli audituese në Drejtorinë e Auditimit të Brendshëm.

Në këtë workshop u diskutua mbi rëndësinë e implementimit të Standardeve Ndërkombëtare të Kontabilitetit të Sektorit Publik (IPSAS). Standardet Ndërkombëtare të Kontabilitetit për Sektorin Publik (IPSAS) janë standarde të kontabilitetit mbi baza rritëse (të drejta dhe detyrime të konstatuara) që janë hartuar për t'u aplikuar nga subjektet e sektorit publik për hartimin e pasqyrave financiare për qëllime të përgjithshme. Vendet e Evropës Juglindore janë nën tryshinë për të implementuar kontabilitetin mbi baza rritëse, duke përfshirë adoptimin e standardeve IPSAS. Përveç kësaj, nisma e Komisionit Evropian për të zhvilluar standardet evropiane të

Kontabilitetit për Sektorin Publik (EPSAS) shton këtë tryshni.

Ky workshop u fokusua mbi çështjet më të rëndësishme që duhet të merren në konsideratë kur merret vendimi për aplikimin e kontabilitetit mbi baza rritëse duke përdorur IPSAS.

Gjatë workshop-it u diskutuan çështje si: faktorët që duhet të merren në konsideratë në implementimin e kontabilitetit me baza rritëse, hapat që shtetet duhet të ndjekin në përgatitjen e përdorimit të IPSAS, detyrimet teknike që bien mbi ministritë e financave, zhvillimin e kompetencave teknike dhe të politikave që do të shoqërojnë IPSAS, menaxhimin e informacionit kontabël, krahasimin e kësaj reforme me reformat e tjera, etj.

Gjithashtu workshop-i u shoqërua me ushtrime praktike, raste studimore, diskutime në grupe dhe prezantime nga shtetet pjesëmarrëse mbi situatën aktuale dhe hapat që do të ndërmerren për implementimin e IPSAS.

Në fund të workshop-it 3 ditor pjesëmarrësit u pajisën me certifikatat përkatëse.

KLSH merr pjesë në Konferencën e 13-të të Grupit të Punës të EUROSAI/WGEA, me fokus auditimi në mbetjet industriale dhe kimike.

Në Maltë u mbajt në datat 5 deri 8 tetor 2015, takimi i 13-të i Grupit të Punës të EUROSAI/WGEA për “Auditimin e mbetjeve industriale dhe kimike, si dhe impakti tek grupet e interesit”, në të cilin Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua nga znj.Yllka Pulashi, Kryeaudituese në Departament Auditimi, znj Ermira Vojka, audituese e parë, znj.Arminda Bushi, juriste.

Ky takim u organizua nga SAI i Estonisë, me pjesëmarrjen e SAI-ve nga 31 vende të ndryshme.

Gjatë punimeve u trajtuan një seri temash me shumë interes për të 61 audituesit pjesëmarrës, të cilët këto njohuri i përcjellin më pas në

institucionet audituese të vendeve të tyre.

I tillë ishte trajnimi mbi “Auditimin e impaktit të mjedisit në bujqësi”, për të cilën referuan përfaqësuesit e Agjencisë Evropiane të Mjedisit, Drejtoria e Përgjithshme e Mjedisit pranë Komisionit Evropian, Drejtoria e Përgjithshme për Bujqësinë dhe Zhvillimin Rural pranë Komisionit Evropian, si dhe nga ECA. Gjatë këtij seminari u trajtua roli që ka mjedisi në zhvillimin e bujqësisë, vlerësimi i menaxhimit dhe impakti që sjell menaxhimi në bujqësi, lidhja midis skemave të financimit për bujqësinë dhe për financimin e mjedisit, si dhe zhvillimi i auditimit të mjedisit në bujqësi. Gjithashtu, po për këtë temë u prezantuan nga SAI i Belgjikës dhe ai i Estonisë praktika nga auditimet më të spikatura të performancës të kryer për mjedisin dhe bujqësinë. Nuk munguan diskutimet në grupe pune, tepër të rëndësishme për shkëmbimin e eksperiencat reciproke.

Punimet vijuan me konferencën lidhur me ndotjet industriale dhe

kimike, për të cilën referuan përfaqësuesit e Agjencisë Evropiane të Mjedisit, Universitetit të Maltës dhe BiPRO GmbH. Këto ditë u përcollën edhe praktikrat më të mira për auditimin në fushën e ndotjeve industriale dhe mbetjeve të dëmshme kimike, nga SAI-et: Estoni, Slloveni, Poloni, Moldavi, Holandë, Ukrainë, Bullgari, Letoni dhe Hungari.

Në përfundim të sesionit u organizua edhe një ekspozitë për shkëmbimin e eksperiencave, në të cilën u paraqitën informacione, fletëpalosje, CD, revista dhe stenda nga SAI-e të ndryshme, ku ekspozoheshin punë audituese të kryera në fushën e mjedisit dhe të mbetjeve industriale dhe kimike.

Po ashtu, gjatë ditëve të takimit të 13-të të Grupit të Punës të EUROSAI/WGEA u referuan edhe temat në lidhje me impaktin që auditimi në fushën e mjedisit duhet të ketë te grupet e interesit, si dhe u diskutua në grupe pune se cilat janë rrugët dhe mënyrat që duhet të ndiqen për të arritur dhe për ta përçuar auditimin deri te këto grupe interesi.

Pjesëmarrësit e kësaj konference vizituan edhe Qendrën Rajonale të Emergjencës për Ndotjet për vendet e Mesdheut (REMPEC). Në këtë qendër u zhvillua një prezantim nga drejtuesi i zyrës së REMPEC z. Gambino Gonzalez Deogracia.

Në ditën e fundit të konferencës, përveç prezantimeve nga praktikat e SAI-ve, u diskutua dhe mundësia e auditimeve të përbashkëta të performancës, për çështjet më shqetësuese të mjedisit.

Përfaqësuesi i SAI-t Holandez kërkoi nga pjesëmarrësit që të përcjellin tek drejtuesit e tyre ftesën për pjesëmarrjen në auditimin e përbashkët që ky SAI do të organizojë me temë “Cilësia e ajrit”.

Task Force për Mbikëqyrjen Bankare, zhvillon në Hagë takimin mbi mbikëqyrjen bankare

Në datë 15 dhe 16 Tetor 2015, Task Forca për mbikëqyrjen bankare zhvilloi një takim në Hagë (Holandë) për të diskutuar propozimin për “Auditimin paralel të mbikëqyrjes bankare Post-SSM”.

Qëllimi ishte që të mësohet nga eksperiencat e fundit në fushën e mbikëqyrjes bankare nga Zyra e Auditimit të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës, Zyra Kombëtare e Auditimit e Mbretërisë së Bashkuar si dhe nga Gjykata Evropiane e Audituesve, si dhe në të njëjtën kohë për të vendosur se cilët institucione kombëtare të Auditimit Suprem do të jenë të gatshëm të marrin pjesë aktivisht në një proces auditimi paralel propozuar për mbikëqyrjen bankare.

Që prej krijimit të unionit bankar, sistemi i mbikëqyrjes bankare, zgjidhjet, garancitë financiare dhe kërkesat e tjera (për kapital) kanë ndryshuar si nga ana procedurale ashtu edhe në mënyrë thelbësore. Një sistem i mbikëqyrjes bankare plotësisht i auditueshëm, i përgjegjshëm dhe i kujdesshëm mund të arrihet në vendet e BE dhe ato që aspirojnë integrimin në këtë union, vetëm atëherë kur SAI-et kombëtare dhe Gjykata Evropiane e Audituesve (ECA) të punojnë ngushtësisht së bashku.

Në takimin e Task Forcës për mbikëqyrjen bankare zhvilluar në 15 dhe 16 tetor 2015 në Hagë ishin të pranishëm përfaqësues nga SAI-et e vendeve në vijim: Shqipëria, Austria, Bullgaria, Qipro, Gjykata Evropiane e Audituesve, Finlanda, Gjermania, Irlanda, Holanda, Polonia, Spanja, Rumania, Suedia, Shtetet e Bashkuara dhe Mbretëria e Bashkuar. KLSH u përfaqësua nga z.Muhamet Kavaja, kryeauditues dhe nga eksperti i jashtëm, Prof.Ass.Dr.Adriatik Kotorri.

Ky takim u zhvillua në dy ditë me aktivitetet respektive:

Dita e parë, 15 Tetor 2015 nisi me Prezantimin e Zyrës së Auditimit të Qeverisë së Shteteve të Bashkuara të Amerikës. Më pas u paraqitën dhe prezantimet e Zyrës Kombëtare të Auditimit të Mbretërisë së Bashkuar dhe nga Gjykata Evropiane e Audituesve. Prezantimi i Gjykatës Evropiane të Audituesve (ECA) me titull “*Auditimi i parë i mekanizmit të vetëm të mbikëqyrjes*” trajtoi çështje mbi punën e bërë në përgjithësi në lidhje me *Mekanizmin e Vetëm të Auditimit*, lidhur me mandatin e

ECA në lidhje me këtë proces, kriteret për një sistem të vetëm auditimi si dhe u prezantuan eksperiencat nga auditimet e mëparshme. Pas tre prezantimeve, Task Forca e ngritur për mbikëqyrjen bankare u nda në 4 grupe më të vogla për të diskutuar draftin fillestar të auditimit të mbikëqyrjes bankare. Qëllimi i këtyre grupeve më të vogla ishte diskutimi dhe ofrimi i propozimeve lidhur me korrigjimet që mund ti bëheshin draftit fillestar.

Dita e dytë, 16 Tetor 2015 kishte në fokus prezantimin e grupit të punës (SAI Holandës dhe SAI Gjerman) dhe diskutimin në detaje të draftit të rishikuar dhe mënyrës se si përfundimet e ditës së parë do të përdoren në draft. Përfundimet e nxjerra nga diskutimet në seancën plenare si dhe nga diskutimet e grupeve të vogla që u zhvilluan një ditë më parë, u përdorën si një bazë mbi të cilën u realizuan korrigjime dhe shtuar argumente në draftin fillestar të planit të auditimit. Sugjerimet nga grupet e diskutimit përfshinë tre çështjet e mëposhtme:

1) Objektivat e auditimit;

2) Qasjen e auditimit;

3) Strategjitë dhe komunikimin.

Në këtë pjesë të dytë morën pjesë përfaqësuesit nga SAI i Austrisë, Qipros, Finlandës, Gjermanisë dhe Holandës. Në fund të diskutimeve u vendos që SAI i Gjermanisë dhe Holandës do të takoheshin përsëri me qëllim që të finalizonin draftin e planit të auditimit. Drafti që do të rezultojë nga ky takim do t'u dërgohet përfaqësuesve të gjithë SAI-ve pjesëmarrëse për komente të mëtejshme. Objektivi është që brenda viti 2015 drafti të përfundojë dhe të dërgohet në të gjithë SAI-et e vendeve të BE-së dhe Gjykatës Evropiane të Audituesve.

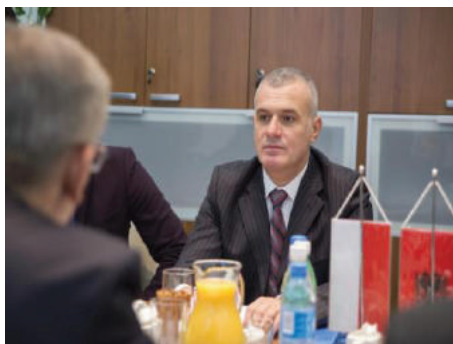
Kryetari i KLSH-së takon Presidentin e NIK-ut Polak

Më 21 Tetor 2015, Kryetari i KLSH-së, z. Bujar Leskaj, së bashku me një grup audituesish të KLSH-së, u mirëprit në Varshavë nga Presidenti i NIK-ut Polak, z. Krzysztof Kwiatkowski.

Në këtë takim, morën pjesë edhe dy personalitetet e shquara dhe miq të vjetër të KLSH-së, z. Wojciech Kutyla, Zv. President i NIK-ut Polak dhe Z. Jacek Jezierski, ish-President i këtij institucioni.

Në takimin e zhvilluar në ambientet e zyrave qendrore të NIK-ut në Varshavë, z. Kwiatkowski dhe z. Leskaj diskutuan mbi çështjet aktuale të bashkëpunimit bilateral ndërmjet dy SAI-eve, duke vlerësuar rëndësinë e implementimit të afërt të Projektit të Binjakëzimit IPA mes dy institucioneve, i cili do të zgjasë 24 muaj dhe do të zhvillohet në bashkëpunim edhe me SAI-n Kroat.

Z. Kwiatkowski konfirmoi që ky Projekt Binjakëzimi dhe vetë bashkëpunimi i NIK-ut Polak me KLSH, janë një prioritet për të si President i NIK-ut Polak dhe për gjithë stafin e tij drejtues. NIK-u Polak në vlerësim të ecurisë së deritanishme të bashkëpunimit ndërmjet dy institucioneve do të vazhdojë të mbështesë programin e trajnimeve të audituesve të KLSH-së në Poloni, të zhvilluar tashmë me sukses gjatë këtyre tre viteve të fundit.

Në fjalën e tij, Kryetari i KLSH-së, pasi vlerësoi së tepërmi bashkëpunimin e deritanishëm me NIK-un Polak dhe rolin që ky institucion i mirënjohur në rangun e Institucioneve Europiane të Auditimit ka pasur në procesin e modernizimit dhe ndryshimit të vazhdueshëm gjatë këtyre viteve

në KLSH, shprehu besimin që në përfundim të Projektit të Binjakëzimit, KLSH do të arrijë të krahasohet për nga standartet dhe niveli profesional me disa prej SAI-eve më të përparuara Europiane.

Në vazhdim të takimeve të tjera të zhvilluara si pjesë e kësaj vizite, Kryetari i KLSH-së, i shoqëruar dhe nga z. Wojciech Kutyla, Zv. President i NIK-ut Polak dhe z. Jacek Jezierski, ish-President i këtij institucioni, mbajti më datë 23 Tetor 2015 një leksion të veçantë për Drejtuesit dhe audituesit e lartë të Degës Rajonale të NIK-ut në Poznan, njëra prej degëve më të mëdha dhe më të rëndësishme të NIK-ut Polak.

Pjesë e delegacionit Shqiptar që shoqëroi Kryetarin e KLSH-së në këtë vizitë, ishin Z. Ermal Yzeiraj Drejtor i Departamentit Juridik dhe

Kontrollit të Zbatimit të Standardeve, Z. Alush Zaçe Kryeauditues dhe Z. Orgest Levani Auditues.

Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj takohet me përfaqësues të Bankës Botërore për Prokurimet Publike

Në datën 5 Nëntor 2015, Kryetari i KLSH , z.Bujar Leskaj, zhvilloi një takim me delegacionin e Bankës Botërore në Shqipëri, kryesuar nga z. Majed M. El-Bayya, specialist i prokurimeve në Shërbimet Operacionale dhe Cilësinë e Prokurimeve.

Zoti El-Bayya paraqiti projektin më të fundit të Bankës Botërore në fushën e prokurimeve, qëllimi i të cilit është rishikimi i të gjithë sistemit të prokurimeve në Shqipëri, përfshirë edhe zbatimin e projekteve me asistencë të huaj. Ai theksoi rolin e rëndësishëm dhe të pazëvendësueshëm që KLSH ka në mbrojtjen e interesave të shtetit në fushën e prokurimeve.

Në funksion të këtij projekti të ri, Banka Botërore ka planifikuar zhvillimin e një tryeze gjatë muajve Maj-Qershor 2016, në të cilën do

të marrin pjesë të gjitha institucionet përkatëse shtetërore dhe më pas hartimin dhe dorëzimin, në Shtator 2016, pranë Qeverisë Shqiptare dhe gjithë subjekteve të interesuara, të një raporti përfundimtar në lidhje me të gjithë problematikën e konstatuar në fushën e prokurimeve.

Kryetari i KLSH-së theksoi se vlerëson kërkesën e Bankës Botërore që KLSH të kontribuojë, si institucioni më i lartë i auditimit të jashtëm publik në Republikën e Shqipërisë, në projektin e Bankës Botërore në fushën e prokurimeve, fushë e cila pavarësisht përpjekjeve pozitive të institucioneve shtetërore, mbetet ende një fushë me shumë risk dhe problematike për financat publike të shtetit.

Në këtë takim paraprak, përfaqësuesit e Bankës Botërore, kërkuar nga ana e KLSH-së një informacion të përgjithshëm në lidhje me gjetjet dhe konstatimet e KLSH në auditimet e zhvilluara në fushën e prokurimeve, të dhëna në lidhje me performancën e sistemit si dhe zbatimin e projekteve. Këto, sipas përfaqësuesit të Bankës Botërore, do të ndihmonin së tepërmi Bankën në përcaktimin fillestar të problematikës që ekziston aktualisht në Shqipëri në fushën e prokurimeve. Ndër të tjera, ata sygjjuan që auditimet e KLSH në të ardhmen e afërt të përqëndroheshin edhe më shumë në fushën e prokurimeve, për aspekte të veçanta të tyre, duke përdorur edhe qasjet dhe teknikat e auditimeve të performancës dhe të teknologjisë së informacionit në këtë fushë, por edhe në fusha të caktuara, si infrastruktura rrugore dhe investimet në ujësjellësa.

Kryetari i KLSH-së bëri një prezantim të shkurtër të gjetjeve dhe konkluzioneve më të fundit të evidentuara nga KLSH në Raportin Vjetor për Zbatimin e Buxhetit të Shtetit për vitin 2014, paraqitur në

Komisionin për Ekonominë dhe Financat, duke ilustruar dhe shpjeguar në mënyrë të përmblendhur disa nga problematikat kryesore të sistemit të sotëm të prokurimeve.

Në përfundim të këtij takimi, të dy palët shprehën gadishmërinë për të fuqizuar bashkëpunimin për realizimin me sukses të kësaj nisme tepër të rëndësishme të Bankës Botërore për përmirësimin e sistemit të prokurimit publik në Shqipëri, gjë që ndikon ndjeshëm në përmirësimin e qeverisjes publike tek ne.

Në këtë takim Kryetari i KLSH-së shoqërohej nga zj.Luljeta Nano, Sekretare e Përgjithshme, zj.Manjola Naço, Drejtore e Përgjithshme dhe z. Kozma Kondakçiu, Drejtor i Drejtorisë së Auditimit të IT.

KLSH organizatore e workshopit rajonal me temë “Mbi Materialitetin dhe Auditimin Bazuar në Kampione “

Në datat 3-4 nëntor 2015 u organizua në Vlorë workshop-i

“Mbi materialitetin dhe auditimin bazuar në kampione”.

Konteksti i organizimit:

Në Konferencën mbi Marrëdhëniet e Institucioneve Supreme të Auditimit dhe Parlamenteve Kombëtare të vendeve të rajonit, e cila u zhvillua në Budva, Mal të Zi në datat 18-19 nëntor 2013, Drejtuesit e Gjykatës Evropiane të Audituesve dhe Drejtues të SAI-ve të rajonit të Ballkanit në kuadër të ndarjes së përvojave, ndërtimit të marrëdhënieve konstruktive ndërmjet SAI-ve dakortësuan organizimin e tre workshop-eve me temë:

-“*Mbi materialitetin dhe auditimin bazuar në kampione*”;

-“*Mbi raportimin dhe dhënien e opinionit të auditimit*”;

-“*Roli i SAI-t në luftën kundër mashtrimit dhe korrupsionit*”.

Në këtë konferencë, Kryetari i KLSH-së, z. Bujar Leskaj, ndërmori iniciativën, sipas së cilës KLSH do të ishte vendi mikpritës organizator për zhvillimin e Workshopit “*Mbi materialitetin dhe auditimin bazuar*

në kampione”. KLSH ka ndërmarrë iniciativën për të qenë vendi bashkë organizator me SAI-t e Bosnjë Hercegovinës dhe Maqedonisë për workshopin me temë “*Mbi rolin e SAI-t në luftën kundër mashtrimit dhe korrupsionit*” si dhe bashkëorganizator me SAI-n e Serbisë dhe të Bosnjë Hercegovinës për aktivitetin “*Mbi Raportimin dhe dhënien e opinionit të Auditimit*”.

Workshopi u suportua nga Zyra Kombëtare e Auditimit të Suedisë (SNAO) bazuar në *Planin e Aktiviteteve* të propozuara nga Grupi i Përbashkët i Punës për Aktivitetet e Auditimit (JWGAA).

Ky aktivitet u bashkëdrejtua nga Zyrtari Koordinator i Grupit të Përbashkët të Punës për Aktivitetet e Auditimit z. Dragos Budulac, z. Hazim Sabanovic, Zyrtari Koordinues i Zyrës së Auditimit të Suedisë dhe nga Sekretari i Përgjithshëm i KLSH-së, zj. Luljeta Nano.

Vendet pjesëmarrëse në aktivitet ishin përfaqësuesit e Institucioneve Supreme të Auditimit të Kosovës, Bosnje Hercegovinës, Malit të Zi, Serbisë dhe Turqisë.

Nga KLSH morën pjesë shtatë përfaqësues: Kryeaudituesi, z. Gjovalin Preçi dhe audituesit, znj.Valentina Golemi, znj.Aulona Jonuzi, znj.Ina Sokoli, z.Sali Agaj, znj.Alma Shehu dhe z.Marenglen Sinani.

Në këtë aktivitet referuan dhe ndanë eksperiencat e tyre me pjesëmarrësit përfaqësuesit e Gjykatës Evropiane të Audituesve, z. Paul Haschka dhe z.Jaroslav Smigiel, si dhe përfaqësues të SNAO, z. Staffan Nyström dhe z. Anders Herjevik.

Objektivat e këtij workshopi ishin trajtimi i teknikave të auditimit për

Materialitetin, dhe auditimin bazuar në kampione nën fokusin e zbatimit të kërkesave të Standardeve Ndërkombëtare të Auditimit.

Një nga çështjet e trajtuara në këtë aktivitet ishte dhe rëndësia e dokumentimit të punës së audituesit gjatë fazës së planifikimit dhe përdorimi i dokumenteve standarde, e lidhur kjo çështje mjaft e rëndësishme me instalimin e procedurave dhe standardeve në menaxhimin e veprimtarisë së

SAI-t, me impakt të drejtpërdrejtë, rritjen e integritetit të menaxhimit të punës audituese dhe shmangien e subjektivizmit apo arbitraritetit gjatë procesit auditues.

Në prezantimin e përfaqësuesve të SNAO “Standardet Ndërkombëtare – Evidencat e auditimit dhe mostrat” theksi u vu në përcaktimin e madhësisë së mostrës për të zvogëluar riskun e kampionimit, marrja në konsideratë e qëllimit të auditimit dhe karakteristikat e popullatës së përzgjedhur, natyra e investigimit të kampioneve dhe analizimi i shkaqeve të devijimeve dhe gabimeve, projektimi i

anomalive të gjetura në kampionin e përzgjedhur nga popullata, si dhe vlerësimi i rezultateve të kampionit, nëse ai jep një bazë të arsyeshme për konkluzione rreth popullsisë.

Për një përzgjedhje sa më të mirë të kampioneve të një popullsie të caktuar transaksionesh dhe arritjen e një opinionit të caktuar për pasqyrat financiare është mjaft e rëndësishme që audituesi duhet të implementojë në praktikë kërkesat e ISSAI-ve 1500, 1501, 1505, 1510, 1520, 1530, 1540, 1550, 1560, 1570 dhe 1580.

Gjatë zhvillimit të workshopit u trajtuan dhe kërkesat e ISSAI 1320 *“Materialiteti në planifikimin e auditimit dhe gjatë procesit të auditimit”* trajtuar nga ekspertët e NAO-s.

Në këtë kontekst iu vu theksi rëndësisë së gjykimit profesional të audituesit si një nga kriteret bazë gjatë procesit auditues. Gjatë zhvillimit të Workshopit, lektorët u fokusuan në faktin se gjatë përcaktimit të materialitetit audituesi duhet të bazohet në tre hapa të rëndësishëm:

-Vlerësimi i Riskut;

-Përgjigja ndaj riskut;

-Raportimi.

Vlerësimi i anomalive të konstatuara duhet të shoqërohet nga një analizë e thellë, në të cilën duhet të përcaktohet qartazi strategjia që do të ndiqet për kryerjen e auditimit.

Në këtë workshop, Auditues të SAI-eve të ndryshme paraqitën në prezantime të shkurtra eksperiencën e tyre për përllogaritjen e materialitetit dhe përzgjedhjen e kampioneve, nga ku u konstatua se gjithnjë e më shumë po gjen zbatim përcaktimi statistikor i tyre nëpërmjet përdorimit të teknikave kompjuterike. KLSH solli në vëmendje të pjesëmarrësve eksperiencën në drejtim të përdorimit të IDEA program, sidomos në auditimin e transaksioneve në Zyrat e Tatim Taksave dhe doganave.

Në përfundim të këtij aktiviteti u konkludua se organizimi i një Workshopi, në të cilin do të trajtohen shembuj praktikë për

përzgjedhjen e kampioneve dhe trajtimin e anomalive do ti shërbente përvetësimit dhe përdorimit të përvojave më të mira nga audituesit e SAI-ve, të cilët ndeshen në punën e tyre me dilema të ndryshme.

Vlerësimet dhe rekomandimet e BE në Progres Raportin 2015

Në kapitullin 32 “*Kontrolli financiar*”, në faqen 73 të Progres Raportit 2015 për Shqipërinë, Bashkimi Evropian ka vlerësuar performancën e KLSH, si më poshtë: “Përderisa një ligj i rishikuar i KLSH, në linjë me orientimet e INTOSAI-t, u miratua në shkurt 2015, ka një kuadër të përshtatshëm kushtetues dhe ligjor për të garantuar pavarësinë funksionale dhe vepruese të institucionit suprem të auditimit (SAI-t). KLSH ka 149 vende pune, të cilat nuk janë të mjaftueshme të mbulojnë mandatin e tij me auditime, duke i përfshirë të gjitha institucionet publike.

Për të ndihmuar fuqizimin e kapaciteteve të tij institucionale, KLSH ka përditësuar planin e tij të

zhvillimit strategjik për periudhën 2015-2017, i cili parashikon përmirësimin e cilësisë së punës audituese, në përputhje me standardet INTOSAI. Ndërsa KLSH si SAI mund të kryejë çdo lloj auditimi, ai në pjesën dërrmuese kryen auditime të përputhshmërisë ligjore, duke përcaktuar dëmin ekonomik dhe shkeljen e ligjeve, më tepër se sa të fokusohet në mënyrën se si të parandalohen të tilla dëme.

Auditimet financiare ende nuk përfundojnë në opinione profesionale auditimi. Auditimet e performancës duhet të rriten në numër dhe të përputhen plotësisht me standardet ndërkombëtare. Manualët e auditimit janë, por kanë nevojë të rishikohen, për t’u përputhur me standardet e INTOSAI-t.

Impakti i punës audituese është i kufizuar nga numri i ulët i institucioneve të audituara. Në vitin 2014, KLSH përfundoi 160 auditime, duke zbuluar parregullsi që totalizojnë 11.19 miliardë Lek. SAI denoncoi në Zyrën e Prokurorit të Përgjithshëm 41 raste për 149

zyrtarë, si pjesë e luftës kundër krimit ekonomik, mashtrimit dhe korrupsionit.

Raportet e auditimit përmbledhen çdo katër muaj dhe botohen në faqen në internet të KLSH. Ministria e Financave zhvilloi një plan veprimi për ndjekjen e gjetjeve të SAI-t, por një ndjekje sistematike ka nevojë të fuqizohet akoma. Raporti vjetor për auditimet që KLSH çon në Parlament, diskutohet në Komisionin për Ekonominë dhe Financat, por sërisht nuk ka ndjekje sistematike parlamentare”.

Ky cilësim vjen pas vlerësimeve dhe sygjërimeve për rritjen e ndjekjes parlamentare të gjetjeve dhe rekomandimeve të KLSH, të bëra në Progres Raportet e viteve 2012, 2013 dhe 2014.

Kontrolli i Lartë i Shtetit merr pjesë në edicionin e 18-të të Panairit të Librit

Kontrolli i Lartë i Shtetit mori pjesë për të tretin vit radhazi në panairin e librit të zhvilluar në Tiranë, në datat 11-15 Nëntor. Edicioni i 18-të i Panairit të Librit u hap me moton “Libri Dixhital” dhe në të morën pjesë 107 shtëpi botuese. Kontrolli i Lartë i Shtetit u paraqit në këtë panair me kolanën e plotë të botimeve të tij për periudhën 2012- 2015, 46 botime gjithsej, nga të cilat 11 botime u prezantuan për herë të parë.

Në kuadër të këtij panairi, në datën 13 Nëntor, Kontrolli i Lartë i Shtetit, organizoi promovimin e botimeve të tij për vitin 2015. Kryetari i KLSH-së, zoti Leskaj, në fjalën e tij, vlerësoi pjesëmarrjen e KLSH-së në këtë panair dhe theksoi se libri është ndër mjetet më efektive në komunikimin edhe të institucioneve publike me qytetarin dhe lexuesin. Çdo vit dinamika e librave të institucionit rritet me 10 përqind, duke ruajtur cilësinë, thellësinë e analizës dhe gjerësinë e informacionit. Librat e KLSH, krahas rregjistrimit besnik të përmbajtjes së auditimeve të institucionit, të gjetjeve dhe rekomandimeve të çdo auditimi kryesor, përçojnë drejtimet strategjike të reformimit të tij, që janë rritja e kontributit për përmirësimin e qeverisjes publike, nëpërmjet thellimit të luftës

kundër korrupsionit dhe ngritja e kapaciteteve të audituesve të KLSH-së në nivelin e një audituesi modern evropian.

Lidhur me botimet konkrete të vitit 2015, si edhe për rëndësinë dhe vlerat e këtyre botimeve folën auditues dhe drejtues të KLSH. Znj. Luljeta Nano, Sekretare e Përgjithshme, theksoi se nëpërmjet këtyre botimeve KLSH ofron për të gjithë trupën e audituesve të brendshëm dhe të jashtëm të sektorit publik dhe privat botime, të cilat promovojnë dhe sjellin ndryshime në kulturën tonë profesionale dhe mënyrën tonë të të menduarit në raport me profesionin, marrëdhëniet sociale dhe instalimin e kulturave organizative moderne dhe progresive që përfaqësojnë praktikën më të mira të fushës.

Zj.Manjola Naço, Drejtoreshë e Përgjithshme u përqendrua në vlerën që ka botimi i standardeve të auditimit dhe veçanërisht *"Manuali i Auditimit të Departamentit të Performances"* dhe *"Indikatorët e performancës"*. Manuali është një material që i vjen në ndihmë audituesve të performancës duke ofruar promovimin e praktikave të qëndrueshme, ekonomike dhe efektive të auditimit të performancës si dhe krijimin e një baze për zhvillimin e mëtejshëm të

metodologjisë së auditimit të performancës dhe zhvillimit profesional, ndërsa botimi *"Indikatorët e performancës"*, plotëson mozaikun metodologjik për auditimin e performancës.

Z. Kozma Kondakçiu, Drejtor i Drejtorisë së Auditimit të IT, nënvizoi rëndësinë e botimit për herë të parë të dy botimeve të KLSH në një fushë të re të Auditimit, atë të Teknologjisë së Informacionit, *"Manualin e Auditimit të Teknologjisë së Informacionit"* dhe *"Objektivat e Kontrollit për Teknologjinë e Informacionit"* (COBIT) version 4-1". Intensifikimi i përdorimit të metodave bashkohore të teknologjisë së informacionit do të jetë një nga instrumentet bazë të rritjes së performancës së punës së KLSH-së dhe do të lehtësojë kontrollet e kryqëzuara të transaksioneve financiare.

Zhvillimi i teknologjive dhe përfshirja e sistemeve të informacionit në çdo qelizë të jetës, nxori në dritë domosdoshmërinë e auditimit të Teknologjisë së Informacionit, adoptimin e një metodologjie dhe qasje të drejtë

për identifikimin e risqeve dhe minimizimin e tyre, dhënien e sigurisë së integritetit të të dhënave, zbulimit të abuzimeve dhe shkëljes së privatësisë, etj. Manuali i Auditimit të Teknologjisë së Informacionit (IT) përshkruan rrugën që duhet ndjekur për ekzaminimin e zbatimit të sistemeve IT-së për të matur se sa ato përmbushin nevojat e subjektit, pa kompromentuar sigurinë, privatësinë, koston dhe elemente të tjera kritike të veprimtarisë së subjektit të audituar.

Në emër të audituesve të rinj përsëndeti zj. Aulona Jonuzi, e cila prezantoi volumin e III-të të botimit “Audituesit e KLSH-së në shtypin e shkruar”, ku kanë publikuar 54 shkrimet e tyre rreth 38 auditues. Ky volum është shembulli më i mirë se si një organizatë mund të shndërrohet në një organizatë edhe më të suksesshme, duke promovuar vlerat e suksesit brenda individit, që ndikojnë në promovimin e vlerave të organizatës gjithashtu.

Znj. Irena Islami, Drejtore e Drejtorisë së Komunikimit, Botimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë, i njohu të pranishmit me katër botimet që janë në proces për këtë vit dhe nënvizoi faktin që 46 titujt me të cilët KLSH paraqitet në këtë panair, janë pothuajse tre herë më shumë se 17 titujt, me të cilët institucioni u paraqit për herë të parë në këtë panair. Një botim krejt i veçantë për këtë vit lidhet me “90 vjetorin e krijimit të KLSH-së”, i cili pasqyron gjerësisht përmbledhje të kumtesave, përsëndetjeve dhe aktiviteteve kryesore që u organizuan për kremtimin e këtij jubileu. Gjithashtu, në këtë botim secili prej audituesve të KLSH-së mund të gjejë veten në një mënyrë ose në një tjetër dhe sigurisht vlerësimin dhe respektin për të gjithë ata që kanë kontribuar për krijimin dhe konsolidimin e institucionit në këto 90 vjet.

Në këtë veprimtari morën pjesë auditues dhe drejtues të KLSH-së dhe shumë të ftuar si Prof. Dr. Aurela Anastasi, Prof. Ass. Dr. Sazan Guri, Prof. Dr. Omer Stringa dhe Prof. Bardhosh Gace. Pjesëmarrësit u përsëndetën edhe nga z. Sazan

Guri, në emër të shoqatave dhe organizatave që kanë marrëveshje bashkëpunimi me KLSH-në. Z. Guri vlerësoi frymën e re të bashkëpunimit që KLSH ka krijuar me strukturat e shoqërisë civile, e cila jep pa dyshim rezultate konkrete në rritjen e transparencës dhe përmirësimin e analizave ekonomike, me qëllim përmirësimin e qeverisjes. KLSH ofron një qasje krejt të re në raport me punonjësit e institucioneve të tjera publike, veçanërisht në marrëdhënien e audituesit me librin dhe me prezencën e tyre në media me shkrime që trajtojnë problematika të punës së tyre të përditshme dhe më gjerë.

Pas përfundimit të këtij aktiviteti, të gjithë të pranishmit vizituan panairin e librit dhe veçanërisht pavionin e KLSH-së.

KLSH merr pjesë në konferencën e II të Young EUROSAI me temë qendrore “SAI&Unë” të zhvilluar në data 9 - 12 Tetor në Jeruzalem, Izrael.

Në datat 9-12 tetor 2015 u zhvillua në Jeruzalem, Izrael, konferenca e

II e Young EUROSAI me temë qendrore “SAI&Unë”. Në këtë konferencë morën pjesë përfaqësues nga 40 shtete me 77 pjesëmarrës. Ky event u organizua nga EUROSAI dhe SAI Izraelit (Kontrolli i Shtetit dhe Avokati i Popullit të Izraelit). Konferenca u zhvillua në kampusin kërkimor shkencor Instituti Van Leer.

Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua nga znj. Ina Sokoli audituese në Drejtorinë e Auditimit të Brendshëm dhe z. Jonild Hoxhaj, auditues në Departamentin e Auditimit të Buxhetit të Pushtetit

Vendor, Kontrollit të Territorit dhe Administrimit të Aseteve të Qëndrueshme.

Në bazë të suksesit të Konferencës së parë të Young EUROSAT të zhvilluar në Rotterdam në nëntor të 2013, një network me kolegë të rinj ndërmoi hapin e parë për vazhdimin e kësaj eksperience. Audituesit e rinj në mbarë Europën iniciuan një praktikë të vazhdueshme të shkëmbimit të eksperiencave me njëri-tjetrin.

Në bazë edhe të konkluzioneve dhe rekomandimeve të Kongresit të IX-të të EUROSAT, u kërkohej audituesve të rinj të mbanin dhe të përhapnin shpirtin e Young EUROSAT në eventet e ardhshme të EUROSAT-t.

Audituesit e rinj, si përfaqësues të gjeneratës së re dhe liderët e së ardhmes së institucioneve që ata përfaqësojnë gëzojnë një perspektivë unike dhe gjithashtu gëzojnë

aftësitë të parashikojnë, diskutojnë, debatojnë, të shkëmbejnë eksperiencën dhe të bëjnë pyetje.

Rekomandimet kryesore të konferencës u fokusuan në këto drejtime: efekti publik i SAT-t, efekti profesional, efekti personal.

Disa nga rekomandimet në lidhje me efektin publik të SAT-eve janë:

Vendosja e theksit mbi rritjen e kapaciteteve në fushën e strategjisë së komunikimit, Media e Re, network-et sociale online, realizimi i ideve komplekse duke përdorur mjete të thjeshta.

SAT duhet të marrë në konsideratë implementimin e standardeve të matjes së performancës së tyre.

SAT-et duhet të ridizenjojnë rolin e tyre duke përfshirë promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe të grupeve vulnerabël të shoqërisë.

SAT-et duhet të gjejnë mënyra për të fuqizuar rolin e qytetarëve duke angazhuar ata në procesin e auditimit.

Disa nga rekomandimet në lidhje me efektin profesional janë:

Aftësi të reja dhe specializime në fushën e filtrimit, menaxhimit dhe analizimit të informacionit.

SAI-et duhet të përdorin programe të reja kompjuterike të dizenuara për një menaxhim të një sasive të madhe të dhënash.

SAI-et duhet të zhvillojnë metoda pune të reja, të cilat duhet të përshtaten me sasinë e madhe të të dhënave, duke rrezikuar sa më pak privatësinë e punonjësve të subjekteve të audituara.

Disa nga rekomandimet në lidhje me efektin personal janë:

Aspektet etike të sjelljes së audituesve dhe punës audituese duhet të rishikohen dhe të përshtaten kur të jetë e nevojshme.

Duhet të inkurajohet forma e komunikimit jo-formal në punën audituese.

Teknologjia duhet të integrohet sa më shumë në punën e përditshme të SAI-eve.

SAI-et duhet të inkurajojnë bashkëveprimin midis audituesve të rinj të SAI-eve të ndryshme.

Në këtë konferencë KLSH prezantoi arritjet e saj në bashkëpunimin me mediat nëpërmjet prezantimit *“Bashkë-punimi SAI-Media, si instrument në rritjen e përgjegjësisë dhe besimit të publikut”*. Në këtë prezantim u theksua mënyra sesi përçohet informacioni mbi auditimet dhe veprimtarinë e KLSH-së drejt publikut, ku një prej mënyrave është edhe prezenca e audituesve të KLSH-së në median e shkruar duke ndikuar në rritjen e transparencës së institucionit.

Një theks i veçantë u vendos mbi dobinë e publikimit të informacioneve të punës së KLSH-së dhe atyre të audituesve në të gjitha llojet e mediave, si një ndër elementët më të rëndësishëm i cili së bashku me profesionalizmin, transparencën, integritetin, objektivitetin, kredibilitetin, pavarësisë,

paanshmërisë dhe kompetencat e duhura e afron KLSH-në gjithnjë e më tepër me publikun.

Në fund të prezantimit u përcoll mesazhi:

Një sfidë për të gjithë ne do të ishte rritja e komunikimit me median nëpërmjet publikimit të rezultateve të raporteve të auditimit, publikimit të zhvillimit profesional të audituesve si një mjet më i fortë në luftën kundër evazionit, korrupsionit dhe shkeljeve të ligjshmërisë.

Gjatë kësaj konference u arritën disa përfundime të rëndësishme për vazhdimësinë e kësaj tradite të nisur. Lëvizja e Young EUROSAI do të jetë e vazhdueshme dhe konferenca YES do të zhvillohet rregullisht çdo 2 ose 3 vjet.

Konferenca e tretë e Young EUROSAI do të zhvillohet në Estoni.

KLSH merr pjesë në seminarin e 12 European kundër mashtrimit në projektet e financuara nga BE

Më datat 9 dhe 10 Nëntor 2015, një grup pune nga KLSH, mori pjesë

në seminarin e 12-të European kundër mashtrimit në projektet e financuara nga BE, zhvilluar në Berlin, Gjermani, organizuar nga Akademia Europiane për Taksat Ekonominë dhe Ligjin.

Në këtë seminar mori pjesë Kryetari i KLSH, Z. Bujar Leskaj dhe Drejtori i Departamentit Juridik dhe Kontrollit të Zbatimit të Standardeve në KLSH, Z. Ermal Yzeiraj.

Lufta kundër mashtrimit në shpenzimet e BE-së, ku përfshihen edhe mashtrimet në investimet e kryera me financimet e BE, mbetet gjithmonë një ndër prioritetet kryesore në veprimtarinë e Bashkimit Evropian. Për rrjedhojë, të gjitha shtetet duhet të zhvillojnë dhe implementojnë një strategji efektive kundër mashtrimit, sidomos nga ana e institucioneve që janë të përfshira në menaxhimin

dhe sistemin e kontrollit të Fondeve të BE.

Në këtë aspekt edhe KLSH, si institucioni më i lartë i pavarur i auditimit të jashtëm në Shqipëri, ka një rol tepër të rëndësishëm në luftën kundër mashtrimit me fondet e BE, rol ky i përcaktuar qartë edhe në Ligjin e ri nr. 154/2014 *“Për organizimin dhe funksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”*, ku në nenin 10/dh përcaktohet kompetenca e KLSH në auditimin e përdoruesve të fondeve publike të ofruara nga Bashkimi Europian ose organizata të tjera ndërkombëtare.

Në këtë seminar u trajtuan një sërë temash të rëndësishme si: Çfarë duhet të merren parasysh gjatë përgatitjes së një strategjie anti-mashtrimi në përputhje me rregulloret e BE-së? Si mund të forcohen kontrollet për zbulimin e mashtrimeve? Cilat janë shenjat më të zakonshme dhe flamujt e kuq të mashtrimit? Si mund të bëhet dallimi ndërmjet mashtrimit dhe parregullsive? Cila është procedura e duhur për raportimin e mashtrimit?, etj.

Gjithashtu në këtë seminar u zhvillua një takim edhe me disa prej përfaqësuesve të OLAF (Zyrës Evropiane Kundër Mashtrimit) ku nga ana e KLSH u shpreh interesi i madh për të krijuar një urë bashkëpunimi ndërmjet institucioneve tona, në trajnimin e stafit të KLSH dhe shkëmbimin e eksperiencave ndërmjet institucioneve.

[Vizitë studimore e një grupi nga KLSH në SAI-n e Malit të Zi, Podgoricë 19–20 Nëntor 2015](#)

“Experientia mutua, omnibus prodest” e njohur si motoja e INTOSAI-t (Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve Supreme të Auditimit), është tashmë një realitet në Kontrollin e Lartë të Shtetit. Programi i Zhvillimit të Vazhdueshëm Profesional për ngritjen e kapaciteteve dhe thellimin e njohurive të audituesve të KLSH po mbështetet gjithnjë e më shumë në vendosjen e lidhjeve të qëndrueshme të bashkëpunimit me Institucionet Supreme të Auditimit (SAI) homologe, si bazë për shkëmbimin dhe përhapjen e eksperiencës midis institucioneve,

midis kolegëve auditues dhe profesionistëve. Në këtë frymë, më 19 dhe 20 Nëntor, në kryeqytetin e Malit të Zi, Podgoricë, një grup audituesish të KLSH-së morën pjesë në një vizitë studimore në Institutin e Revizorëve Shtetërorë (DRI) të këtij vendi, ku u përshëndetën nga Presidenti i Senatit të këtij institucioni z. Milan Daboviç.

Kjo vizitë ishte konceptuar kryesisht si një format bashkëpunimi mbi bazat e shkëmbimit të eksperiencës dhe praktikave audituese të dy vendeve përkatëse dhe kishte si qëllim kryesor thellimin e njohurive profesionale të audituesve si dhe pasurimin me informacione dhe praktika të tjera ndërkombëtare në fushën e auditimit publik.

Objektivat dhe përmbajta e vizitës studimore

Çështjet mbi të cilat u diskutua, u përcaktuan në bashkëpunim të ngushtë midis dy palëve duke u përqëndruar:

- Prezantimi dhe diskutimi i eksperiencës së dy institucioneve, KLSH dhe DRI të Malit të Zi mbi : - Auditimi i Pasqyrave Financiare të Buxhetit të Shtetit, nëpërmjet të cilave u bënë prezent nga të dy palët se deri ku mandati i secilit institucion lejonte kryerjen e këtij lloj auditimi, cila ishte eksperiencia e secilit vend në këtë fushë, si dhe sfidat që sjell kryerja e auditimeve financiare, në veçanti për dhënien e opinionit mbi pasqyrat financiare, një qasje që KLSH do e adoptojë se shpejti si angazhim që rrjedh nga zbatimi i Ligjit të Ri;

- Vlerësimi i zbatimit të kriterëve të përgjegjshmërisë fiskale, një praktikë e re dhe për vetë institucionin pritës;

- Auditimi i Performancës dhe aplikimi i metodologjisë së auditimit në eksperiencën e DRI të Malit të Zi;

- Auditimi i Pasqyrave Financiare të Partive Politike, auditim që përfshinte të dylojet: auditimin e rregushmërisë dhe auditimin financiar, por për të cilat jepeshin dy opinione të pavarura për secilën

fushë: Opinion mbi rregullshmërinë dhe Opinion mbi Pasqyrat Financiare.

Kontrolli i Lartë i Shtetit, u përfaqësua nga një grup audituesisht të nivelit të lartë si dhe Drejtoria e Metodologjisë dhe Zhvillimit, duke mbajtur një nivel të lartë profesionalizmi, me ekspertizë në auditimin e sektorit publik, të përbërë nga: znj. Albana Gjinopulli, z. Sali Agaj, z. Pjeter Beleshi, z. Bashkim Harizaj, z. Ibrahim Ndreu, znj. Marjola Lleshi, znj. Miranda Haxhia, znj. Luljeta Shtylla, znj. Mimoza Bedini dhe znj. Alkida Llakaj.

DRI ushtron auditime financiare, auditime të rregullsisë dhe auditime performance; sipas Kushtetutës, Instituti i Revizorëve Shtetërorë (DRI) të Malit të Zi është institucion i pavarur nga

qeveria dhe autoriteti suprem i auditimit kombëtar.

Një çështje me interes dhe që në praktikën e audituesve shqiptarë u prezantua si një risi dhe me ndjeshmëri, ishte “*Auditimi i Pasqyrave Financiare të Partive Politike*”, i cili në fakt ishte një auditim i rregullshmërisë i kryer sëbashku me auditimin e pasqyrave financiare. Në Malin e Zi, auditimi i Partive Politike mbështetej në dy ligje kryesore: Ligjin e DRI dhe Kodin Elektorale. Ky i fundit përcaktonte në mënyrë eksplicite se “*autoriteti që auditon pasqyrat financiare të partive politike ishte DRI*”. Metodologjia e kryerjes së auditimit nuk ndryshon nga ajo në subjektet e tjera publike. Financimi i Partive Politike nga Buxheti i Shtetit ishte deri në 98% të burimeve të përgjithshme të financimit, çka përbënte një arsye më tepër dhe krijonte kushte optimale për DRI, të auditonte këto subjekte pa u përballur me ndonjë presion të madh nga subjektet e auditimit.

Karakteristikë e takimit ishte se nuk u fokusua vetëm në

prezantime të mirëfillta nga përfaqësuesit e SAI-t të Malit të Zi dhe të Shqipërisë, por u zhvillua në një ambient tepër të gjallë diskutimesh interaktive mes audituesve, të cilët sollën njohuritë e tyre praktike. Në këtë mënyrë u mundësua që vizita studimore të drejtohej jo thjesht si një proces mësimdhënie të njëanshme, por si një proces konsultativ midis palëve të cilat plotësojnë njohuritë e njëra tjetrës.

KLSH merr pjesë në panairin ndërkombëtar të Klik Expo Group

Kontrolli i Lartë i Shtetit ka marrë pjesë për tre vite radhazi në Panairin e Librit që zhvillohet në Tiranë dhe këtë vit mori pjesë për herë të parë edhe në Panairin Ndërkombëtar të Klik Expo Group, që u organizua në Tiranë në datat 21 – 25 nëntor 2015.

Panairi i Klik Expo Group erdhi në edicionin e 22-të me një përmbajtje të re në temën Biznes-Kulturë-Bashkëjetesë. Ky panair është një nga eventet që e ka kthyer kryeqytetin shqiptar,

Tiranën, në pikë takimi mundësish dhe ndërveprimi.

Kontrolli i Lartë i Shtetit u paraqit në këtë panair me kolanën e plotë të botimeve të tij për periudhën 2012- 2015, 46 botime gjithsej, nga të cilat 11 botime janë botuar gjatë vitit 2015.

Stenda e KLSH-së në këtë panair u vizitua nga shumë studentë, studiues të fushës së auditimit, ekonomisë dhe qytetarë të interesuar për aktivitetin e KLSH-së në vite.

KLSH merr pjesë në Konferencën e 10-të “Mbi Manaxhimin e Borxhit” të Kombeve të Bashkuara për Tregtinë dhe Zhvillimin (UNCTAD)

Në datat 23 deri 25 Nëntor 2015, një grup pune nga KLSH, mori pjesë në Konferencën e 10-të Ndërkombëtare “*Mbi manaxhimin e borxhit*” organizuar nga UNCTAD, zhvilluar në Gjenevë, Zvicër.

Në këtë konferencë morën pjesë Kryetari i KLSH, Z. Bujar Leskaj, Sekretari i Përgjithshëm, znj. Luljeta Nano, Drejtor i Përgjithshëm znj. Manjola Naço si dhe Drejtori i Departamentit të Performancës z. Rinald Muca.

Në botën e financave ndërkombëtare, në kushtet e krizës ekonomike dhe mjedisit të ngarkuar politik ndërkombëtar, kujdesi për një menaxhim të kujdesshëm dhe të qëndrueshëm të borxhit përbën një problem akut dhe që adreson sfida të së ardhmes, për të cilat vëmendja e qeverive sidomos të vendeve në zhvillim duhet të jetë maksimale

dhe e vazhdueshme. Të gjitha vendet, të cilat përballen me rritje të stokut të borxhit dhe paqëndrueshmëri të tij (dhe nuk janë pak) duhet të kenë një strategji apo model ekonomik të mirë- planifikuar për mbajtjen nën kontroll të borxhit si një tregues që ndikon për një zhvillim të qëndrueshëm sidomos në kushte krizash.

Në këtë konferencë u trajtuan çështje të lidhura me borxhin publik dhe menaxhimin e financave publike, evidentimin e kërcënimeve dhe sfidave, me të cilat përballen ekonomitë e vendeve të zhvilluara dhe ato në zhvillim. Megjithatë kanë kaluar vite nga kriza financiare, ekonomia globale ende rezulton apatike dhe jo aktive, duke mos u zhvendosur në ingranazhet e një zhvillimi të suksesshëm gjithëpërfshirës dhe të qëndrueshëm. Aspektet ku u fokusuan punimet por dhe diskutimet në këtë konferencë, ku morën pjesë 350 delegatë nga shumë vende të botës ishin të lidhura kryesisht:

Drejtimi i borxhit dhe sfida për një zhvillim të qëndrueshëm.

Menaxhimi i riskut për strategjitë efektive të borxhit.

Roli i kapacitete njerëzore në menaxhimin e borxhit.

Në vlerësim të faktit që komponenti i borxhit publik përbën një çështje me rëndësi nevojshme në menaxhimin e financave publike, pjesëmarrja e KLSH në këtë konferencë u konsiderua si një vlerë e shtuar në forcimin e kapaciteteve të brendshme për të mirëadresuar rekomandime në përmbytje të misionit tonë kushtetues, në mbikqyrjen e financave publike me impakt mirëmenaxhimin dhe performancën e borxhit publik.

KLSH mirëpret një grup studentësh të universitetit “Washington and Lee”, Virxhinia, SHBA

Në datën 26 nëntor 2015, në ambientet e Kontrollit të Lartë të Shtetit, u zhvillua një takim midis një grupi studentësh të Shkollës së Ligjit të universitetit “Washington

and Lee”, Virxhinia, SHBA dhe disa prej audituesve të rinj, të rekrutuar rishtazi në Kontrollin e Lartë të Shtetit.

Grupi i studentëve amerikanë shoqërohej në këtë takim nga Profesori i së Drejtës Ndërkombëtare Thomas H. Speedy Rice, i cili duke konsideruar si me mjaft interes për studentët informimin e tyre mbi punën dhe rolin që një institucion suprem auditimi mund të luajë në luftën kundër korrupsionit dhe zbatimit të ligjit, shprehu dëshirën e organizimit, së bashku me Drejtorin e Departamentit Juridik dhe Kontrollit të Zbatimit të Standardeve të KLSH-së, Z. Ermal Yzeiraj, të një vizite të shkurtër në ambientet e KLSH-së.

Duke ju uruar mirëseardhjen, z. Ermal Yzeiraj, iu tregoi studentëve amerikanë për rolin dhe rezultatet

që KLSH si institucion i pavarur kushtetues i auditimit të jashtëm në Republikën e Shqipërisë, ka pasur në luftën kundër korrupsionit, zbatimit të ligjit dhe informimit të publikut në lidhje me mirëmenaxhimin apo keq-përdorimin e financave shtetërore.

Në fjalën e tij, z. Yzeiraj u përqendrua në transformimin që ky institucion ka pësuar përgjatë viteve të fundit, rëndësinë që ka për këtë institucion bashkëpunimi me qarqet akademike, rolin që të rinjtë e sapodiplomuar mund të luajnë në rifreskimin e vazhdueshëm të institucionit, llojet e kallëzimeve penale që KLSH referon në organin e Prokurorisë, etj.

Më pas fjala iu drejtua studentëve, të cilët bënë një sërë pyetjesh në lidhje me transparencën e auditimeve, informimin e opinionit publik, mënyrën se si zhvillohet procesi i auditimit, etj.

Në fund të këtij takimi, Profesori Thomas H. Speedy Rice, shprehu falenderimin e tij për pritjen dhe atmosferën e ngrohtë të KLSH,

duke uruar suksese të mëtijshme në punën dhe veprimtarinë e këtij institucioni kaq të rëndësishëm.

KLSH merr pjesë në seminarin “Metodat dhe Mjetet Matëse mbi Auditimin e Etikës”

Në datat 26-27 Nëntor 2015 u organizua nga Gjykata Turke e Llogarive në Ankara, seminari me temë “Metodat dhe Mjetet Matëse për Auditimin e Etikës”. Ky seminar ishte në vazhden e aktiviteteve bazë të Task Forcës së EUROSAT-t, mbi auditimin e etikës (TFA&E).

Nga Kontrolli i Lartë i Shtetit në këtë seminar morën pjesë, znj. Yllka Pulashi Kryeaudituese, znj. Jorida Zhegu, audituese e parë dhe z. Agron Opari auditues i lartë.

Qëllimi i (TFA&E) Task Forcës së Auditimit të Etikës EUROSAT, është të promovojë sjelljen etike në organizata publike nëpërmjet aktiviteteve audituese të institucioneve supreme të auditimit. Për të arritur këtë qëllim, (TFA&E) Task Forca e Auditimit të Etikës në EUROSAT, ka implementuar disa iniciativa që përfshijnë: një monitorim në Institucionet

Supreme të Auditimit, për mënyrën sesi ato përfshijnë një qasje etike në auditimet që kryejnë.

Seminari u pa si një mënyrë dhe mundësi për të shkëmbyer dhe krahasuar këndvështrimet e SAI-ve të ndryshëm, qasjet dhe eksperiencat, diskutimet e propozimet e draft udhëzimeve dhe arritja e progresit mbi temat e përmendura më lart. Nëpërmjet këtij seminari, pjesëmarrësit pritëshin të arrinin objektivat si vijon:

- Pajisja me informacion të mjaftueshëm për metodat e mundshme për të audituar dhe matur kontrollin e etikës;
- Njohja me eksperiencat të ndryshme për t'i implementuar këto metoda;

•Diskutimi dhe reflektimi në strukturë dhe përmbajtje të udhëzimeve të përbashkëta për t'u hartuar nga (TFA&E) Task Forca e Auditimit të Etikës. Axhenda e datës 26 filloi me fjalën përshëndetëse të Presidentit të Gjykatës Turke të Llogarive (TCA) Prof. Dr. Recai AKYEL, Presidentit të Nderit të NIK-ut Polak z. Jacek Jezierski, dhe Presidentit të SAI-t Bullgar z. Tzvetan Tzvetkov. Moderator i panelit të seminarit ishte z. Yasar UZUN, Auditues i Lartë në Gjykatën Turke të Llogarive (TCA). Në pjesën e parë të seminarit u prezantuan tema mbi rëndësinë e modelet e auditimit të etikës. Përfaqësuesi i Këshillit të Etikës të Turqisë, prezantoi temën “Kontrolli i Etikës tek Zyrtarët e Lartë Publikë, nga Bordi i Këshillit të Etikës në Turqi”. Axhenda vazhdoi me prezantimin e temës “Rëndësia e auditimit të etikës për një SAI” nga Presidenti i SAI-t Bullgar z. Tzvetan Tzvetkov, më pas axhenda vijoi me përditësimet e standardeve ndërkombëtare të auditimit ISSAI, nga Presidenti i Nderit të NIK-ut Polak, z. Jacek Jezierski.

Në datën 27 nëntor, seminari u zhvillua në ambientet e SAI Turk. Delegacionet e SAI-ve pjesëmarrëse u pritën në një takim nga Presidenti i Gjykatës Turke të Llogarive (TCA), Prof. Dr. Recai Akyel.

Më pas u vijua me një prezantim të zhvillimit të punimeve të seminarit, i cili i'u paraqit një pjese të audituesve të Gjykatës Turke të Llogarive (TCA) në sallën e konferencave. Pas fjalës përshëndetëse të Presidentit të Gjykatës Turke të Llogarive (TCA) Prof.Dr.Recai Akyel, z. Jacek Jezierski, Presidenti i Nderit të NIK-ut Polak dhe z.Tzvetan Tzvetkov, President i SAI-t Bullgar, paraqitën konkluzionet e seminarit, të cilat konsistuan në përcaktimin e disa objektivave për të hartuar udhëzime mbi auditimin e etikës që do të bënin më të arritshëm këtë qëllim.

Nga Presidenti i Nderit të NIK-ut Polak, z. Jacek Jezierski, u sugjerua që të gjitha SAI-et pjesëmarrëse të

Task Force, deri në fillim të vitit 2016, janë të mirëpritur të japin sugjerimet në lidhje me draftin udhëzues në lidhje me auditimin e etikës. Ai prezantoi edhe një historik të shkurtër të rishikimit të ISSAIT 30 “Kodi i Etikës”, si dhe rishikimet e bëra, të cilat do të finalizohen në kongresin e INTOSAI-t që do të zhvillohet në Dhjetor 2016, në ABU DHABI.

[Kryetari i KLSH-së merr pjesë në Konferencën e V-të të përbashkët EUROSAT-ARABOSAT](#)

Në datat 7-9 dhjetor 2015, në Doha, Katar u zhvillua Konferenca e V-të e përbashkët EUROSAT-ARABOSAT, në të cilën morën pjesë Institucione Supreme Auditimi (SAI) nga Europa dhe nga vendet Arabe, si dhe përfaqësues të Gjykatës Europiane të Audituesve (ECA), Zyrës së Audituesit të Përgjithshëm të Shteteve të Bashkuara të Amerikës, drejtues të EUROSAT-t, ARABOSAT-t dhe të INTOSAT-t.

Konferenca e përbashkët EUROSAT-ARABOSAT zhvillohet një herë në dy vjet me rotacion ndërmjet SAT-ve europiane dhe atyre arabe. Konferenca ka për qëllim bashkëpunimin profesional dhe institucional ndërmjet SAT-ve të të dy rajoneve, si dhe shkëmbimin e njohurive dhe eksperiencave ndërmjet tyre në mënyrë që të kontribuohet në zhvillimin e punës audituese të këtyre vendeve.

Punimet e Konferencës u hapën nga Kryeministri dhe njëkohësisht Ministër i Brendshëm i Katarit, Sheiku Abdullah bin Nasser bin Khalifa Al Thani, i cili u uroi mirëseardhjen të gjithë pjesëmarrësve dhe theksoi faktin që realizimi i Konferencave të tilla ndihmon në trajtimin e problematikave të vërejtura në krizën e fundit financiare dhe gjithashtu në

ndryshimet e ndodhura në botën financiare në vitet e fundit.

Tema kryesore e kësaj konference ishte “Roli i SAT-ve në mbikqyrjen e planifikimeve qeveritare për dhënien e asistencave financiare për ekonomitë në krizë”. Në bazë të temës kryesore u trajtuan edhe dy nën-tema të tjera:

-“Roli i SAT-ve në monitorimin e zbatimit të planeve të asistencës financiare”. Kjo nën-temë trajtoi rëndësinë e ndërhyrjes së SAT-ve në ushtrimin e kontrollit mbi zbatimin e planeve të asistencave financiare në raste krizash ekonomike me qëllim verifikimin e fondeve publike të shpenzuara, nëse këto fonde të alokuara janë shpenzuar në mënyrën e duhur dhe për qëllimin e caktuar.

-“Perceptimi i rolit të SAT-ve në të ardhmen me qëllim evidentimin e risqeve të krizave financiare”. Kjo nën-temë lidhet me evidentimin e treguesve ekonomikë, të cilët “parashikojnë” mundësinë e ndodhjes së një krize financiare. Për këtë, roli i SAT-ve në studimin/analizimin e tregjeve dhe

monitorimin ekonomik të këtyre treguesve, është bërë i nevojshëm për të parandaluar efektet negative të politikave monetare dhe fiskale të ndërmarra nga qeveritë. Gjatë tre ditëve të zhvillimit të Konferencës, Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj realizoi shumë takime pune, si me Kryetarin e Zyrës Shtetërore të Auditimit të Katarit, Sheik Bandar bin Mohammad bin Saoud Al Thani që ishte edhe mikpritësi dhe organizatori i kësaj Konference. Zoti Leskaj takoi gjithashtu shumë drejtues të SAI-ve Europiane dhe Arabe që morën pjesë në këtë Konferencë si Prof.Ass.Dr.Recai Akyel, President i Gjykes Turke të Llogarive, z.Ivan Klesiç, Kryetar i SAI-t Kroat, z. Adel Al Saravi, President i SAI-t të Kuvaitit, z.Naser Ademi, Zv/President i SAI-t të Maqedonisë, delegacionin e SAI-t Polak të kryesuar nga ish-Presidenti, z.Jacek Jezierski dhe përfaqësues të shumë SAI-ve të tjera.

Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj me Kryetarin e Zyrës Shtetërore të Auditimit të Katarit, Sheik Bandar bin Mohammad bin Saoud Al Thani.

KLSH u përfaqësua në këtë konferencë nga një delegacion i kryesuar nga z.Bujar Leskaj, Kryetar i KLSH-së. Në përbërje të delegacionit ishin z.Ermal Yzeiraj, drejtor departamenti, zj.Albana Agolli, drejtoreshë departamenti dhe

zj.Irena Islami, drejtore drejtorie.

Në fund të punimeve të kësaj Konference u miratua edhe një Deklaratë e përbashkët nga më shumë së 100 pjesëmarrës.

Punimet e konferencës u pasqyruan gjerësisht nga të gjitha mediat e Katarit dhe veçanërisht nga gazetatat e përditshme si në gjuhën arabe ashtu edhe në gjuhën angleze.

Pjesëmarrja e përfaqësuesve të KLSH në Konferencën e VI-të Ndërkombëtare për Antikorrupsionin në Varshavë, Poloni

Në datat 9-10 dhjetor në Varshavë, Poloni u mbajt Konferenca e VI-të Ndërkombëtare për Antikorrupsionin. Fokusi i saj ishte forcimi i bashkëpunimit ndërkombëtar në parandalimin dhe luftën kundër korrupsionit. Në këtë aktivitet nga KLSH morën pjesë tre drejtues, z. Xhaferr Xhoxhaj, Drejtor Departamenti, z. Artur Hasanbelliu, Kryeauditues dhe z. Koço Sokoli, Përgjegjës Sektori.

Muaji dhjetor njihet si Dita Ndërkombëtare e AntiKorrupsionit. Ajo është vendosur nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara. Në këtë ditë përkujtohet ratifikimi i Konventës së OKB-së “*Kundër Korrupsionit*” nënshkruar në dhjetor të vitit 2003 në Merida, Meksikë. Iniciativa e OKB-së thekson rolin e Konventës në luftën dhe parandalimin e korrupsionit në jetën publike dhe private, si dhe synon të rrisë ndërgjegjësimin e publikut në këtë fushë.

Konferenca i zhvilloi punimet e saj në Qendrën Shkencore Kopernik,

në Varshavë. Këtë vit, për herë të parë në historinë pesë vjeçare të këtij aktiviteti, konferenca i zhvilloi punimet e saj për dy ditë me rradhë dhe kishte si temë kryesore forcimin e bashkëpunimit ndërkombëtar në parandalimin dhe luftën kundër korrupsionit. Ky takim u zhvillua si një debat i përbashkët për integrimin e aktiviteteve antikorrupsion të institucioneve që kanë për detyrë parandalimin dhe luftën kundër korrupsionit.

Në ditën e parë të konferencës folën përfaqësues të nivelit të lartë të institucioneve polake dhe të atyre ndërkombëtare, të cilat ishin ftuar të merrnin pjesë nga Byroja Qendrore e Antikorrupsionit të Polonisë. Përvojat e tyre në luftën kundër korrupsionit i paraqitën për pjesëmarrësit e konferencës Shërbimi i Hetimeve Speciale i Republikës së Lituanisë (STT), Qendra Kombëtare Kundër Korrupsionit në

Moldavi (CNA), Nisma Rajonale Kundër Korrupsionit (RAI), Zyra Evropiane e Anti-Mashtrimit (OLAF), Transparency International (TI), Drejtoria Kombëtare Kundër Korrupsionit e Rumanisë (DNA), Byroja Federale e Anti-Korrupsionit në Austri (BAK) dhe si dhe rojet kufitare të Polonisë.

Ndërsa në ditën e dytë të konferencës takimi u drejtua nga ekspertët dhe ishte i konceptuar në dy panele. Në panelin e parë u përfshinë prezantimet me temë nga përvojat në bashkëpunimin ndërkombëtar në luftën kundër korrupsionit. Këto prezantime u mbajtën nga përfaqësuesit e institucioneve të Zyrës Evropiane Kundër Mashtrimit, Zyrës Kombëtare Anti-Korrupsion të Ukrainës nga Zyra e Prokurorit të Përgjithshëm, Drejtoria e Policisë dhe Byroja Qendrore e Anti-korrupsionit të Polonisë nga Zyra e Mashtrimeve të Rënda dhe Agjencia Kombëtare e Krimit të Mbretërisë së Bashkuar dhe nga OSBE-ja.

Paneli i dytë trajtoi përvojat në lidhje me masat e marra për të

parandaluar korrupsionin. Prezanti-
met u kryen nga përfaqësues të
Fondacionit Stefan Batory,
Qendrës për Parandalimin dhe
luftën kundër korrupsionit dhe
Krimin të Organi-zuar në Bullgari,
Ministria e Drejtë-sisë së Polonisë,
Zyra e Kombeve të Bashkuara për
Drogën dhe Krimin, Inspektori i

Përgjithshëm i Informacionit
Financiar si dhe Agjencia Kombë-
tare e Integritetit të Rumanisë.

Kontributi i KLSH-së në revistën periodike të grupit të punës së EUROSAT-imi mbi Auditimet e Mjedisit

EUROSAT Working Group on Environmental auditing

WATER AND COSTAL AREAS

Bulgarian National Audit Office audits the prevention and overcoming the consequences of floods

SAI Bulgaria

During the period 2010 - 2014, 2632 floods were registered in Bulgaria, causing casualties and damages worth over 222 million Euros. The costs for the state budget to overcome the consequences exceed 163 million Euros. Scientists predict an increase in the number and of the intensity of potential future flooding.

The BNAO launched two audits on this topic in 2015. They will be finished by March 2016.

The audit on the effectiveness of prevention and actions to overcome the effects of the floods is focused on the results of the activities of the Ministry of Interior, regional and municipal administrations for the period from 2012 to 2014.

The expected contribution of the audit is to assess the effectiveness of the actions taken to prevent and overcome the consequences of floods for the effective implementation of the National Programme for Protection against Disasters.

The audit on the implementation of the Procedure BG161PO005/12/1.20/02/29 - Development of management plans for flood risk covers the period 2012 - 2015.

The aim of the procedure is to provide financial support for the development of the necessary documents in accordance with Directive 2007/60 / EC for the assessment and management of flood risks, envisaging the development of a methodology for analyzing the cost-benefit assessment of the measures in the plans for the management of flood risks; creation of a digital relief model; development of a national catalogue of measures and national priorities, introduction of an information system.

The audit includes assessment of the implementation of the projects funded under the procedure and examining to what extent the measures and action plans may contribute

to limiting the risk of adverse consequences for the population and the environment from the harmful effects of water.

For further information, please contact Eva Galabinova at e.galabinova@bulnao.government.bg and Bulgarian NAO at info@bulnao.government.bg.

How to prevent further pollution of the biggest lake in the Balkans?

SAI Albania

Lake of Shkodra is the biggest lake in the Balkans, with a surface of 368 square km and residing by two thirds in Montenegro and one third in Albania, in the northwest of the country. Close by the lake there lies the biggest city in northern Albania, the city of Shkodra. The lake is heavily polluted due to the city's and surrounding villages' discharge of waste waters in the lake during the past two decades.

Many citizens of Shkodra and environmental experts of the country have raised their voice in the Albanian media, to denounce such pollution. Acknowledged with the situation, ALSAI lately conducted an audit on drinking water supply and waste water management for the state entities of Shkodra region to see opportunities to protect Shkodra Lake from further pollution.

While auditing the performance of the State enterprise supplying drinking water and managing waste water channels in Shkodra region, ALSAI auditors found out that the project entitled "Water supply and protection of Shkodra Lake" was not going in the right direction in two of its components, the first component having to do with cleaning, rehabilitating and maintaining the waste water system of Shkodra town, as well as of the villages of Shiroka, Zogaj and Dobraq (the ones being in the coastline of Shkodra lake). In April 2015, the audit report was delivered to project authorities, containing 22 recommendations on how to improve the situation. From April 2015 until now, project authorities have reacted to ALSAI recommendations and there is hope the waste water discharge in the Lake will be diminished until there will not be any more waste water to pollute the lake, for the good of Shkodra region inhabitants and many tourists visiting the site.

WATER AND COSTAL AREAS

Bulgarian National Audit Office audits the prevention and overcoming the consequences of floods

SAI Bulgaria

During the period 2010 - 2014, 2632 floods were registered in Bulgaria, causing casualties and damages worth over 222 million Euros. The costs for the state budget to overcome the consequences exceed 163 million Euros. Scientists predict an increase in the number and of the intensity of potential future flooding.

The BNAO launched two audits on this topic in 2015. They will be finished by March 2016.

The audit on the effectiveness of prevention and actions to overcome the effects of the floods is focused on the results of the activities of the Ministry of Interior, regional and municipal administrations for the period from 2012 to 2014.

The expected contribution of the audit is to assess the effectiveness of the actions taken to prevent and overcome the consequences of floods for the effective implementation of the National Programme for Protection against Disasters.

The audit on the implementation of the Procedure BG161P0005/12/120/02/29 - Development of management plans for flood risk covers the period 2012 – 2015.

The aim of the procedure is to provide financial support for the development of the necessary documents in accordance with Directive 2007/60 / EC for the assessment and management of flood risks, envisaging the development of a methodology for analyzing the cost-benefit assessment of the measures in the plans for the management of flood risks; creation of a digital relief model; development of a national catalogue of measures and national priorities; introduction of an information system.

The audit includes assessment of the implementation of the projects funded under the procedure and examining to what extent the measures and action plans may contribute

to limiting the risk of adverse consequences for the population and the environment from the harmful effects of water.

For further information, please contact Eva Galabinova at e.galabinova@bulnao.government.bg and Bulgarian NAO at info@bulnao.government.bg.

How to prevent further pollution of the biggest lake in the Balkans?

SAI Albania

Lake of Shkodra is the biggest lake in the Balkans, with a surface of 368 square km and residing by two thirds in Montenegro and one third in Albania, in the northwest of the country. Close by the lake there lies the biggest city in northern Albania, the city of Shkodra. The lake is heavily polluted due to the city's and surrounding villages' discharge of waste waters in the lake during the past two decades.

Many citizens of Shkodra and environmental experts of the country have raised their voice in the Albanian media, to denounce such pollution. Acknowledged with the situation, ALSAI lately conducted an audit on drinking water supply and waste water management for the state entities of Shkodra region to see opportunities to protect Shkodra Lake from further pollution.

While auditing the performance of the State enterprise supplying drinking water and managing waste water channels in Shkodra region, ALSAI auditors found out that the project entitled "Water supply and protection of Shkodra Lake" was not going in the right direction in two of its components, the first component having to do with cleaning, rehabilitating and maintaining the waste water system of Shkodra town, as well as of the villages of Shiroka, Zogaj and Dobrac (the ones being in the coastline of Shkodra lake). In April 2015, the audit report was delivered to project authorities, containing 22 recommendations on how to improve the situation. From April 2015 until now, project authorities have reacted to ALSAI recommendations and there is hope the waste water discharge in the Lake will be diminished until there will not be any more waste water to pollute the lake, for the good of Shkodra region inhabitants and many tourists visiting the site.

Në Revistën "INTOSAI Journal" (vjeshtë 2015) në Rubrikën "News in Brief" është botuar edhe mesazhi i Kryetarit të KLSH-së, z.Bujar Leskaj, lidhur me kremtimin për herë të parë të 90 vjetorit të KLSH-së.

ALSAI celebrates 90th anniversary

The Supreme Audit Institution of Albania celebrated its 90th anniversary with a ceremonial plenary session of Albania's Parliament.

by Dr. Bujar Leskaj, Chairman of ALSAI

Being inspired by the motto of the Young EUROSAI Congress (November 2013, Rotterdam) dedicated to innovation that asked, "When was the last time you did something for the first time?", we in the Supreme Audit Institution of Albania (ALSAI) for the first time commemorated the 90th anniversary of our institution. We did it with a ceremonial plenary session of Albania's Parliament, where, in addition to members of parliament, guests included Dr. Viljar Caldeira, President of the European Court of Auditors; Dr. Josef Moser, President of the Austrian Court of Audit and Secretary General of INTOSAI; Dr. Recai Akıncı, President of the Turkish Court of Accounts and Vice-President of EUROSAI; and other distinguished guests, including presidents from partner supreme audit institutions (SAIs) and representatives from academia and civil society. Mr. Gene Dodaro, Comptroller General of the United States and head of the U.S. Government Accountability Office, prepared a video message, congratulating ALSAI on the occasion of its 90th anniversary.

Albania's first attempt to create a special control body dates back to 1912, when the greatest *homme d'état* of the Albanian nation, Ismail Qemali, founded Albania's modern state. Among the first decrees he issued as Prime Minister of Albania's new State was a decree to "Appoint a group of experienced and prepared people to support and control the Government." The historical background of the State Supreme Audit Institution is tightly connected with the establishment of the Albanian Parliamentary Republic on January 21, 1925. After the approval of the Fundamental Statute of the Republic of Albania, on January 30, 1925, the President of the Republic, Ahmet Zogu, endorsed the Ordinance-Law "on the establishment of the Council of Control."

After the adoption of the Statute of the Republic (1925), during the constitutional monarchy (1928-1939), throughout the communist regime (1945-1991) and through today, ALSAI has adapted its role, organization and type of controls to historical circumstances. 20

KLSH raporton në takimin e 7 të Nënkomitetit Bashkimi European-Shqipëri për “Çështjet Ekonomike, Financiare dhe Statistikat”

Në datën 15 Dhjetor 2015, u zhvillua në Bruksel, takimi i 7-të i Nënkomitetit Bashkimi European-Shqipëri për “Çështjet Ekonomike, Financiare dhe Statistikat”. Në këtë takim morën pjesë përfaqësues të 13 institucioneve të ndryshme Shqiptare ku Kontrolli i Lartë i Shtetit përfaqësohej nga Sekretarja e Përgjithshme, zj. Luljeta Nano dhe Drejtori i Departamentit Juridik dhe Kontrollit të Zbatimit të Standardeve z. Ermal Yzeiraj.

Në këtë takim, nga ana e përfaqësuesve të KLSH-së, u krye një prezantim përmbledhës mbi përmbushjen e objektivave të shtyllës nr. VI të Strategjisë së Menaxhimit të Financave Publike, “Auditimi i jashtëm -Mbikëqyrja efektive e Financave Publike” për çështjet e mëposhtme:

1.Progresi i zhvillimit institucional pas miratimit të Ligjit të ri 154/2014 “Mbi Organizimin dhe

Fuksionimin e Kontrollit të Lartë të Shtetit”.

2.Rezultatet e auditimeve gjate vitit 2015, ndjekja e zbatimit të rekomandimeve.

3.Roli i KLSH-së në luftën kundër mashtrimit e korrupsionit dhe situata aktuale për rastet e raportura në Prokurorinë e Përgjithshme nga KLSH-ja.

Gjatë prezantimit, u vu theksi në ngritjen e grupeve të punës dhe përgatitjen e finalizimin e disa dokumenteve bazike të veprimtarisë së KLSH-së përgjatë vitit 2015 dhe konkretisht:

- Rishikimi i Strategjisë së Zhvillimit Institucional 2013-2017 për periudhën 2015-2017, miratuar me Vendim të Kryetarit të KLSH-së nr. 42, datë 31.03.2015.

- Hartimi i Strategjisë së Implementimit të Standarteve të Auditimit, përgatitur në kuadër të zbatimit të Marrëveshjes së nënshkruar me EUROSAI, bazuar në programin 3-i, të IDI-t

(INTOSAI), miratuar me Vendim të Kryetarit nr 58, datë 30.06.2015.

Objektivat strategjike të KLSH-së të vendosura në dy dokumentat e mësipërme janë integruar dhe përfshirë dhe në Strategjinë e Menaxhimit të Financave Publike, në shtyllën VI të strategjisë “Mbikëqyrja efektive e Financave Publike”.

KLSH, është angazhuar tërësisht në përmbushjen e aktiviteteve të parashikuara në shtyllën VI të Matricës (Triggers Matrix) për periudhën 2015-2017 të vendosura në kuadrin e Programit Mbështetës Buxhetor të BE-së, sipas Strategjisë së Menaxhimit të Financave Publike (PFM) 2014-2020.

Në këtë kuadër referuar aktiviteteve të parashikuara për vitin 2015 Indikatori 8.1 që është “Përgatitja dhe miratimi i Manualeve të Auditimit Financiar dhe të Përputhshmërisë brenda muajit Dhjetor 2015”, përfaqësuesve të Nënkomitetit ju bë me dije që këto manuale janë përfunduar dhe paraprakisht janë miratuar nga Kryetari i KLSH-së dhe do ti

përcillen së shpejti Delegacionit European dhe DG Budget. Ndërkohë i gjithë procesi i implementimit të Manualeve do të shoqërohet edhe me aktivitete intensive trajnimi.

Krahas sa më sipër, nga KLSH u prezantua edhe progresi në drejtim të ndryshimit të strukturës organizative të KLSH, si krijimi i Departamentit të Politikave të Auditimit, krijimi i Drejtorisë së IT, etj.

Po kështu çështje të tjera të prezantimit ishin dhe përgatitja e Kodit Etik të KLSH-së, hartimi dhe miratimi i rregullores së brendshme të funksionit të KLSH-së, procesi i “Peer Review” me Gjykatën Austriake të Auditimit (ACA) për komponentin e pavarësisë institucionale të KLSH-së, trajnimet e kryera dhe treguesi i 22 ditëve për person, të trajnuar përgjatë periudhës Janar-Tetor 2015 me burime të brendshme dhe të jashtme, publikimet e KLSH-së ku ndër të tjera u theksua përkthimi, përgatitja e botimi i Manualeve të Performancës, IT audit, etj. Përsa i përket aktivitetit

auditues, KLSH prezantoi në mënyrë të përmbledhur gjetjet dhe llojet e masave të rekomanduara nga KLSH.

Përsa i përket rolit të KLSH-së në luftën kundër korrupsionit nga ana e z. Yzeiraj u theksuan tre çështje kryesore:

- Moszbatimi i paargumentuar i rekomandimeve të KLSH-së, sidomos përsa i përket “Largimit nga detyra” të funksionareve të lartë shtetëror, për të cilët KLSH ka depozituar pranë Organit të prokurorisë kallëzime konkrete penale.

- Tendenca e disa prej faktorëve politikë për të cilësuar disa auditime të rëndësishme të KLSH-së si auditime politike, siç është rasti i auditimit më të fundit në Ministrinë e Energjitikës për çështjen e CEZ.

- Moszbatimi ende i rekomandimit të KLSH-së, prej mëse dy vjetësh, në lidhje me hartimin e një ligji të veçantë “Për përgjegjësinë materiale të funksionarëve të lartë publik”.

Në përfundim të seancës, nga ana e përfaqësuesve të Nenkomitetit, u shprehën vlerësime për punën dhe progresin që KLSH ka bërë në përmbushje të objektivave strategjikë me synim modernizimin institucional.

Departamentet e auditimit të KLSH-së zhvillojnë analizat vjetore të punës për vitin 2015

Kontrolli i Lartë i Shtetit zhvilloi në qytete të ndryshme të vendit, në mjediset e Universiteteve Publike, analizat vjetore të departamenteve të tij të auditimit, mbështetur në ISSAI 1, Deklarata e Limës, Neni 16 i saj “Raportimi në Parlament dhe ndaj publikut të gjerë”, të ISSAI 12 “Vlerat dhe dobitë e SAI-ve: të bësh ndryshimin në jetën e qytetarëve” dhe të ISSAI 20 “Parimet e transparencës dhe llogaridhënies”.

Analizat vjetore të Departamenteve u fokusuan në “Performancën dhe impaktin e vepri-mtarisë audituese të Departamenteve të Auditimit gjatë vitit 2015”.

Departamenti i Auditimit të të Ardhurave të Buxhetit të Shtetit, zhvilloi analizën në datat 18-19 Dhjetor 2015, në qytetin e Shkodrës, në mjediset e Universitetit publik “Luigj Gurakuqi”

Analiza vjetore u organizua në formën e një workshop-i ku ishin të ftuar edhe përfaqësues të botës akademike dhe të profesoratit të qytetit të Shkodrës, përfaqësuar nga z. Gëzim Puka, Dekan i Universitetit “Luigj Gurakuqi”, Prof.Dr. Erieta Troshani, Dekane e Fakultetit të Ekonomisë, zj.Brilanda Bushati, Drejtore Departamenti në Fakultetin e Ekonomisë, si dhe përfaqësues të mediave lokale, pedagogë dhe studentë të universitetit.

Analiza vjetore evidentoi arritjet, mangësitë dhe detyrat për realizimin e tyre, pritshmëritë për të ardhmen si dhe u përcaktuan objektivat për vitin 2016.

Një vëmendje e veçantë ju kushtua fillimit të auditimeve në fushën e tatimeve, miratimit të Ligjit të Ri të KLSH-së, i cili është në përputhje të plotë me standardet ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit dhe hap horizonte të reja për Institucionin më të Lartë të Auditimit në Shqipëri.

Objektiva për periudhën në vijim janë: Përdorimi i IT në vlerësimin e riskut dhe auditimin nëpërmjet IT: Aksesimi në data-base/ASYCUDA/Datech/IDE;

Forcimi i kapaciteteve audituese, etj.

Departamenti i Auditimit të Investimeve dhe Projekteve me Financime të Huaja, Shoqërive Publike dhe Mbrojtjes së Mjedisit zhvilloi në qytetin e Vlorës, në datën 18 dhjetor 2015, analizën e veprimtarisë së tij

Ky aktivitet u mbajt në mjediset e Universitetit publik “Ismail Qemali” dhe u realizua nën një këndvështrim të ri, në formën e shkëmbimit të eksperiencave për praktikant më të mira audituese.

Pjesëmarrës në këtë workshop, përveç audituesve të departamentit, ishin edhe Dekania e Fakultetit Ekonomik znj. Evelina Bazini si dhe anëtarë të stafit akademik, studentë, etj.

Krahas prezantimeve të auditimeve më të mira, gjatë workshop-it u bë

vlërësim në këndvështrimin e performancës së departamentit dhe aktiviteti u shoqërua me bashkëveprim me pedagogët dhe studentët e universitetit publik, duke bërë që përjasjet dhe debati të ishin me interes të veçantë dhe me shumë vlerë.

Gjatë zhvillimit të workshop-it në formën e një bashkëbisedimi interaktiv, u arrit që të identifikoheshin rezultatet më të mira audituese, pikat e dobëta të punës audituese, si dhe u dhanë mendime për përmirësimin e punës në të ardhmen.

Workshop-i filloi me prezantimin e përmbledhjes së punës audituese për vitin 2015 nga Drejtori i Departamentit dhe më pas aktivitetin e përhëndeti edhe Dekania e Fakultetit të Ekonomisë znj. Evelina Bazini, e cila theksoi rëndësinë e zhvillimit të këtij lloji aktiviteti në qarqet akademike për

arsye se sjell ndërthurje të eksperiencave dhe njohurive teorike me ato praktike.

Më pas aktiviteti vijoi me prezantimet e punës audituese të kryera në disa subjekte të ndryshme dhe u përmbyll me përcaktimin e objektivave kryesore të departamentit dhe sfidat për vitin 2016.

Departamenti i Auditimit të Buxhetit Qendror, Administratës së Lartë Publike, Kontrollit Financiar dhe Auditimit të Brendshëm, e zhvilloi workshop-in në datën 19 dhjetor në ambientet e Universitetit “Ismail Qemali”, Vlorë

Në këtë analizë, nga Universiteti i Vlorës mori pjesë Rektori i Universitetit Prof. Dr. Albert Qarri, i cili në fjalën e tij përshëndetëse, krahas të tjerave evidentoi dhe vlerësoi vizionin e ri të viteve të fundit të KLSH-së, në kërkim të vazhdueshëm të bashkëpunimit me botën akademike.

Workshop-i trajtoi performancën vjetore të veprimtarisë audituese të Departamentit dhe impaktit në

këndvështrimin e rekomandimeve të adresuara nga KLSH subjekteve të audituara, shkallën e pranimit/implementimit të tyre.

Në këtë aspekt u theksua se ky Departament përgjatë vitit 2015 ka audituar dhe adresuar çështje dhe aspekte të rëndësishme të ekonomisë siç janë: Menaxhimi i Financave Publike; Menaxhimi i Sektorit Energjitik si një nga sektorët më nevralgjikë në ekonomi duke evidentuar problematika dhe adresuar rekomandime mjaft të rëndësishme me impakt të drejtpërdrejtë në miradministrimin e pasurive dhe aseteve kombëtare; Menaxhimi i fondeve publike për mbrojtjen dhe sigurinë publike, etj.

Me gjithë arritjet e deritanishme ky departament do të insistojë në rritjen e numrit të auditimeve “financiare”, kryesisht në “Çertifikimin e pasqyrave financiare” ato të “Teknologjisë dhe Informacionit” me objektiv përmirësimin dhe ngritjen cilësore të tyre, kjo në sajë edhe të trajnimeve të realizuara brenda dhe jashtë vendit, si edhe rekrutimeve të reja me integritet dhe profesionalitet të lartë.

Departamenti i Auditimit të Performancës në datën 22 dhjetor 2015, në bashkëpunim të ngushtë me Rektoratin e Universitetit Politeknik, në Tiranë, organizuan analizën vjetore të punës së departamentit në formën e një workshop-i, i cili adresoi çështje të rëndësishme të zhvillimit të këtij auditimi, risi jo vetëm në Kontrollin

e Lartë të Shtetit, por në krejt administratën publike shqiptare. U prezantuan dhe diskutuan ide mbi cilësinë dhe numrin e auditimeve të realizuara ndër vite, duke theksuar rritjen progresive të këtij auditimi në periudhën 2012-2015. U debatuan çështje të metodologjisë audituese, ndërtimit të një piramide pyetjesh me fokus riskun e aktivitetit publik, teknikave audituese për vjeljen, analizimin, konkludimin dhe raportimin e informacionit, ndarjes së punës dhe respektimit të kalendarit auditues, impaktit në publik dhe palë specifike interesi, konceptimin e këtij auditimi si një projekt dhe jo thjesht si një proces rutinor pune, rritjen e ndikimit në Kuvend dhe qarqe akademike, etj.

Anëtarët e departamentit propozuan gjetjet, konkluzionet

dhe rekomandimet më të spikatura të auditimeve të kryera gjatë vitit 2015.

Të pranishmit diskutuan dhe hodhën ide për përmirësimin e proceseve të punës, shfrytëzimin e kanaleve formale dhe informale të komunikimit për të urbanizuar këtë lloj të ri auditimi në krejt administratën publike, shtimin dhe përmirësimin e trajnimeve për të profesionalizuar më tej kapacitetet e departamentit dhe ato insitucionale.

Workshop-in e përshëndetën dhe e nderuan me pjesëmarrjen e tyre pedagogë e profesorë të Universitetit Politeknik, gazetarë të kolonës ekonomike, ekspertë të fushave të ndryshme, anëtarë të organizatave jo-qeveritare, etj. Vlen të theksohet diskutimi i z. Sazan Guri, i cili hodhi ide të vlefshme për auditime potenciale gjatë vitit të ardhshëm, duke shprehur njëkohësisht

konsideratat e tij për punën e deritanishme të departamentit.

Në seancën e fundit të workshop-it u diskutuan planet dhe objektivat për të ardhmen, sfidat për realizimin e tyre dhe rritja e mëtejshme e profilit profesional të departamentit brenda dhe jashtë institucionit.

Në datën 23 dhjetor, në bashkëpunim me Universitetin “Aleksandër Xhuvani”, Elbasan, Departamenti i Auditimit të Buxhetit Vendor, Kontrollit të Territorit, Administrimit të Aseteve të Qëndrueshme, ka organizuar analizën e veprimtarisë së tij për vitin 2015. Në këtë workshop morën pjesë Rektori i Universitetit, Prof. Dr. Liman Varoshi, studentë, pedagogë, përfaqësues të administratës vendore, Drejtues të Shoqatës së Kryetarëve të Bashkive dhe Shoqata e Kryetarëve të Bashkive për Autonominë Vendore, znj. Evis Kushi, deputete e Qarkut të Elbasanit dhe përfaqësues të organizatave jo-qeveritare dhe përfaqësues të mediave.

Kjo analizë kishte për qëllim që treguesit kryesorë të punës së Departamentit të shihen në funksion të objektivave strategjike institucionale.

Pas referimeve të audituesve të Departamentit, workshopi u fokusua në diskutime të lira me audituesit. Workshopi u organizua në frymën e debatit dhe diskutimeve nga pjesëmarrësit, ku përveç referimeve që bënë audituesit e KLSH, kishte pyetje dhe diskutime veçanërisht mbi metodat e auditimit, pyetje të veçanta për mënyrën e zbatimit të rekomandimeve të KLSH, koha dhe efektiviteti i zbatimit të tyre, etj.

U diskutua gjatë mbi problematikat në procedurat e prokurimit publik, administrimit të aseteve, inventarizimi dhe dokumentimi në Bashkitë e reja. Nga të pranishmit u bënë shumë propozime për KLSH-

në, të cilat do të jenë objekt i punës gjatë vitit 2016.

Zhvillimi i analizave në formën e workshop-it, prezantimet e auditimeve, diskutimet mbi gjetjet dhe konkluzionet e arritura, si dhe prezenca e pedagogëve dhe studentëve, pavarësia e plotë e mendimit të tyre i dha një frymë të re zhvillimit të analizës së veprimtarisë së këtij Departamenti, ku nëpërmjet prezantimeve dhe diskutimeve rreth tyre, dolën në pah pika të veçanta që kërkojnë përmirësimin e tyre në të ardhmen.

Në të gjitha këto analiza krahas audituesve të Departamenteve të Auditimit morën pjesë drejtues të KLSH-së dhe përfaqësues të mediave kombëtare dhe lokale.

Trajnime të stafit të KLSH-së

Trajnimi i stafit dhe zhvillimi i vazhdueshëm profesional përbën domosdoshmëri për zhvillimin institucional dhe përparësi për KLSH dhe ka përvijuar të jetë prioritet edhe gjatë 4 mujorit të

Ecuria e Trajnimit në 5 vitet e fundit në ditë persona të trajnuar

fundit të vitit 2015, duke e përmbyllur vitin me 27 ditë/trajnimi/auditues.

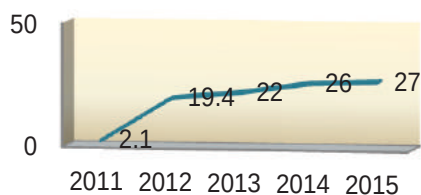
Rëndësi e veçantë i është dhënë organizimit të trajnimeve të posaçme për stafin e ri. Këto trajnime bënë të mundur që treguesi për 30 ditë trajnimi/person për stafin e rekrutuar rishtazi të arrihet për një periudhë kohore më pak se një vit.

Në zbatim të Strategjisë së Zhvillimit të KLSH-së të riparë për periudhën 2015-2017, politika e

zhvillimit të kapaciteteve audituese është përkthyer për vitin 2015 në 3853 ditë trajnime, nga të cilat 2899 janë zhvilluar nga vetë KLSH dhe 954 ditë trajnime jashtë KLSH-së. Evolucionin e ditëve trajnimeve në pesë vitet e fundit (2011-2015) paraqitet në grafikun e mëposhtëm:

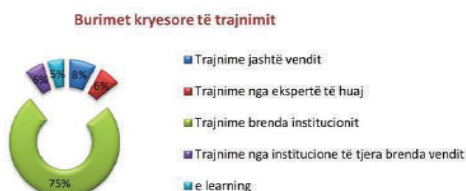
Grafiku i mëposhtëm tregon progresin tepër të rëndësishëm dhe të madh që është bërë lidhur me pjesëmarrjen në trajnime:

Progresi i pjesëmarrjes në trajnime, ditë mesatare trajnimi për punonjës

Gjatë vitit 2015 është mbuluar me trajnim të gjithë stafi i KLSH-së. Trajnimi përfshin të gjithë nivelet e administrimit dhe është hartuar në bazë të nevojave të përpiluara nga diskutimet me Drejtorët e Departamenteve dhe Krye-audituesit.

Mbështetur në shkëmbimin e eksperiencave dhe bashkëpunimin me kolegët dhe grupet rajonale, gjatë vitit 2015 është realizuar një larmi e burimeve të informacionit. Burimet kryesore jashtë institucionit ishin trajnimet nga ekspertë të jashtëm, nga institucione të tjera brenda vendit, trajnime dhe seminare jashtë vendit në bashkëpunim me institucionet homologe, etj..

Në qëllim të përfitimit të njohurive të reja dhe ndarjes së eksperiencës janë organizuar trajnime jashtë KLSH-së dhe brenda saj. Trajnime jashtë janë organizuar në bashkëpunim me SAI-t homologe apo institucione të tjera ndërkombëtare që ofrojnë trajnime në fushën e auditimit. Gjatë periudhës shtator-dhjetor 2015 veçojmë:

Trajnimi për auditues të rinj, pranë Gjykatës Franceze të Llogarive, nga data 7 deri në 11 shtator, në të cilin morën pjesë

për here të dytë edhe auditues të Kontrollit të Lartë të Shtetit. Në këtë sesion morën pjesë zj.Xhuljeta Çelaj dhe zj.Melina Kabo;

Takimi i grupit të 2-të për IT me temë: “Rishikimi i auditimeve pilot të Teknologjisë së Informacionit”, në datat 7-11 shtator u zhvillua në Budapest, në kuadër të programit të Iniciativës për zhvillim të INTOSAI-it (IDI). Nga KLSH morën pjesë z.Kozma Kondakçiu, zj.Armanda Begaj dhe zj.Lolita Baholli;

Seminari mbi “Planifikimin dhe zbatimin e buxhetit të Bashkive”, në datat 6-7 tetor, pranë SAI-t Polak (NIK), me pjesëmarrjen e 15 SAI-ve, të cilët sollën në këtë takim përvojën e tyre dhe shkëmbyen eksperiencën. Nga KLSH morën pjesë z.Bajram Lamaj, dhe z.Julian Adili;

Seminari i zhvilluar nga Grupi i Punës së EUROSAT-t lidhur me Auditimin e Fondeve të Alokuar për Fatkeqësitë dhe Katastrofat me temën “Përvoja e zhvillimit dhe mundësitë e Institucioneve Supreme të Auditimit për

zbatimin e ISSAI 5500 “Udhërrëfyes mbi Auditimin e Ndihmave të lidhura me Fatkeqësitë”, i cili u zhvillua në datat 20-21 tetor 2015, në Ankara. Në këtë seminar morën pjesë zj.Manjola Naço, Drejtoreshë e përgjithshme dhe audituesja Eneida Mata.

Workshopi mbi “Planifikimin dhe menaxhimin e ndryshimit në Organizatë”, zhvilluar në datat 17-19 Nëntor, në Qendrën për Ekselencë në Financë, CEF, në Ljubljana. Në këtë aktivitet morën pjesë edhe katër Drejtues e Auditues të Kontrollit të Lartë të Shtetit, përkatësisht: z. Bexhet Zeqiri, z. Artur Hasanbelliu, z. Koço Sokoli dhe z. Rysisim Xhaja.

Trajnimi pranë Gjykatës së Llogarive të Republikës së Turqisë, në Ankara, me temë “Auditimi Publik”, zhvilluar në datat 16 – 20 Nëntor. Në këtë trajnim morën pjesë: Kryeauditues Gjovalin Preçi dhe audituesit Alfons Gabili, Aleksandër Papadimitri, Shkëlqim Alushi, Altin Dinaj, Vasil Vane, Lolita Baholli, Pal Daçi, Beqir Kuteli, Ermira Vojka, Altin Tafilaj, Genta Brahja, Skënder

Hajdari, Joniada Goçaj, Bledi Dervishaj, Rezart Golemaj, Aldo Kume, Ergys Dhimi, Flavio Xhuveli e Shpresa Lushaj;

Seminarin mbi Open Data, zhvilluar në Amsterdam, Holandë në datat 26 dhe 27 nëntor. Kontrolli i Lartë i Shtetit në këtë aktivitet u përfaqësua nga audituesetj.Alma Shehu, zj.Armanda Begaj dhe zj.Amantja Patozi.

Vizitë studimore në Gjykatën Spanjolle të Llogarive, në datat 30 nëntor-2 dhjetor 2015. Kontrolli i Lartë i Shtetit në këtë aktivitet u përfaqësua nga: z.Muhammed Kavaja, z.Alush Zaçe, zj.Aulona Jonuzi, zj.Edlira Sako, z.Bedri Çoku dhe z.Fatmir Zilja.

Trajnimi me temë “Auditimi i Performancës në ECA”, zhvilluar në Luksenburg, pranë Gjykatës Europiane të Audituesve, në datat 7-10 dhjetor 2015. Kontrolli i Lartë i shtetit u përfaqësua nga audituesit zj. Blerina Kërçuku, z. Andi Buzo dhe ekspertin e jashtëm z. Sazan Guri.

Vizitë studimore në Zyrën Supreme të Auditimit të Polonisë (NIK) në datat 7-11 dhjetor 2015.

KLSH në këtë aktivitet u përfaqësua nga Kryeaudituesit, zj.Yllka Pulashi dhe z.Vullnet Karafilaj dhe nga audituesit Genci Koka, Elida Kocani, Erieta Këllici, Elira Elezi, Arminda Bushi, Kristaq Gjurgjaj, Orgest Levani, Besim Bileri, Mimoza Bedini, Qemal shehu, Josif Iile, Aleksandër Papadimitri, Piro Imeraj, Pëllumb Beqiraj, Përparim Gjuzi, Luan Kuka, Eni Kabashi, Halil Isufi, Vladimir Rizvani, Vjollca Selmani, Alketa Kalleshi dhe Elfrida Agolli.

Vizitë studimore në Gjykatën Austriake të Auditimit (ACA), në datat 9 dhe 10 dhjetor 2015. Kontrolli i Lartë i Shtetit në këtë aktivitet u përfaqësua nga Drejtori i Departamentit të Auditimit të Performancës, z. Rinald Muça, Kryeaudituesi, z. Gjovalin Preçi, Audituesi i Lartë, z. Artan Topjana dhe audituesit z. Anesti Gjika, znj. Alma Shehu dhe znj. Amantja Patozi.

Vizitë studimore në Zyrën e Auditorit të Përgjithshëm të Kosovës në datat 14-15 dhjetor 2015. KLSH në këtë aktivitet u përfaqësua nga Drejtore e Përgjithshme zj.Manjola Naço,

Drejtor Departamenti, z.Bajram Lamaj, Kryeaudituesi, z.Niko Nako dhe audituesit Abdulla Duka, Agim Mandri, Albert Thoma, Aqif Klosi, Artan Mirashi, Bashkim Shehu, Brunilda Zeneli, Dritan Kore, Fadil Dekovi, Gentian Leva, Irma Shkupi, Mimoza Lloji, Mirosh Bogdo, Pjeter Beleshi, Rajmond Koçi, Selime Bregu dhe Vasillaq Peçi.

Vizitë studimore në SAI-n e Maqedonisë në datat 23-24 dhjetor 2015. KLSH në këtë aktivitet u përfaqësua nga Kryeaudituesit, z.Muhamet Kavaja dhe z.Selfo Zeneli dhe audituesit Selime Bregu, Mimoza Bedini, Arminda Bushi, Benard Haka, Benet Koka, Berti Meçaj, Elira Elezi, Eni Kabashi, Flavio Xhuveli, Idlir Dervishi, Jorida Zhegu, Gentiana Sinojmeri dhe Sabina Gjinishi.

Gjykata e Llogarive të Luksemburgut

Ish-Dhoma e Llogarive është themeluar si një institucion i pavarur me një Dekret Mbretëror në vitin 1840. Gjykata aktuale e Llogarive është krijuar në vitin 1999.

Bazat Ligjore

Gjykata është organizuar dhe funksionon në përputhje me nenin 105 të Kushtetutës, si dhe dispozitat e ndryshuara më 8 Qershor 1999.

Gjykata përbëhet nga 5 anëtarë, Presidenti, nënkryetari dhe 3 këshilltarë. Duka i Madh emëron anëtarët e Gjykatës nga një listë e kandidatëve të paraqitur nga Parlamenti, të cilët qëndrojnë në detyrë për gjashtë vjet dhe mund të riemërohen. Presidenti drejton mbledhjet dhe ka votën vendimtare në rast të një vendimi të ndarë.

Fusha e Auditimit

Gjykata e Llogarive kontrollon menaxhimin financiar të administratës dhe shërbimeve të shtetit. Ajo ka të drejtë gjithashtu të shqyrtojë edhe organe të tjera publike, nëse ato nuk janë subjekt i një sistemi tjetër auditimi financiar, të parashikuar nga legjislacioni. Gjykata mund të kontrollojë, gjithashtu përdorimin e fondeve publike, dhënë për një qëllim të veçantë personave juridikë të sektorit publik dhe njësisë individuale dhe ligjore të sektorit privat.

Objekti i Auditimit

Krahas ligjshmërisë dhe rregullsisë së përdorimit të fondeve publike, Gjykata e Llogarive, si një auditues i jashtëm, shqyrton edhe çështjet e menaxhimit të shëndoshë financiar të fondeve publike.

Prandaj, Gjykata e Llogarive kontrollon përdorimin me ekonomicitet, efektivitet dhe efikasitet të fondeve publike, por pa bërë ndonjë gjykim mbi përshtatshmërinë e shpenzimeve.

Procesi i Auditimit

Gjykata vendos me iniciativën e saj për auditimet që do të ndërmarrë. Çdo dokument ose informacion që konsiderohet i nevojshëm për kryerjen e detyrave të saj duhet të paraqitet në Gjykatën e Llogarive me kërkesë të kësaj të fundit. Gjykata merr të gjitha masat për të garantuar fshehtësinë e hetimeve të saj.

Procedurat e auditimit përfshijnë edhe shkëmbimin e korrespondencës me organin e audituar. Gjykata njofton organin e audituar për gjetjet, në mënyrë që ky i fundit të mund të paraqesë komentet e tij brenda një periudhe të caktuar nga Gjykata.

Raportet dhe Opinionet

Sipas ligjit, Gjykata duhet të raportojë çdo vit mbi ecurinë financiare të shtetit për vitin paraardhës. Gjithashtu, Gjykata mund të paraqesë në çdo kohë, qoftë me kërkesë të Parlamentit ose me nismën e saj, gjetjet dhe rekomandimet mbi fusha të veçanta të menaxhimit financiar. Të gjitha këto raporte i transmetohen Parlamentit.

Me kërkesë të Parlamentit, Gjykata e Llogarive mund të shprehë mendimin e saj për hartimin e legjislacionit, i cili ka një ndikim të rëndësishëm financiar mbi fondet publike, si dhe në menaxhimin e buxhetit dhe propozimet për legjislacionin në lidhje me sistemin e kontabilitetit të shtetit dhe organet e tjera të sektorit publik.

Stafi

Gjykata e Audituesve përbëhet nga një staf prej 35 personash, por ajo mund të kërkojë edhe ekspertë të jashtëm, të cilët punojnë nën përgjegjësinë e kësaj gjykate.

Burimet Financiare

Çdo vit, buxheti i shtetit harton një dispozitë për funksionimin e Gjykatës në bazë të vlerësimeve të saj. Kjo marrëveshje siguron pavarësinë e Gjykatës nga pushteti ekzekutiv. Për më tepër, llogaritë e Gjykatës miratohen çdo vit nga Kuvendi.

Në raportin e aktivitetit të Gjykatës për vitin 2014, buxheti i miratuar ka qenë në shumën e 4,2 milion euro, nga të cilat 3,85 milion janë shpenzime për personelin.

Gjykata drejtohet që nga viti 2005 nga z. Marc Gengler, i cili ka punuar nga viti 2000-2005 në këtë Gjykatë si këshilltar. Zoti Gengler është diplomuar për drejtësi në qytetin e Marsejës në Francë.

Zyra Kombëtare e Auditimit të Maltës

Funksionet dhe kompetencat e Audituesit të Përgjithshëm dhe roli i NAO-s, përcaktohen në nenin 108 të Kushtetutës së Maltës dhe Aktin e vitit 1997 të Zyrës Kombëtare të Auditimit. Kushtetuta dhe Ligji lejojnë Audituesin e Përgjithshëm, të auditojë llogaritë e të gjithë departamenteve dhe zyra të qeverisë së Maltës, si dhe çdo subjekt publik apo organe të tjera që merren me administrimin, mbajtjen apo përdorimin e fondeve të qeverisë malteze. Gjithashtu, ligji parashikon auditimin e performancës për këto njësi, si dhe për çdo kompani apo subjekt tjetër, në të cilin qeveria zotëron më shumë se 50% të aksioneve.

Kompetencat e auditimit të NAO-s:

Në nivel qendror: NAO ka autoritetin të auditojë llogaritë e të gjithë departamenteve dhe zyra të pushtetit qendror dhe të shqyrtojë nëse ata i kanë përdorur fondet dhe burimet në dispozicion të tyre me ekonomicitet, efektivitet dhe eficientë.

Në nivel lokal: Auditimi i Pushtetit Lokal është përfshirë brenda mandatit të Audituesit të Përgjithshëm, siç përshkruhet edhe në legjislacionin që rregullon Pushtetin Lokal.

Organet publike: Mandati përfshin edhe auditimin e autoriteteve publike dhe korporatave, si dhe çdo subjekt publik apo organe të tjera që merren me administrimin, mbajtjen apo përdorimin e fondeve të qeverisë malteze dhe në të

cilat qeveria zotëron më shumë se 50% të aksioneve.

Subjekte private: NAO ka kompetenca të hetojë edhe ndihmat që qeveria merr nga organizata jo-qeveritare.

Vizioni

Të sigurojë shërbime profesionale për parlamentin, qeverinë dhe taksapaguesit dhe të jetë agjent i ndryshimeve për përmirësimin e sektorit publik.

Misioni

Të ndihmojë në promovimin e përgjegjshmërisë dhe praktikave më të mira qeveritare.

Mandati i Audituesit të Përgjithshëm

Sipas nenit 108 të Kushtetutës, mandati i auditimit kërkon auditime të plota vjetore financiare dhe të përputhshmërisë për të gjitha organet qeveritare dhe subjektet e tjera publike. Mandati i auditimit ka për qëllim të ofrojë një opinion të përgjithshëm, nëse transaksionet financiare dhe kontabël të qeverisë janë kryer si duhet.

Ligji mbi NAO-n dhe Audituesin e Përgjithshëm, si dhe urdhri nr.120 mbi Dhomën e Përfaqësuesve e zgjeron mandatin e auditimit edhe në mbulimin

e kompetencave këshilluese dhe hetimore të pavarura, në shqyrtimin e ndonjë çështje financiare në lidhje me përdorimin e fondeve publike, si dhe vlerësimet e performancës për përdorimin e fondeve publike. Këto auditime kryhen me iniciativën e NAO-s, me kërkesë të Parlamentit ose të Ministrit të Financave.

Ligji mbi Këshillat Lokalë vendosi gjithashtu obligime dhe përgjegjësi të veçanta për Audituesin e Përgjithshëm dhe Zyrën Kombëtare të Auditimit, në lidhje me emërimin e audituesve të Këshillave Lokale dhe punën e tyre.

Sfidat me të cilat përballlet NAO

Rimodelimi dhe forcimi i funksionit të auditimit shtetëror ka qenë i një rëndësie të veçantë për anëtarësimin e Maltës në Bashkimin Evropian më 1 maj 2004. Anëtarësimi mbart detyrimin për të siguruar se fondet e BE-së transferohen në/nga Malta janë të kontrolluara në mënyrën e duhur. Funkzioni kryesor i auditimit shtetëror është që të promovojë llogaridhënien dhe praktikën më të mira në shërbimet publike dhe në aktivitetet e qeverisë, duke ofruar analiza të pavarura dhe objektive, siguri dhe të informojë Parlamentin se fondet publike përdoren në mënyrën e duhur. Si pasojë,

një nga sfidat kryesore me të cilat përballlet NAO është që vazhdimisht të sigurojë se ajo ka staf profesional dhe të mirë kualifikuar për të mundësuar realizimin e detyrave që u ngarkon kushtetuta dhe ligji. Kjo kërkon një program rekrutimi të planifikuar me kujdes, si dhe sigurimin e mundësive të vazhdueshme të trajnimit, të organizuara brenda dhe jashtë NAO, për të siguruar që stafi mund të përmirësojë në mënyrë të vazhdueshme kompetencat profesionale dhe aftësitë. Sfidat me të cilat përballlet Zyra Kombëtare e Auditimit të Maltës, në përpjekjet e saj për të përmbushur si duhet mandatin e vet kushtetues, duhet të shihen në kontekstin e nevojës për të ripërtërirë vazhdimisht institucionet qeverisëse të Maltës, përmirësimin e shërbimeve publike dhe stabilizimin e financave publike (që të përshtaten me mjedisin e globalizuar ekonomik) dhe të mbikëqyrë përdorimin me ekonomicitet, efektivitet dhe efikasitet të financimeve të BE-së. Zyra Kombëtare e Auditimit ka një rol kyç në arritjen e objektivave strategjike të vendit dhe në sigurimin e zhvillimit të të qëndrueshëm të vendit.

Marrëdhëniet ndërkombëtare

NAO i jep rëndësinë e duhur marrëdhënieve ndërkombëtare, sidomos me institucionet e tjera Supreme të Auditimit. NAO merr pjesë në grupe të ndryshme ndërkombëtare pune të EUROSAT-t dhe INTOSAT-t.

Këtu mund të përmendim takimin e 13-të të Grupit të Punës së EUROSAT/WGEA për “Auditimin e mbetjeve industriale dhe kimike, si dhe impakti te grupet e interesit” që u mbajt në Maltë në datat 5 deri 8 tetor 2015, ku Kontrolli i Lartë i Shtetit u përfaqësua nga znj. Yllka Pulashi, Kryeaudituese, znj. Ermira Vojka, audituese e parë dhe znj. Arminda Bushi, juriste.

13th EUROSAI Working Group on Environmental Auditing Annual Meeting
Malta, 6 – 8 October, 2015

Informacion shtesë: Kushtetuta e Maltës

Neni 108

(1) Do të ketë një Auditues të Përgjithshëm, zyra e të cilit do të jetë një zyrë publike që do të ketë funksionet siç parashikohet në dispozitat e mëposhtme të këtij neni.

(2) Audituesi i Përgjithshëm do të jetë një zyrtar i Dhomës së përfaqësuesve dhe do të emërohet nga Presidenti. Ai vepron në përputhje me rezolutën e Dhomës së Përfaqësuesve të mbështetur nga votat e jo më pak se dy të tretave të të gjithë anëtarëve të Dhomës: me kusht që kur një person i cili nuk është anëtar i Dhomës së

Përfaqësuesve është zgjedhur të jetë Kryetari i Dhomës së Përfaqësuesve, ai nuk do të trajtohet si një anëtar i Dhomës për qëllim të krijimit të shumicës së kërkuar nga ky nen.

(3) Audituesi i Përgjithshëm do të mbajë postin për një periudhë prej pesë vjetësh nga data e emërimit të tij dhe do të ketë të drejtë të riemërohet për një periudhë tjetër pesë vjeçare.

Zyra Kombëtare e Auditimit të Lituanië

Zyra Kombëtare e Auditimit të Lituanië që nga krijimi i saj në vitin 1919 ka pasur 14 Auditues të Përgjithshëm. Zyra Kombëtare e Auditimit të Lituanië drejtohet aktualisht nga Audituesi i Përgjithshëm, Dr. Arunas Dulkys.

Dr Arunas Dulkys u emërua Auditues i Përgjithshëm i Republikës së Lituanië më 15 prill 2015 me vendim të Parlamentit lituanëz në bazë të rekomandimit të Presidentit të Republikës së Lituanië për një mandat prej pesë vjetësh. Mandati i Audituesit të Përgjithshëm është përcaktuar në Ligjin për Zyrën Kombëtare të Auditimit.

Vizioni

Sfida e Zyrës Kombëtare të Auditimit është të jetë një institucion kompetent, i pavarur dhe i besuar.

Misioni

Të nxisë një menaxhim efikas të pronës publike.

Qëllimi Strategjik

Të nxisë përgjegjshmërinë në sektorin publik sikundër menaxhimin e orientuar drejt rezultateve dhe nevojave publike, si edhe përparim në menaxhimin e financave dhe sistemeve të kontrollit.

Zbatimi i Qëllimit Strategjik

Për shkak të detyrave të ndryshme të përcaktuara për auditimin publik, produktet e ndryshme dhe rezultatet që priten, qëllimi strategjik i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Lituanië (NAOL) është ndarë në pesë objektiva:

1. Forcimi i kontrollit parlamentar në fushën e llogarive publike dhe atë të të ardhurave;
2. Nxitja e menaxhimit transparent dhe efikas, përdorimi i ndihmës financiare të

Bashkimit Evropian dhe mbrojtja e interesave financiare të Bashkimit Evropian;

3. Nxitja për përdorimin e sistemeve të avancuara të menaxhimit financiar dhe kontrollit në sektorin publik;

4. Nxitja e menaxhimit të orientuar drejt rezultateve në administratën publike;

5. Promovimi i praktikave të avancuara të menaxhimit dhe kontrollit të teknologjive të informacionit dhe sistemeve të informacionit në sektorin publik.

Vlerat

Vlerësimi i punës së pavarur, profesionale dhe punës së ndershme në grup. Marrëdhënia e audituesve me subjektet e audituara bazohet në respektin dhe etikën.

Bashkëpunimi Ndërkombëtar

Zyra Kombëtare e Auditimit të Lituaniës është anëtare e Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI) që nga viti 1992 dhe bën pjesë në grupet e punës të INTOSAI-t dhe EUROSAT-t.

Në këtë kuadër, KLSH ka marrë pjesë në Seminarin e organizuar nga Grupi i Punës për Auditimin e Teknologjisë së

Informacionit të INTOSAI-t, i cili u organizua në Vilnius, Lituani në datat 22-24 Prill 2013. Tema kryesore e Seminarit të Auditimit të Performancës ishte "Roli i Institucioneve Supreme të Auditimit (SAI) në promovimin e efikasitetit të menaxhimit të IT në Sektorin Publik". Seminari u ndoq nga rreth 100 pjesëmarrës nga 48 vende nga e gjithë bota. KLSH u përfaqësua në këtë aktivitet nga z. Kozma Kondakçiu dhe z. Hektor Kosova.

Gjithashtu, në datat 28-29 tetor 2014, u mbajt në Vilnius të Lituanisë, takimi ndërkombëtar i Institucioneve Supreme Europiane të Auditimit, i cili trajtoi temën: "Auditimi i Përputhshmërisë: Udhëzime mbi Përputhshmërinë e Auditimit (ISAAI 400 dhe 4000-4999) dhe aplikimi i praktikave më të mira."

Në këtë aktivitet morën pjesë më shumë se 60 pjesëmarrës dhe KLSH u përfaqësua nga z. Koço Sokoli, z. Fatmir Iljazi dhe z. Andi Buzo.

Informacion shtesë

Pjesë nga Kushtetuta e Republikës së Lituaniës

Miraturar nga shtetasit e Republikës së Lituaniës në Referendumin e zhvilluar më 25 Tetor 1992.

KAPITULLI XII

Kontrolli Shtetëror

Neni 133

Sistemi dhe kompetencat e Kontrollit të Shtetit përcaktohen me ligj. Kontrolli i Shtetit udhëhiqet nga Kontrollori i Shtetit, i cili emërohet për një mandat pesë-vjeçar nga Parlamenti, pas

propozimit të Presidentit të Republikës. Me marrjen e detyrës, Kontrollori i Shtetit bën betimin. Betimi është i përcaktuar me ligj.

Neni 134

Kontrolli i Shtetit mbikëqyr ligjshmërinë e shfrytëzimit të pronës shtetërore dhe zbatimin e Buxhetit të Shtetit.

Kontrollori i Shtetit duhet të dorëzojë në Parlament një konkluzion të raportit mbi zbatimin vjetor të buxhetit të shtetit.

CONTENT

TITLE	AUTHOR	PAGE
Contribution of EUROSAl in public sector auditing	Assoc.Prof.Dr. Recai Akyel President, Turkish Court of Accounts <i>Published in EUROSAl Magazine,nr.21</i>	229
IX th EUROSAl Congress and 90 years of ALSAl	Dr.Bujar Leskaj Published in EUROSAl Magazine,nr.21	235
Role of external public audit in Albania in improving good governance in the country	Prof.Dr. Omer Stringa Faculty of Economy Tirana University	241
Accounting professionals in front of the problems of tax evasion and other illegal actions	Prof.Dr.Agim Binaj Prof.Dr.Flutura Kalemi	249
Reforms in public financial management in Albania	Gelardina Prodani (Phd Candidate) Secretary General Ministry of Finance	261
Public-Private Partnership vs. Concession and the Rights of Competition: Albanian Case	Prof.Dr.Servete Gruda Competition Authority Assoc.Prof.Dr. Brilanda Bushati University "Luigj Gurakuqi", Shkodër Esa Hala, Msc Tonnuci&Partners Albania	271

Migration of IPSAS toward EPSA, in the EU member states countries	Luljeta Nano &Aulona Jonuzi ALSAI	285
Cognitive maps as a key instrument in performance audit	Dr.Rinald Muça ALSAI	299
A short history of performance audit at the ECA and the Challenge of adding value	John Sweeney, Principal Menaxher CEAD Chamber, ECA <i>Published in Journal of ECA, nr.03, March 2016</i>	307
EUROSAI: twenty-five years of fruitful cooperation to strengthen external audit	Maria Jose de la Fuente y de la Calle Member of the Spanish Court of Audit <i>Published in EUROSAI Magazine,nr.21</i>	323
Structural Reforms and Growth Potential in the European Union	Peter Halmai Public Finance Quarterly Journal Nr.4/2015 Hungarian SAI	333
IDI & EUROSAI-enduring partnership for capacity development of SAI-s <i>INTOSAI Development Initiative</i>	<i>Published in EUROSAI Magazine,nr.21</i>	359
Events and activities of ALSAI during September-December 2015	INFO	367
The Court of Auditors of Luxembourg	Profil	417
National Audit Office of Malta	Profil	419
National Audit Office of Lithuania	Profil	423

Contribution of EUROSAl in Public Sector Auditing

The TCA attaches special importance to the works and activities of EUROSAl in order to increase its current capacity by benefiting from the cooperation opportunities provided by EUROSAl on one hand and to transfer its knowledge and experience to the other member SAls on the other hand.

By: Assoc. Prof. Dr. Recai AKYEL

President of the SAl of Turkey

Introduction

Being one of the regional groups of the International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAl), European Organisation of Supreme Audit Institutions (EUROSAl) is a highly important organisation that aims at strengthening public sector auditing via its 50 members throughout Europe and to this end, promotes good governance as well as cooperation and knowledge and experience sharing between its member states within the framework of

the concepts of transparency and integrity. Having regularly participated in the events and congresses of EUROSAl, the TCA has taken part in the activities of the EUROSAl Working Groups and Goal Teams on a regular basis and has had active contributions therein.

The TCA attaches special importance to the works and activities of EUROSAl in order to increase its current capacity by benefiting from the cooperation opportunities provided by EUROSAl on one hand and to transfer its knowledge and experience to the other member SAls on the other hand. Explaining the contributions of EUROSAl to the member SAls at the focus of the

efficiency and good governance criteria in public sector auditing, the activities that are being carried out by the TCA by means of Congresses, Working Groups, Goal Teams, Joint Conferences and EUROSAT Magazine which are the basic working tools developed within the EUROSAT will be discussed and achievements, experiences and good practice examples obtained by the TCA in this respect will be presented.

EUROSAT Congresses

Showing the importance it attaches to the contribution of the EUROSAT works, the TCA participates in the events of EUROSAT at the level of congress with a delegation consisting.

The TCA attaches special importance to the works and activities of EUROSAT in order to increase its current capacity by benefiting from the cooperation opportunities provided by EUROSAT on one hand and to transfer its knowledge and experience to the other member SAIs on the other hand of the First President and high level officers. The TCA considers EUROSAT Congresses in which it takes part with a high level of participation as a significant opportunity so as to develop its ongoing activities

and hereby, increase the quality of its audit works. In particular, joint conclusions and recommendations published at the end of the Congresses are addressed meticulously by the President of the TCA, are compared to the existing policies and strategies of the TCA and the issues suitable for making use of are primarily assessed in the policy and plan documents to be prepared for the forthcoming periods. Besides, the issues addressed in the Congresses and resulting recommendations and conclusions are used as significant data in the training and R&D activities of the TCA.

Working Groups

Working Group on Information Technologies

The main objective of the Working Group on Information Technologies which was established with a decision taken in the EUROSAT Congress held in Moscow in 2002 is to promote expertise and experience sharing among the European SAIs in the field of Information Technologies. The TCA attends the meetings of the Working Group on Information Technologies on a regular basis and benefits from this

participation significantly so as to increase its institutional. As a consequence of the contributions obtained from these works, the TCA published Information Technologies Audit Manual and described how the audit of institutional information systems would be conducted in line with the international standards in accordance with this manual. Additionally, the TCA brought into use of all auditors the "SayCAP" platform which currently allows for the management, conduct and documentation of audit processes in compliance with the international standards. In the light of the latest developments, an IT Audit Group has been established within the TCA and IT systems of the public entities are audited.

Working Group on Environmental Auditing

Working Group on Environmental Auditing is one of the major Working Groups that the TCA attends actively. The TCA has participated in this Working Group established with the decisions taken in the EUROSAl Congress held in Paris in 1999 on a number of occasions and through joint audits. In terms of audit; particularly

joint audits contributed considerably to the planning of audits and development of methodologies. For instance, through the "Coordinated/ Parallel Audit on Protection of the Black Sea against Pollution" conducted by the SAIs of the countries bordering the Black Sea between 2009 and 2011, SAIs got the chance to address different audit approaches and methodologies and share their experiences within the scope of the common issues and audit questions.

The size and impacts of disasters, which take place almost everywhere around the world, on relevant communities oblige SAIs to attach importance to the audit of activities before and after disasters. The TCA participates in the activities as an active member of the Working Group on the Audit of Funds Allocated to Disasters and Catastrophes and seeks the optimal ways of benefiting from other country experiences and also presents its knowledge to the use of member SAIs.

Task Force on Audit and Ethics

EUROSAl Task Force on Audit and Ethics was set up for encouraging SAIs to value ethical behaviors and supporting SAIs in

this sense by means of sharing experiences. In this scope, the TCA participates in the relevant events regularly, and conducts the necessary Works to ensure that all professionals have access to the matters discussed in those events as well as the outcomes, recommendations and best practices resulting from those events so that these can be reflected within the institution.

Goal Teams

Capacity Building Goal Team

Capacity Building Goal Team carries out activities in order to ensure that SAIs operate more effectively and perform their audits in compliance with the professional standards in a reliable and qualified manner. This Goal Team performs its activities within an annual program, it has many sub-teams and it carries out its works through them. The TCA has joined this Goal Team a short while ago, and it is among the executive countries for the subteam “Delivering the Message” in the Goal Team.

Professional Standards Goal Team

The TCA follows the new developments made by member SAIs with the help of

the experienced professionals assigned to Goal Team meetings, identifies the techniques and methods it can benefit from, and develops plans and strategies to adapt those into its own processes. In line with this, the TCA declared that it “will conduct its audits in line with international standards” in the policy documents, which are prepared as strategies, and in the secondary legislation including its own law.

Knowledge Sharing Goal Team

This Goal Team aims to improve the sharing of knowledge and experiences between EUROSAI members and external partners in order to strengthen accountability and transparency in public sector auditing. Within the scope of the works entailing the sharing of knowledge and experiences at high levels by benefiting from the advantages of information Technologies and systems, the TCA follows the developments in the field by assigning representatives and conducts necessary works to transfer the international developments to its own processes in the best way.

Governance and communication Goal Team

As the TCA will take over the presidency of EUROSAl from the current president of EUROSAl, the Netherlands Court of Audit, and will organize the X. EUROSAl congress in this scope, it attends the Goal Team meetings at high level and plays an active role in the decisions made.

Joint Conferences

Striving for being an active member of EUROSAl, the TCA takes part in joint conferences both as participant and organizer. In this context, the TCA hosted the 1st EUROSAl/ASOSAl Joint Conference, the theme of which was "Challenges for Ensuring Transparency and Accountability in Public Financial Management", in Istanbul in September 2011 with the participation of member SAls of ASOSAl and EUROSAl. Besides, at the 4th EUROSAl-ARABOSAl Joint Conference which was held in Baku in April 2013 with a central theme of "Modern Challenges for SAls' Capacity Building", the TCA was represented at a high level and a presentation on "Role of SAls in the Development of Public Financial

Management was given by the President of the TCA.

EUROSAl Magazine

EUROSAl Magazine where experiences of member SAls concerning the audit of public funds and expenditures are presented has been published on a yearly basis since 1991. The articles titled "The Role of Proactive and Strategic Corporate Communication to Improve the Effectiveness of SAls", "An Example of Supreme Audit Institution (SAI)-University Partnership: Master of Auditing Program", "Supreme Audit Institutions as a Safeguard for Fiscal Sustainability" and "Challenges for Ensuring Transparency and Accountability in Public Financial Management and the Role of SAls" were published at the EUROSAl Magazine no.20 in 2014, EUROSAl Magazine no.19 in 2013, EUROSAl MAGAZINE no.18 in 2012 and EUROSAl MAGAZINE no.17 in 2011, respectively, at the level of President on behalf of the TCA.

Conclusion

The TCA has been increasingly participating in every activity of EUROSAl since its foundation, and

benefiting from those activities in theoretical and practical areas. The TCA developed its strategy documents with the contributions from EUROSAT activities, and directed its research-development and training activities accordingly. On the other hand, it also found an opportunity to transfer its own knowledge and experiences to other member SAIs with the help of those activities. At this point, the TCA, who is the President of EUROSAT and who continues its preparations for the next EUROSAT Congress, has ensured important benefits for executing good governance and reliable and effective audit works within the framework of mutual cooperation with EUROSAT. You can consult the extended version of this article (in its original language).

This article was obtained from EUROSAT Magazine, nr.21, 2015

By: Assoc. Prof. Dr. Recai AKYEL
President of the SAI of Turkey

IXth EUROSAl Congress and 90 years of ALSAl

We are confident to follow this path and feel at every step we make, the support and inspiration coming from our common organization, the EUROSAl. Let's keep up the good work!

By: Dr. Bujar Leskaj, President of the SAl of the Republic of Albania

Our organization EUROSAl has come a long way since 1990 when it was founded. In the course of this quarter to a century operation, we in Albania as ALSAl (Albania's Supreme Audit Institution) have felt EUROSAl support many times and in different ways, but let me mention to you something that happened recently.

In June last year, we, a delegation of four auditors from ALSAl were in Hague participating in the IX EUROSAl Congress, dedicated to innovation. We got struck there by the major Congress theme and motto:

"When was the last time you did something for the first time?". Congress atmosphere, people that approached us and communicated in a so friendly and supportive way, the "open mic" sessions, workshops and seminars, discussions and knowledge sharing inspired us when back in Albania, to try to do something new. There is lapidary conclusion in the IX EUROSAl Congress conclusions and recommendations, the one that says "SAIs should strive to attain an innovative culture of learning and improving with opportunities to experiment;

SAIs should ensure their relevance by being open to doing things differently, doing different things and tackling new topics;

sharing experiences and dilemmas within the EUROSAI community is of mutual benefit”, that enlightened us to embark in a new approach.

As the 90 years of our institution were approaching, we thought to commemorate that event for the first time in our history.

On May 26, 2015, we did this with a simple ceremony, by going public and involving our best partners home and in Europe.

Why commemorate 90 years of ALSAI?

Albania is a relatively young State with only 103 years of history. It was founded in 1912. Many constitutional institutions still need to gain confidence in their forces. We thought that through respecting the values of past work and its personalities, this helps create institutional memory. In our institution, we will always pay due tribute and have deep respect for all the courageous ALSAI managers and auditors that during the period 1925-1939 worked hard and with high integrity.

As almost all public institutions in our country, we as ALSAI inherited a difficult past from the 46 years of communism (1944-1990) when our institution was at full service of the Party-State and lost its independence. For the recent 25 years until today, we have tried to get our work closer to INTOSAI standards and modernize our institution.

The new ALSAI law

The last year marked a milestone for us. Albanian Parliament approved in November 2014 the new ALSAI law. The process took two years. For the first time in our recent history after communism, we were faced with severe hindrance, generated from lack of knowledge and occult interests to deprive the supreme audit institution from its right to receive unlimited information, needed and indispensable for conducting professional audits. We called in mind all similar cases described by our partners in EUROSAI, during EUROSAI conferences and events. We asked for their laws and materials in the matter to be fully

equipped. And we were fully served! INTOSAI and EUROSAI spirit of cooperation and generous support made the difference.

It was quite a challenge for us to convince the MPs on the paramount need to give ALSAI unlimited access to information in the course of its audits. In several meetings with them during hearings for the draft-law in different committees of Parliament, such as in the Budget and Finance Committee, in the Law Committee and the European Integration Committees, the way EUROSAI cooperates and supports the strengthening of its members' independence inspired us to provide to MPs our European organization good practices and examples of how other European SAIs dwelt with the matter.

The UN Resolution of 22nd of December 2011 "Promoting the efficiency, accountability, effectiveness and transparency of public administration by strengthening supreme audit institutions" helped us a great deal, as well as the ideas and experience we gained by

participating in EUROSAI Task Force on Audit and Ethics meetings and in EUROSAI Working Group on Environmental Auditing seminars during 2014.

I want to stress as well that we received important and professional support for our new law from European Commission DG-Budget experts and from SIGMA experts.

In addition to being fully compliant with INTOSAI standards, the new ALSAI law aims to support the modernization of the institution and a closer cooperation with European partner structures such as European Court of Auditors and developed European SAIs, taking advantage of spaces and opportunities that EUROSAI initiatives offer. The new law mentions specifically INTOSAI and EUROSAI organizations and is in line with the 2011-2017 and 2011-2016 development strategies of EUROSAI and INTOSAI.

[The new event for ALSAI](#)

With the new law just approved and the inspiration to do

something new that we received in IX EUROSAI Congress, we organized on May 26, 2015 (the very day ALSAI completed 90 years of its history) a commemorative plenary session of Albania's Parliament. Dr. Josef Moser, INTOSAI Secretary General and President of Court of Audit of Austria, Dr. Vitor Manuel da Silva Caldeira, ECA President and Prof. Dr. Recai Akyel, EUROSAI Deputy President and President of Tribunal of Accounts of Turkey.

I want to stress as well that we received important and professional support for our new law from European Commission DG-Budget experts and from SIGMA experts.

In the last three years, we managed to raise the training stock in 22 days per auditor per annum and in 25 days for newly appointed auditors (in 2011, the training figure per auditor was 2.1 days in a year) attended the event, among presidents and high representatives of many SAIs of the region, such as the SAI of Croatia, Montenegro, Kosovo, Serbia, Macedonia, etc.

On the occasion, Albania's President of Republic gave both to Dr. Moser and Dr. Caldeira the medal "For special civil contribution", appreciating the support INTOSAI General Secretariat and ECA has given to ALSAI's development and progress as a modern European SAI.

All these activities enforced in our auditors the confidence on the importance of their mission and work and raised ALSAI's profile in country's public opinion for the support and appreciation it receives from international partners. In fact, even before the IX EUROSAI Congress, we started in 2012-2013 with three quite new approaches for us.

Firstly, we published books, translations and summaries of manuals of financial, regulatory, performance and IT audit, as well as books on ALSAI history, on our performance reports, 10 numbers of scientific magazine "Public Audit", etc. There are 46 titles of books published by ALSAI so far, to help its auditors increase their knowledge on INTOSAI standards

and the work and performance of their institution.

Secondly, for three consecutive years (2012, mandate of the SAI and the expectations of 2013 and 2014), ALSAI organized a scientific conference, inviting academic representatives. We are confident to follow this path and in the country and abroad, internal auditors feel at every step we make, the support and scholars from our partner SAIs, members of and inspiration coming from our common Albanian Parliament, etc. Now the conference organization, has become a tradition and the fourth upcoming one this year will be dedicated to risk analysis in audit work.

Thirdly, we experimented to send our auditors "public". We stimulated them to write articles and editorials in our daily papers. The ALSAI editorials have generated reaction in related blogs that Albanian newspapers manage. The majority of comments from readers appreciate the issues presented and the measures ALSAI auditors have proposed to

improve the situation in different audited fields and for important and strategic public institutions.

The most important thing in this approach is that our auditors and managers see the benefit out of their engagement in the written media and do wish to continue. Some auditors say that after reading some blogs on the contents of their articles, they have been stimulated to write more on the same topic, or write on another important theme.

In the last three years, we managed to raise the training stock in 22 days per auditor per annum and in 25 days for newly appointed auditors (in 2011, the training figure per auditor was 2.1 days in a year). During the same period there was also a revival for the performance audit. We increased it in number of audits and in quality of findings and proposals for improvement. Galvanized by these novelties in our work, we see the future from a highly optimistic angle. Our challenge is to further modernize our audit activity in the way the good practices offered by

EUROSAI orient us, helping our country to further progress in its accession road in the EU and in full compliance with our constitutional mandate of the SAI and the expectations of Parliament and citizens. We are confident to follow this path and feel at every step we make, the support and inspiration coming from our common organization, the EUROSAI. Let's keep up the good work!

*This article was obtained from
EUROSAI Magazine, nr.21, 2015.*

By: Dr. Bujar Leskaj, President
of the SAI of the Republic of
Albania

Role of external public audit in Albania in improving good governance in the country

The Supreme Audit Institutions comprise one of the main pillars of the democratic development of a country, through the role they play in the audit of public finances and involvement in the process of globalization of unified audit practices, providing conditions for an additional benefit to the welfare of society inside and outside the country.

By: Prof.Dr.Omer Stringa

Faculty of Economy, Tirana University

Introduction

Globalization of the economy brought reduction of distances and unification of international practices. Economic development and growth of the welfare followed globalization phenomenon, as a result of several simultaneous phenomena as the creation of conditions to benefit from scale economies and lower costs associated with monopolistic and oligopolistic markets, etc. It brought on stage, too, the exploitation by economic

operators of the provincialism of the regulatory and supervisory framework of states adopting value added ensuing phenomenon of globalization. For this, in a subsequent step, governments began to coordinate their actions through intergovernmental organizations, in the interest of society and to obtain the highest value added. State regulation has followed this globalizing process, in the framework of international agreements, as well as in legal adjustments and improvements. The most obvious expression of intergovernmental unification as a result of economic stimulation, is the European Union. European Unification gained the highest form

by creating entities such as, the European Parliament, the European Commission, the Council of the European Union, Court of Account, the Central Bank and the Court of Auditors. The spirit of this merger is multi-dimensional, but the primary stimulation remains embrace globalization of the economy and the management of this process by unifying the stance at the international level. The unification of audit practices between countries is seen as a key element in the creation of an orderly and a well functioning market. Inter regional investments that the European Community has undertaken, in order to develop economy, have raised the need for a control at the central level, through the European Court of Accounts, as well as in national level, through institutions of higher external public audit. Gathering a unified information in accordance with international auditing standards is a prerogative to create database readable for the European Commission to create information that is statistically reliable. The level of security in the information collected by the

European Court of Audit has been criticised by media. Since 1994, the European Court of Auditors was asked to pronounce through a "Declaration of Security". Reliability of information on which the decision of the Commission is supported has been criticized about the safety and value of using information. Although the Commission stated in its assessment that violations and irregularities has stretched up to the level of 0.09%, the tolerable level and within any materiality threshold, criticism of these practices remains high. These critical positions were followed by a further emphasis that information on national accounts should be audited before by the Supreme Audit Institutions. In the 2009 report on the implementation of the EU budget, Court of Accounts acknowledged that the two areas of influence in the welfare of the community as that of agriculture and regional procurement, found errors beyond the threshold of materiality. Commission and European Parliament through Directive 2005/55 / EC in response to globalization, expressed the need for a

professional development toward unified standards. European Commission recommends for continuous professional training and evaluation of system unification.

The role of Supreme Audit Institutions

All countries have adapted their governance practices in response to the globalization of the economy. Audit institutions of government also have become part of this process of adaptation. External public audit has included in its developing objectives the development of conscience that audit serves to national development.

Referring to his speech on the occasion of the 90th anniversary of ALSAI by Mr. Gene Dodaro, Comptroller General of the Audit Office of the Government of the United States (GAO): "... Supreme Audit Institutions play a key role in providing information and analysis of important public officials, which are necessary to address the specific challenges of the country, it is also true that many of the

problems that we face today are global in nature and require international cooperation and solutions Working Group of INTOSAI Financial Modernization and Regulatory Reform is another excellent example of cooperation of Supreme Audit Institutions, in different countries, to come together to face global challenges"

Referring to the opening speech of Mr. Bujar Leskaj, President of ALSAI, in the publication of the International Journal of External Public Audit, vol 41, January 2014, quoting that "... With the outbreak of the global economic and financial crisis of 2009, the role of SAs took new dimensions to make public finances of their countries healthier and stable. Also, the responsibility of SAs and expectations of citizens towards their contributions are greater today ".... In function of this expectation, in the ALSAI is implemented that audit results are shaped in the language of international auditing standards. This, not only increased the level of audit work, but it also made it possible that the information has to be accessible at

the international level by all the institutions mentioned above. This added value of external public audit results in our country, is starting personifying in the institution of the ALSAI, through putting multi dimensional emphasis to international auditing standards (INTOSAI).

Supreme State Control, as the responsible institution in our country regarding the external public audit, is playing an increasingly important role in the democratic development of the country, representing interest on the analysis of its role and work.

This paper describes and analyses the effects that has in the growth of welfare the auditing of state institutions by the Supreme Audit Institution (High State Control) in Albania, making an analysis on the national level. Questions, of which this paper aims to provide answers, are related to the recognition of the role of the Supreme State Control in the economy, identifying the effects of this public institution, as well as the recognition of the challenges

that the public external audit in Albania is facing.

The element of up to date data as well as the support of the paper with literature review, allows further improvement and enrichment of the study, being part even for the objectives of future.

At the Third Annual Scientific Conference of the Supreme State Audit it was concluded that improving the quality of public financial management as a tool to optimize the achievement of strategic national development objectives is a challenge for many main countries. Improving processes and budgetary institutions increases the quality of public finances, while the arrangement of fiscal rules, medium-term plans and performance budgeting have tried to have their positive effects on achieving efficiency, effectiveness and transparency objectives of modern budgeting.

One of the conclusions reached at the Third Annual Scientific Conference of High State Control was related to the important contribution that have Supreme

Audit Institutions, in improving the livelihood of the population, helping to ensure the fact that public funds and projects that have to deal with the way people live, are strictly supervised and give the required results. Also, the contribution of these audit institutions is related with government efficiency, monitoring and evaluation of government activities, and finding problems in governance and government control.

According to Mr. Robert Gielisse, the New Enlargement Strategy of the European Union puts in top economic governance and Supreme State Audit as external public auditor, considering it a cornerstone of governance improvement.

The Supreme State Audit as an institution of external public audit gives its contribution to the fight against corruption and prevention of financial fraud, making it possible to preserve national interests by taking timely objective and reliable information, which help the detection of risks in terms

of national economic and social development.

With the adoption of the new Law No. 154/2014 "On the organization and functioning of the Supreme State Control," was made a step forward regarding Albania's efforts to reform the external audit of public funds, but at the same time facilitated the path toward EU.

In the analysis conducted in this paper, we come once again to the conclusion that the Supreme Audit Institutions comprise one of the main pillars of the democratic development of a country, through the role they play in the audit of public finances and involvement in the process of globalization of unified audit practices, providing conditions for an additional benefit to the welfare of society inside and outside the country.

After each audit there is a reflection about adapting the methodology manuals and ability to add value to the audit. Continuous improvement of audit methodology based on auditing experiences using the best audit practices EUOSAI and INTOSAI, is

seen as the only way to add value to the audit and follow time demands. To complement the dimension of institutional development, following the development methodology, in 2015, have been prepared some very important documents, such as Manual of Financial Audit, Manual of Audit Compliance, Manual of IT Audit, Code of Ethics, Strategy Risk Management of ALSAI and is translated and adapted in English Auditing Standards Audit Office of the Government of the United States (GAO). In line with the improvement of audit work at the institution was prepared a Guidance on procedures and monitoring of the work of audit verification of the implementation of the recommendations of the ALSAI, guidance on implementing of the annual audit plan of the ALSAI based on risk assessment and in function of the new organic law was drafted the Internal Regulation of Organization and Functioning of ALSAI.

In order to increase the value of external public audit in Albania through the embracing of

international audit standards and audit language under the slogan "from common experience benefits everyone", President of the SAI has urged to sign cooperation agreements with many international audit institutions and prestigious universities and civil society. Participation in international conferences, joint work groups is an expression of the itineraty undertaken by the SAI to approach this institution with the time challenges that have increasingly global character. "Coherent vision for the SSA based on the best practices of EU countries and strict adherence to international INTOSAI auditing standards" would take primar place in the project idea presented by Mr. Bujar Leskaj, in December 2011, in the Commission of Economy and Finance of the Parliament. This idea has characterized the professional development of the institution, as part of its mission to conduct quality audits. To achieve this goal, the institution of the SSA should be in the same wave with the dynamics of the external environment. Managing this change requires continuous

improvement in terms of methodological development by following it with ongoing staff training with international auditing standards and adopting worldwide best audit practices. Referring to the information regarding participation data for the 5 year period, 2011- 2015, is very noticeable how the reform of the training system as an integral part of institutional reform in SSA is fully developed, and now consolidated, including every aspect of building and forcing of capacity, its extension has been comprehensive providing to each person the right and possibility to learn and trainees.

Application of the supreme public auditing standards, internationally recognized (INTOSAI standards organization, ISSAI-s) is a worldwide trend, part of which is also the external public audit in Albania, represented by the ISA. With multiple trainings at home and abroad in these last four years, with over 50 publications of the ISA, most of which are dedicated to the understating in depth of the ISSAI up to date standards, with scientific conferences that it

organises and partnerships that ensures, this institution is looming as a completely independent constitutional institution, in the modernization underway, in the service of citizens and Parliament, with a clear vision and mission to influence directly the economic wellbeing of the country, by contributing to the country's governance, good management of public funds and in the uncompromising fight against corruption.

References

Dabović, M. "The connection between Independence of SAIs, performance and governance", a publication of ALSAI, III-rd Scientific Conference of ALSAI, "The National Audit serve of the National Government", 2014;

Gielisse, R. (2014), the magazine "Public Audit", no. 9, p. 293-294, published by the ALSAI;

European Court of Aditors, "Declaration of Assurance";

EU Directive 2005/55/EC;

Strategic Plan SSA 2013 - 2017,
revised for the period 2015-2017;

Law 154/2015 "On the
Organization and Functioning of
the High State Control";

Gene Dodaro, General
Comptroller of the United States
(GAO) published in "90 years
SAI", page 41;

Dr.Bujar Leskaj, "Draft ideas for
developing the SAI", December
2011, submitted to the
Commission of Economy and
Finance, the Parliament of
Albania. The magazine "Public
Audit", No. 1, page 19;

International Journal of Public
External Audit, vol 41, January
2014.

Tranlated by: Ina Sokoli

Auditor, Internal Audit Directorate

By: Prof.Dr.Omer Stringa

Faculty of Economy, Tirana
University

Accounting professionals in front of the problems of tax evasion and other illegal actions

"The best managers are almost managers of their shares (certainly when specialists) than managers of entities that own and lead."

By: Prof.Dr.Agim Binaj,
Prof.Dr.Flutura Kalemli

In the recent years, despite the achievements in the field of accounting, especially in implementation of the standards, not only in Albania, but also in several countries affected by the financial crisis, many problems have been observed. This has made to review rules of the financial reporting system, by strengthening them, in order to detect and prevent in time the frauds and irregularities. Based on these requirements, even in Albania, accounting professionals with their work have made possible to reduce the possibilities

of errors in various business units, providing accurate information and fiscal practices.

Looking what has been achieved in the recent years in our country, in the sense of positivism and to help the process of fighting tax evasion, we have find some fraud causes, abuses and irregularities that occurred in the business unit. These are the weaknesses of management and managerial staff, or others in the chain of responsibility? But despite the responsibility of management and managerial staff, also even the accounting has its part.

But which is the relationship and responsibility between the accounting profession and fiscal legislation?

This link is sanctioned in Law Nr.8438 as amended dt.28.12.1998 "On income taxes" Article 19 "Taxable income" that says: "Taxable income for the tax period determined based on the balance sheet (financial statements) and its annexes shall be in accordance with the law on accounting and financial statements, the provisions of this law, and decree level acts issued by the Ministry of Finance for this purpose"

And precisely this: Legal Responsibilities that has the accounting profession in drafting financial statements and consequently in the prevention of fiscal evasion, abusive actions, frauds, etc., carried out by staff management and other management personnel in business units as medium, small and beyond, we are trying to address in this article.

Keywords: Accounting, tax evasion, abusive actions, balance sheet, financial statement, transactions, ect.

Issue I. Presentation of the real financial position (balance sheet)

of the entity at any level is the primary duty of every accountant and accounting professional.

Many analysts in the field of accounting have determined that: "The best managers are almost managers of their shares (certainly when specialists) than managers of entities that own and lead." Even this is true for the fact that they feel sorry for their property and they are going to do everything much better.

The success of management is inextricably linked with the job of accountant or auditor job, if they make the job properly and whether they have assurance that the numbers and the figures presented show the real state of the financial position of the entity at a time.

Accounting information in terms of information systems today must be the latest one, posing accurately the business financial conditions.

If the accountant or auditor (certified public accountant) diverges with figures in account book by not presenting the true financial situation of the business, it means

that he does not work properly, or he is introduced in the way of fraud.

When fraud is detected, as that of 2013 with the reimbursement of VAT in the Department of Taxation office, or fraud related with the costs of oil concessions, were damage to fiscal payments go over 70 million dollars, the main responsibility goes at the management. But they also responsible who have drafted the accounting and financial statements as well as whom has audited the statement.

Consequences: In this case the damage is caused by fraud but also by not performing the the correct duty from the accountants and auditors, estimated at several million USD.

The main duty of an accountant or auditor is to verify and prove if the transactions made are true, so and documentation to verify their design.

Granted, it is hard work, requires time, persistence, there is stress, there is also pressure from certain groups of interest.

But true professional accountant should not be withdrawn, until go through with to the matter.

At the time pyramid companies were audited, some foreign and local auditors came under strong pressure to pull out their mission, but they did not retreat and brought problems to the end.

Likewise, accountants must oppose and not apply the proposals that were made by some managers of companies in Albania to figures compiled financial statements not true, or to change positions within the balance of inventories, or other tricks.

The system of two financial statements, one for the Tax Directorate and one of the bank, that do not match with each other, is one of the causes that produced rubbish loans, not less, but about 27% of loans granted, about one billion euro .

Who produces these types of financial statements in Albanian environment? Certainly not all accountants and accounting professionals, but some of our

members, involved in this "soup", as was the aforementioned the case of refund VAT in the Tax Directorate of Tirana, with fraudulent actions and transactions.

To analyze why-in of these actions accountants or accounting professionals in medium or small entities or large shareholder company, such as banks, insurance companies, etc., and to what extent they are going, it is necessary to look from above - down on accounting.

This is due to a better assessment of the nature and objectives of accounting. Only through this analysis is possible to evaluate the "behavior" of the good or bad of each professional in this field in terms of ethical behavior.

Of course we may have doubts how one or the other accountant operates in this market not fully formalized, that a large part of the financial statements drawn up by tax inspectors with (whether the directors) or members of their families, it is in open conflict of interests, but what matters is that

a professional accountant should not abuse or fraud with the money even when under pressure, even when he promised hefty bonuses.

We all know that the accountability system is a method and its practice is an art or craft, originally developed to help people follow barter (exchange) in the context of their business unit.

The goal of creative accounting is to provide financial information about business activity, preferably in a short time (the last hour).

If the managers, shareholders do not receive the right information from accounting, they will be in a dark, suspicious always suspicious. So, the accounting information is quite important for the user and one of the main factors of development in business activity.

Users of financial statements are interested to have at any time a true financial position of their business units.

To be realistic, we must recognize that the exact notion of truth presents some problems in today's

conditions, especially in Albania, where the degree of informality or tax evasion is high.

It happens in everyday practice, that the financial position of the entity represented by a professional accountant or accounting is to serve the persons that pays.

Relying on the techniques used, the accountant can make that entity's financial position look better or worse.

When the balance sheet prepared for a bank borrowing purposes, the word to make the entity's financial position looks good, while on the other hand, when the Financial Statements for the tax office, income, and liabilities to tax etc, are minimized or hidden.

But how they realize this manipulation? For example, by reassessment inventories, in decreasing or increasing as necessary to reduce or increase spending, not reflecting the costs of entry or by not implementing or FIFO valuation methods according to Accounting Standards etc.

It needs to be understood by all of us, theoretically and practically, that the entity's financial position, whether small business or large, define four components that produce accountants:

- 1) Statement of Financial Position (Balance) ($\text{Assets} = \text{Liabilities} + \text{Equity}$),
- 2) Income statement (Statement of Income and Expenditure),
- 3) The capital changes 4) The cash-flow.

So, the main financial statements, is that the accounting equation shows the basic relationship between resources and claims to those resources.

The accounting equation or table according to Adam Smith, in the first appearance seems simple, but through it is expressed the transparency of all activities of the entity, the legal sources of funding and the manner of their use.

In the design of this table (balance) in terms of entities in every level, art comes into the game, and accounting profession that requ-

ires skill, judgment, technique. It requires the application of principles and standards for determining what accounts will be debt or any action in crediting economic and financial activity or transaction.

Accountants and accounting professionals have more responsibility to themselves, family, customers and the entity for which they work. It is undoubtedly the foremost responsibility to their profession. This automatically raises the question: If the presentation of the entity's financial position at a certain date, which is the responsibility of the professional accounting? The answer is simple: "The professional accountant or treasurer should do its job". This is the essence of action to be implemented rigorously and full accountability. To do the accountant work means to enforce the rules, standards and code of ethics.

Applying these well developed professional, accounting responsibilities grow, become more professional, feels safer in the

labor market, creates goodwill (fame), this a special asset value, that every day is a maximized investment in intellectual capital.

Issue II. Improving financial reporting system in financial entities, the problem of the day.

As we discussed above, according to standards, preparation of financial position allows accountants to present them in a clear exposure, as a painter in a studio, where every painting in the place that it gives us the true appearance or the true values.

In other words, accounting information is a map that helps managers or users of financial statements to find the shortest and the better path, to understand the business world, or the world economic function and financial effect to maximize the invested capital.

To be realistic, it must be said that in terms of Albania managers or shareholders, who from the fear of business failure put pressure on the accountant (or head of accounting) to "cook book

accounting" where appropriate benefits case seem greater than are actually, or smaller.

"Such books of account" and "creative accounting", that have within elements of tax evasion, fraud, imorality, causing major damage and risks, should be prevented and unmasked with professionalism and courage.

Although the story of truth and disclosure are complicated matters for the entity's financial position, they should be told as it is.

The questions arise is: Why is obliged the professional accounting to provide a real picture of an entity's financial position? What area needs an accountant or accounting specialist to present a true picture of the financial position of the entity? What kind of principles should be used to respond to this necessity?

To answer these questions we need to have a look at three aspects:

First: How are the accountants involved in exchanges, collections,

payments related to sales or purchases.

Second: How sales and purchases are reflected and evaluated as market transactions.

Thirdly: What prevents the disclosure of those market transactions that have common tax evasion, deception or fraud.

To explain these three aspects should refer to real-life.

When an accountant designs financial statements and their users are benevolent, the information is true, there is no problem. If information from the user is required not true from the accountant, for their interest, then the accounting profession has become the "market". So, this product and information sheet is sold and bought as an ordinary good. However, if one party deceives (accountant), selling a product (the Financial Statements) that is not what it should be, but otherwise, the effect of being the best of the two parties is undermined.

Fraud usually starts from whom has a product or merchandise and sells it (the financial statements), so from the party that sells something different and less valuable than buyers expect (users of accounting information).

And what are the effects of this discarded product chain?

If the real situation of the economic entity would have been real and not with false data, the banks would not have granted loans, public offerings for the sale of a business would not have been as successful, bonuses for managers will not have been so big, etc.

It is important to note here that: Lying in this case is not the same as saying something incorrect or false. Lying in the accounting profession involves a serious intentional misrepresentation of something, another entity in a more implicit manner, that the liar seems finds suitable and who lied (banking institution or anyone else) to really believe fraud, or to look like he trusts for its own purposes.

The person that manipulates the data and is involved in tax evasion, is a best seller in the market.

Often the accountants or accounting professionals say that they should not engage in tax evasion, lie, should not deceive the data, because if we do that people will not trust them. This is true. But there is one more big reason than the loss of trust, accountants and accounting professionals should not be involved in tax evasion, or lie: Its moral reason.

Someone can say that who manipulates the data and is involved in tax evasion, is a best seller in the market. Its true for the situation, but it will be temporary, because the consequences will come after. We may bring some names of our colleagues who have done that kind of actions, but they have lost everything, so the accountant or professional accountant should not fall into the dregs of fraud for the sake of some profits.

In everyday practice in small or medium economic entity, someone can say that the function of the accounting profession is to do what is required from the entity against payment.

We think that this is not the right way, but is the way that leads to the professional failure, especially for the young generation of accountants, except that in this case the product on the hands of the accountant specialist will be worthless.

The accuracy and truth of the financial entity's position is the heart of the accountancy profession; the opposite would turn this profession practically useless and unreliable, will transfigured it.

It should be highlighted, since the beginning of the accountancy profession in the 15th century, the aim was to give a true and accurate financial situation of the entity (company).

Accuracy of the situation is crucial. Design a false situation, constitutes a distortion of the accountant

function, takes him in a crisis, in the crisis of confidence.

But how to avoid these phenomena between us? The answer is what we have mentioned above: "The professional accountant must do his job". This fulfills a large content of specific responsibilities, read more grip by grip in any working moment.

In the code of ethics of the professional accountant or accounting is written: "The responsibility of the work of another must be felt as your job or as part of your life, as the biggest prize of your life."

Some recommendations

1. Accounting professionals in each entity have to practice the profession in an honest and moral way in all respects strictly applying accounting standards and legislation
2. Accounting law is the constitution of any accountant or accounting professional.
3. Accountants and auditors should also be stripped from the

conflict of interest. The auditor should not deal with accounting. Also, tax inspectors, or their directors, need to abstain from accounting offices, even if and when the company is belongs to wife or childrens. Even in this situatuation there is a need for improvement of law, because is an open conflict of interest. Refer to international practices; they are strict in this regard, even in Kosovo. In recent law of tax procedures was made a correction, this is a good news in terms of conflict of interest, taking away from tax inspectors and their relatives the right of bookkeeping.

4. Accounting professionals need to generate value in their position, realizing all professional responsebilities with a high sense of integrity and radiated confidence. What requires an accurate accounting and a true overview of the financial position of business entities?

5. Each digit of the financial statements must have the

burden of proof, genuine documents and reasonable calculations. Meanwhile the integrity of the accounting profession in any case requires that the accounting asked himself: "I am doing what would a person with integrity do?".

6. Accounting professionals in daily practice should be without prejudice in the sens of truth of the entity's financial position. They should pay attention to professional techniques and accounting standards, trying constantly to refine the competence and quality of the service. For specific problems that require more qualified opinion, they need to consult with their colleagues that they think are more qualified, fighting in this regard any selfishness.

7. We think it is time that the government institutions, educational ones (accounting associations) and the policy makers of the accounting field, in cooperation with each other, need to develop action plans for

the implementation of new policies or professional modules, especially in the field of technology accounting information, in order to raise the quality of accounting services in every link and for every accounting professional. Accounting professionals, through information technology, need to refine their knowledge not only in accounting techniques but also other techniques, to detect and prevent fraud, manipulation of financial reporting. Also the law makers need to approve a new law for the escalation of VAT for services, items of first necessity, ect, up to 6-7%, removing from the VAT scheme the small business. This will do a better tax administration, the turnover of goods will be better and IT system control will function better. With this kind of administration even the accounting professionals will do their best. Even in the KM and EKA exam must have modules fot IT systems. Only in the last 10 years, in several countries

around the world through information technology were discovered over a trillion dollar frauds.

8. We think its time that the professionals organisations need to be coherent and speak loudly, IEKA, SHKFSH, IKM ect, and to merge in a single organization. These would be good for accounting professionals, in education, increase capacity, being a factor to protect the rights of members and to address more vigorously the problems of the today albanian society, especially in fraud, tax evasion, corruption, conflict of interest, etc .
9. None of the systems can function without an efficient and collective action, without ethics, without a serious attention to the common goods.
10. The joint and efficient Action accounting professionals will make the profession better perform the public duties against the Albanian society.

References:

- Accounting Law Nr. 9228 dt.28.04.2004 Edition 2004,changed;
- Accounting Ethics – viti 2014 – IFAC;
- Accounting Informatic System – Marshall Romney and Paul Steinbort – 2014;
- National accountin standards– Edition 2015;
- Ministry of Finance Information, Edition 2015;
- “Financial Audit Guide (ISSAI 1000-2999)”, ALSAI Edition, 2013;
- Prof.Ass.Dr.Hysen Çela “Reduktimi i ekonomisë informale kërkon një sistem tatimor efektiv dhe përpjekje të përbashkëta të shumë aktoreve”, ALSAI Edition, Third Scientific Conference of ALSAI “National Audit in Service of the National Governance”; 2014;
- Prof. Ass. Dr. Hysen Çela dhe Prof. Ass.Dr. Manjola Naço “Roli

dhe përdorimi i gjykimit dhe i skepticizmit profesional në auditimin e pasqyrave financiare”, nr.7, Journal of Scientific Research "Public Audit", ALSAI Edition, 2014.

Translated by: Idlir Dervishi, Auditor

Audit Department of Central Budget, High Public Administration, Financial Management and Internal Audit

By: Prof.Dr.Agim Binaj

Prof.Dr.Flutura Kalemi

Reforms in Public Financial Management in Albania

The aim of the reform is to guarantee a public finance system that promotes transparency, accountability, fiscal discipline and efficiency in the management and use of public resources for improved service delivery and economic development.

By: Gelardina ProdanI, MA, PhD
Candidate,

Secretary General, Ministry of
Finance

Abstract

Recent year's Albanian government has taken a series of important reforms in the context of good management of public finances. These reforms have been identified in the Strategy of Public Finance Management 2014-2020, a document which is the result of successful cooperation with national and international partner institutions and civil society active in the field of public finance.

The aim of the reform is to guarantee a public finance system that promotes transparency, accountability, fiscal discipline and

efficiency in the management and use of public resources for improved service delivery and economic development.

In this paper we analyze the reforms envisaged under the six pillars of the strategy of public finance management, activities undertaken in the framework of this strategy, as well as the importance that presents the accurately implementation of these activities. Also, this paper aims to highlight the obstacles and challenges in the implementation of reforms in the management of public finances. The results of the paper point out that there is still space for improvement and the need for the existence of such key factors as the will and firm commitment to the PFM reforms, adequate human resources and

financial capacity, cooperation and coordination between organizations and institutions.

Key words: *reform, public finance management, progress.*

Introduction

Public Financial Management (PFM) is an essential part of the development process. A sound system of the Public Financial Management supports total control, prioritization, accountability and efficiency in the management of public resources and delivery of services, which are important for achieving public policy objectives, including achieving the Millennium Development Goals (MDG). At the same time, the existence of sound systems of public finance management is a key element to attract foreign funding by donors. The importance of reforms in Public Financial Management stands in creating an enabling environment for achieving various objectives such as poverty reduction, economic growth, accession to the European Union, etc. Strategy for Public Financial Management 2014-2020, as part of the National Strategy for

Development and Integration (NSDI) describes the long-term national development priorities of Albania. Also, it provides the vision, goals and strategic objectives for the management of the country's public finances and transforms them into an action plan according to priorities. It sets out the responsibilities for implementing the strategy and includes a set of indicators for monitoring the results.

Strategy of PFM reform for most areas of public financial management is reinforced by strategies and action plans more detailed prepared by relevant institutions, such as the Strategy for the Prevention and Settlement of Arrears, Anti-Corruption Strategy and Strategy of PAR reform. In addition, the government's reform is complemented with constitutionally independent strategy of the Supreme State Audit to improve the work of the institution and its compliance with the International Organization standards of Supreme Audit Institutions. The reform of the Public Finance Management 2014 - 2020, will be oriented to ensure a direct impact on public institutions

and also that citizens have tangible results and measurable indicators. It focuses not only in planning but also in the practical application. For this reason, the definition of monitoring indicators and targets based on relevant performance is considered a necessity that will ensure monitoring and evaluation of performance progress of the policy of public financial management reform.

1. Reforms in public financial management

(a) The Structure of the PFM reform Strategy

The Reform Strategy of Public Finance Management is organized into six main pillars, which are:

1. Sustainable and prudent fiscal framework;
2. Well integrated and efficient planning and budgeting of public expenditure
3. Efficient Execution of the budget;
4. Transparent government reporting;
5. Effective internal control;

6. Effective external oversight of the public finances.

Each pillar is divided into several components. Each component provides a discussion of the context followed by the reform objective, indicators for measuring the performance and the various actions to be taken to achieve the objective/s target/s. For each action, is ranked its priority, the year that will end, products (results), its cost implications, the entity/entities responsible of and risk factors that may hinder its implementation. All actions supported on pillars and components, are integrated in an Action Plan.

(b) Analysis of the six pillars of PFM

Pillar 1- Sustainable and prudent fiscal framework

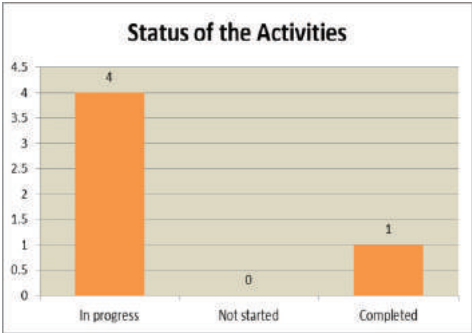
This pillar focuses on the macro aspects of the budget, notably macroeconomic and fiscal forecasting, fiscal rules and fiscal risks. The expected outcome for the pillar is to ensure that “sustainable and prudent fiscal frameworks, based on clearly stated fiscal objectives,

underpin the budget”. This outcome is expected to address the following objectives:

- 7. Optimism bias in macroeconomic and fiscal forecasts is reduced;
- 8. Independent statistical agency produces reliable and timely economic data;
- 9. Fiscal responsibility framework for fiscal management established in the legal framework and fiscal risks effectively analyzed, monitored, and managed.

Macroeconomic stability is a central goal of government policy in order to achieve stable, low inflation that encourages higher investment and helps to maintain price competitiveness for exporters and domestic businesses. It also contributes to higher levels of consumer and business confidence and encourages the maintenance of steady growth and price stability to keep short-term and long-term interest rates low. A stable economy helps to create stable expectations, and this can act as an incentive for inflows of foreign direct investment.

The assessment for this pillar according to the Monitoring Report (March 2016) was positive. There was slight improvement of the components of this pillar where we can mention the progress made in finalizing the Code of fiscal responsibility, which expects the approval of Parliament within the first 6 months of this year. The Ministry of Finance has provided technical assistance to the State Secretariat for Economic Affairs (SECO) to improve forecasting methodologies within the Department of Macroeconomic and Fiscal Policy and also changes were made to the Organic Budget Law (OBL). For this column are planned five activities in total, of which one was completed and four (4) are in progress.

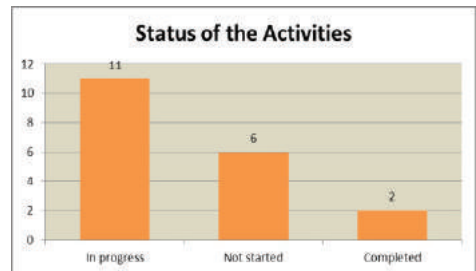

Pillar 2- Well integrated and efficient planning and budgeting of public expenditure

This pillar focuses on improvements to the planning process, the MTBP, the public investment management process, the fiscal framework for decentralization, multi-year commitment control, and the presentation of the budget. The main outcome for this pillar would be that “the Medium-Term Budget Programme provides a credible guide to the future programming of public resources”. Also for this pillar, the assessment is positive with slight improvements mainly in the steps taken to strengthen the process of MTBP's, specifically the inclusion of a definition to the instruction of the preparation of the MTBP relating to the obligation to implement the spending ceilings for three MTBP years. Also, changes in the OBL in order to introduce the principles to be applied and the procedures to follow in the preparation, evaluation and approval of major capital investment projects of government are prepared and submitted for comments to the Council of Ministers. To ensure full respect and

control over multi-year commitments, Albanian Government Financial Information System (AGFIS) has been modified and is scheduled to be fully implemented during the first half of 2016.

In implementing PFM reform, under this pillar are planned 19 (nineteen) activities from which two are completed eleven are in the process and six of them have not yet begun.

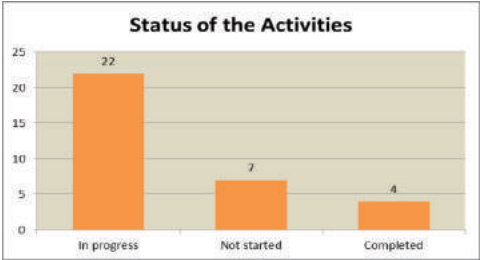
Pillar 3- Efficient Execution of the budget

This pillar covers a broad range of budget execution issues including those related to enhancing revenue collection, debt management, public procurement and assets management. The main outcomes of this pillar are concerned with improvements to tax and customs administrations, enhancement of the coverage and functionality of

AGFIS, alignment of medium-term debt sustainability analysis and debt sustainability strategy with debt objectives set out in the fiscal responsibility legislation and that physical assets are procured and managed in accordance with good EU practices. The fiscal consolidation that is at the core of the programme with the IMF relies heavily on an increase in government revenues. Tax and custom administrations are in the restructuring phase including the introduction of new IT systems, the re-design of tax administration processes, and the implementation of a modern compliance risk management system. Tax evasion is still considered too high and taxpayer registration is not optimal and insufficiently linked to other databases..

There was a slight improvement for the activities of this pillar where we can highlight the replacement of the existing information system with a new system, more modern, advanced and practical in use, which has re-designed within a short time Tax Administration processes. For this pillar we have 33 (thirty-three) activities of which four have been

completed, twenty-two are in progress and have not yet started seven of them.

Pillar 4- Transparent government reporting

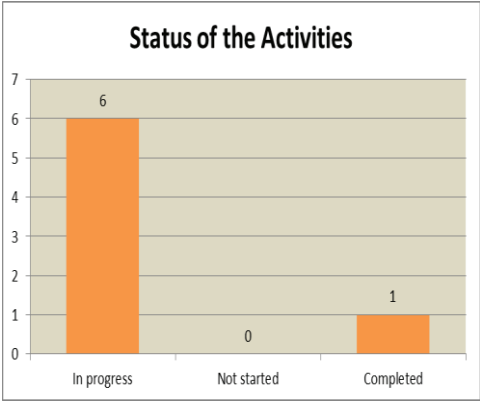
The pillar that covers accounting standards and financial reporting activities has as outcome enhancement of General Government Reporting to make them reliable, comprehensive and timely manner. The objectives of this pillar are the following:

Government accounts are prepared according to international accounting standards and government financial statistics are in line with ESA 2010 requirements;

Comprehensive, timely, and reliable reporting of general government operations is publicly available.

All the budget entities in Albania keep the accounting on a cash-basis, with some accrual elements relating to receivables and payables. The government financial reporting to parliament is focused on the budget execution only. International standards for public sector accounting and reporting are, however emerging. Recently the European Commission decided to develop the European Public Accounting Standards (EPSAS) based on International Public Accounting Standards (IPSAS). The European Public Accounting Standards (EPSAS) might become obligatory for all EU member states starting from year 2021.

In this area are made significant improvements according to the Monitoring Report PFM where for the first time, the Annual Government Finance Statistics for 2014 in accordance with the last IMF Manual GFSM 2014 was prepared and published in the website of the Ministry of Finance. Seven activities are planned to improve reporting within government, of which one has been completed and six are still in progress.

Pillar 5- Effective Internal Control

This pillar focuses on internal financial management control, internal audit, and financial inspection issues. The activities to be performed under this pillar aimed to strengthen:

managerial accountability in local and central governance units and successfully implement modern management practices;

Internal Audit function in all public units; and

Public Financial Inspection function.

The function of the financial management and control in Albania has historically been to check that the budget funds have been used only for the purposes provided for

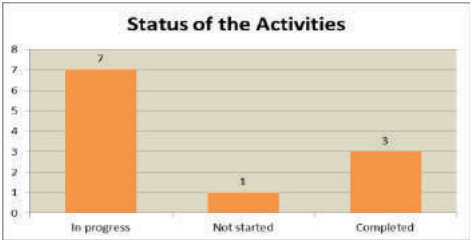
by the relevant legislation. Under the framework of the PFM strategy implementation, more emphasis is to be placed on performance based budgeting and managerial accountability.

The modernization of the internal audit (IA) function has been slow, therefore a revitalization of the function was needed focusing on strengthening IA units by means of developing the professional skills of the IA staff.

Regarding the financial inspection function, a law “On the Public Financial Inspection” was in force since 2010 and it was revised in 2015 in order to strengthen the function of the Public Financial Inspection, as an instrument that ensure the use of public money with responsibility.

Regarding the evaluation of this pillar (Monitoring Report), they are making significant improvements where inte-rest represents the Twinning project between the Ministry of Finance of Austria and the Ministry of Economy and Finance of France, on "Implemen-tation of a modern system for

Financial Management and Control and Public Financial Inspection", which began in September 2014. The twinning project is financed by the EU IPA 2012 funds and specific objective of the project is the implementation of a modern FMC system and the Public Financial Inspection in the main public institutions in Albania. in this pillar are predicted to carry out eleven activities of which three are completed, seven are in progress and one has not yet begun.

Pillar 6- Effective external oversight of the public finances

The pillar deals with the external oversight of the public finances and the main outcome are that audits are carried out in full compliance with international standards for state supreme institutions. Currently, the independence, the mandate and organization of the Supreme Audit Institution of Albania (Supreme Audit Agency), are defined

in the Constitution and primary legislation. The improvement in this pillar has been evident and according to the Monitoring Report is assessed positively. To improve the external control, were planned five activities of which four have been completed successfully and one is in progress. It is worth mentioning in this case the new law no. 154/2014 "On organization and functioning of the Supreme State Audit of Albania", which was adopted by the parliament on 27 November 2014 and published in the Official Journal in February 6, 2015 as well as the creation of a new organizational structure, which It will reflect and follow the new legal and procedural framework and audit activity conduct in full compliance with the International Standards of Supreme Audit Institutions.

coordination and cooperation are an essential ingredient. Moreover, key factors such as a sustainable will and commitment to the PFM reforms, adequate human and financial capacity, cooperation and coordination between organizations and institutions needs to be in place.

At the activity level, access to resources and timely implementation of laws and regulations will be key influences on the progress achievable. Beyond the implementation of laws, the knowledge possessed by people implementing the initiatives will be crucial for effectively managing change.

II. Challenges of public financial management strategy implementation

The above lays out an ambitious reform agenda for all the government, not just the Ministry of Finance. Implementing these reforms will require an inclusive approach to the reform in which

References:

1. Ministry of Finance, "Public Financial Management Strategy 2014-2020", December 2014
2. Ministry of Finance, "Public Financial Management Strategy 2014-2020
3. Monitoring Report", March 2016;
4. World Bank, (www.world-bank.org), date of access 04/04/2016.

By: Gelardina Prodani, MA, PhD
Candidate,
Secretary General, Ministry of
Finance

Public-Private Partnership vs Concession and the Rights of Competition: Albanian Case

In a broader meaning, PPP includes all forms of cooperation between local governments and private partners in the use of resources, specific knowledge and experience by aiming projecting, financing, building, managing, maintaining local infrastructure and meet the main competences of local government.

By: Prof.As.Dr. Brilanda Bushati,
Universiteti "Luigj Gurakuqi"

Prof.Dr. Servete Gruda - Autoriteti
Shqiptar i Konkurences

Esa Hala, MSc - Tonucci & Partners
Albania

Abstract

The Ownership of public assets has been and is a sensitive issue for all governments. During more than two of the last decades most of the countries worldwide are faced with a limited government budget and with continued failures of governments to the maintenance of these public assets. As a result,

there have been developed models that give opportunity to the private sector to participate in these assets. These models consist of concession contracts which in recent years are establishing public-private partnerships (PPP), their main purpose is ensuring infrastructure projects in order to meet the public needs. But the use of these public assets by private operators may create competition problems in the relevant markets where these projects are realized. From one side, we can have an increase of competition in the procurement process of the concessions rights or PPP, because the private operators that participate in these tenders will try

to minimize costs. One of the criterias that are generally used in these tenders is price regulation (price cap), according to which they must remain at a minimum price level for the services they are offering. On the other hand, the granting of these concessions or PPP should be based on clear rules because their absence may give motive to the legal uncertainties and obstacles in the market functioning. Many economic operators, and particularly SMEs, can be deprived of their rights to participate (due to large funds) in these tenders. Also as a result of granting of exclusive rights for use to an economic operator of public assets for a relatively long period of time, create barriers to entry, which could lead to monopolization of resources and the opportunity for abusing its dominant position. Public authorities may not find the best use of public money, and foremost the citizens can not benefit from quality services at best prices.

Introduction

PPP is the result of efforts which aim to:

a) provide funding within budget constraints and cuts in public spending,
b) investments in infrastructure as a driver of economic development,

c) higher efficiency in the use of resources by a private partner and the commercial evaluation of public assets,
d) improving the quality of service, efficiency and the promotion of public sector management. Factors that led to the development of PPPs in local level around the world include:

- Use of management capacity, technical, financial and innovative private partner;
- The exchange of specific knowledge and skills between the public and private sector;
- Allocation of risk based on skills to manage them from the public sector and private partner;
- Attraction of private capital against the decline of public funds, which are insufficient to finance the major tasks of local self-government.

PPP should not be seen as the only viable option for the implementation of the project, considering its complexity in contracting and implementing. There are numerous alternative sources of funding. PPP must be carefully evaluated from the project perspective, public benefits and profits, the legal system and level of economic development.

In a broader meaning, PPP includes all forms of cooperation between local governments and private partners in the use of resources, specific knowledge and experience by aiming projecting, financing, building, managing, maintaining local infrastructure and meet the main competences of local government.

In a narrow sense, PPP is a commercial cooperation within which local government and the private partner gather their resources and specific professional knowledge in order to meet public needs through the allocation of appropriate resources, risks and rewards. A private partner can use its own skills and resources in assuring goods and services, which have been traditionally provided by local governments.

In the overall context of a PPP, as a kind of commercial cooperation with a private partnership:

- Ensure the public sector assets for commercial use;
- Take over significant financial risks, technical and operational, related to the performance of a public activity and the use of public sector assets;
- Take the benefits from the performance of a public activity and the use of public sector assets while maximizing the financial and economic benefits for the public sector.

Lack of infrastructure projects can negatively affect the overall economic development. However, it often happens that the central and local authorities have limited funding sources for investment in infrastructure projects and for the realization of quality public service.

The need for infrastructure projects and the lack of funds in the public sector for the realization of these projects, emerges the public-private partnership. In order to describe the term PPP there are several different types of definitions and this is based on different

experiences that already exist. The need for infrastructure improvement is a necessary precondition for successful economic development.

In practice, there is no unified definition of the term PPP, so there is no clear agreement about what constitutes and what does not constitute a PPP even though there are many concepts and definitions to determine a PPP.

“Public-private partnership is a legally binding contract between government and business to ensure the distribution of assets and services, which allocates responsibilities and business risks among the various partners”.

“Public-private partnership includes the supply of private sector infrastructure assets and services that traditionally have been provided by the public sector”.

“Public and private partnership is the cooperation between the public sector (central and/or local) and private sector in order to provide funding, construction, renovation, management and maintenance of infrastructure and/or the performing of public services.

“Public and private partnership is a cooperative venture between the public and private sector, which is built on the expertise of each partner that clearly meet the defined public needs through the appropriate allocation of resources, risks and rewards”.

What are concessions?

Concession agreement is a type of contract under which a private company takes full responsibility for providing services or public works, including financing, design, construction and putting into operation a public good, and collection of taxes service for a period of time from 25 to 30 years.

The typically concessions are those of waste management, water resources, mining or infrastructure construction. In these cases, the central government (public entities) or the local through a concession agreement gives the right to a private company to use a resource in a particular region, for example solid waste, equipment, land and buildings. This type of contract is usually related to services that require large investments in equipment, such as hygienic area of crowdings and recycling centers, hydropower stations, ports, etc.

The contractor is responsible for financing the capital investments in assets, which remain the property of the local government during or after the expire of the concession. Government is responsible for setting the standards of service quality and for the monitoring control by the concessionary.

Concessionary collects fees for services performed directly by the user. The tariff nivel and their methods of changing are regulated through a concession agreement. Concessionary is responsible for financing the construction, reconstruction and improvement of infrastructure with its own resources or the revenues generated by the users of service. Also it is responsible for providing the working asset. The duration of the concession must make possible the return of benefits from the resources invested and generating profits for the concessionary. A local unit can contribute with financial assistance during financing capital investment expenditures, where it is aimed profits rise in the capital invested on the concessionary. This assistance can be provided through co-financing the costs of investment , through subsidies for

users of the service or from a private partner.

It is necessary to note that the concession agreement is a complex contractual relationship that relates to the definition of concessioanry activities for a long period of time. The local government is obliged to update its capacities in order to regulate fees and controlling the monitoring of service quality. The fact that these deals last for many years makes it more difficult developing tenders and drafting agreements due to the need of predicting future happenenings, for a period longer than 25 years. This problem can be overcome through periodic review of the specific terms of the agreement, due to changes in external factors.

Concession agreements have proved to be suitable for attracting private capital to finance the construction and reconstruction of infrastructure mainly in the field of solid waste management. The main features of these agreements is to promote the achievement of great benefits from efficiency and increased cost effectiveness in the management of solid waste, which leads directly to

increased profit and income from invested capital in the concessionary.

In Albania, the first law adopted in this field is Law No. 7973/1995 "For concessions and private sector participation in public services and infrastructure. "This law opens the way for granting concession of some major public projects, among which the most important is the Rinas airport concession. Economic development of the country and tasks within the approximation of national legislation with that of the European Union has required constant changes regarding the legal framework for concessions, which have made it possible to approve the new law 125/2013 "For concessions and public private partnerships" (as amended).

This law has to do with the approaching of Directive 2004/18/EC of the European Parliament and the Council of Europe. According to this law a public private partnership can be realized as public works concession, the concession of public services, public works contract or public service contract (Article 8/4 of the Law).

Basically a concession or PPP are the same. The main difference between them lies in the fact that the ratio of risk sharing between public and private entity in the case of PPP is divided more balanced than in the case of concessions, or it may be entirely on the part of public entity. Also in the case of PPP, the government (public entities) may be co-financing projects while becoming thus checkout income in the period of project financing.

Implementation of the 9121 law "For Protection of Competition" (amended)

According to the Law "For Protection of Competition" (here follows the "Law"), the law applies to public enterprises and enterprises which have been granted by the state exclusive or special rights (Article 2, letter "c" of "Law". In addition, on the "law" in Articles 69 and 70 the cooperation is foreseen with other institutions and the obligation of the of central and local administration to seek assessment of legal acts in, especially concerning:

- Quantitative restrictions on market access and trade;

-
- Establishing exclusive rights or special rights in certain areas for business or for certain products.

As seen “the Law” provides that in case of granting exclusive rights, which can be in the form of concessions or PPP, the government, so ministries that are responsible should address to the Competition Authority to assess the restrictions of competition arising as a result of the granting of these rights. On the other hand, the Competition Authority, based on the “Law” makes analyzes and assesses the degree of restriction or prevention of competition and takes appropriate decisions.

Quantitative restrictions

The market operates in an efficient way when the bidder can expand the production capacity and other bidders have the opportunity to enter the market. In these conditions, competition makes possible to reduce prices and increase quality. Consumers will be able to choose between different products and exert pressure on prices. In markets where the legislation provides quantitative limitation on market access and trade, competition can not be effective, which results in

decrease of production, higher prices and reduce quality. Quantitative limitation to market entry include any rule that limits the number of bidders of products or services on the market. Restriction may be exercised directly or indirectly.

Rules that add cost and provide unnecessary conditions for carrying out an economic activity, increase entry barriers, thus limiting the potential competition. Conditions to be met by physical or legal persons for the exercise of an economic activity must be matched to the public interest, for example the protection of health or public order, protection of consumers or creditors. If the conditions imposed are not designed to protect the public, restriction of access to the market and simultaneous restriction of competition are not justified.

Also, the measures that are taken must be proportionate to the interest that is foreseen to be protected. Placing entry barriers, which can not be justified with the protection of public interest, limits in an unjustified manner the competition. The Competition Authority will evaluate the project or sub legal acts that increase the cost of

market entry and initiation of an economic activity in every sector of the Albanian economy.

The Competition Authority will also assess the state of competition in the provision of services by the liberal professions. Here are involved advocacy services, accounting expertise, engineers or architects. Market entry conditions, for example for obtaining licenses should not aim limitation of the number of bidders.

Quantitative limitation of trading inhibit actual bidders to increase the quantity in the market. But the reducing the supply lead to increased prices. Such limitation must be avoided in the phase of preparation of draft laws and regulations.

Excusive rights

As indicated above in the implementation of the "Law", there are predicted public enterprises and enterprises, to which are given exclusive or special rights by the government.

In this context, the Competition Authority as an undivided part of the process of the Albania's integration in the EU, carries its own obligations for

the fulfillment of all the requirements presented by the European Commission, which are part of the Stabilisation and Association process. The Competition Authority is the leader and coordinator in one of the most important chapters, for which detailed information is required by European Commission, chapter 8 "Competition Policy".

Assessment of exclusive and specific rights, based on Article 69 of the Law, is an assessment which must be performed exante, before the granting of the right, where the obligation of the central authorities and local administration emerges for requiring assessment by the Authority for each project, normative act that mainly deals with quantitative restrictions on market entry and trade; the establishment of exclusive rights or specific rights, or imposing unified practices in prices and sales conditions. In this case, the competition authority assesses the extent of the restriction or prevention of competition.

We also have ex-post evaluations, assessments which are performed after the award of exclusive or special rights and dealing with the rules of

competition by enterprises that enjoy these rights. The Competition Authority has estimated ex-post of special and exclusive rights granted by different institutions in Albania, considering the protection and preservation of the principles of free and effective competition. From the review and evaluation of all concession contracts, has resulted that during the procedure for granting concessions is not respected the obligation of Article 2/1c and 69/1/b of the Law no. 9121/2003 "For Protection of Competition" because in each case the responsible institutions have not completed the obligation to take over the Authority's assessment during the procedure of granting exclusive rights.

During the 20 year of operation of the CA, there are assessed a significant number of concession agreements where we can mention two operating ports of Durres and Vlora, which are granted to the construction of hydropower stations, in the exploitation of mineral zones, in the sector service of vehicle technical control; concession agreement for the East Terminal of the Port of Durres; concession agreement for the service of scanning vehicles; concession agreement for fiscal stamps;

concession agreement for National Lottery.

Setting exclusive rights or special rights in certain areas limits the competition. Granting exclusive rights to one or several operators, limits the ability of other operators to offer products in a given market. Restriction of competition primarily stems from the reduction of the amount offered in the market and the increase prices. Also, the reduced number of bidders in the market decreases the quality. Setting the exclusive right to a single enterprise for the provision of outputs creates a legal monopoly in the market. Such a monopolistic position enables the company to impose higher prices. We must not forget that the granting of exclusive or special rights substantially limits economic freedom, and at the same time conflicts with the principle of the market economy enshrined in Article 11 of the Albanian Constitution. Such limitation may be imposed only for legitimate public reasons. Furthermore, the limitation must be proportionate to the objective of protecting public interest.

One of the main reasons for the granting of exclusive rights is to provide

public services for citizens, for example the postal service, telecommunications services, the provision and distribution of electricity, water, etc. The main purpose of public service (universal service or otherwise) is to provide to all citizens the possibility of a quality service at a reasonable price. Under these principles, the services must be provided on an ongoing basis and at the same price as in urban and rural areas, from which we can not generate profits. One way of compensation for losses and profits in different areas and for different layers of the society, and for the provision of services at the same price, is the award of the exclusive right to a state or private for the provision of services of public interest.

One of the other cases where the granting of exclusive rights may be considered justified is the need for preliminary significant investment and irreversible. Such limitation of competition may be necessary for market entry of new operators, especially in markets where still there is no operation in Albania. Large investments make possible the provision of services not previously offered, thus increasing quantity in the market. In such cases, the special or

exclusive rights can be justified if they are proportionate to the need for preliminary investment protection: firstly, the extent of exclusivity must be proportionate to the importance of investment; secondly, the duration of exclusivity should be proportionate to the need for investment protection. The time span of an exclusive right must not exceed what is necessary to ensure a normal return on investment, which covers the risk associated with the opening of an economic activity in Albania.

Outside the public service and unaffordable investment needs, giving exclusive rights opposes free and effective competition and the functioning of the market economy.

Concessions cases reviewed by the Competition Authority:

Case 1

The concession form of "BOT" given to the company "Romano Port" SHA. This is the case when a concession is assessed ex-post by the competition authority because as a result of restrictions on market access, the company that won concession rights

can abuse with its powers in the relevant market.

This concession is given under the Law 9298, date 28.10.2004 "For the ratification of the agreement of concession of the "BOT" form (construction, utilization, transfer), for construction and operation of oil and gas and their derivatives in area Coast Porto Romano, Durres". Under this law, jetty is designed and will operate as an independent service port open to all operators. According to law, the concessionaire is obliged to implement the right of equality for companies that will provide services through this facility

Some enterprises operating in the import and wholesale of oil, gas and their derivatives, had complained to the Competition Authority that the undertaking "Romano Port" SHA did not allow unloading of vessels with LPG in their deposits in the area of Porto Romano. From the investigation of the enterprise it was found that "Romano Port" SHA holds a dominant position in the market of load and unloading of fuel and their derivatives, meeting all the criteria of the Law "For the Protection of Competition". In our judgment this position comes directly as a result of the

concession agreement, because the entire period is entitled only this operator to perform loading and unloading of ships with diesel, LPG or their derivatives in the area of Porto Romano. The ships can be unloaded in the port of Vlora, so long as most of the companies operating in the import market have built their deposits in this area, operators will be forced to discharge in deposits of PIA (concessionary operating in that area). The passage of ships in the port of Vlora cause to these operators an additional cost, and it makes that the LPG deposits in Vlora port can not be seen as a near substitute of them built in the area of Porto Romano. So from an economic analysis it results that the company "Porto Romano" SHA owns a dominant position in the relevant market. Even under the Concession Law (Article 4), is said that the company "Romano Port" SHA is obliged to accept any licensed company to provide service. Thus, this company has an obligation not to refuse providing service to all licensed operators that are interested in this service.

According to the "Law" it is prevented any abuse of dominant position by one or more undertakings which own this

dominant position, application of dissimilar conditions to commercial actions of the same parties and the establishment of additional obligations for contracting with parties that are not related to the subject of such contracts, make up abuses and are punished by fines to the extent of up to 10% of the turnover of the enterprise. Relevant with this case, after a deep investigation into the relevant market conducted by the staff of CA, Commission Competition estimated that the company "Romano Port" SHA possesses a dominant position in the relevant market (loading and unloading of oil, LPG and their derivatives) in the period under investigation and it had abused with that position, and sentenced them with a fine.

Case 2

The Contract of Concession / Public Private Partnership of form ROT (Rehabilitation, Operate and Transfer) for the rehabilitation, operation and transfer of railway infrastructure Fier-Ballsh, Fier-Vlore, signed between the Ministry of Transport and Infrastructure (Contracting Authority) and the Concessionary Company Albrail sh.p.k (private operator). Public entity, which

in this case is the Ministry of Transport and Infrastructure, has brought the agreement in order to be evaluated by the Competition Authority by respecting the Law. This contract relates to the granting of an exclusive right for the company which granted the concession because of the territory where it is provided, specifically for railway lines Fier-Ballsh and Fier-Vlore, the "Albrail" sh.p.k., will be the only operator for the entire 25-year period of the extension of this contract.

Starting from the state of the rail transport service in our country, which has been almost out of operation during all this period, it was judged that the concession given in the form of a public-private partnership will lead to the improvement of the infrastructure and service to the Albanian customers. Also, this partnership was appreciated as a form of market liberalization of rail services. On the other hand, through by this contract the beneficiary company gains a dominant position in the relevant market, it appears as a task for the Competition Authority to monitor the behaviour of the operator after the start of its operation for any potential abuse of this position.

Case 3

Concession contract signed between the Ministry of Finance (the Contracting Authority) and the company SICPA Holding SA, for the provision of public service of the fiscal stamps. This is the case when the agreement has not been brought to be assessed by the Competition Authority as required by the “Law”, Article 69. In this case CA has undertaken the evaluation of the contract and has come up with some recommendations to the contracting authority, the Ministry of Finance. By the assessment it was concluded that the decision to award a bonus of 5% to the company benefiting from this concession, has violated the principles of free competition, placing unequal competition conditions to the other company participation in the tender held for granting the concession. On the other hand, by judging that the completion of the public service conducted by a private operator may have caused increased costs to the business, so it was recommended to contracting authority the review of the concession of the fiscal stamps for drugs because it brings a high cost for pharmaceutical products, which have a high sensitivity on the society.

Conclusions

In terms of budgetary constraints governments have the right to give certain public assets for private use. This is done either through concession contracts or through public private partnership. The main goal is to increase the efficiency of use of these assets and ensuring the best possible service and prices much cheaper for citizens.

But granting the right to use these assets for relatively long periods creates barriers to entry for new firms in these markets, thereby restricting competition. Also, through exclusive rights it is possible that private operators that win them may create a dominant position in the relevant product or service.

For these reasons, contracts granting exclusive rights or PPP, in all the countries of Europe and in Albania, are enforced by law to be assessed ex ante by competition authorities, precisely because of these quantitative restrictions and obstacles to enter in the market in terms of product and territorially.

Albanian Law “For Protection of Competition” after the changes that took place in 2010, is a fully aligned law

with the EU in this field. But not always public authorities that have the right of granting concessions or to contract the PPP, have applied this law to send them for assessment to the responsible authority for the implementation of this law.

The Competition Authority has evaluated these contracts and repeatedly gave recommendations to public authorities, in order to increase the efficiency of use of public funds and to improve the welfare of citizens. Also, this authority continuously monitors the use of public assets by private operators to enable evaluation of their behavior for any possible restriction or distortion of competition.

References

Competition Authority, "Official Buletin", No.8/2012;

Competition Authority, "Official Buletin", Nr.10/2014;

Competition Authority, "Official Buletin", Nr.11/2015;

"Asepts of Albanian bussines law", Argita Malltezi, Jonida Rystemaj, Lealba Pelinku, page 236-301;

Cuts International, website:-
www.cuts-ccier.org, July 08;

Law 125/2013, "For Concessions and private-public partnership" (amedned);

Law 9121, date: 28.7.2003 "On protection of competition" (amedned).

Translated by: Xhein Xhindole, Auditor

Audit Department of Local Budget

By: Prof.As.Dr. Brilanda Bushati, Universiteti "Luigj Gurakuqi"

Prof.Dr. Servete Gruda -
Autoriteti Shqiptar i Konkurences

Esa Hala, MSc - Tonucci & Partners Albania

Migration of IPSAS toward EPSA, in the EU member states countries (Costs and benefits of the process)

European Commission has already undertaken the initiative of implementing International Public Sector Accounting Standards (IPSAS), such as a requirement for all European Union (EU) member states. Through this enterprise, European Commission aims to improve quality and comparability of statistical and financial data of public sector, and also strongly believing that EPSAS will play an essential role in the reform of financial public sector within EU.

By: CIPFA, Luljeta Nano, Secretary General, ALSAI
MsC, Aulona Jonuzi, Auditor, ALSAI

Abstract

Context and legal framework

Debt crises pointed out governmental need to take the necessary measures in order to enhance fiscal sustainability as well as to demonstrate such throughout a more transparent and consolidated reporting process.

Greek government - debt crises during year 2011, signalized the constraints of traditional cash system based on cash accounting and stressed the need for a more rigorous and transparent reporting system, that also offers comparability of fiscal data. In this context, aiming the governance strengthening in the EU member states, on November 8th, 2011, EU Council approved the Budgetary Framework Directive 85/2011 / EU. Such Directive highlights the crucial role that process of generating reliable, comprehensive and comparable data between EU member states,

has on budgetary supervision process.

Key words: EPSAS - European Public Sector Accounting Standards, IPSAS - International Public Sector Accounting Standards, Accrual accounting, Social and economic impacts, European Union (EU).

The goal was to enhance fiscal disciplinary of member states, to strengthen the budgetary supervision as well as to ensure the compliance with the requirements defined in the article 126 of Treaty of Functioning of European Europe (TFEU), in order for the member states not to overcome deficit limits. Whereof to the European commission was required to assess the suitability of already implemented IPSAS, in the EU member states.

The main idea of Directive 2011/85/EU, was the harmonization of accounting systems between all EU member states public sector entities, such merged with internal control and external audit, by considering as the only effective way toward preparation of data related to debt and deficit,

based on accrual accounting principal.

The unified and comparable practices for “accrual”¹ accounting, for the whole EU member states’ public sector, offers a wider base of the data for the European Statistics to rely on, therefore they improve the budgetary supervision and fiscal monitoring processes in the macro level, by paving the way to sustainable fiscal policies during the decision making process.

¹*Based on accrual accounting principle, the impact of transactions and events is recorded in the moment they incurred (regardless of when a cash transaction occur, as according to cash accounting), and are accounted and reported in the financial statements of accounting periods to which they belong to. Financial statements based on accruals, inform the users not only for the past transactions for which the cash payment has already been delivered, but also for the payables (liabilities) and receivables (assets). In such a way they offer useful information on transactions and past events for the users, during the decision making process and policy making.*

The need for harmonization/ macro-accounting framework

Through EPSAS implementation, the level of data comparability between governance levels of EU governmental units.

Transparency and data comparability are considered from the member states as one of the biggest benefits of EPSAS implementing process to EPSAS. Moreover, high quality and transparency of financial statements based on EPSAS, will increase the reliability of governmental financial statements toward citizens and other stakeholders including government bonds investors. A more transparent financial reporting, also serves to the enlargement and public accountability since financial statements based on accruals, lead to a better base to encourage parliamentary debates and public supervision.

A higher quality and better accounting foundation, merged with financial information will support a better and more qualitative fiscal monitoring in a macro level as well as more fruitful policies and decision making within EU. Preparing and publishing of information about financial posts, performance, liabilities and deficits, will also demonstrate government commitments of each member state, in order to improve the use and management of public resources as well as to promote the strengthening of financial reporting, transparency and public accountability.

Hereinafter this article comprises a deeper analysis of positive impacts (benefits) that the shifting process toward harmonized standards - based on accrual accounting principle, with final goal EPSAS implementation - will have.

Economic and Social impacts of EPSAS implementation

Economic Impacts		
Accountability and transparency		Transparency and accountability Harmonization and fiscal supervision Long term fiscal forecasting Accountability
Better decision making		Decision making Accounting cost and performance assessment Best practices on reforms implementation
Impact on control and administrative processes		Audit and internal control improvement Reduction of administrative cost and liabilities
Social Impacts		
Impacts in labor market		Qualifications Recruitments and personal rotation

If we go through a detailed analyses of benefits according to

types, also referring to the statements of member states, the

main benefit consists of transparency and comparability of financial information closely linked to harmonization and fiscal supervision. These two types of benefits are closely connected to policies harmonization, by obtaining consistency in the level of member states, thus by leading toward generation of information with comparable bases form individual entities. Hereinbefore, these are also the key objectives for implementing EPSAS.

Accountability and transparency: By reporting of performance and financial position in a comprehensive and comparable way, governments aim to improve transparency and accountability for the use of public funds.

Transparency and comparability. Accrual accounting, being considered as the main benefit, will increase the level of transparency by obtaining a consistent approach toward transactions and events in the accounting system and in the presentation of financial information, by making it more comprehensive for the users,

especially for users outside government's entities.

Harmonization and statistics. Harmonization of public sector accounting standards, will contribute on enhancing the comparability between reporting practices not only through member states, but also through the sector of general governance.

Long term fiscal forecasting. The information based on accruals generates a clear picture of government financial position and is a good base for assessing fiscal sustainability, risks identification which threatens long term fiscal position of the government.

Accountability. Preparing financial statements based on reliable and comparable information in compliance with EPSAS, directly contributes in a accountable and transparent administration of public funds and also serves as a good base for assessing efficiency and effectiveness of use of public funds.

Decision-making. Financial information according to application of

accruals harmonized accounting standards helps to inform the decision makers. A qualitative and valuable information supports the politicians and managers to take decisions on how to offer in an effective and efficient way, public services.

Accounting costs and performance assessment. Accrual accounting offers a better picture of the cost of public services and a valuable base for the results achieved.

Better practices in reforms implementation. Regulatory framework of European Public Sector will generate a better base for performing such reforms in the member states.

Impacts in controls and administrative processes. Approval of accounting standards based on accrual principles will have a bigger impact in the administrative processes in the public sector since supporting of such a system will be done from IT infrastructure.

Decrease of administrative costs and liabilities. Modernization of public sector accounting systems

will enable the improvement of information management system as well as the processes of modernization in order to increase the efficiency in public administration.

Impacts in labour market. Introduction of EPSAS will have a direct impact in the labor market for the public accountants as well as public auditors.

Qualifications. Accruals accounting system, being more sophisticated than cash accounting system requires more expertise and advances qualities. Specific trainings are required to enhance capacities of employers which would be working with accruals systems.

Recruitment and rotation. Use of accrual accounting facilitates hiring staff recruitment out of private sector, where such approaches are applied. Furthermore, the application of harmonized standards in Europe, the rotation of staff which covers finance and accounting aspects in public sector will be

improved and extended toward EU member states.

It is of huge interest the introduction of positive impacts expectations (benefits) analyses of EPSAS implementation, from stakeholders' perspective. Stakeholders included in the EPSAS implementation process are:

- a) Financial statements drafters
- b) auditing bodies
- c) users (internal and external)

Positive impacts expectations.

- d) Financial statements drafters

Financial statements drafters in their daily work, during individual transactions processing and preparation of financial reports, will acquire the new accounting framework including accruals based concepts.

Preparation and strengthening of capacities, abilities and qualification may be very important and specific for line ministries, or operational units and govern-

mental entities, where introduction of accrual accounting calls for the need for much more financial capacities for administrative functions.

Requirements for acknowledgment and expertise for accrual based standards, may impact negatively (in short term) in those countries where engaged staff do not have the necessary abilities, which could be a novelty regarding qualities and reliability of the information coming about. These risks can be reduced and overcome through specific trainings. However, in long and medium term, strengthening of capacities of professional staff will add more value to the support of operational decision-making and also for decision-making process itself.

The achieved consistency between government reporting units, will allow ministries in charge for preparing financial statements based on EPSAS, to consolidate much easier the financial information as is the case of consolidation of financial statements or to analyses

individual results of line ministries and operational units.

Audit bodies.

Positive impacts for the auditors will initially come through policies harmonization from government entities, which will allow a higher standardization in the audit methodology. Audit bodies will also benefit from information quality from the reporting entities, which will expand public audit effectiveness and auditor's ability to give an opinion on financial statements presented (financial audit) or other audit aspects.

Harmonization of public accounting practices, will have a big impact in the labour market for public auditors, by increasing the transfer of staff between entities by applying same accounting framework.

Same as for financial statements drafters, sufficient time will be needed (for existing and new auditors), which should be trained for the new accrual based reporting framework.

Administrative cost will be necessary to be covered from audit bodies to be trained and to update audit procedures in order to reflect this new reporting framework.

Internal Users

The basic advantage for the public administration users is the increase of capacities and abilities for using financial information in order to demonstrate management accountability, to assess' performance and to pre-inform decision makers. Accrual accounting produces wealthy information to support these objectives which cannot be produced by cash based accounting. Accrual based information system allows a detailed tracking of financial positions and performance, when combined with accounting cost, by enabling in this way a system of performance assessment that could stimulate public managers for increasing productivity and efficiency in terms of improvement of public resources management.

Policy makers should be responsible for the results achieved, to

believe in financial information for performance evaluation in the civil service as well as to be informed for the resources available for the decisions to be taken in the future.

Accrual based practices offer long term impacts of the decisions reflected in the financial information, and policy makers should consider the future impacts of decisions taken in the present, providing fiscal sustainability and achievement of transparency for citizens.

External Users (in this group are included all interested parties)

Citizens, who as taxpayers and service obtainers ask to keep the government responsible for the use of public funds.

Parliamentarians, who present citizens interest, should have the most qualitative information for supervision and keeping under control of the use of public money. Politicians need to understand the current position of government finances for assessing government financial capacities before being

engaged in new government programs.

Media is another important external user that plays an essential role in public accountability cycle, by publishing the financial information for the public in general.

A potential negative impact exists in terms of complexity of some accrual accounting aspects and there exists the risk for misinterpretation from non-financial users. In the same time, compared to the private sector the whole process may help the increase of the level of users' recognition and understanding and acquainting with private sector financial reporting practices.

EU Institutions are one of the key factors of the initiative for migration toward EPSAS which strongly stand to the belief and idea of benefiting from financial information that will come from member states, as an input and resource for fiscal statistics reporting, in the context of fiscal

monitoring and assessment policies in EU level.

Same thing can be said for national statistics institutions of each country, which will benefit from data quality and will enlarge government statistics reports in their respective countries.

Users in financial markets (investors and evaluating agencies, etc) will take advantage from transparency and comparability that will be obtained from harmonization of public sector accounting standards.

Reliability of accrual based financial information will be increased further with the application of EU harmonized practices thus by decreasing the level of uncertainty and increasing market trust.

Other users are also international and academic organizations, based

on financial data for analyses performance, which develop policies documents and recommendations of best practices in the focus of financial management improvement and of policy making.

In some cases international organizations are also funds providers (such as IMF or WB) and in these cases they show direct interest in financial performance of the countries that benefit from these fundings.

Public sector service providers will also benefit from the process of EU member states new accounting standards implementation, as they also will be directly involved in the process performing (such as IT investments, assistance, trainings, etc).

In the following table are briefly presented the positive impacts (benefits) and negative ones, according to the stakeholders:

IMPACTS	DRAFTERS	AUDITORS	INTERNAL USERS	EXTERNAL USERS	EXTERNAL USERS	EXTERNAL USERS	EXTERNAL USERS	EXTERNAL USERS	EXTERNAL USERS
ECONOMIC IMPACTS	<i>Ministry of Finance Accounting Departments And Monetary operations</i>	<i>Audit Authorities</i>	<i>Public managers and Employees of Civil Service</i>	<i>Policy makers (Ministries, Parliament, etc)</i>	<i>Taxpayers and Beneficiaries of services (public)</i>	<i>MEDIA</i>	<i>Financial markets and Assessment Agencies</i>	<i>EU Institutions and Statistics Institutions</i>	<i>International & Academic Organizations, Private business, etc</i>
Transparency and comparability	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Harmonization and fiscal supervision		+	+	+	+	+	+	+	+
Long term fiscal framework	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Accountability	+		+	+	+	+	+	+	+
Policy making (Decision making)	+		+	+	+		+	+	+
Cost accounting and performance measure	+		+	+	+				
Best practices leading the reform	+		+	+			+	+	+
Audit and internal control	+	+	+	+	+				+
Administrative cost and liabilities (+)	+	+	+	+	+				+
Administrative cost and liabilities (-)	-	-			-			-	
SOCIAL IMPACTS									
Qualifications (+)	+	+	+	+		+			
Qualifications (-)	-	-	-	-					
Recruiting and transfers	+	+	+						+

Negative expected impacts

Economic impacts

Obviously, the process of EPSAS implementation will be associated with increasing costs which create

additional financial liabilities for public sector entities (financial information drafters).

Impacts in the member states budgets may be assessed through expected costs of implementing as a percentage of GDP. The reform of EPSAS implementing at the end will be financed from the taxpayers. Its impact may be expressed in cost unit per inhabitants.

Social impact

Accrual accounting requires more advanced capacities as the ones based on cash. EPSAS implementation may be a challenge for the staff that will draft financial information who currently is working with cash based accounting.

Such thing requires the necessary time for professionals in public sector, in order for the latter to have the required abilities to work with this new framework in an efficient and effective way.

Complexity of such issue requires from decision makers, policy-

makers and public managers, to orient the investments in for the qualification in terms of this information in a suitable way so as to enable maximization of benefits. Complexity of financial information risks to be misinterpreted from external users such as media, etc can be. Appropriate media training, may diminish such risk.

Process development and the role of SAI-s

Member states Contact Group has already mandated the EPSAS Task Force, for monitoring the whole process for their implementation. If we would refer to the EPSAS IMPLEMENTING APPROACH, derived from European Commission, based in which the whole process is planned for a period of 10 years, thereof for the first 5 years it is projected the development of a regulatory framework (conceptual framework, standards principles set, etc). EPSAS implementing phase will last other 5 years, so in total the process of shifting to EPSAS will take 10 years.

From the other side, with the resolution on Public Sector Accounting Standards of the EU member states (EPSAS) CC-R-2014-01² Supreme Audit Institutions of member states are encouraged to be part of the process, namely:

SAI-s are encouraged to:

- i) Keep continuous contacts with the respective countries' Ministries of Finance;
- ii) to contribute with EUROSTAT EPSAS Task Force to EUROSTAT as time necessary;
- iii) to exchange information between member states and Contact Group.³

The whole process undertaken by the EU, according to aspects that deal with environment and diverging structures of the member states, obviously is linked to several dilemmas and difficulties, meaning that the way to the

termination of this initiative is quite long and the next coming challenge for EU.

² Resolution on Public Sector Accounting Standards for European Member States (EPSAS) CC-R-2014-01.

³ "Update on Current Developments of EPSAS. Contact Committee Leaser officer meeting in Riga April 2016.

References

-Report on the proposed implementation of harmonized European Public Sector Accounting Standards (EPSAS) in the Member States of the European Union

-Implementing EPSAS: PwC, September 2014,
www.pwc.com/gx/en/.../implementing-epsas.html

-Recent EPSAS developments - IAS Plus
January 2016

-Réponse CNoCP Gouvernance EPSAS.

-EPSAS.eu; News on EPSAS. May 2013

-Eurostat EPSAS - EY 19 May 2015,
www.ey.com/Publication/...epsas/.../Eurostat-EPSAS.

-EPSAS - European Public Sector Accounting Standards, October 2015
www.europarl.europa.eu.

-Harmonising European Public Sector Accounting Standards, November 2014

-Successful Implementation and Use of Accrual Accounting, www.eurocad.eu

-Is EPSAS on track or heading for a siding?, August 2015.

Translated by: Aulona Jonuzi, Auditor

Audit Department of Central Budget, High Public Administration, Financial Management and Internal Audit

By: CIPFA, Luljeta Nano,
Secretary General, ALSAI
MsC, Aulona Jonuzi, Auditor,
ALSAI

COGNITIVE MAPS AS A KEY INSTRUMENT IN PERFORMANCE AUDIT

Cognitive maps are a model of thinking about an issue or problem resulting from the process of development in the form of nodes and arrows, resulting in a graph, where the direction or orientation of the arrows implies a causal (cause-effect) link between the actors (nodes).

By: Rinaldo Muça, ALSAI

Introduction

In his book “A Brief History of Time,” Stephen Hawking argues that the world around us is actually a cognitive model in the human brain. “Cognitive” in the sense that it is used the information gathered through learning, understanding, remembering and thinking, and this information is “modeled” under an intelligent structure that optimizes decision-making¹ thro-

ugh preliminary simulation, conscious or not. With the new generation of information and the evolution of the human brain, the model is further enriched and complicated, discovering new links between the variables of reality. In the selection of a representative model or unanimous reality, which will then be used often by a large majority of people, an important role is played by a multitude of factors, which vary from the personal ones such as: critical sense, analytical or synthesizing

sciences than for exact ones, although even for the natural sciences, including physics, biology or mathematics does not exist a universal and absolute model of thinking and optimizing.

¹ The interpretation is made by the author of the article. This interpretation in principal is closer to the truth for the social

skills, genetic trend, etc., up to the macro-social factors such as: culture, political or religious order, geographical terrain, and so on.

In a performance audit, as in every other field of human activity, the model or the cognitive map that the working group creates on the subject or the process under consideration, is in fact “the cornerstone” for everything that comes later: the construction of the pyramid of questions, how to use techniques for information collection, report writing and feedback process that will be used in the next audit, etc. Cognitive maps are mentioned in the performance audit manual, written for ALSAI, as a good instrument for better knowing the audit field during the study phase. Following this article will be discussed what are cognitive maps, and how to use them in performance audit in order to understand the dynamic relationships between actors and factors of a particular process or institution.

What are cognitive maps?

Cognitive maps are a model of thinking about an issue or problem resulting from the process of development in the form of nodes and arrows, resulting in a graph, where the direction or orientation of the arrows implies a causal (cause-effect) link between the actors (nodes). Often, cognitive maps are known as “causal map”, especially when they are built by the working group (as in the case of performance audit), and not by a single individual. Cognitive maps in performance auditing typically process information obtained from interviewing or surveying, and in this sense they represent the subjective viewpoint of the interviewer (surveyer).

The benefit of using cognitive maps is twofolded. First, they derive from human need to understand and manage the world around us, and in this respect they are worth studying as operating instruments. Secondly, the purpose of their use is to generate solutions-/optimization for a specific problem, and in this respect they

are valid instruments for structuring a problem by leading more easily, more quickly, and with less cost to its solution.

The complexity of a cognitive map varies in accordance with the purposes of use. Usually in literature, for illustration purposes, cognitive maps are constructed with a few knots (12-20), while in real life, during the study of a specific problem, nodes can reach up to 2 000 or more. In such cases, the construction of certain parts of the map is made by the working groups that work simultaneously on the basis of a previous model, so that the parts are compatible after the completion of their partial compilation. Compatibility of parts becomes more important in the case of performance audit, when the work is performed by an institution like ALSAI, because the information collected and arranged in a specific model from a certain working group, can be prepared and used from another group at the same time, or a second time, taking for granted that the structure shares the same unifying

construction criteria, and uses the same model.

The nature of a cognitive map

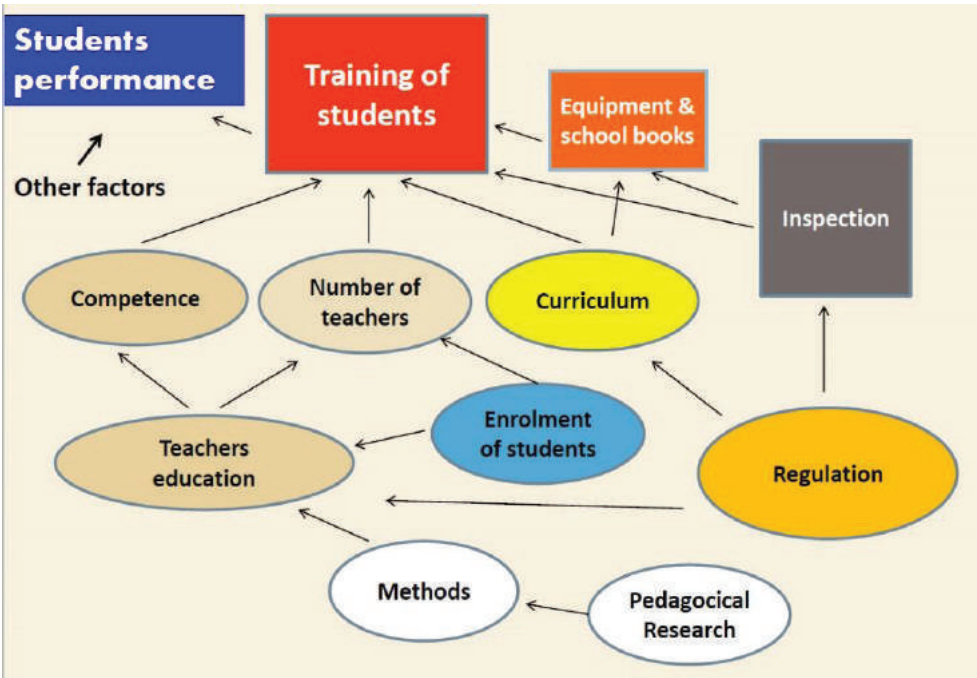
Cognitive maps are characterized by a hierarchical structure that usually takes the form of a graph means-purposes, where the objectives are defined at the top of the hierarchy. It often happens that hierarchical forms of mapping are characterized by a certain circularity, which means that a chain of means and purposes ends in themselves. In fact, this characteristic of cognitive mapping is a fundamental structural feature, because every circular substructure means that its parts have equal hierarchy, and for study purposes can be summarized in a single node that describes the feedback circuit. While, there may be encountered circular substructures, the cognitive map itself must maintain the hierarchical structure. Self circular substructure receives a special significance during the solution of the problem.

Usually, cognitive maps are constructed in the form of short

“text boxes” associated between themselves with one-way arrows. In the “text box” located in the tail of the arrow is described the cause that is thought to affect what is described in the “text box” at the tip of the arrow (see figure 1

below, taken from a very good practice used in the audit of the “University Curriculas and Advancement in Academic Career” - Performance Audit Department 2013.)

Figure 1 - Illustration of a cognitive map from a conducted performance audit by ALSAI

Referring to the above illustration, boxes out of which do not come out arrows are called “heads”, while those at the which do not fall

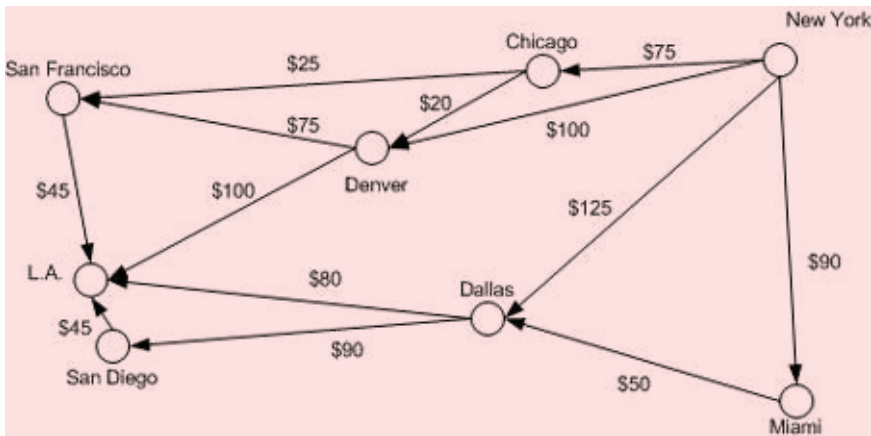
the arrows are known as “tails”. Heads usually contain definitions of goals and objectives, while tails refer or address options to achieve

or avoid them (depending on whether positive or negative purposes). Some nodes, as observed in Figure 1, serve as both head and tail, which means that in terms of management, they are tactical or operational targets, designed to achieve strategic objectives.

There is an inverse relationship between the simplicity of a cognitive map and the value it adds to the study of the problem, or the solutions it generates. A simple map (with a few nodes and arrows) can help the performance auditor identify the baseline links between

the included actors or factors, but from the viewpoint of generating conclusions, addressing recommendations, and usefulness towards the 3E's, a simple map is defective and can lead to deformities. On the other hand, a map charged with many cause and effect nodes can be difficult to manage and analyze, especially when links are not quantitative, and therefore can not be subject to a processing or a computer optimization (see figure below for an illustration of the graphe about its quantitative links and optimization).

Figure 2 - Illustration of a cognitive map in the form of an oriented and optimized graph from the quantitative view point.

A simple way to design cognitive maps is to start our work by the design of basic maps and then, each node of the basic map to be developed and expanded as a separate map, in natural circular structure. In this way, each node of the initial map takes the form of a “bubble” that can swell or vented to the needs of the analysis made by the auditor.

However, we should always keep in consideration the fact that the map should serve as a simplification of understanding of reality by optics researchers/auditors, and not the opposite. The map is only the first step (which usually is used during the study phase), and the information gathered from it should pave the way for further analytical techniques.

How to build a cognitive map?

Cognitive map is just like learning to ride a bicycle, takes time and sometimes the first attempts are discouraging, confusing and irritating. From the observations made to the persons who intended to

become cognitive cartographers, it results that:

1. Often, it is difficult that during interviews the auditor/researcher/cartographer understands and remembers all the elements needed to design an accurate map. Auditors find it easier to take notes and completely bypass the map or focus more on building the map, not paying proper attention to important or interesting perspectives that take place during the conversation/interview. To avoid this “initial error”, it is suggested that the auditor should constantly practice designing maps for situations in which the outcome is not important, for example, during an informal meeting between colleagues discussing a particular issue. Such a practice enables the accumulation of experience, and not being exposed to the risk of error with consequences on the audit work;

2. Review of documentary information can slow the design of the cognitive map, because, unlike the case of the interview, the auditor is obliged to adhere to

information as it is written, without the oriented model that he/she has in mind. In this case, practice, constantly reading materials about the field in question (laws, regulations, best practices, etc.), helps in accelerating the drafting work, towards the analogy of situations, institutions or problems.

3. The speed of information consumption is another factor that plays a role in the design of a qualitative cognitive map. Throughout the interviews, it is suggested that the auditor should test the received responses by questioning the person in another form, but without changing his core. In this way, he/she not only guarantees the reliability of information (one of the three pillars on which is based the audit process, and the other two are: a) the adequacy, and b) the relevance of information), but it also gives time to you not to miss important aspects of the discussion. In the case of documentary information, it is suggested that the material should be read again once or twice, preferably at different times, in order to give time and opportunity

to the brain to pass from the cognitive stage to the critical stage, and later in the analytical and synthetical stages;

4. Another risk in designing cognitive maps is the use of the same ideas/actors/factors several times, designing several nodes, which actually represent the same thing, and for this reason can be summarized in a single one. In this case, the auditor should take into consideration if these nodes express more or less the same thing, if they are separated in terms of structure and responsibility in specific names or not;

5. Finally, a cognitive map must be managed and kept under physical control, which means that the design and its appearance should be simple and fair. A map overloaded with arrows entering and leaving the nodes, with lots of "heads" and "tails", or going beyond the framework of a sheet or table, serve as evidence of confusion rather than clarity, especially for those who read the map.

To design a good map, the auditor should bear in mind to:

1. Fragment the problem into its components. This is achieved by defining each component according to the terminology used in the document or during the interview, and the definition should be no longer than 10-12 words. The components may be ideas, concepts, actors, factors, institutions, etc. The process of fragmentation pattern reflects the optics or the model that the auditor is applying and this process is his/her exclusivity for as long as it does not conflict with national and international auditing standards;
2. Pair components and pairing criterion should be the contrast between the components. The contrast implies a causal link that helps in understanding the components.
3. Connect in hierarchical way the paired components, to highlight the goals and means of achieving them. In this case the auditor should establish the status of a component against another one.

References

"Analyzing cognitive maps to help structure issues or problems", Colin Eden, European Journal of Operational Research, 2003.

"Getting Started with Cognitive Mapping", Fran Ackermann, Colin Eden and Steve Cropper, 7th Young OR Conference, University of Warwick, 1992.

"Personal Construct Theory", George Kelly, 1955.

"Cognitive Mapping Methodology for Understanding of Business Relationship Value", Tatiana Bouzdine-Chameeva, François Durrieu, Tibor Mandják, Bordeaux Business School.

Translated by: Alkida Llakaj, Auditor

Audit Department of Central Budget, High Public Administration, Financial Management and Internal Audit

By: Rinaldo Muça, ALSAI

A short history of performance audit at the ECA and the Challenge of adding value

“Our reports will have to address two issues: what the Commission could have done better, either by itself or in managing its relations with the Member States; and how the Member States could have done things better...the Court should not shy away from pointing out areas where management by Member State authorities could be improved...”

By: John Sweeney, principal
manager in CEAD Chamber

Introduction

Like many Supreme Audit Institutions (SAIs) the Court of Auditor's (ECA/Court) development of its performance audit (PA) capacity was not strictly planned but rather evolved and developed out of its financial and compliance audit work. This paper presents a brief account of that journey of development which has already lasted 35 years and of the key

milestones in creating a sustainable performance audit practice (see figure 1). It also describes the challenges faced today in carrying out efficient and high impact audits and the continuous need to evolve and develop when it comes to adding value.

A pocket history of performance audit at the ECA

On 25th October 1977 when the ECA officially came into existence many challenges faced the new Court, not least of which was to define the nature of its audits,

including answering the fundamental question: what does the term “sound financial management” (SFM) as expressed in the 1957 Treaty actually mean. While the powers and responsibilities of the ECA were established in the Treaty of Brussels (1975) and the General Financial Regulation of the Communities, the term sound financial management was not defined.

At its first meeting in October 1977 the ECA interpreted SFM as incorporating opinions on alternative and more economical ways of implementing policies through an analysis of costs and benefits, and also assessing whether funds were used efficiently¹. In doing so it decided to embrace a broad North European approach to external auditing in keeping with the managerial and governance ideas enshrined in the New Public

Management (NPM) paradigm². (NPM argued that by giving public service managers autonomy to operate at arms-length from policy decision-makers and be directly accountable for production and operational issues would improve the quality and efficiency of public services. While this increased the likelihood of tensions between the ECA and its main audited entity³, the European Commission (EC), this tension was later eased somewhat by the ECA’s application of a “no surprises approach”, where audited entities were consulted during each stage of the audit⁴. However, it was not until 1992 and the Treaty of Maastricht that the requirement for the European

² Hood, C. (1995). *The ‘new public management’ in the 1980s: variations on a theme*, *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 20 No. 2/3, pp. 93-109.

³ Laffan, B. (1999). *Becoming a Living Institution: The Evolution of the European Court of Auditors*, 37(2) *Journal of Common Market Studies*. DOI: 10.1111/1468-5965.00162

⁴ Steph Stephenson, P. (2015). *Reconciling Audit and Evaluation: The Shift to Performance and Effectiveness at the European Court*, *European Journal of Risk Regulation*, *Symposium on Policy Evaluation in the EU*, 1, 79-89.

¹ Carotti, R. (2014). *Reflections: European Court of Auditors 35th anniversary*. <http://www.eca.europa.eu/en/Pages/OtherPublications.aspx>

Union (EU) budget to be implemented “in regard to the principles of sound financial management” was introduced, later defined in the revised Financial Regulation⁵ as the “3 Es” (economy, efficiency, and effectiveness).

Figure 1 – Significant events

Chronology of significant events in the period	
1977	Establishment of the ECA
1992	Treaty of Maastricht: the ECA becomes an institution; ECA responsible for preparing the annual statement of assurance (SOA); Art. 205 introduces the principle of sound financial management.
1999	European Commission resigns and new Commission introduces a reform programme including activity-based management and activity based budgeting
2004	Enlargement of the EU to 25 Member States
2006	Publication of the ECA's Performance Audit Manual
2007	The Lisbon Treaty (the TFEU came into force in 2009) recognised the responsibility of Member States for implementing the budget under shared management arrangements
2008	Peer review of the ECA by SAs of Austria, Canada, Norway and Portugal
2014	Peer Review of the ECA by SAs of France, Germany and Sweden
2016	ECA's Reform programme

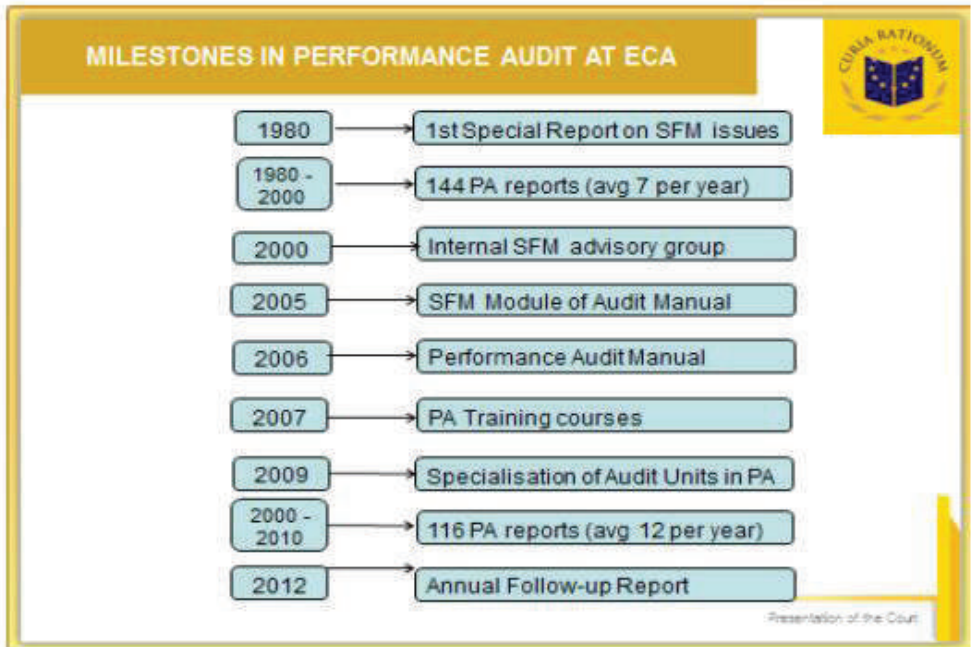
In 1980 the ECA published an innocuous special report on subsidies towards mountain and hill farming. While the audit’s

objective, audit questions, criteria and methodology remained largely invisible to the reader, the facts, audit findings and conclusions presented in the report revealed it to be the ECA’s first special report addressing SFM issues. Going beyond issues of regulatory compliance and financial probity, it questioned the appropriateness of the compensatory allowance aid in addressing the aims of the EC Directive; it criticized the lack of efficiency in the granting of aid, due to the dearth of relevant statistical data; it decried the poor quality of performance monitoring, and it recommended more systematic research be undertaken into the effects of aid. This would be the first milestone in the ECA’s experience of performance auditing and perhaps the first of many such observations the ECA would make on the management of the EU budget. In the 20 year period that followed the ECA would produce 144 special reports, an average of seven reports a year, all focusing on SFM issues (Figure 2).

⁵ Financial Regulation applicable to the general budget of the

European Union

Figure 2 – Milestones in performance audit at the ECA

In 1992 with the ratification of the Maastricht Treaty, the ECA, while being bestowed with the status of ‘institution’, was also presented with the unenviable task of submitting annually to the budgetary authority a statement of assurance (SOA) on the reliability of the accounts and their underlying transactions. In the intervening 20 years this has proved to be a formidable task for

the institution in terms of audit methodology, dedicated resources, and its perceived added-value in light of the elusive “positive” SOA on the underlying transactions. While the ECA’s elevated status may have ‘levelled the playing field’ in its relations with the EC and other stakeholders, the exacting nature of the annual SOA on resources limited the ‘marge de manoeuvre’ of the ECA in carrying

out performance audits and other discretionary tasks.

Across the 'playing field' the EC was also 'renovating its house' with an initiative launched in 1995 (SEM 2000 initiative - Sound and Efficient management) aimed at modernizing and improving finance and resource management systems of the Commission. The initiative included the creation of a consultative group consisting of representatives of Finance and Budget Ministers of Member States, in which ECA Members participated. One of its operational conclusions was that "greater account should be taken of Member States' responses to the Court of Auditors reports and (that) the Commission will reflect actions taken by the Member States in its follow-up report to the budgets discharge"⁶. However, it was not the management actions of the Member States that would lead to the most calamitous event

in the history of the European Commission.

In October 1997 at a ceremonial session of the ECA to mark its 20th anniversary, Mr Jacques Santer, then President of the EC, in referring to the SOA, expressed his delight "that this new instrument has helped make the Member States aware of their responsibility in managing Community funds"⁷ and that he was "determined to improve the Commission's budgetary and administrative culture". However, some six months later dramatic events led to the resignation of the EC on 15 March 1999, following the publication of a report on fraud, mismanagement and nepotism in the EC by a Committee of Independent Experts. The new Commission introduced a reform programme, which included new methods of managing the budget called "activity based management" and "activity based budgeting". According to the reform programme, this would provide a frame-

⁶ *European Commission (1996) Press Release, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-96-107_en.htm.*

⁷ *The European Court of Auditors (1998) The European Court of Auditors 1977-1997.*

work for improved resource allocation and an increased focus on the measurement of results and performance against measureable objectives.

Building professional capacity

In the year 2000, as a complement to the EC's reform programme, the ECA established the Sound Financial Management Audit Advisory Group (SFM Group) to advise it on the further development of SFM audit practices at the ECA. In the Group's report, adopted by the ECA in June 2000, it made an important distinction as regards SFM auditing (in comparison with financial and compliance auditing), stating:

*"In the SFM context, the examination of management processes and controls is an essentially positive process, which aims to identify areas and ways in which problems can be overcome and management can be improved."*⁸

⁸ DEC 064/00 DEF A framework for the further development of the Court's sound financial management audit practice,

This requirement for balanced reporting and seeking improvements was a change from the exception reporting of financial and compliance audits and was contained in the first International Organisation of Supreme Audit Institutions' (INTOSAI) auditing guideline on performance auditing⁹, and later confirmed in the ECA's newly issued Performance Auditing Manual (PAM) in 2006.

"Performance auditing is an independent examination of the efficiency and effectiveness of government undertakings, programs or organizations, with due regard to economy, and the aim of leading to improvements".

Following the work of the SFM Advisory Group, in 2003-2004, the ECA prioritised its development of SFM audit methodology and

internal document, p.3, internal document.

⁹ INTOSAI (2004). ISSAI 3000 *Implementing guidelines for performance auditing: Standards and guidelines for performance auditing based on INTOSAI's Auditing Standards and practical experience*, http://www.issai.org/media/13224/issai_3000_e.pdf.

organized seminars to gather and analyse experiences of colleagues concerning SFM audits¹⁰. In building a sustainable audit capacity the ECA also acquired knowledge and advice from other SAIs, which it then analyzed and processed into auditing procedures, and in consultation with auditors, customized them to the needs and requirements of the ECA. Secondly, management buy-in at the highest level was achieved to provide strong solid leadership in obtaining a consensus and maintaining consistency during the development process. One important decision taken in the developmental process was the re-naming of the “SFM audit” to “performance audit” (PA) at the suggestion of the Swedish ECA Member, on the basis that the previous term was considered too narrow and might limit the audit to areas of financial management. It was argued that as the Treaty did not oblige the ECA to carry out something called “sound financial management audit”, the ECA could

decide for itself how such an audit would be carried out. This decision was an important one not only in terms of not limiting the scope of its audit mandate, but also in aligning the ECA’s auditing procedures and practices with the newly adopted INTOSAI guidelines for performance auditing, which provided a broad and common framework (to all SAIs) for carrying out such audits.

In 2006 the ECA developed a separate performance audit manual, the PAM. During a seminar organized to introduce this new methodology, the Swedish National Audit Office’s (Riksrevisionen) performance audit expert enthused audit staff to embrace this new audit process:

“Creativity is the most important factor in future. Learning and development is getting more and more important in the public sector. Today we are faced with unpredictability, flexibility, the

¹⁰ DEC 167/03 DEF, paragraphe 14, internal document

need to relearn and to please the clients."¹¹

The ECA's methodology developers also exhorted staff to "move to audit which focuses on performance achieved" rather than "work which often limits itself to systems-based audit". They also reminded staff that the reader of the reports "wants questions answered... and to know 'how' it is possible to improve".

Progress is rarely linear

The production of performance audit reports by the ECA has not been exactly linear in the period since 2000 (Figure 3). There were a number of factors at work here. Firstly, oftentimes performance audits were treated as research projects addressing broad ambitious performance questions, and carried out over a two to three year period from initial planning to report production and promotion. Therefore, after a year of high production, audit teams might take a further three years to reach that

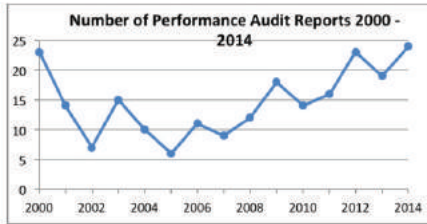
peak of production again. Secondly, as audit teams were not solely dedicated to PA work, these "discretionary" audits often unsuccessfully competed for limited resources with the ECA's permanent and obligatory audit product, the SOA. Thirdly, the enlargement of the EU in 2004 adversely impacted on the ECA's audit practices and decision - making ability, which was later addressed through internal restructuring and delegation of decision - making powers to audit chambers¹². Lastly, it could be argued that the production of 23 reports in the year 2000 was not comparable to similar reports produced post-2006 when the new audit manual and formalized audit procedures were introduced. In the period Pre-2006 auditing methods were less sophisticated vis-à-vis later data collection and analysis techniques and the structure and contents of the earlier reports were also

¹¹ Carotti, R. (2005). Performance Audit Seminar, *The Journal*, Edition June 2005

¹² Stephenson, P. (2015). Reconciling Audit and Evaluation: The Shift to Performance and Effectiveness at the European Court, *European Journal of Risk Regulation*, Symposium on Policy Evaluation in the EU, 1, 79-89.

simpler in terms of visual data and reporting formats.

Figure 3 – Performance audit reports 2000 to 2014

In the intervening period, the focus of performance audits has slowly been diversifying from a systems-orientated approach to examining performance management, to one which also assesses results delivered and problems tackled. The use of innovative and diversified data collection and analysis techniques, such as electronic surveys, focus groups, and experts, has also expanded to accommodate these different audit approaches and to tackle more diverse and informative audit questions. However, audit development is an iterative process, and in 2014 an international peer review of the ECA's performance audit practice (conducted by the SAI's of France,

Germany and Sweden¹³) concluded that further efforts were needed to develop a sustainable PA capacity. In particular, it highlighted the need to address the quality of the ECA's audit recommendations and suggested that more add value could be provide to stakeholders by analyzing the causes of problems, errors and weaknesses, and producing more action - oriented audit recommendations in reports.

The accountability landscape is slowly changing

The European Parliament (EP) is one of the main addressees of the ECA's performance audit reports. It uses them to facilitate parliamentary scrutiny through the discharge procedure in which it exercises control over the implementation of the Union's budget. From the parliament's perspective the discharge is a political work of annually clearing or absolving the EC of its stewardship of the EU budget, by "signing off" and closing

¹³ The European Court of Auditors (2014) International Peer review of the European Court of Auditors

the accounts. In this context, the ECA's performance audits provide independent information and analysis which allows for a broad debate on the political objectives and results achieved by audited entities.

One perpetual accountability conundrum attached to the EU budget is the role of Member States. Although the entire budget is implemented under the responsibility of the EC, the Treaty of Lisbon in 2007 recognized the responsibility of the Member States for implementing the budget under shared management. However, from an accountability perspective, how best can the EP address the stewardship of Member State authorities, who are directly responsible for approximately 80% of EU funds spent under shared management arrangements (and are also the source of the majority of irregular expenditure from the budget)? One recent innovation from the EP to enhance accountability has been to require the EC to present an annual evaluation report based on results achieved with the Union's

finances (Article 318 of the TFEU). In its opinion¹⁴ on the EC's first evaluation report, the ECA stated that the evaluation report:

"should be the starting point for a fundamental Commission re-think about its reporting and accountability systems" ... "and that it should systematically build into its multiannual programmes performance indicators and milestones that would allow it to evaluate whether the defined objectives and intended impacts are likely to be achieved" and that "This would be a further step on the path towards measuring effectiveness" (p.2).

Prophetically, some seven years earlier, the ECA's SFM Group had divined this outcome in 2000:

"although it will be some time before systems are in place to generate and transmit this information ... it is possible that the discharge authority will, in the near future, call upon the Court to

¹⁴ Court of Auditors (2012). *Opinion No 4/2012 on the Commission's evaluation report on the Union's finances based on results achieved established under Article 318 of the Treaty on the Functioning of the European Union*, Luxembourg, p.2.

*indicate on a systematic basis, whether the information it receives from the Commission is reliable, relevant and timely...the Court may soon have to develop methodologies and procedures for systematic audits of evaluations and performance data"...and have to deal with the extra complication because much of the information will originate in the Member State authorities"*¹⁵.

And had also recognized the future need to also include the Member State authorities in its performance audit findings and audit recommendations:

"Our reports will have to address two issues: what the Commission could have done better, either by itself or in managing its relations with the Member States; and how the Member States could have done things better...the Court should not shy away from pointing out areas where management by

Member State authorities could be improved..."

It is clear that the EC's first two Article 318 evaluation reports failed to satisfy the ECA and the EP; although better direction, guidance and consultation from the start might have improved the outcome. However, a significant accountability challenge remains as regards the division of competences and responsibilities between the EC and the Member States in terms of evaluation¹⁶.

Nevertheless, things are moving in the right direction. Five years on, the evaluation report has improved somewhat, and the EC promises that the 2017 report will provide better and more complete information on performance. Also, in order to meet the Europe 2020

¹⁵ DEC 064/00 DEF A framework for the further development of the Court's sound financial management audit practice, internal document (p.2), internal document.

¹⁶ Godts, P. (2013). "Parliament's interest in performance auditing – an essential condition for developing a sustainable performance auditing function", Speech by the Chair of the Secretariat of Budgetary control committee of the EP, at the multi-country seminar organized by DG Enlargement on 29 May 2013, Brussels.

strategy targets and initiatives, for the 2014-2020 programming period for Cohesion policy, in 2013 the Commission introduced “an EU budget focused on results approach” by which special arrangements (Partnership Agreements¹⁷) were agreed with Member States to re-enforce the performance framework (milestones, targets, and measureable results) by which European Structural and Investment funds are programmed, managed and accounted for. Similarly, under the Common Agriculture Policy (CAP) each expenditure measure must be monitored and evaluated in order to improve its quality and demonstrate its achievements¹⁸.

One of the key issues of course (as was alluded to by the ECA’s SFM Group in 2000) is whether Member State authorities will have appropriate organizational structures and governance tools in place

to implement such an approach. But it’s not just technical capacity. Adopting a successful results-oriented approach to management requires that all aspects of the system, at all levels of management, must actively support and facilitate this approach, from inspirational leadership, to bottom-up engagement¹⁹. It is generally acknowledged that such an accountability mechanism in a complex policy environment is not straightforward not only due to causal attribution difficulties, but also in terms of meaningful and coherent definitions or ‘results’ and performance which would allow aggregation and reporting across diverse socio-economic setting. Finally, there remains the open question of proportionality and cost-benefits of efforts for administrations where EU co-financed programmes receive 50% or more co - financing from national administrations.

¹⁷ Regulation (EU) No 1303/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013

¹⁸ Regulation (EU) No 1306/2013 of the European Parliament and of the Council of 17 December 2013

¹⁹ Perrin, B. (2011). What is a results/performance based delivery system? An invited presentation to the European parliament. Evaluation. 17(4) 417-424. DOI: 10.1177/13563890-11420211

The accountability landscape is indeed changing. It has previously been argued that until the Union's budget follows a performance budgeting model, driven by objectives, results and meaningful indicators, the performance assessments by the ECA's performance audits will fall short of their full potential in supporting parliamentary scrutiny²⁰.

Hopefully, in a few short years we may be able to collect the harvest and test the fruits of such labours.

The impact of performance audits can be viewed in different ways

Supreme Audit Institutions use a variety of means (qualitative and quantitative) for assessing their own performance. Some, like the ECA, use key performance indicators including stakeholders' appraisals, experts reviews of products, presence in the media,

and the number of recommendations implemented, among others. In this regard, for 2014 the ECA reported²¹ that 94% of its stakeholders (EP, EC, and Council) considered the ECA's reports as being useful to their work. It also reported a cumulative implementation rate for all its audit recommendations in the period 2011 – 2014 of 69% as well as a high level of media interest in its reports. While the EP's Committee on Budgetary Control is the main addressee of the ECA's reports, the ECA is increasingly adding further value by presenting its reports to specialist committees of the EP and at international fora. It also actively shares its performance audit methodology through capacity building programmes with other SAIs and public administrations.

Some SAIs like the UK NAO calculates the financial impact of their work in terms of a ratio of annual savings against audit costs. However, one of the pitfalls of such

²⁰ Godts, P. (2013). "Parliament's interest in performance auditing – an essential condition for developing a sustainable performance auditing function", Speech by the Chair of the Secretariat of Budgetary control committee of the EP, at the multi-country seminar organised by DG Enlargement on 29 May 2013, Brussels

²¹ European Court of Auditors (2015). Annual Activity Report 2014, Luxembourg. http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/AAR_14/AAR_14_EN.pdf

an atomistic approach is that it implies that the governance system is continually generating inefficiencies and that “the patient, while comfortable, is not really getting any better”. It also perhaps misses the larger impact that SAls has in improving trust and legitimacy for the public domain as a whole, and in addressing the changing requirements of their several of stakeholders, including the issues reflected by the general public interest²².

In recent years the Netherlands Court of Audit (NCA) has attempted to address one of the perceived shortcomings of its performance audits, that is, their responsiveness and immediate relevancy to the general public, the citizen. In a research paper, the Director of performance audit at the NCA states that:

“by focusing on objectives, targets and criteria...the auditor misses the true explanation of disappointing

agency or programme performance ...without reflecting on...whether those performance indicators actually relate to society’s real problems and stakeholders’ concerns”²³.

Accordingly the NCA encourages its performance auditors to take a participatory, responsive approach with the audited entity and stress the need for learning. This takes two phases: firstly in analyzing stakeholders’ perceptions of the audit; and secondly, by using expert-panels to discuss intermediate findings and possible remedies or improvements. Between 2009 and 2011 it also carried out, what it provocatively terms ‘reality check studies’ to provide parliament with information on whether a new policy or programme really works in the ‘real world’, from the perspective of citizens and businesses. The NCA took the problem-oriented approach to performance auditing and

²² Talbot, C. and Wiggan, J. (2010). The public value of the National Audit Office, International Journal of Public Sector Management, 23(1), p.54-70, DOI 10.1108/09513551011012321

²³ Van der Knaap, P. (2011) Sense and complexity: Initiatives in responsive performance audits, Evaluation, 17(4) 351–363, p.354. DOI: 10.1177/1356389011423551

pro-actively identified problems affecting these groups and how programmes and measures had addressed them. Rather than solely taking an accountability position, reality check studies evaluate whether individual programmes are working on the ground and effectively addressing the intended issues. Their results show that prior to introducing policy measures, policy assumptions are not always tested, and that much of the complexity in management arrangements is self-imposed.

Remaining relevant and true to the principles of performance auditing, based on the principles of good governance, is a permanent challenge for SAIs and practitioners. In recent years the ECA has expanded its areas of interest into good governance by examining the application of EU directives concerning State Aid regulations and the Services, and also financial and banking regulatory mechanisms; areas which have little direct financial significance to the EU budget but have high potential impact for the Union and the life of its citizens. Such innovations are

important to ensure not only that the work of the ECA remains relevant and has high impact, but that it retains and safeguards its central role and function as a Supreme Audit Institution of the EU operating at European level, which bestows on it distinct powers and responsibilities.

The view 'from over the fence'

Another way to measure the impact of one's work is to "put oneself in the shoes" of the recipient of audit, the audited entity or "client". Interviews conducted with managers in the EC in 2015 in the context of a quality review of the ECA's audit recommendations, provided interesting insights into their perceptions of the usefulness of PA recommendations. In general terms, while recommendations were understood and generally appreciated and accepted, some recipients were a little underwhelmed by their potential impact. These perceptions were mediated by the nature of the area under audit (e.g. high expenditure vs. low expenditure), and the specific

scope and impact of the audit. For example, it was argued that while the auditors understood the larger picture, sometimes a lack of knowledge on the specificities of processes, risked recommending actions disproportionate to the deficiency identified. In one case, following a subsequent cost-benefit analysis by the audited entity, the ECA's recommendation to develop an IT tool would have been extremely expensive to implement, so alternative solutions were sought.

A reoccurring concern of managers was the context in which PA reports were issued and how the discharge authority (Council and EP) might (mis) interpret the audit messages; so that something that might be considered a "normal" finding, might take on dramatic importance. Similarly, there was a perception that the audit messages were generally negative and that perhaps the focus of audits could be more intuitively based and focused on essential issues.

Nevertheless, recommendations were generally accepted and often

welcomed by the EC, particularly where they allowed the EC to use the ECA's authority as a means of encouraging and disseminating good practices in the services. Apart from recommendations, audited entities also valued the pedagogical aspect of their performance audit experience as it sometimes required them to look into pre-existing projects they were unfamiliar with, resulting in a learning experience for new teams.

*Published in Journal of ECA, nr.03,
March 2016.*

By: John Sweeney, principal
manager in CEAD Chamber

EUROSAI: Twenty-five years of fruitful cooperation to strengthen external audit

The Berlin Declaration, adopted at the XIII INTOSAI Congress in 1989, represented the final push that laid the foundation stone for the last Regional Group of EUROSAI to be created.

By: María José de la Fuente y de la Calle

Member of the Spanish Court of
Audit

Twenty-five years mark the history of EUROSAI if we consider the date of its founding Congress in Madrid in November 1990, whose anniversary is commemorated in a special way this year. The Berlin Declaration, adopted at the XIII INTOSAI Congress in 1989, represented the final push that laid the foundation stone for the last Regional Group of EUROSAI to be created.

But this was only the last and formal step that finally brought EUROSAI its own existence and charter, which gave it specific personality as the European Regional Group. It was entrusted with the responsibility to unite its members, with full respect for their diversity, and to promote the individual and collective growth thereof while contributing to the INTOSAI community, thus offering an exponentially greater value than the sum of its parts.

Indeed, the EUROSAI project was already alive and kicking more than twenty years before its foundation. The commitment made by European Supreme Audit Institutions

(SAIs) to INTOSAI was evident from the beginning, although it was not until the late 1960s when the first, still isolated, initiatives, advocated for the value of work carried out in common as a valuable tool to strengthen audit over of public funds in Europe. The VIII INTOSAI Congress, held in Spain in 1974, marked an important step forward in this process.

Over a quarter of a century provides sufficient perspective for a stopover on the way and looking back, but primarily to look forward. It is a good time to reflect and assess how far EUROSAI adapts to its members' current needs; how it is contributing to the good governance and responsible auditing of the public sector by means of modern, strong and qualified SAIs; and which future commitments have to be assumed.

Current Challenges Facing Supreme Audit Institutions

The context in which EUROSAI was born and took its first steps has nothing to do with current economic and social realities and citizens' demands, which require

States to adopt new management formulas to be more effective and efficient when achieving goals and implementing programmes, greater technical rigour and economy in management.

Regularity and clarity in public finances, accountability, transparency and efficiency have become the key principles of public management. Systems can no longer be limited geographically but rather globalization processes require of them the flexibility needed to integrate and remain open to downward and upward coordination and cooperation towards local and regional levels as well as towards supranational communities. The latest economic-financial crisis has shown that what feels local somewhere on the planet becomes global on the antipodes the complete opposite on a world scale, and has done so in such a resounding way that it has moved even the deepest pillars, calling into question the validity of the system itself in terms of how it was being implemented.

SAls cannot stand aside from these changes, but rather must adapt to them and even get behind them from the performance of their functions. The actions taken by audit entities cannot focus only on assessing what has been done, but must also play a key system feedback role through recommendations synchronized with reality. SAls have to shed light on public management, analyzing and verifying it, yes, but also assessing its impact on public finances, anticipating risks and suggesting improvements in systems, organizations and activities that result in good governance

This requires having independent SAls, highly technical and modern, acting under strict ethical codes, applying auditing standards and following procedures and strategies in accordance with cutting-edge international standards, and which provide effective and efficient structures. Audit entities must pursue maximum rationality in the distribution of tasks and functions, and promote accountability and quality control to ensure high levels of performance that

evaluate public management from parameters of legality, efficiency, effectiveness, economy, transparency, environmental sustainability and gender equality, thereby reinforcing democracy and social progress.

Accordingly, SAls must have clearly defined missions, vision and objectives to focus and maximise their value. They must determine their strategies and assess the results of their actions, applying them to the planning and implementation of future programmes, identifying areas for improvement and optimizing allocations.

It is essential for SAls to remain attentive to new realities and systematically analyze and take into account the context in which they operate, since their effectiveness will be greater the more they meet the expectations, needs and priorities of the various players involved in management. Thus, audit institutions must be open to the demands of parliaments, as legislative bodies (and therefore creators of frameworks and action

policies) and as institutions of political control of governments. They must also listen to claims from citizens who are becoming more and more involved in public action and more demanding as taxpayers, seekers and recipients thereof. The system must always guarantee the independence of the SAls, which must never be compromised by greater proximity to local players and decision-making processes.

External audit institutions are to contribute technically, through their reports, to promote and give feedback to the process of creating legislation. They must also recommend measures for improving organization and public management, thus helping to eliminate areas of risk and impunity that can lead to fertile ground for irregularities and corruption. SAls must also provide a more comprehensive and accurate understanding of the situation of public activity and create a constructive and critical spirit in society, as well as a culture of good management when demanding governments, institutions and

managers, legal actions and efficient, transparent, ethical and responsible conduct.

SAls have to assess the impact of their own activity in real terms as a contribution to improving governance and the value-added they provide to society, which ultimately justifies their very existence. They have to seek transparency in their operation and the best ways to maximize their results. They must also make an effort to give more external visibility to their performance, providing a better and wider understanding of their work and contributing to the awareness of their value, which will automatically affect their credibility, impact and public consideration.

These are also the expectations to be addressed by EUROSAl, providing collaborative tools and frameworks that promote the strengthening and high qualifications of its members.

EUROSAI: A Living Reality in Permanent Evolution

The reasons behind the creation of EUROSAI in 1990 (“the common challenges that SAIs have”) are alive and remain relevant today. The tools that were provided to make the challenges effective (“cooperate and combine their efforts in order to resolve the problems and difficulties that are to be addressed valid, together with promoting the exchange of knowledge and experiences, learning from each other “for the good of the States, for the sake of those who govern our countries and, above all, for the good of taxpayers and citizens”.

The founding principles remain valid twenty- five years on owing to the concurrence in EUROSAI of two essential elements that provide consistency and permanence: it is a community of interests shared among its members that coexists with their diversity. The symbiosis of both components provides unity in diversity and makes EUROSAI a comprehensive, plural and creative

Organization, where dialogue, debate and exchange are the best pitch to give and receive, learn and advance.

EUROSAI, born with thirty members, has seen its numbers increase by two-thirds and today has fifty members SAIs.

It has also matured substantially as an organization, developing increasingly complex, specialized and diversified actions. The Strategic Plan 2011-2017, adopted at the VIII EUROSAI Congress (Portugal, 2011), represented a final push in this area. Accordingly, the actions that were being deployed through partial and specific policies to promote training, the exchange of experiences, cooperation and communication, are addressed as part of that Plan in a consistent way and from a global and integrated perspective.

The Strategic Plan awards EUROSAI the mission of encouraging all its members to work together to strengthen public sector auditing in the European Region, thus contributing to the work of INTOSAI. To do so, it must establish

frameworks for cooperation and assistance for its members. The Plan defines the Organisation's strategic goals, the implementation strategies and the key projects and activities for its execution. The Plan also defines outcomes to assess its performance and make the necessary corrections for its proper implementation. In addition, the Organization creates the structures needed to promote, carry out and monitor the implementation of the Plan. This new approach makes EUROSAs work more coherent and consistent and enables internal and external synergies.

The EUROSAs Strategy is based on four pillars: capacity building; professional standards; knowledge sharing; and governance and communication.

Training is an area to which EUROSAs has paid special attention since it was founded. Indeed, it created a Training Committee in 2000, which worked hard until the approval of the Strategic Plan, promoting the provision of training based on cooperation between providers and recipients of

experiences and knowledge. When developing its first strategic goal, EUROSAs seeks to identify needs and promote the training to provide a sustainable framework to develop skills, knowledge, structures and working methods that make organizations more effective, increasing existing strengths and addressing the gaps and weaknesses that are identified in order to build strong, independent and multidisciplinary SAs and make their work more effective and qualified.

As a second strategic objective, EUROSAs establishes the promotion of and support for the implementation of professional standards, especially the INTOSAs International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAs), where each member SA needs to seek for a coherent approach with the framework of their national legislation, with EUROSAs support for their development and for the design of methodologies.

For its part, the strategic goal aimed at knowledge sharing is addressed to promoting coope-

ration between EUROSAs members and with INTOSAI and other external partners. EUROSAs challenge here is being able to establish a dynamic and active cooperation framework, encouraging the exchange of experiences and the development of joint audits and other shared initiatives that respond to the challenges the SAs face and encouraging mutual understanding of the results of the members' individual work and that carried out by working groups and task forces operating in EUROSAI.

The fourth objective of the EUROSAI Strategic Plan (governance and communication) seeks to align, organize and discipline the Organization as a whole and the way it operates at the service of the other three strategic goals, ensuring the highest standards of quality in accordance with the principles of good governance and effective communication.

EUROSAI has also assumed a special commitment to the SAs' independence, understood as an indispensable guarantee of the transparency and integrity of

public management, which led it to adopt a Declaration in 2011. Thus, it formally adhered to the initiative brought by INTOSAI in this area before the United Nations, which has already borne fruit in the form of resolutions adopted by the General Assembly, in particular [Resolutions A/66/2099 of 22 December 2011](#) and [A/RES/69/228 of 19 December 2014](#).

EUROSAI was born from the will to promote understanding and professional and technical cooperation through the exchange of ideas and experiences in the auditing of public funds and the need to address common challenges together. The Organization has grown and changed with the emergence of new perspectives for its members. In fact, its *raison d'être* is based on remaining closely linked to above-mentioned processes and promoting the transformation and adaptation of the SAs in its environment. This can be seen in the great change made EUROSAI by the Strategic Plan 2011-2017, whose objectives adapt, almost as a mould, to the new challenges facing SAs in the

current environment of public management.

In its maturity, EUROSAI has solid pillars on which it is based and the corresponding roadmap to support and contribute to the SAIs' organizational and technical skills in the performance of their duties, the strengthening of their independence and continuous improvement and the development of external audit in Europe. The Organization encourages the analysis of common problems that arise in this area and provides globally valid solutions. EUROSAI aims to encourage its member SAIs to move with society and even anticipate its demands, guiding public management along the roads of good governance, ethics, accountability, transparency, efficiency, the desire to serve citizens, from impartiality, objectivity, rigors and on a high technical level

Cooperation: Key To Individual and Collective Growth

In a globalised world, the practice of each SAI constitutes an important source of information and experience for others. There-

fore, cooperation comes as a key element in which the contribution of each one adds exponential value to the whole.

There is no doubt about the value EUROSAI contributes to the development of its members for approaching action strategies and to share experiences that lead to the harmonization of procedures and auditing standards, and the design of common guidelines and best practices that make controls more useful and solvent on a global scale. EUROSAI has significant challenges ahead, to the extent that, firstly, the Organization has assumed key responsibilities in promoting the audit community and, secondly, its members owe a firm commitment to their countries and citizens as their contribution to good governance.

EUROSAI has developed its structures with stability and balance and has been able to progress on solid ground, looking to the future to progress in achieving its objectives, but without losing sight of what has

been done in the past to consolidate and learn from the difficulties encountered and the achievements that have been made. Thus, at the present, it provides an open framework, a large open space for the promotion of professional cooperation and exchange. The efforts and achievements made in enhancing technical cooperation and furthering the study of matters of common interest are evident.

The past is there to build knowledge, to advance by learning from both, the best and the worst. The future brings perspective, continuity and renewal to projects. Twenty-five years on, EUROSAI is present, but, fundamentally, it is future. A future that cannot rest on its laurels because much remains to be done from the responsibility assumed by its members to promote, support and implement this joint cooperation project which, with the contribution of all concerned, has been consolidated and has become a vehicle for performing INTOSAI's initiatives and making said Organization more visible in the European Region.

I would like to end these words of commemoration of the Twenty-fifth Anniversary by expressing my personal appreciation from my experience of over ten years as Director of the Secretariat of EUROSAI, almost half the Organization's lifetime in a direct role in its operation and seeing it grow. EUROSAI is not only a community of SAIs, it is not only a communion of shared interests that foster collaboration. EUROSAI is a living being in constant evolution, a heart that beats to the pulse of committed, generous and highly professional people who are always willing to learn and teach. It is a community where personal commitment makes cooperation real and effective in the deepest and noblest sense, beyond mere institutional protocol formalities.

With these humble words, I would like to thank EUROSAI for the values with which it has reinforced my professional experience. I would also like to thank the colleagues I have had the fortune to meet on this journey, for the endearing support they have always given me and the wealth

they have contributed to my personal growth. Undoubtedly, the great EUROSAI family is a genuine reflection of the motto that drives the spirit of INTOSAI: “*Experientia mutua omnibus prodest*”.

Published in EUROSAI Magazine, nr.21

By: María José de la Fuente y de la Calle

Member of the Spanish Court of Audit

Structural Reforms and Growth Potential in the European Union

The preservation of macroeconomic stability is a fundamental requirement, even with the temporary sacrifice of income growth. Equity considerations are also inseparable, as the growth process cannot enjoy sustained democratic support if its benefits are only enjoyed by a limited, privileged group.

By: Péter Halmai, Hungarian SAI

Summary:

Following the onset of the financial and economic crisis, the latent and gradual decline of growth potential in the European Union turned into an overt growth crisis. However, this crisis can also exert a cleansing effect and release resources for activities of higher efficiency. A core element of the strategy focusing on a turnaround to growth – by means of structural reforms designed to improve the functioning of the market and strengthen the growth potential –

lies in boosting a faster increase in productivity. Concurrently with more efficient resource utilisation, the principal objective is to raise the employment rate in a sustainable fashion. Underlying as a central factor the structural reforms supporting the growth potential is the need for a better functioning internal market and an improved business environment. All this requires profound reforms in product and service markets as well as resource markets, primarily the labour market and money market. Reforms promoting knowledge and innovation are closely

connected with this and are of the same significance.

KEYWORDS: *macroeconomic policy; economic growth in open economies; macroeconomic questions of the monetary union; macroeconomic analysis of economic development; institutions and growth* JEL CODES: E60, F43, F45, O11, O43

Starting in the 1990s, the EU15's severe structural productivity problems (predominantly the significant deceleration in total factor productivity) and inadequate adaptation to the process of globalization led to a persisting and sharp drop in the potential growth rate and undermined the growth potential¹. This trend was primarily characterized by a productivity gap relative to the world's key technology leaders, the main determinant of which, in turn, was Europe's post-war convergence in growth driven by technological adaptation and imitation, coupled with the system's innovation

underperformance (see in detail in Halmai, 2015). What was for a long time a latent and gradual erosion of growth potential turned into a manifest growth crisis at the onset of financial and economic recession.

The pre-crisis (and convergence) model is not sustainable in the new Member States either, and would not assist recovery (Elekes–Halmai, 2013). In the absence of a sweeping turnaround to boost growth, the rate of growth cannot even approach the pre-crisis level.

The latent and then overt growth crisis has shaken the European convergence mechanism. The entire European model is facing an extraordinary challenge: in the absence of a convergence mechanism, the uniform mechanism of integration can become dysfunctional. The rebirth of convergence is both a challenge to and a precondition of European renewal and reform.

The unfavorable investment environment increases the level of capital outflow and facilitates a sharp rise in the imports of goods

¹ E-mail address: halmao.peter@gtk.uni-pannon.hu

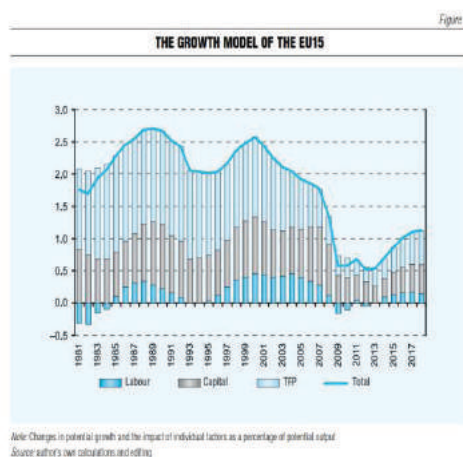
and services. A great degree of external openness continues to prevail, but in the past one and a half to two decades the competitiveness of certain global Member States has shown a downward trend. in the global system of capital flows, Europe increasingly becomes a capital exporter, which – while having beneficial economic effects – hinders employment and the growth potential.² All these problems, the imbalances of public finances and a need for sustainable public finances increasingly generate conflicts with social and environmental responsibility and the characteristics of the European model of solidarity. Finally, the inadequate level of European governance thwarts European efforts to address the challenges of the growth model.

On the other hand, the crisis can also have a cleansing effect and release resources for activities of higher efficiency. Thus the crisis also creates new opportunities. it can facilitate wider and deeper changes than previously envisaged. These fundamental challenges, along with structural problems and

the effects of the recent crisis call for a new medium-term narrative for growth.

Growth crisis and slow and uneven recovery in the EU

The EU's growth performance in the past decade signals structural weaknesses, market bias and bottlenecks. (*Figure 1* summarizes the performance of the EU15's growth model operating in recent decades).³

According to standard growth accounting, in pre-crisis years (between 2001 and 2007) the main driver of European growth was increased labour productivity. Improved labour utilization and the increase in working age population accounted for one quarter of the

economic growth. Potential growth in the EU27 was particularly impaired by the decline in youth participation in the labour force and by the decreasing number of hours worked per employee (Halmai, 2014, pp. 193–194). In the latest crisis, a sharp decrease in capacity utilization entailed rising unemployment and a significant downward shift in total factor productivity (see Figure 1).

The economic and financial crisis caused a sharp decline in the level of potential output. According to the preliminary estimate of the European Commission (2009), the EU's potential output losses resulting from the financial and economic crisis would have amounted to approximately 4 per cent in the medium term. At the same time, the cumulative level effect – taking the average potential growth in the period of 2000–2007 as a basis – is currently over 10 per cent, i.e. the EU27's potential output is currently more than 10 per cent lower than what it would be in the case of the average dynamics of the pre-crisis eight-year period.⁴ Although economic

recovery has begun, simulations suggest that this loss (i.e. lower potential GDP) has a lasting impact.

Economic recovery – as has been confirmed by earlier experience – remains low and uneven. Factors impeding growth are as follows:

- deleveraging and fiscal consolidation,
- higher-than-earlier risk premiums,
- Perpetuated labour market inadequacies.

Looking at potential growth in the EU27 from the supply side, it is particularly lower labour utilization and more moderate capital accumulation that are expected to have an adverse impact compared to the pre-crisis period. In the absence of substantive policy changes, the EU27 average for annual potential growth will not exceed 1–1.2 per cent for the rest of the decade.

The crisis has an adverse impact on capital accumulation. Investment activity largely depends on international and domestic

demand outlooks and on the cost of capital. At the same time, the negative impact of diminishing capital accumulation on potential growth will be exacerbated further by the fact that economic restructuring increases capital impairment and entails the depreciation of capital assets of certain vintages. The crisis affects total factor productivity through the trends of its long term drivers, i.e. physical investment, R&D and innovation. For example, investments will be impaired if economic recovery is only moderate, or risk-related behaviors change. The latter entails higher risk premiums and tightened lending conditions, i.e. higher capital costs. Since private R&D investments are strongly procyclical, the crisis may result in a slower rate of technological progress. As a result of delayed adjustment by the banking sector, industrial restructuring can be hindered by limited access to credit and by entrenched structural rigidities. All this – as resources remain in less productive areas – may decelerate the growth rate of total factor productivity.

In respect of labour utilization, the crisis exerts its impact through the following factors: a decrease in the average number of hours worked; a falling participation rate; and higher structural unemployment⁵ (NAWRU). Past experience suggests that an increase in NAWRU will be perpetuated during and after the crisis. Risk-related behavioral changes may lead to higher capital costs. Since the need for the latter – i.e. to offset higher-than-earlier capital costs – makes companies raise their mark-ups, a perpetuated increase in NAWRU may follow. Furthermore, long-term unemployment leads to the continuous deterioration of human capital causing an irreversible growth in NAWRU. (This is known as the “hysteresis effect”). All these factors will cause losses in potential output in the medium term. In the period of 2010–2014, average annual potential growth in the EU27 was 0.7 per cent, a rather moderate rate. In the euro area, these dynamics were even more unfavorable. Labour utilization (as a result of a significant rise in NAWRU, falling average hours

worked per employee and the shrinking working age population) and capital accumulation both show an unfavorable trend, i.e. they result in a far lower potential growth level than before the crisis. At the same time, the growth rate of the total productivity factor is low, converging during recovery to the low pre-crisis dynamics (which were much more moderate than at the start of the decade or even at the end of the 1990s).

Since following the recent crisis falling employment and the decelerating dynamics of productivity are non-cyclical phenomena, long-term (secular) stagnation will remain a significant risk. (Cf. teulings and Baldwin, 2014; Roeger, 2014; eichengreen, 2015). Potential growth trends are affected particularly adversely by the low level of capital accumulation.⁶ at the same time, recession in the euro area had a dual nature: the financial crisis was followed by a sovereign debt crisis. This second stage of recession particularly underscored the need to create a supranational financial

stability mechanism and mitigate powerful fragmentation forces.

Similarly, the extension of the analysis until 2020 indicates low potential growth rates. These dynamics are significantly lower than the average potential growth rate in eu countries over the past two decades, and are far worse than the corresponding indicators of the United States. The findings of the extended analysis are based on the following. At the start of the crisis, low labour utilization was typical, which was followed by aging-related adverse trends in labour supply during the rest of the decade. In addition, the growth rate of labour productivity is low across the EU27. (At barely 1.2 per cent per annum, it is particularly slow in the euro area). At the same time, in individual Member States or in individual groups of Member States substantially different trends can also develop.

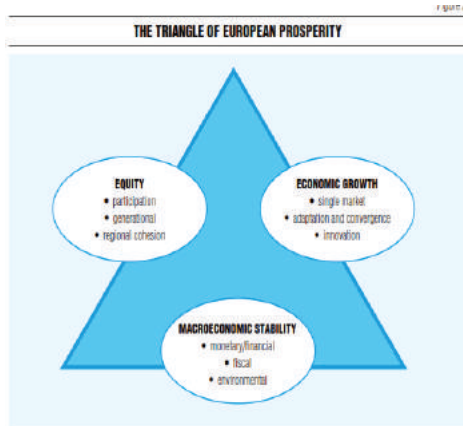
Consequently, the crisis and the ensuing contradictory recovery process exert a significant impact on future growth prospects in the EU. Experience from past economic

and financial crises has demonstrated the great importance of economic policy responses. For example, the deep recession in Sweden and Finland in 1991 was much more short-lived and did not result in lower potential growth.

This can be primarily attributed to a major structural change in these economies. Thus, the crisis also creates new opportunities for more profound changes. At the same time, as a case in counterpoint, insufficiently determined responses to the financial crisis combined with mounting competitive pressure from emerging economies greatly contributed to the slowdown of potential growth in Japan during the 1990s.

The need for a turnaround and a new narrative for growth in Europe

Seeking an answer to the question of how to restore the triangle of Europe's economic prosperity – economic growth, stability and equity – in open and democratic societies provides a useful framework both for analytical and strategic thinking (see Figure 2).

Growth is a fundamental determinant of wealth. However, its stability, sustainability and the wide and equitable distribution of its results are equally important in society. Macroeconomic stability is not only essential in terms of smoothing out short-term cyclical consumption, but also safeguards against systemic crises that jeopardise growth potential. The preservation of macroeconomic stability is a fundamental requirement, even with the temporary sacrifice of income growth. Equity considerations are also inseparable, as the growth process cannot enjoy sustained democratic support if its benefits are only enjoyed by a limited, privileged group.

Despite the problems mentioned above, the European Union as a

whole has been relatively successful in the global competition, for example, in comparison to the United States or Japan. It is well-positioned in the value chain as the world's largest exporter, thanks at least to deeper integration between EU economies, especially with the inclusion of Central and eastern European economies.

However, at present Europe faces serious challenges as it attempts to lay renewed and sustainable foundations for the convergence and integration mechanism. Europe must perform better in order to take full advantage of its innovation potential. The adverse trends of potential growth threaten with Europe's falling behind. Weaknesses and disparities between Member States, especially in broadly interpreted Mediterranean members, weigh on the growth potential. Attempts to dynamise the European economy are made amid slow and uneven recovery, ongoing adjustment and inevitable deleveraging in both the private and public sectors.

The rebirth of the European growth potential and growth model will only be possible by means of structural reforms that profoundly transform the modus operandi of Europe's economy and society while supporting potential growth.

Countries at the cutting edge of knowledge-based technologies need innovation to grow and to raise living standards. Economic competition, post-graduate courses at leading universities and R&D investments (especially private investments) have a key role to play in all this. For these factors are crucially important in closing the gap between Europe and its global competitors. Tight budgetary constraints and higher risk premiums do not make the achievement of these goals any easier.

Sustainability is conditional upon socially inclusive growth and the wider participation of citizens in society, especially in the world of work. Intergenerational integrity and equity are essential for future-oriented investments and for building much-needed confidence.

The appropriate planning and sequence of reforms are important factors in the fair distribution of burdens, the social and political acceptance of the reforms, as well as their implementation. Harmonising efficiency and equity is essential when implementing fiscal consolidation efforts aimed at transforming tax and welfare systems and improving the cost-effectiveness of public services. The presumed trade-off between efficiency and equity is sometimes exaggerated. Inefficient welfare and social protection requirements make little difference in respect of equity.

On the other hand, the experience of many European countries demonstrates that collective social security systems, if designed and managed well, can be at least as effective from a welfare perspective as individual market-based systems (Buti and Pichelmann, 2013). In all these cases, a thoughtful choice must be made. It is normally the relationship between growth, structural reform, and the distribution of income and wealth that must be

thoroughly considered and, in certain cases, re-regulated.

Europe must respond to fundamental challenges if it is to step on the path of sustainable growth. At the same time, Europe must make sure not to take a regressive step in international economic integration and ignore risks arising from global imbalances.

Focus on structural reforms

In spite of the first signs of recovery, there is no indication of the reversal of adverse growth and productivity trends in Europe (Figure 1). The unfavorable trends in productivity are characteristic not only of service but also of productive sectors. Industrial sectors in most European countries have started to move towards recovery. However, this is not enough for an overall productivity turnaround.

Productivity will remain the critical point of Europe's growth performance. The decisive structural role of total factor productivity is to be underlined. Demographic factors and investments have an

equally adverse effect on growth potential. The key to a turnaround in growth extending to the entire economy lies in the growth of service productivity.

When applying a global supply chain type of analysis in respect of the supply side, it can be seen that production directly for the global market accounts for one quarter of employment and half of labour productivity growth in Europe (Van Ark et al., 2013). The manufacturing of industrial goods is critical in this regard. However, contribution to the global supply chain in market services has increased in many Member States in terms of both employment and productivity.

According to Foster, Stehrer and Timmer (2013), in line with the general trend, the EU has become more integrated into the global supply chain. Currently, 15 per cent of the EU's GDP contributes directly or indirectly to satisfying global demand in other regions of the world. This proportion has increased by approximately 5 per cent in the past 15 years.

A similar but less significant trend can be observed in employment: nearly 12 per cent⁷ of vacancies depend on demand in other regions of the world. The importance of emerging economies, including China, is growing in this respect. As the importance of foreign markets in EU exports increases, so does the significance of imports in respect of utilized inputs. Inputs and intermediary products are increasingly manufactured by other countries: other Member States or third countries, as manufacturers of final goods. Expressed in terms of the common metric of vertical specialization, 15 per cent of total EU exports to third countries is generated in other countries. This rate has grown by approximately 7 per cent since 1995. Even in the current period, the surplus of the EU's foreign trade balance is 1.5–2 per cent of GDP. This is an indication that European market actors have managed the period of intensifying globalization fairly well (despite the severe repercussions of the financial and economic crisis).

Thus, overall, it appears that the European Union has been competitive in recent years' global market competition. For the most part, this was due to a deeper integration between EU economies. As a result of trade conditions and the globalization of production, this integration has become visibly institutionalized and it functions accordingly. The general success of the EU as a whole and of its individual Member States conceals significant divergences across the European economies. As early as the mid-1990s, there were great disparities in respect of the external vulnerability of individual Member States, external and internal EU markets, and the structure of resources. However, this model has exacerbated in the past two decades. Only a few Member States (Germany, Austria, Ireland, Luxembourg and certain Central and eastern European countries) have been successful with regard to their export performance, as calculated in terms of value added. Other countries have only managed to maintain or slightly

improve their positions. That may be explained by the initial model of specialization: internationalization was driven primarily by a number of high-tech sectors (e.g. vehicle and electronic industries) through successful innovation, productivity performance and moderate wage policies. In these industries, the integration of Central and eastern European countries into the production network of advanced Member States played an important role. While this improved the international competitiveness of some countries, in certain cases, it has exacerbated structural disparities between EU economies.

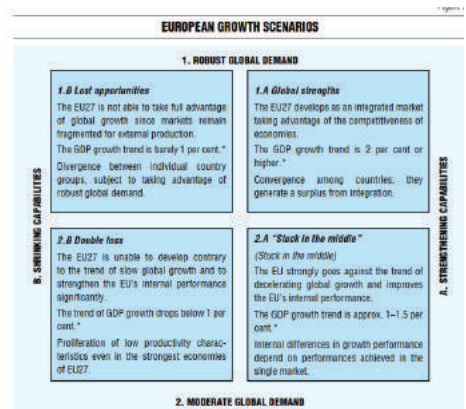
Macroeconomic policy efforts should continue to focus on rebalancing, even if sustained cooperative strategies cannot be considered inherently guaranteed. Applying a series of simulations with the NIESR global model (NIGEM)⁸, *Fic* and *Orazgani* (2013) have examined persisting imbalances and different adjustment scenarios at the global and euro area levels. Their findings have revealed that coordinated policy

actions can indeed yield high-quality results. At the same time they also pointed out that there is no “silver bullet” that would call for an appropriately calibrated policy mix in countries and world regions with either surpluses or deficits. In this context, a fully operable financial system supported by a comprehensive bank union is crucially important for the euro area. “Downhill” capital flows are indeed an essential factor of convergence. However, in order to maintain them, the risks of recovery and downturn must be managed better than before. The absence of capital flows may lead to “bad balances” characterized by weak growth and high and permanent real income gaps. Increased competitiveness, an improved business environment and comprehensive public sector reforms are essential prerequisites of the lasting adjustment of external imbalances and the restart of downhill capital flows, investment and growth.

Van Ark et al. (2013) performed a detailed analysis of the differential productivity performance of indi-

vidual European countries. The analysis identified four types of European economies as follows:

- integrated value chain (Germany, Austria and a large part of Central-eastern Europe);
- “inward lookers” (Mediterranean countries including France);
- “global niche players” (mostly smaller economies in Northwest Europe);
- Reindustrialized model (basically in the United Kingdom).

Van Ark et al. (2013) describe four possible scenarios concerning possible European trends in 10 to 12 years. The analysis used as a basis the strengthening of supply side capabilities, including productivity, innovation and global

demand for goods and services, all being determinants of the European Union's future situation. Figure 3 shows that the scenario marked

POSSIBLE GROWTH PERFORMANCES

SCENARIO COUNTRY GROUP	1.A Global strengths (strong global demand; strong capabilities)	2.A "Stuck in the middle" (weak global demand; strong capabilities)	2.B Double loss (weak global demand; weak capabilities)	1.B Lost opportunities (strong global demand; weak capabilities)
Integrated value chain (OE and certain EU countries)	***	**	+	**
"Island lockouts" (Mediterranean countries)	0	-	---	---
"Global niche players" (small new EU countries)	**	+	-	+
"Balkanisation" model (BR)	+	0	---	-

Notes: ** Global Niche Players
Source: Van Ark et al. (2013)

1A (Global strengths) would be the most dynamic solution for renewing the European growth model and for consolidating the European growth potential. Scenario 2A ("Stuck in the middle") would promote the renewal of the European growth potential in a more moderate global demand framework than would Scenario 1A. By contrast, Scenarios 1B (Lost opportunities) and even more so, 2B (double loss) predict dangerous trajectories.

Van Ark et al. summarized possible growth impacts on the basis of supply and demand characteristics. These scenarios, as is indicated by the authors, provide only a framework for observing opportunities and discussing necessary policy measures. However, as is shown in Figure 4, each scenario can impact the abovementioned four groups of Member States in widely different ways. As can be seen in respect of the entire EU, even the most favourable trajectory would fail to dynamise the inward-focused Mediterranean countries if the current conditions persisted, while the most adverse consequences of more unfavourable trajectories would hit them the hardest. The rebirth of recovery-driven growth demands further efforts. At the same time, the most competitive Member States could develop further even if less favourable trajectories prevailed.

The analysis performed by Bartelsman (2013) using the corporate perspectives of ICT, reallocation and productivity as a starting point, would increase the

likelihood of a high productivity growth scenario. The starting point assumes that under new conditions knowledge - based capital investments, including intangible investments, fall into place. Technologies in the advanced stage of development can, if favorable conditions exist, push the cutting edge of productivity even further. Bartelsman posits that Moore's law⁹ and the development of ICT create an opportunity to increase labour productivity by 2.5 per cent annually in the next 20 to 30 years. Leveraging this potential demands that stimulation of the wider application of ICT is intensified and that the productivity of less productive innovative companies applying such technology is increased.

The processes of flexible resource reallocation are also critical, as are structural reforms promoting the same. They are indispensable for the widespread diffusion of new technologies. Labour market challenges of reallocation are extremely important and so are stimulation of learning and considerations related

to wage differentials. As a main characteristic of existing and foreseeable technologies, the high permanent costs of creation and low marginal costs of use can cause higher wage fluctuations and further distortions of distribution. According to Bartelsman, public services (such as health insurance and education) and their reform cannot only directly increase aggregated productivity but can also absorb employees made redundant in other sectors.

This analysis is complemented by the reasoning of Czernitzki and Toivanen (2013). The authors analyzed the relationship between R&D, productivity and innovation policies with a view to reducing the gap between optimum levels for society and private R&D.

Since innovation policy can have a displacement effect, they have tested it empirically based on Belgian and German corporate data to see whether R&D subsidies stimulate private investments. The authors found that innovation subsidies have positive additional efficiency. There appears to be a

positive correlation between past innovation experience and investment intensity. The studies demonstrated that companies characterized by lower labour productivity are willing to implement larger investments. In other words, these companies can benefit more from subsidies than companies at the technological cutting edge. At the same time, the existence of subsidized R&D projects with a convergence effect can also push forward the technological cutting edge in the economy.

The key element of a strategy focusing on a growth turnaround lies in stimulating faster productivity growth by means of structural reforms improving the functioning of the market and strengthening the growth potential. Concurrently with the more efficient use of resources, the basic goal is to increase the employment rate in a sustainable fashion.

“Green” and equitable growth and shared prosperity

Environmental requirements and restrictions are often seen as

obstacles to growth and as competitive disadvantages for European companies in the global competition. At the same time, there is growing global interest in “green” sustainable growth potential and in overcoming damage to the environment. Companies across the European Union have already made considerable progress in manufacturing clean and more efficient technologies, products and services. For example, EU companies have implemented two thirds of foreign direct investment worldwide in the field of renewable energy during the period of 2007–2011 (Halmai, 2014, p. 289). At the same time, in this market global competition intensifies, especially from certain emerging economies. Linking high environmental requirements and competitiveness is possible and the European economy could significantly expand in the field of green technologies.

The perpetuation of structural productivity differences between certain Member States needs to be addressed by means of determined structural reforms. They would be

of high significance in both export-driven and “non-tradeables” sectors in terms of creating the structural conditions of convergence.¹⁰ In this field – due to the sovereign debt crisis and the need for fiscal consolidation – progress is only possible over a longer horizon. However, the deep north-south divide in earnings would have grave social and economic implications. Wide-ranging structural reforms and the complete implementation of a bank union offer an opportunity to revitalize capital flows within the EU and to avoid former misallocations. At the same time, European solidarity can continue to play an important role in structural and cohesion policies.

Europe is undergoing a period of unprecedented fiscal consolidation and structural economic policy reforms. However, in the absence of the necessary social balance, certain reforms introduced during the financial market stress will lose their viability in the long run. Therefore, it is particularly important to answer the question of how further efficiency-improving reforms can be supplemented with

other necessary measures ensuring social balance, and how could the European union provide better incentives to Member States to implement reforms producing a more balanced distribution. Grüner (2013) studied the distribution consequences of European fiscal and structural reforms, and worked out a number of recommendations about how they should be combined to ensure their more favourable social acceptance in the long run. His recommendations also cover how the structuring of positive and negative incentives can be geared toward fiscal consolidation and fiscal reforms in the long run, creating a balance among the distribution consequences of structural reforms.

Buti and Pichelmann (2013) stress that social expenditures do not merely create a burden. Integrity and fairness also foster trust and social cohesion, thereby promoting a positive behavior in respect of openness, innovation, adaptability and change.¹¹ “It would also be a mistake to overlook the significant changes welfare and social models have undergone over the past two

decades, starting to move away from passive social protection to capacitating and activating social support systems. In that way, and provided that reforms continue, they can be an asset in the competitive challenge, not an obstacle to growth and prosperity” (Buti and Pichelmann, 2013 p. 6). Certain countries hit hard by the crisis will inevitably have to renew their social models on the basis of financial sustainability and equity.

Europe is in need of bold political actions¹² for recovery and for creating the conditions of sustainable growth. They include regulatory reforms of financial integration and stability; a complete bank union; consistent fiscal policies ensuring the reduction of structural deficit in the medium term; a productivity strategy driven by comprehensive and deeply penetrating structural reforms; the concurrent expansion of competitiveness and employment and, in vulnerable countries, a growing share of the tradeables sectors. In other words, there is a need for European, EU-level coordinated structural reforms and

the implementation of a growth agenda. The overall objective of all these efforts is to ensure equitable growth and shared prosperity.¹³

Restoring growth potential:

The role of product and labour market reforms

Since economic recovery after the financial crisis has been slow and uneven, the dismantling of obstacles to growth is critical, as are the stimulation of adaptability and the implementation of structural reforms promoting growth. At this juncture, it needs to be underlined that structural reforms today are often (maybe most often) are referred to as reforms categorized under fiscal consolidation. In the current period, these reforms are designed primarily to reduce the burden on public finances and tighten the parameters of transfer systems. Their necessity can hardly be disputed. However, austerity agendas impose a burden on a large part of society and are often viewed as a loss of acquired rights. The delay of certain reforms can also play a role in this. if reformed

in time, transfer systems can cause less pain and offer more opportunities for the implementation of gradual changes. In point of fact, long-term reforms can even create an increased burden on the public purse initially. It may take a long time to achieve a more sustainable growth path and more favourable trends in public finances, but in terms of social costs and legitimacy, well - timed and balanced reforms may be easier to endure. When long overdue reforms aimed at fiscal consolidation are implemented in periods of severe macroeconomic imbalances, there may be an increased need for maximizing short-term savings at the expense of long-term considerations. (A special trade-off can occur, whereby tensions are put off to a later period for future governments). Reforms containing restrictions and austerity measures and aimed at – in many ways forced – fiscal consolidation can lead to reform fatigue in Member States (e.g. Mediterranean and the Central and eastern European countries) struggling with fundamental structural difficulties.

Therefore, it must be stressed that the other types of structural reforms comprise reforms that support the growth potential. (At the same time, reforms targeting fiscal consolidation – provided that they bring about sustainable changes benefiting the growth potential – can also be regarded as growth supporting reforms).¹⁴

The impact of these reforms typically takes hold in the medium and long run. Reforms tend to entail a relatively long delay in implementation due to administrative, institutional or policy-making constraints. Often, the effects of the reforms trickle into the real economy only gradually; indeed, it may take years to achieve the new perpetuated state. In the short run, these reforms can even have negative impacts on economic activity due to the adaptation costs of resource allocation. Certain growth stimulating reforms may require ex ante budgetary spending.

At the same time, certain structural reforms may have positive macroeconomic effects over the

short term. Structural reforms may promote favourable future growth prospects and contribute to the inescapable fiscal consolidation. The magnitude of these effects is closely related to the credibility of reform decisions and the ability of Member States to speed up their reform agenda in consideration of possible implementation delays.

According to the simulations performed, structural reforms may give rise to significant potential advantages. Euro area GDP would exceed its current level by 6 per cent in ten years if the gap between the cutting edge and the rest of the countries was halved by simultaneous comprehensive reforms (Roeger et al., 2013; Varga-int' Veld, 2013). This simulation appears neither too ambitious nor unrealistic. A greater degree of gap closure would have a proportionally larger impact.

Structural reforms can increase growth performance (especially if the innovation potential is unleashed). At the same time, in the current period their capacity in respect of supporting recovery is

rather uncertain: as certain reforms can have short-term budgetary or adaptation cost implications, due to probable delays and political and institutional reasons, their effects can spread to the real economy only gradually. Empirical evidence suggests that certain structural reforms can also have a positive impact on economic activities – if they are applied without unnecessary delay, it is possible to offset the unavoidable short - term negative impacts arising from their implementation.

It has to be taken into account that the analysis covers the potential effects of structural reforms. The analysis is based on the latest available indicators. However, the impact of the measures taken in recent years is not or only partially reflected in the indicators concerned. The implementation of structural reforms may be slower than assumed in the model. In this case, the effects will be more moderate than expected. in the current economic environment, the effects of public and private balance sheet adjustments are

strongly perceived. Lending conditions are tight and restricted. As a consequence of these funding constraints, the short-term impact may be lower than assumed. However, growth impacts are significant and may contribute to recovery. The effects on output and employment can be measured primarily in the medium and long term.

Reforms stimulating product markets and competitiveness may result in a significant output surplus. However, these effects will be perceived only gradually. Increasing R&D subsidies in the short term might even reduce output. However, their long-term impact is significant. Certain labour market reforms will also yield results in the medium or long term (especially reforms designed to increase the participation rate of women and older workers). However, these programmes will also create a burden on the budget in the short term. At the same time, reforms designed to increase the labour market participation of older workers can generate considerable budgetary savings.

Therefore, reforms affecting the tax structure (by shifting the burden from work to consumption) can be quickly implemented and contribute to increasing employment and output.

The positive trickle-down effect of structural reforms can affect output and employment as well. The impact on supply will increase imports and promote the growth of trading partners. (Although the latter is in part offset by the competitiveness effect). The effects on foreign trade will be relatively moderate and partly negative as well (with the supply effect being stronger than the competitiveness effect). Structural reforms in public finances may generate significant improvement. There will be a measurable decline in the debt-to- GDP ratio in the medium and long term. This can facilitate further consolidation measures and contribute to the sustainable financing of public debt. These positive cascading effects and budgetary impacts can augment the incentive for implementing structural reforms. (In the system of the European

Semester, country-specific recommendations serve a similar function). All these factors can be indicative of the potential advantages of policy coordination and the possible incremental effects of the integrated and simultaneous implementation of reforms.

Underlying as a central factor the structural reforms supporting the growth potential is the need for a better functioning internal market and an improved business environment. As a result, market distortions can be eased, investment and innovation opportunities improved, and the EU's competitiveness strengthened. All this requires fundamental reforms in product and services markets as well as resource markets, in particular, the labour market and the money market. Reforms promoting knowledge and innovation are closely linked to these factors and are of similar significance¹⁵.

The penetrating implementation of these reforms can create chances for a growth turnaround in Europe. These reforms offer the prospect

of the renewal of the European growth model and a better adjustment to the challenges of globalization. In the implementation of structural reforms supporting growth, social conditions determined by institutional, cultural and historical factors in individual Member States – which are collectively described by M. Abramowitz as “social capability” – are particularly important elements.

Europe is in need of bold political actions for recovery and for creating the conditions of sustainable growth. Structural reforms coordinated at the EU level and a growth agenda based on these reforms are necessities¹⁶. Only solutions that give priority to economic rationality, international competitiveness and the knowledge-based economy can yield long-term success. All these efforts can generally be aimed at equitable growth and shared prosperity. While the main directions of action can be outlined, their extensive and comprehensive review requires further scientific

and public debate on the future of the European model.

Notes

1. For a growth accounting-based analysis of potential growth dynamics in the period of 1981–2013 and projections until 2018, see Halmai (2014). The quantitative basis of the conclusions concerning the growth potential is presented in the paper cited above. The EU15 is the group of EU Member States before 2004. Among the current Member States, adequately reliable growth accounting data are only available for Croatia. For this reason, the EU27 grouping is applied.

2. According to Eurostat data, the balance of the EU27's foreign direct investment (FDI) (i.e. investments linked to the rest of the world outside the EU) has stood at around EUR 120–180 billion per annum in recent years, except for the worst period of the crisis. In other words, this was the amount by which FDI outflows from the EU27 exceeded FDI inflows. At the same time, levels of capital intensity and marginal

product differ widely within the EU. In an inspiring investment climate this net capital outflow would – as is logically assumed – be lower, while investments and potential growth within the EU would be higher. (It should be noted that investment rates in the United States have exceeded those in the EU15 countries in every year since 1992).

3. In what follows the source of data in this paper is the author's own calculations made on the basis of the EPC Output Gap Working Group's database.

4. Author's own calculations. It is to be noted that during the years immediately preceding the crisis, the rate of potential growth – during the period of latent erosion – already slowed compared to the referenced period. Thus, if the period immediately preceding the crisis is taken as a baseline, the level effect is more moderate than that explained above.

5. NAWRU: Non-Accelerating Wage Rate of unemployment.

6. The latest work of Báger (2015) provides a detailed analysis of domestic accumulation processes.

7. In European employment, which is directly dependent on global demand, the number of vacancies requiring higher and secondary qualifications has increased Buti – Pichelmann (2013).

8. NIESR: National institute of Economic and Social Research London; NIGEM: National Institute of Global Economic Model

9. Moore's law is so referred to based on the experiential observation in technological development, whereby the complexity of integrated circuits – when taking into account the lowest-price component – doubles at approximately every 18 months.

10. The issue at hand is linked to productivity and is of primary importance in respect of cohesion and equity.

11. An important case in point can be mobility opportunities and the wide-ranging opportunity to attend high-quality education and training,

which can improve the ability to succeed in the world of work, create an opportunity for meaningful engagement in community life and foster inter-generational fairness.

12. Among them, the renewal of the institutional system of European integration and the establishment of governance across the “entire” economic union are issues of particular significance, the discussion of which goes beyond the scope of this paper (Halmai, 2013).

13. These considerations are also analysed thoroughly and placed in context in the latest work of Csaba (2014). The high-quality agenda described in the study and the ambition to work out European economics has been an inspiration and help in writing this paper.

14. In other words, we dispute the automatic identification of coercive restrictions with reforms, and hence the discrediting of the latter.

15. Exploring the exact impact mechanism of these reforms will require further research with

special regard to widely differing conditions prevailing in individual Member States.

16. Naturally, Member States play a key role in this coordinated reform policy. Without their interest and commitment, the European reform policy will inevitably fail. At the same time, the divergent “social capabilities” of Member States also underscore the role and responsibility of all European Union Member States.

Referencia

Atkinson, A. B. (2013): Ensuring social inclusion in changing labour and capital markets. *European Economy. Economic Papers*, 481. April, Brussels;

Bartelsman, E. J. (2013): ICT, Reallocation and Productivity. *European Economy. Economic Papers*, 486. April, Brussels;

Bager, G. (2015): Investment ebb and flow in the Hungarian economy. *Public Finance Quarterly*, 2015/2, pp. 155–177;

Buti, M. – Pichelmann, K. (2013): European prosperity reloaded: an optimistic glance at EMU@20, ECFIN Economic Brief, Issue 19;

Csaba, L. (2014): Európai közgazdaságtan (European Economics). Akadémiai Kiado, Budapest;

Czarnitzki, D. – Toivanen, O. (2013): Innovation Policy and Economic Growth, *European Economy. Economic Papers*. 482. Brussels;

Eichengreen, B. (2015): *Secular Stagnation: The Long View*. NBER Working Paper, 20836 Cambridge, MA

Elekes, A. – Halmai, P. (2012): Growth Model of the New Member States: Challenges and Prospects;

Külgazdaság, 57: (7–8). pp. 32–66 Fic, T. – Orazgani, A. (2013): Growth risks for the EU emanating from global imbalances. *European Economy*.

Economic Papers, 483. April, Brussels;

Foster, N.— Stehrer, R. — Timmer, M. (2013): International fragmentation of production, trade and growth: Impacts and prospects for EU Member States, European Economy. *Economic Papers*, 484. Brussels;

Gruner, H. P. (2013): The Political Economy of Structural Reform and Fiscal Consolidation Revisited, European Economy. *Economic Papers*. 487. Brussels;

Halmi, P. (2013): European Integration and National Sovereignty. *New Dimensions of Economic Governance*. Magyar Tudomány, Vol. 174, Issue 4, pp. 411–422;

Halmi, P. (2014): Crisis and Growth in the European Union – European Model, Structural Reforms. *Akademiai Kiado*. Budapest;

Halmi, P. (2015) Erosion and crisis in European growth

potential. *Economic Review*, Vol. LXII, Issue 4, pp. 379–414;

Kuenzel, R. — Ruscher, E. (2013): The Future of EMU. *ECFIN Economic Brief*, Issue 22;

Roeger, W. — Varga, J. — in't Veld, J. (2013): Growth Effects of Structural Reforms in Southern Europe: The case of Greece, Italy, Spain and Portugal. *European Economy. Economic Papers*, 511. DG ECFIN, Brussels;

Roeger, W. (2014): ECFIN's medium term projections: the risk of 'secular stagnation', *Quarterly Report on the Euro Area*, Vol. 13, No. 4. EC DG ECFIN, Brussels;

Teulings, C. — Baldwin, R. Eds. (2014): *Secular Stagnation: Facts, Causes and Cures*. CEPR Press. London;

Van Ark, B. et al. (2013): Recent Changes in Europe's Competitive Landscape and Medium-Term Perspectives: How the Sources of Demand

and Supply are Shaping Up. European Economy. Economic Papers, 485. Brussels;

Varga, J. – in't Veld, J. (2013) The growth impact of structural reforms. Quarterly Report on the Euro Area, Vol. 12, Issue 4, pp. 17–27 European Commission (2009): Impact of the current economic and financial crisis on potential output. European Economy, Occasional Papers 49.

Published in "Public Finance" No.4/2015, Edition of the Hungarian SAI.

By: Péter Halmai, Hungarian SAI

IDI & EUROSAT-Enduring partnership for capacity development of SATS

The IDI also draws inspiration for its SAT Young Leaders programme from the successful conduct of the Young EUROSAT Congress.

The fulfilling journey continues!

By: INTOSAT Development
Initiative (IDI)

Introduction

Since its establishment in 1986 one of the primary long-term goals of the IDI had been to strengthen INTOSAT regional groups of SATs and support them for developing their expertise and the capacity of their member SATs through training and information exchange. Over the last 25 years, the IDI and EUROSAT have walked hand in hand in their joint endeavor at meeting this objective. The underlying principle to IDI's philosophy and approach

previously was to offer practical training to audit practitioners and trainers who could then train others using materials provided by or through the IDI. Over the years the IDI has changed its focus and shifted its emphasis in response to changing needs and circumstances. The IDI is working across all the INTOSAT goal areas to support the capacity development of the INTOSAT regions and the member SATs. Over the years, the IDI has moved from training to capacity development to supporting SATs in enhancing their performance.

The journey over the years

With the Long-term Regional Training

Program (LTRTP) launched in 1996, IDI's primary focus became one of strengthening training capacity in the INTOSAI regions through the establishment of a sustainable regional training infrastructure. Through this programme EUROSAI got its first pool of 25 training specialists from Bulgaria, Cyprus, Czech Republic, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia and Turkey in 2001-2002. These specialists served the SAI community and the IDI as resource persons for several programmes. The LTRTP was repeated in the region in 2004-2005. The pool was supplemented with 27 more specialists from Albania, the Balkan states and the CIS countries. The programme was offered both in English and Russian. Additional funding from the EUROSAI and the Norwegian Ministry of Foreign Affairs facilitated the IDI working in Russian which is not amongst the IDI's working languages of Arabic,

French and Spanish in addition to English.

The result of this capacity-building approach was that participating regions including EUROSAI and their member SAIs, increasingly assumed responsibility for assessing regional and local training needs and priorities and for offering regional and local technical training workshops to meet those needs and priorities.

The IDI extensively collaborated with EUROSAI in conducting the needs assessment surveys over the years. The cooperation in this field has continued right through till the 2010 SAI Global Stocktaking followed by the 2014 IDI Global Survey where the joint efforts of the IDI and EUROSAI resulted in responses from 40 EUROSAI member SAIs.

The period from 2007-2013 was characterized by a shift from 'Train the trainer' programme to those like 'Capacity Building-Needs Assessment', Management Development Programme, Strategic Planning Programme etc. This plan period of the IDI focused on

organizing and delivering development projects for supervisory staff at different levels. These were followed up to ensure sustainability. SATs were supported to facilitate implementation of audit systems and procedures in line with best practices as also the development and strengthening of support services.

The IDI extensively collaborated with EUROSAT in conducting the

needs assessment surveys over the years. The cooperation in this field has continued right through till the 2010 SAT Global Stocktaking followed by the 2014 IDI Global Survey where the joint efforts of the IDI and EUROSAT resulted in responses from 40 EUROSAT member SATs

During this period the IDI cooperated with EUROSAT in offering two Trans regional programmes on the Audit of Public Debt and Environment Audit. While six EUROSAT member SATs participated in the former, other SATs benefited from the resource

person from Estonia which headed the INTOSAT Working Group on Environmental Audit member for the Environment Audit Programme. EUROSAT also contributed towards the costs of the programme on the audit of public debt. The IDI relies on the member

SAls to provide them in-kind support for the programme events to be conducted in a smooth manner. As mentioned in case of the Environmental Audit programme above, several SAls from the EUROSAl region have helped the IDI with resource persons for the other IDI programmes. The IDI has also been benefited by the hosting support provided by the EUROSAl SAls for the IDI events.

During this period the 20th INTOSAl Congress adopted a comprehensive set of International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAIs) that cover the core audit disciplines of financial, compliance and performance audits. INTOSAl's Strategic Plan envisaged the role of the IDI to take forward the implementation of the ISSAIs. The ISSAI Implementation Initiative or the 3i Programme's phase –I got underway. E-learning was adopted in a big way and programmes like the ISSAI Certification Course and Risk Based Approach to Financial Audit were offered through e-learning platforms. The ISSAI

Certification programme comprising e-courses based on the global public goods like the ISSAI Compliance Assessment Tools (iCATs) and ISSAI Implementation Handbooks and facilitation skills workshops designed for financial, performance and compliance audit came to a close in 2014. 16 ISSAI facilitators have been certified from EUROSAl including five in Financial Audit and four in Performance Audit and seven in Compliance Audit. ICATs have also been disseminated through 3i Management Workshops to 9 Heads of SAls & 2 Heads of Sub National Audit Offices other Senior Management staff from EUROSAl. 8 SAls from EUROSAl signed the Statement of Commitments related to ISSAI implementation in their SAls. There is also an operating network of ISSAI experts and mentors for financial, performance and compliance audit which includes those from EUROSAl member countries like Norway, Estonia, Lithuania and FYR Macedonia.

As part of the IDI's efforts to assist the SAls in implementation of

INTOSAI Auditing Standards (ISSAIs), an E-learning course on Risk Based Approach to Financial Audit was conducted in 2013. The programme aimed at enhancing awareness of the ISSAIs pertaining to financial audit, with particular emphasis on providing training to financial auditors in using tools for adopting a risk-based approach to financial audit. Out of 54 participating SAIs, 11 were from EUROSAL including developed countries²⁴ participants from EUROSAL successfully completed the course. The programme also had a resource person from Croatia.

In the IT Audit Programme offered during 2014-2015 the EUROSAL General Secretariat facilitated IDI's invitation to the EUROSAL member SAIs for participation. SAI Poland has contributed a subject matter expert for this programme and also hosted a programme event. The programme has 22 participants from eight EUROSAL SAIs including three from developed countries.

The IDI has also supported the evaluation of the EUROSAL during 2015 and will continue to engage during 2016. Recently, the cooperation between the Turkish Court of Accounts and the IDI has been formalised through a Memorandum of Understanding

SAI PMF training programmes have been conducted in English, French, Spanish and Arabic including those held in Oslo, London and Warsaw. 42 participants from EUROSAL member countries have participated till now including 24 in 2014. The programme has been benefited by 3 facilitators as also 3 participants for SAI PMF pilots from the EUROSAL region. These programmes in the recent years have contributed to the three main aspects of capacity development recognized by the IDI. Institutional Capacity Development involves working within the institutional and legal framework within which an SAI operates. Working with the ICATs, the SAIs have identified their needs in the realm of development of institutional capacity. The organisational systems capacity of an SAI include the processes and

structures within the organisation to enable a more effective and efficient achievement of the desired objectives. The cooperative audits supported by the professional staff capacity of an SAI is the ability of the SAI management and staff to function effectively together as per their job requirements. The IDI's capacity development framework for SAIs integrates the three aspects of capacity development with the areas for capacity development in an SAI. The journey together with EUROSAI has led to the SAIs being supported in all areas of development of their capacity rather than it being limited to training of their staff.

experts to IDI programmes and print IDI publications in the TCA printing facilities.

The IDI has also supported the evaluation of the EUROSAI during 2015 and will continue to engage during 2016. Recently, the cooperation between the Turkish Court of Accounts and the IDI has been formalised through a

Memorandum of Understanding. The TCA will in the next five years host IDI events, provide staff to the IDI secretariat and subject matter

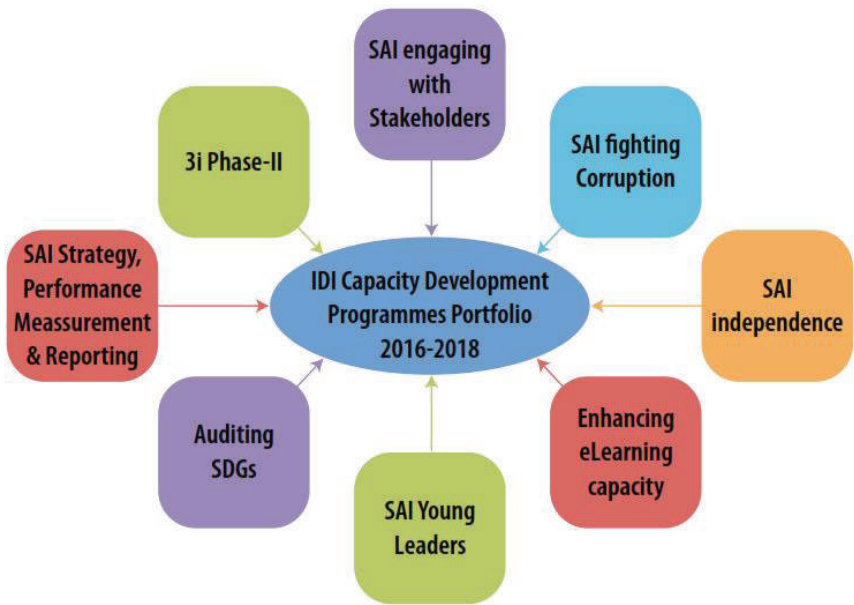

Figure 2. IDI Programme portfolio 2016-2019

The way forward

The strong relationship will be sustained during the coming years. The IDI has identified a portfolio of new programmes which are being offered to SAIs from 2015-2016 as shown in figure 2. SAIs in the region will be invited to participate in these programmes and IDI will

continue receive support from EUROSAI member SAIs in terms of resources for these programmes. These include cooperation with the EUROSAI Task Force on Audit and Ethics, the SAIs of Austria, Poland, Hungary etc. for the programmes on SAI fighting corruption, SAI Independence and Auditing SDGs.

The IDI also draws inspiration for its SAI Young Leaders programme from the successful conduct of the Young EUROSAI Congress. The fulfilling journey continues!

*Published in EUROSAI Magazine,
nr.21.*

By: INTOSAI Development
Initiative (IDI)

News in brief from ALSAI

ALSAI's activities September – December 2015

Meeting of the Working Group on the "Review of the Auditing International Standard ISSAI 30"

On September 9-11 in Warsaw, Poland it was held the fourth meeting of the working group on the "Review of the Auditing International Standard 30, Ethics Code".

ALSAI was represented the General Secretary Mrs. Luljeta Nano and the auditor Mrs. Amantia Patozi.

This event was attended by 14 representatives of the member SAs in this Group such as Poland, United Kingdom, Hungary, Netherlands, Portugal, South Africa, U.S.A, Kuwait and the International Federation of Accountants (IFAC). The Supreme Audit Institution of Poland represented by Mr. Jacek Jezierski, led this meeting.

During this meeting the Working Group deeply analyzed the ethics values of:

- a) Competences (contribution of ALSAI and the SA of Chile)
- b) Professional behavior
- c) Confidentiality

The working group held a series of discussions about the difference between two values, competence and professional behavior with the intention that the Code of Ethics could clearly handle both concepts and definitions since they both have issues in common, and at the same time the code should carefully handle them apart from the perspective of ethical requirements.

After many discussions it was agreed that the ethical values of "competence" should be defined as "keeping, conserving and

development of knowledge and skills, referring to the requirements and duties of the staff of the SAI and carrying out activities in accordance with the applicable standards". Regarding the ethical value of "professional behavior" it was agreed that it should be defined as: "the act of professional behavior, it means to act in accordance with the laws regulations and conventions in force and avoiding activities that could damage the image of SAIs". The subject of discussion was whether the statement, "The activity in accordance with applicable standards" should be included in the "Professional behavior" or at the "Competences".

There were also discussed issues related to the responsibility of the staff members referred to ethical conduct and responsibilities of SAIs on this matter.

It was concluded that the code should include the definition that "Ethical behavior is primarily the responsibility of the individual", but SAI ethics counselors can provide support in this regard.

Another important issue during this event was also reviewing and filtering in detail once again all the documents already formatted and finalized.

At the end the members of the group agreed and approved the final draft which will be forwarded to the Steering Committee of the INTOSAI Professional Standards Committee (PSC) and in October this document will be launched to the community of INTOSAI and all stakeholders as the "Exposure draft". It was also concluded that in May 2016 the Working Group will meet again to discuss the various comments that will be addressed by all SAIs, etc. and after their review the final draft will be drawn. The final version of the Code of Ethics of INTOSAI should be ready for the INTOSAI Congress to be held in Abu Dhabi in December 2016.

On this regard the ALSAI representatives will continue to be active and contributory in fulfilling all the obligations deriving from this membership status.

ALSAI Chairman Mr.Bujar Leskaj held a meeting with the deputy Director of PAMECA IV Project Mr. Francesco Ciardi

On September 25, 2015 Mr. Bujar Leskaj held a meeting with Mr. Francesco Ciardi, deputy Director of PAMECA IV and at the same time a long experienced Prosecutor.

Mr. Leskaj thanked Mr. Ciardi for their work and the ongoing assistance and also expressed his appreciation for this project in terms of the support given to the police and for the selected topic to

be addressed. The meeting continued with an overview of the work done during the last three years highlighting the fact that alongside its primary mission of auditing the implementation of the state budget, ALSAI has intensified its work

in reporting in the prosecution body cases of abuse and misappropriation of the budgetary funds. ALSAI has a consolidated cooperative relationship with the institution of the General Prosecutor and lately these bodies are negotiating for the establishment of a joint working group for monitoring the cases denounced, where ALSAI will offer its technical expertise and in cases dealing with public procurement, etc.

Once again Mr. Leskaj stressed in this context the importance of respect for the independent institutions, their mandates, and policies, which will bring a better performance and more professional institutions. He also stressed the fact that avoiding these conflicts better serves the common goal of fighting corruption and that the focus should remain the efficient growth of the SAI's work.

Mr. Ciardi thanked Mr.Leskaj for the possibility of such meeting and the approach on this issue especially on the avoidance of inter-institutional conflicts and the cooperation with the Prosecutor

General, by offering their technical and professional skills, particularly in the area of procurement.

Mr. Ciardi expressed his agreement on the issue of the impunity culture in Albania and for this it is necessary an intensification of inter-institutional cooperation in identifying technical and institutional gaps, and changing the relevant legal framework. The meeting was held in a spirit of understanding and mutual cooperation.

Study visit of ALSAI delegation at the National Audit Office of Croatia

On 28-30 September 2015 a delegation from ALSAI visited the National Audit Office study of Croatia.

This visit follows the tradition of the successful cooperation between the two supreme audit institutions, after the signing of the Cooperation Agreement in 2012.

ALSAI was represented by Ms. Albana Gjinopulli, Director of Methodology, Mr. Vullnet Karafilaj, auditor, Mr. Gjovalin Preci, auditor,

Mr. Alfonc Gabili, auditor, Mr. Skender Muca, auditor, Mrs. Alma Shehu, auditor and Ms. Deshira Huqi, foreign affairs specialists.

The representatives of the Croatian SAI were Mr. Bozo Antic, and Ms. Lidija Pernar, General Directors, Ms. Verica Akrap, Ms. Neda Rogosic, and the auditors Ms. Silvija Dorotic and Mr. Igor Karlovic.

On the first day of the study tour it was held a presentation of the two delegations on the means of functioning and organization of the respective institutions. It was also presented a summary on the most prominent performance and financial audits, as well as case studies from these audits. The case studies included audits on "Management of waste in the Republic of Croatia", "Financing the construction and management of sports centers" and "Reporting on audits of public companies". Also of great interest were the quality control procedures and steps taken during the reporting phase. Audit reporting was the main topic of the visit. During the presentations it was discussed about all of the

reporting phases, the ways of writing a report, their publication and addressing the recommendations.

The State Audit Office of Croatia reports to Parliament on the implementation of the budget, the relevant audit reports and special reports.

Under an agreement signed with the Parliament, in addition to reporting twice a year as a constitutional obligation, the institution reports to the Committee on Finance and Budget almost twice a month about the audit reports conducted in the respective periods. Reports including all the comments received from the auditee are published on the official website of the SAO's, as presented in Parliament and 8 days after being presented for the auditee.

Finally, it was concluded that these sessions were very valuable and they also serve to improve the overall audit work and reporting in particular. There were a lot of valuable ideas and mutual experiences regarding the manner

of reporting, the number of audits, the difficulties encountered based on the specifications of each country.

[The necessary steps to implement the accrual basis accounting - workshop held at CEF](#)

On September 30 to October 2, 2015 it was held at the Centre of Excellence in Finance, Ljubljana, and the workshop on "The steps necessary for the implementation of accounting with accrual basis (rights and obligations assumed) In this workshop attended by representatives from Serbia, Macedonia, Montenegro, Croatia, Slovenia, Albania, Lithuania, and Poland, ALSAI was represented by the auditors Ms. Alketa Kalleshi, and Ms. Ina Sokoli.

In this workshop it was discussed the importance of the implementation of International Accounting Standards for the Public Sector (IPSAS). International Accounting Standards for Public Sector (IPSAS) are accounting standards on an accrual basis (rights and obligations assumed) that are designed to be applied by public sector entities for

the preparation of financial statements for general purposes. Eastern European countries are under pressure to implement accounting on an accrual basis, including the adoption of IPSAS standards. In addition, the initiative of the European Commission to develop European standards for the Public Sector Accounting (EPSAS) is additional to this pressure.

This workshop focused on the most important issues that should be taken into consideration when deciding on the application of accounting on an accrual basis using IPSAS. During the workshop there were discussed issues such as factors to be taken into account in the implementation of accounting to an accrual basis, the steps that states must follow in preparing the use of IPSAS, technical duties over the ministries of

finance, development of technical competence and policies that will follow IPSAS, management accounting information, comparing this reform with other reforms, etc.

The workshop was followed by practical exercises, case studies, group discussions and presentations on the current situation and the steps to be taken for the implementation of IPSAS. At the end of 3-day workshop the participants were given certificates.

ALSAI participates in the 13th Conference of the Working Group of EUROSAI / WGEA, focusing on the industrial and chemical waste audit.

On October 5-8, 2015, there was held in Malta the meeting of the 13th Working Group of EUROSAI / WGEA on the "Audit of industrial and chemical waste, and the impact on stakeholders", in which ALSAI was represented by the following auditors Mrs. Yllka Pulashi, Mrs. Emira Vojka, and Mrs. Arminda Bushi

This meeting was organized by the SAI of Estonia, with the participation of SAIs from 31 different countries.

This event addressed a series of topics of great interest to the 61 participants.

It was of great interest the training on "Audit of environmental impact

in agriculture", by the representatives of the European Environment Agency, Directorate General of Environment at the European Commission, Directorate - General for Agriculture and Rural Development of the European Commission, and the ECA. The topic discussed the role of the environment in agricultural development, management and impact of the management assessment for agriculture issues, the relationship between financing schemes for agriculture and environment, audit and environmental development in agriculture. On the same subject there were also the presentations from the Belgium and Estonian SAIs. These discussions were organized in working groups, where participants had the opportunity to exchange mutual experiences.

The meeting proceeded with the conference related to industrial and chemical pollution, on which the representatives of the European Environment Agency, the University of Malta and BiPRO GmbH referred. During these days participants from Estonia, Slovenia,

Poland, Moldova, Netherlands, Ukraine, Bulgaria, Latvia and Hungary also shared the best audit practices in the field of industrial pollution and harmful chemical residues.

At the end of the session it was also organized an exhibition with information, leaflets, CDs, magazines and stands by SAIs to exchange experiences, showing the audit work performed in the field of environmental and industrial and chemical wastes. In this event there were also discussed topics related to the impact of the environmental audit on stakeholders, and which are the ways and means to conduct the audit and to relay it to these stakeholders.

Participants of the conference visited the Regional Emergency Centre for Mediterranean countries Pollution (REMPEC) where the director of the office Mr. Gonzalez Gambino Deogracia held a presentation.

On the last day of the conference there was held a discussion on the possibility of joint performance

audits on issues concerning the environment.

The representative of the Russian SAI asked participants to convey to their leaders call for joint participation in the audit that the SAI will host on the subject "Air Quality".

[The Task Force on Banking Supervision held in the Hague the meeting on banking supervision](#)

On October 15-16, 2015 the Task Force on Banking Supervision held a meeting in The Hague (Netherlands) to discuss the proposal for the "parallel audit on banking supervision". The aim was to learn from the latest experiences in the field of banking supervision by the Audit Office of the Government of the United States, the National Audit Office of the United Kingdom and the European Court of Auditors, and at the same time to decide which national Supreme Audit institutions will be willing to actively participate in such a parallel audit process. Since the establishment of the banking union the banking supervision system, solutions, financial guarantees and

other requirements (capital) have changed as by procedural as well as in a substantive way. A fully auditable and accountable system of banking supervision can be achieved in the EU only when national SAIs and European Court of Auditors (ECA) would work closely together.

This meeting was attended by representatives from the SAIs of the following countries: Albania, Austria, Bulgaria, Cyprus, the European Court of Auditors, Finland, Germany, Ireland, Netherlands Poland, Spain, Romania, Sweden, the United States and the United Kingdom. ALSAI was represented by the auditor Mr. Muhamet Kavaja, and the external expert, Prof.Ass.Dr.Adriatik Kotorri.

This meeting was held in two days:

The first day started with the presentation of the Audit Office of the Government of the United States, the presentation from the National Audit Office of the United Kingdom and the European Court of Auditors.

The presentation of the European Court of Auditors (ECA) was entitled "The first audit on the unik oversight mechanism" addressed the issue of the work done in general about the Unik Audit Mechanism regarding the mandate of ECA, the criteria for a single audit system and presented experiences from previous audits. After the three presentations the Task Force set up for the banking supervision process was divided into 4 smaller groups to discuss the initial draft of the audit of banking supervision. The aim of these smaller groups was to discuss and offer suggestions regarding possible adjustments on the initial draft.

The second day was focused on the detailed discussions of the draft revised and how the results of the first day will be used in the draft. The conclusions drawn from the discussions were used as a basis on which corrections were completed and added to the initial arguments in the draft audit plan. Suggestions from discussion groups include the following issues:

- 1) The objectives of the audit;
- 2) Access to the audit;
- 3) Strategies and communication.

The second part of the meeting was attended by representatives of Austria, Cyprus, Finland, Germany and the Netherlands. At the end of the discussion it was decided that the SAI of Germany and the Netherlands will meet again in order to finalize the draft audit plan. The draft that will result from this meeting will be sent to representatives of all participating SAIs to comment further. The objective is that by 2015 the draft should be completed and sent to all SAIs of the EU countries and the European Court of Auditors.

Chairman of ALSAI meets the President of the Polish NIK

On October 21, 2015, the Chairman of SALAI, Mr. Bujar Leskaj and a group of auditors held a meeting in Warsaw with the President of the Polish NIK Mr. Krzysztof Kwiatkowski.

This event was attended by two prominent personalities and old

friends of ALSAI Mr. Wojciech Kutyla, Deputy President of the Polish NIK and Mr. Jacek Jezierski, former president of this institution.

Mr. Leskaj and Mr. Kwiatkowski discussed on the current issues of the bilateral cooperation between the two SAIs, assessing the importance of implementing the the IPA Twinning Projects which will last 24 months and will be developed in cooperation with the SAI of Croatia.

Mr. Kwiatkowski confirmed that this Twinning Project and the

bilateral cooperation are a priority for NIK its staff. In the current assessment of progress of cooperation between the two institutions NIK will continue to support the training program for auditors developed over the last three years.

After assessing the ongoing cooperation with NIK and the role of this institution in the process of modernization and constant change in ALSAI, Mr. Leskaj expressed the confidence that at the end of the Twinning Project ALSAI will be able to compare with the standards and professional level the most advanced European SAIs. On October 23, Mr. Leskaj held a special lecture for executives and auditors of the Regional Branch of NIK in Poznan. Part of the ALSAI delegation was also Mr. Ermal Yzeiraj Director of

the Department of Law and Implementation of Standards, and the auditors Mr. Alush Zaçe and Mr. Orgest Levani.

Chairman of ALSAI Mr. Bujar Leskaj held a meeting with representatives of the World Bank on the Public Procurements

On November 5, 2015 Mr. Bujar Leskaj held a meeting with the delegation of the World Bank, headed by Mr. Majed M. El-Bayya, procurement specialist in the Operational and Quality Services Procurement.

Mr. El-Bayya presented the latest project of the World Bank in the area of procurement, the aim of which is to review the entire system of procurement in Albania, including the implementation of projects with foreign assistance. He also stressed the important and irreplaceable role of ALSAI in conserving the state interests in the field of procurement.

In regard of this new project, the World Bank has planned a meeting during May-June 2016 in which all relevant state institutions will

participate and then its drafting and submission in September 2016 to the Government of Albania and all interested parties

ALSAI Chairman evaluates the request of the World Bank for the ALSAI contribute as the highest institution of public external audit in the Republic of Albania since the public procurement issues remains a very risky area.

Representatives of the World Bank called for general information about the findings and conclusions of ALSAI in audits conducted in the field of procurement, data about system performance and implementation of projects. This information would help in determining the initial problems that currently exists in Albania in the field of procurement. Among other things,

they suggested that the audits of the SAI in the near future should focus more on procurement area, on the specific aspects of them, using the approaches and techniques of performance audits and information technology in this field. The Chairman of ALSAI made a brief presentation on the findings and conclusions, most recently evidenced in the Annual Report on the Implementation of the State Budget for 2014, submitted to the Commission for Economy and Finance, illustrating and explaining in brief some of the main problems of today's procurement system.

At the end of the meeting both parts expressed willingness to strengthen cooperation for the successful realization of this initiative to improve the public procurement system in Albania, which contributes significantly to the improvement of public governance to us.

This meeting was attended also by Mrs. Luljeta Nano, Secretary General, Mrs. Manjola Naco, Director General and Mr. Kozma

Kondakciu, Director of IT Audit Department.

ALSAI hosts the regional workshop "On the Materiality and Audit Based on samples"

On November 3 – 4, 2015 in Vlora it was organized the workshop on "materiality and audit based on samples".

Organizational Context:

At the Conference on Relations between Supreme Audit Institutions and National Parliaments of the region, this took place in Budva, on November 18-19 2013, leaders of the European Court of Auditors and Directors of SAIs of the region agreed on the organization of three workshops:

- "On the materiality and audit based on samples";
- "On the audit opinion and reporting";
- "The role of SAIs in the fight against fraud and corruption".

Mr. Leskaj undertook the initiative to host the Workshop "On the materiality and audit based on

samples" and also to be a co organizer with the SAIs of Bosnia and Herzegovina and Macedonia for the workshop on the topic "The role of SAIs in the fight against fraud and corruption" and "on Reporting and Audit opinion award."

The workshop was supported by the National Audit Office of Sweden (SNAO) based in the Activity Plan proposed by the Joint Working Group on Audit Activities (JWGAA).

The event was co-chaired by Officer Coordinator of the Joint Working Group on Audit Activities Mr. Dragos Budulac, Mr. Hazim Sabanovic Coordination Officer of the Swedish Audit Office and the Secretary General of ALSAI, Mrs. Luljeta Nano.

The participating countries in the event were Kosovo, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Serbia and Turkey and also Albania with 7 representatives: Mr. Gjovalin Preci, Mrs. Valentina Golemi, Mrs. Aulona Jonuzi, Mrs. Ina Sokoli, Mr. Sali Agaj, Mrs. Alma Shehu and Mr. Marenglen Sinani.

Participants from the European Court of Auditors also held a presentation and shared their experiences.

The objectives of the workshop were to audit treatment techniques for materiality and audit based on samples under the focus of the implementation of the requirements of International Standards on Auditing. One of the issues addressed in this activity was the importance of documenting the work of auditors during the planning phase and the use of standard documents, related with the installation procedures and standards in the management of the activities of a SAI.

At the presentation of the representatives of SNAO "International Standards - Evidence of

audits and samples" emphasis was placed on determining the sample size to reduce the risk of sampling, taking into consideration the scope of the audit and population characteristics of the selected nature of the investigation sampling and analysis of the causes of deviations and errors, design anomalies found in the sample selected from the population, as well as evaluating the results of the sample if it provides a reasonable basis for conclusions about the population.

For a better selection of samples of a given population transactions and achieving a certain opinion on the financial statements it is important that the auditor should implement in practice the requirements of ISSAIs 1500, 1501, 1505,1510,1520 , 1530,1540,1550, 1560.1570 and 1580.

During the workshop there were also addressed the requirements of ISSAI 1320 "Materiality in planning the audit and the audit process".

The focus was on the importance of the auditor's professional judgment as one of the basic

criteria during the audit process. During the workshop lecturers focused on the fact that to determine materiality the auditor should consider three important steps:

- Risk Evaluation
- Response to risk;
- Reporting.

The evaluation of anomalies found must be accompanied by a deep analysis to which should be clearly defined the strategy to be followed for conducting the audit.

In this workshop auditors from different SAs presented in brief their experience regarding materiality and selection of samples. Participants SAs recalled the experience in terms of using the IDEA program, especially in auditing Tax Offices and customs transactions.

In the end of this activity it was concluded that there is the need of organizing a workshop on the practical examples for sample selection and treatment of anomalies.

The assessments and recommendations of the EU Progress Report 20150

In Chapter 32 "Financial Control", page 73 of the 2015 Progress Report the European Union assessed the performance of ALSAI, as follows: "As the law was revised in line with the guidelines of INTOSAI there is an appropriate background for the constitutional and legal framework to ensure functional and operational independence of the Supreme Audit Institution (SAI). There are 149 job positions in total which are not sufficient to cover its audit mandate including all public institutions.

To help strengthen its institutional capacity ALSAI has updated its plan for the strategic development 2015-2017 which has foreseen improving the audit quality improvement in accordance with INTOSAI standards. ALSAI mostly performs legal and compliance audits determining the economic damage and the violation of laws rather than focusing on how to prevent such damage.

The financial audits are yet not ending in professional audit opinions. Performance audits should be increased in number and fully complying with the international standards. Audit manuals exist but they need to be revised to comply with the INTOSAI standards.

The impact of the audit work is limited by the low number of the audited institutions. During 2014 ALSAI completed 160 audits revealing irregularities at the amount of 11.19 billion lek. ALSAI also denounced at the Office of the General Prosecutor 41 cases for 149 officials as part of the fight against economic crime, fraud and corruption.

Audit reports are summarized every four months and published on the website. The Ministry of Finance held an action plan to follow the findings but a systematic pursuit still needs to be strengthened. The annual report to the Parliament is discussed in the Economic and Financial Committee but still there is no systematic parliamentary following ".

This setting refers to the estimations and suggestions for increasing the parliamentary attendance on ALSAI findings and recommendations presented in the Progress Reports of 2012, 2013 and 2014.

[ALSAI participate in the 18th edition of the Book Fair](#)

ALSAI participated for the third consecutive year at the Book Fair held in Tirana on November 11-15. The 18th edition of the Book Fair opened with the motto "Digital Book" and was attended by 107 publishing houses. ALSAI was presented with 46 publications from the last 4 years among which 11 were presented for the first time.

In the framework of the fair on November 13 ALSAI organized the promotion of its publications for 2015. Mr. Leskaj in his speech praised the participation of ALSAI at the fair and he stressed the fact that the book is among the most effective tools in communicating with the public institutions and citizens. Each year the dynamics of the institution's publications increased by 10 percent, while maintaining the quality. Beside the audit contents the ALSAI publications also present the

strategic directions of its reform which are the increasement of the contribution to improve public governance through enhancing the fight against corruption and capacity building of ALSAI auditors.

Mrs. Luljeta Nano, Secretary General, held a speech on the specific editions of 2015 as well as on their importance and value, stressing the fact that through these publications ALSAI brings a change in the culture of our profession and our way of thinking.

The Director General Mrs. Manjola Naço focused on the value of the publication of audit standards and particularly of the "Handbook of Performance Audit Department" and "performance indicators". The manual helps the performance auditors offering a promotion of sustainable practices, economic and effective performance audit and provide a basis for further development of the methodology of performance audit and professional development.

Mr. Kozma Kondakciu, Director of the IT Audit Department underlined the importance of publishing for the first time the two editions on the IT Audit field "The Manual on the Information Technology Audit" and "The Control Objectives for the Information Technology"

(COBIT) 4-1 version. The intensification of using the modern methods of the information technology will be one of the key tools to increase the performance of ALSAI work and will facilitate the cross-checks of the financial transactions.

The technology progress and the development of the information systems led to the necessity of auditing the Information Technology, the adoption of a methodology and the right approach to identify risks and minimize them, detect abuses and violation of privacy, etc. The IT Audit Manual describes the way to examine the implementation of the IT systems in order to evaluate how they meet the needs of the subject without compromising security, privacy, cost and other critical elements for the auditee activity.

On behalf of the new auditors Mrs. Aulona Jonuzi presented the third edition of the "ALSAI auditors in the press" which contains 54 articles from 38 auditors. This volume is the best example of how an organization can become even

more successful promoting the values of success within the individual.

Mrs. Irena Islami Director of Press, Publishing and Foreign Relations presented four publications being prepared for this year and underlined the fact that these 46 editions presented in this exhibition are almost three times more than the 17 editions presented for the first time. A special edition for this year relates to the "90 anniversary of ALSAI" which largely reflects the summary of announcements, greetings and main activities that were organized to celebrate this jubilee.

This event was attended by auditors and Directors and also many guests among which Prof. Dr. Aurela Anastasi, Prof. Ass. Dr. Sazan Guri, Prof. Dr. Omer Stringa and Prof. Bardhosh Gaçe. Participants were welcomed by Mr. Sazan Guri, on behalf of the associations and organizations which have a cooperation agreement with ALSAI. Mr. Stone appreciated the new spirit of cooperation that ALSAI has

developed with the civil society, which undoubtedly gives concrete results in increasing transparency and improving the economic analysis in order to improve governance. ALSAI offers a whole new approach in relation to other employees of public institutions, especially in the auditor relationship with the book and with their presence in the media with articles that address the problems of their daily work and beyond.

Upon the completion of this activity all participants visited the book exhibition.

ALSAI participates in the II Conference Young EUROSAI with the main topic "SAI & I" held on October 9-12 in Jerusalem, Israel.

On October 9-12, 2015 there was held in Jerusalem, Israel, the II Conference of Young EUROSAI with the main topic "SAI & I". The conference was attended by representatives from 40 countries with 77 participants. This event was organized by EUROSAI and the SAI of Israel. The conference took place in the scientific research campus Van Leer Institute.

ALSAI was represented by Mrs. Ina Sokoli from the Internal Audit Department and Mr. Jonild Hoxhaj, from the Audit Department of Local Government Budget,

Territorial Control and Sustainable Asset Management.

Based on the success of the first Conference of Young EUROSAI held in Rotterdam in November 2013, a new network with colleagues undertook the first step to follow this experience. Junior auditors throughout Europe initiated an ongoing practice of sharing experiences with each other.

Based on the conclusions and recommendations of the IX Congress of EUROSAI junior auditors were required to maintain and spread the spirit of Young EUROSAI in future events of EUROSAI.

These junior auditors on the role of representative of the new generation and the future leaders of the institutions represent a unique perspective and also have the ability to anticipate, discuss, debate, share experiences and ask questions.

The main recommendations of the conference focused on the following areas: the public effect of the SAI, the training effect, the personal effect.

Some of the recommendations regarding the public effect of SAIs are:

The emphasis on capacity building in the field of communication strategy, online social networking, the realization of complex ideas using simple tools.

SAIs should consider implementing standards to measure their performance.

SAIs should redesign their role including the promotion and protection of human rights and vulnerable groups of society.

SAIs need to find means to strengthen the role of citizens by engaging them in the audit process.

Some of the recommendations on the professional effect are:

New skills and specializations in the field of filtration,

information management and analysis.

SAIs should use new computer programs designed for the management of large amounts of data.

SAIs should develop new working methods, which must adapt to the huge amount of data and the conservation of the auditee's employers privacy. Some recommendations regarding the personal effects are:

Ethical aspects of the auditors behavior and audit work should be reviewed and adjusted when necessary.

There must be encouragement for using non-formal communication methods in the audit work.

Technology should be integrated as much as possible in the daily work of ALSAI.

SAIs should encourage interaction between junior auditors of different SAIs.

In this conference ALSAI presented its achievements in the cooperation with the media by presenting "SAI-Media Cooperation as an instrument to increase

accountability and public confidence". This presentation highlighted the way the information is transmitted on audits and the relations of ALSAI with the public through the presence of auditor's articles in the media.

A special emphasis was placed on the usefulness of the information published in all types of Medias about the audit work and on the most important elements such as professionalism, transparency, integrity, objectivity, credibility, independence, impartiality and competence.

At the end of the presentation the message forwarded was:

A challenge for all of us would be to increase communication with the media through the publication of the results of the audit reports and the publication of auditors' professional development as a strong tool in the fight against tax evasion, corruption and violations of legality.

During the conference they reached some important conclusions for the continuation of this

tradition. Young EUROSAI will be continuous and YES conference will be held regularly every 2 or 3 years.

The third Conference of Young EUROSAI will take place in Estonia.

[ALSAI participates in the 12th European Seminar against fraud in EU-funded projects](#)

On November 9-10, 2015 a working group from ALSAI, participated in the 12th seminar against fraud in EU-funded projects, held in Berlin, Germany and organized by the European Academy for Taxes Economics and Law.

The seminar was attended by the Chairman Mr. Leskaj and the director of Department of Law Enforcement and Standards Control, Mr. Ermal Yzeiraj.

Fight against fraud in the EU spendings remains a key priority in the activities of the European Union. Therefore all countries should develop and implement an effective strategy against fraud, especially by institutions that are involved in the management and control system of EU funds.

In this regard, ALSAI as the highest independent external audit institution in Albania has a very important role in the fight against fraud with EU funds clearly defined in the new Law no. 154/2014 Article 10/dh "On the organization and functioning of the Supreme State Control" determined SAI powers to audit the users of public funds provided by the European Union or other international organizations.

This seminar addressed a range of important topics such as: What should be considered during the preparation of an anti-fraud strategy in line with EU regulations? How can we strengthen controls to detect fraud? What are the most common signs and red flags of fraud? How can we

distinguish fraud and irregularities? Which is the proper procedure for reporting fraud? etc.

During this seminar there was held a meeting with some representatives from OLAF (European Office Against Fraud) where ALSAI expressed great interest to create a bridge of cooperation between these institutions on the staff trainings and exchange of experiences.

Study visit of ALSAI representatives at the SAI of Montenegro

"Experientia Mutua Omnibus Prodest" known as the motto of INTOSAI is already a reality in ALSAI. The program on the Professional Development for capacity building of SAI auditors is relying more and more on establishing sustainable relations of cooperation with the counterpart Supreme Audit Institutions. On this regard, on November 19-20 a group of ALSAI auditors payed a study visit at the SAI of Montenegro, welcomed by the President of the Senate, Mr. Milan Dabović.

This visit was mainly conceived as a format of cooperation on the basis of the exchange of experience and audit practices of the respective countries and aimed at deepening the professional knowledge of auditors and having informations on the international practices in the field of public audit.

Objectives and content of the study visit.

The issues which were discussed were established in close cooperation between the two parts focusing on:

Presentation and discussions on: - Audit of Financial Statements of the State Budget and to which extent was allowed by their mandate and the challenges that brings conducting financial audits in particular the audit opinion on the financial statements, an approach that ALSAI will adopt soon with the implementation of the new Law;

- Evaluation of the implementation of the fiscal responsibility criteria, a new practice also for the host institution;

- Performance audit methodology and application of this audit;
- Audit of Financial Statements of Political Parties that included both compliance and financial audit but divided in two independent opinions.

ALSAI was represented by a group of senior auditors and the Methodology and Development Department consisting of Mrs. Albana Gjinopulli, Mr. Sali Agaj, Mr. Pjeter Beleshi, Mr. Bashkim Harizaj, Mr. Ibrahim Ndreu, Mrs. Marjola Lleshi, Mrs. Miranda Haxhia, Mrs. Luljeta Shtylla, Mrs. Mimoza Bedini and Mrs. Alkida Llakaj.

DRI performs financial, regularity and performance audits; under the Constitution the SAI of Montenegro is an independent institution from the government and the supreme authority of the national audit. A matter of concern which

was introduced as an innovation was the topic "Audit of Financial Statements of Political Parties," which in fact was a regularity audit performed together with the audit of financial statements. In Montenegro the audit of political parties was based on two laws: the Law of the SAI and the Electoral Code. The latter explicitly stipulated that "the authority to audit the financial statements of political parties was the SAI". The audit methodology does not differ from that in the other public entities. Funding of political parties from the state budget was up to 98% of resources of the funding, which create optimal conditions for DRI to audit such subjects without facing any pressure from the auditee.

This meeting was not focused only on the proper presentations by each SAI, but ran into more interactive discussions between auditors who shared their practical knowledge and went through a consultative process between the parties.

SAI participates in the International Fair of Klik Expo Group

ALSAI has participated for the third year at the Book Fair held in Tirana and this year was presented for the first time at the International Fair of Klik Expo Group, on November 21-25, 2015.

Klik Expo Group Fair came in the 22nd edition with new content on the topic Business-Entertainment-Coexistence. This fair is one of the events that transformed Tirana a place for meeting, interacting and opportunities.

ALSAI was presented at the fair with its full publications for the period 2012- 2015, a total of 46 editions 11 of which were published in 2015.

The ALSAI stand was visited by many students, researchers in the field of audit and economy and citizens concerned about the ALSAI activities in years.

ALSAI attends the 10th Conference of United Nations Trade and Development (UNCTAD) on "Debt Management"

On November 23 to 25, 2015 a working group from ALSAI, participated in the 10th Conference of the International "Debt Management" organized by UNCTAD, in Geneva, Switzerland.

The conference was attended by the Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, the Secretary General, Mrs. Luljeta Nano, the Director General Mrs. Manjola Naço and Director of Performance Audit Department Mr. Rinald Muça.

In the world of the international finances in the conditions of economic crisis and the confused political environment taking care of a sustainable debt management poses a problem which faces with the future challenges. All countries facing with a growing debt stock and its instability should have a clear strategy and well-planned economic model for controlling the debt as an indicator that affects the development.

The conference discussed issues related to public debt and public finance management, identification of threats and challenges faced by the economies of developed countries. Although years have passed from the financial crisis the global economy still turns apathetic and inactive. The main topics that were discussed were related to:

Debt management and challenges for sustainable development.

Risk Management for effective debt strategies.

The role of human resources in the management of debt.

The ALSAI participation in this conference was considered as an added value in strengthening the internal capacity to address recommendations in fulfillment of our constitutional mission to supervise the proper management of public finances and the performance impact of public debt.

ALSAI welcomes a group of students from the "Washington and Lee" collage, Virginia, USA

On November 26, 2015, at the offices of the Supreme Audit Institution of Albania there was held a meeting between a group of students of the School of Law of the University "Washington and Lee", Virginia, USA and some junior auditors.

The students group were accompanied in this meeting by the International Law Professor Thomas H. Speedy Rice which expressed his interest to organize a brief visit in the institution considering the importance of the information about how Supreme Audit Institution works and its role in the fight against corruption and law enforcement.

The representative of ALSAI Mr. Ermal Yzeiraj explained to the guests the role and the work results of ALSAI as an independent constitutional institution of external audit in the Republic of Albania.

In his speech Mr. Yzeiraj was focused on the transforming process this institution has faced in the recent years, the importance of this institution collaboration with the academic environment, the role of young auditors, types of criminal charges that ALSAI refers in the Prosecutor's Office, etc

Then the word was given to the students which made a series of questions about the transparency of audits, public information, the

way how the process of auditing is performed, etc.

At the end of the meeting the Professor Thomas H. Speedy Rice, expressed his gratitude for the hospitality wishing further success in the work and activities of this institution.

ALSAI participates in the seminar on "Methods and measuring tools of Ethics Audits"

On November 26-27, 2015 the Turkish Court of Accounts organized in Ankara the seminar entitled "Methods and measuring Tools for Ethics Audit". This seminar follows the core activities of the Task Force of EUROSAl on auditing ethics (TFA & E).

This event was attended by the auditors Mrs. Yllka Pulashi, Mrs. Jorida Zhegu and Mr. Agron Opari. The purpose of (TFA & E) is to promote ethical behavior in public organizations through auditing activities of supreme audit institutions. To achieve this goal (TFA & E) has implemented several initiatives including: monitoring of Supreme Audit Institutions, the

way they include an ethical approach to conducting audits ect

The seminar was seen as a way and opportunity to exchange and compare views of different SAls approaches and experiences, discussions of the draft guidelines and proposals to achieve progress on the above mentioned topics. Through this seminar, participants are expected to achieve the following objectives:

- Provide sufficient information on the possible methods to audit ethics and control measure;
- Familiarity with different experience to implement these methods;
- Discussion and reflection on the structure and content of common guidelines to be developed by (TFA & E).

The first day schedule started with the welcome speech of the President of the Turkish Court of Accounts (TCA) Prof. Dr. Recai Akyel, the President of Honor the Polish NIK Mr. Jacek Jezierski, and the President of the Bulgarian SAI Mr. Tzvetan Tzvetkov. The seminar was moderated by Mr. Yasar UZUN, Senior Auditor in the Turkish Court of Accounts (TCA). The first part of the seminar was focused on the importance of ethics audit models. The representative of the Council on Ethics presented the topic "Ethics Control of Senior Public Officials". The agenda continued with the presentation of the topic "Importance of ethics for an audit" by the President of the Bulgarian SAI and after with the latest updates on the international auditing standards by the President of the Polish NIK.

On November 27 the seminar was held in the premises of the Turkish SAI. The participating SAI delegations were welcomed in a meeting hosted by the President of the Turkish Court of Accounts (TCA), Prof. Dr. Recai Akyel.

After the greeting speech of the President of the Turkish Court of Accounts Mr. Jacek Jezierski, and Mr. Tzvetan Tzvetkov presented the conclusions of the workshop, which consisted in setting some goals to develop guidance on the audit of ethics that would help achieve this purpose.

Mr. Jacek Jezierski suggested that all participating SAIs, are welcome to give suggestions regarding the draft guidelines in relation to the audit of ethics. He presented a brief historical review of ISSAI 30 and revisions made, which will be finalized at the INTOSAI congress to be held in December 2016 in Abu Dhabi.

Chairman of ALSAI attends the Vth joint Conference EUROSAI-ARABOSAI

On December 7-9, 2015, in Doha, Qatar was organized the Vth Conference EUROSAI-ARABOSAI in which participated Supreme Audit Institutions (SAI) from Europe and Arab countries, as well as representatives of the European Court of Auditors (ECA), the Office of the Auditor General of the

United States, leaders of EUROSAI,
ARABOSAI and INTOSAI.

The Joint Conference is held every two years alternating between European SAIs and the Arab ones. The conference is aimed at professional and institutional cooperation between the SAIs of the two regions, and exchange of knowledge and experience between them in order to

contribute to the development of the audit work in these countries.

The conference was opened by the Prime Minister and also the Minister of Interior Affairs of Qatar, Sheikh Abdullah bin Nasser bin Khalifa Al Thani, who welcomed the participants and stressed the fact that the realization of such conferences helps tackle problems observed in the recent financial crisis situation and also the changes occurring in the financial world in recent years.

The main topic of this conference was "The role of SAIs in planning the supervision of government for granting financial assistance to economies in crisis". Under the main topic two more topics were addressed:

- "The role of SAIs in monitoring the implementation of plans on financial assistance." This sub-topic addressed the importance of the intervention of the SAIs in the exercise of control over the implementation of plans of financial assistance in cases of economic crisis in order to verify the public funds spent, whether

the funds allocated are spent appropriately and for the right purpose.

- "The perception of the role of SAIs in the future to identify the risks of financial crises". This sub-topic related to the identification of economic indicators, which "predict" the possibility of occurrence of a financial crisis. The role of SAIs in the study / analysis of markets and economic monitoring of these indicators have become necessary to prevent the negative effects of monetary and fiscal policies undertaken by governments.

During the three days of the Conference, the ALSAI Chairman Mr. Bujar Leskaj held many meetings with the President of the State Audit Office of Qatar, Sheikh Saoud bin Bandar bin Mohammad Al Thani who was the host and organizer of this conference and also with many leading European and Arab SAIs who participated in this conference such as Assoc. Prof.Dr. Recai Akyel, President of

the Turkish Court of Accounts, Mr. Ivan Klesić, President of the Croatian SAI, Mr. Adel Al Saravi, President of the SAI of Kuwait, Mr. Naser Ademi, Vice / President of the SAI of Macedonia, the delegation of the Polish SAI headed by former President Mr. Jacek Jezierski and representatives of many other SAIs.

This event was attended by the Chairman Mr. Leskaj and Department Director Mr. Ermal

Yzeiraj, Mrs. Albana Agolli, and Mrs. Irena Islami.

At the end of the proceedings of this conference there was adopted a joint statement by more than 100 participants.

The conference was widely covered by all media and in particular by Qatar's daily newspapers in Arabic as well as English.

Participation of representatives' from ALSAI at the VITH International Anticorruption Conference in Warsaw, Poland

On December 9-10, in Warsaw, Poland there was held the VITH International Anticorruption Conference. Its focus was to strengthen international cooperation in preventing and combating corruption. This event was attended by Mr. Xhaferr Xhoxhaj, Mr. Artur Hasanbelliu, and Mr. Koço Sokoli.

December is known as the International Month of Anti-Corruption. It is set by the General Assembly of the United Nations. On this day it is commemorated the ratification of the UN

Convention "Against Corruption" signed in December 2003 in Merida, Mexico. UN initiative emphasizes the role of the Convention in combating and preventing corruption in public and private life, and aims to raise public awareness in this field.

The conference was organized at the Kopernik Science Centre in Warsaw. This year for the first time in the five year of history of the event, the conference was held for two days in a row and had as main topic strengthening international cooperation in preventing and

combating corruption. This meeting was held as a joint debate on the integration of anti-corruption activities of institutions that fight corruption.

On the first day of the conference there were held presentations from the high level representatives of Polish and international institutions which were invited to attend the Central Anti-Corruption Bureau of Poland. Participants from the Service of Special Investigations of the Republic of Lithuania (STT), the National Centre against Corruption in Moldova (CNA) Regional Initiative against Corruption (RAI), the European Anti-Fraud Office (OLAF), Transparency International (TI), National Anti-Corruption Directorate Romania (DNA), and the Federal Bureau of Anti-Corruption in Austria (BAK) shared their experiences regarding corruption.

The second day the conference was moderated by experts and was conceived in two panels. The first panel included presentations on the experience in international cooperation in the fight against

corruption. These presentations were made by representatives from the European Anti-Fraud Office Ukraine, by the Office of the Attorney General, the Police Directorate and Central Bureau of Anti Fraud in Poland, the National Agency for Crime of the United Kingdom and by the OSCE.

The second panel addressed the experiences regarding measures

taken to prevent corruption. Presentations were made by representatives of the Foundation Stefan Batory, the Center for Prevention and Fight against Corruption and Organized Crime in Bulgaria, the Ministry of Justice of Poland, the Office of the United Nations on Drugs and Crime, Inspector General of Financial Information and National Agency for Integrity of Romania.

ALSAI contribution on the periodic journal of the working group of EUROSAI on Environmental Audits

EUROSAI Working Group on Environmental auditing

WATER AND COSTAL AREAS

Bulgarian National Audit Office audits the prevention and overcoming the consequences of floods

SAI Bulgaria

During the period 2010 - 2014, 2632 floods were registered in Bulgaria, causing casualties and damages worth over 222 million Euros. The costs for the state budget to overcome the consequences exceed 163 million Euros. Scientists predict an increase in the number and of the intensity of potential future flooding.

The BNAO launched two audits on this topic in 2015. They will be finished by March 2016.

The audit on the effectiveness of prevention and actions to overcome the effects of the floods is focused on the results of the activities of the Ministry of Interior, regional and municipal administrations for the period from 2012 to 2014.

The expected contribution of the audit is to assess the effectiveness of the actions taken to prevent and overcome the consequences of floods for the effective implementation of the National Programme for Protection against Disasters.

The audit on the implementation of the Procedure BG161PO05/12/120/02/29 - Development of management plans for flood risk covers the period 2012 – 2015.

The aim of the procedure is to provide financial support for the development of the necessary documents in accordance with Directive 2007/60 / EC for the assessment and management of flood risks, envisaging the development of a methodology for analyzing the cost-benefit assessment of the measures in the plans for the management of flood risks; creation of a digital relief model; development of a national catalogue of measures and national priorities, introduction of an information system.

The audit includes assessment of the implementation of the projects funded under the procedure and examining to what extent the measures and action plans may contribute

to limiting the risk of adverse consequences for the population and the environment from the harmful effects of water.

For further information, please contact Eva Galabinova at e.galabinova@bulnao.government.bg and Bulgarian NAO at info@bulnao.government.bg

How to prevent further pollution of the biggest lake in the Balkans?

SAI Albania

Lake of Shkodra is the biggest lake in the Balkans, with a surface of 368 square km and residing by two thirds in Montenegro and one third in Albania, in the northwest of the country. Close by the lake there lies the biggest city in northern Albania, the city of Shkodra. The lake is heavily polluted due to the city's and surrounding villages' discharge of waste waters in the lake during the past two decades.

Many citizens of Shkodra and environmental experts of the country have raised their voice in the Albanian media, to denounce such pollution. Acknowledged with the situation, ALSAI lately conducted an audit on drinking water supply and waste water management for the state entities of Shkodra region to see opportunities to protect Shkodra Lake from further pollution.

While auditing the performance of the State enterprise supplying drinking water and managing waste water channels in Shkodra region, ALSAI auditors found out that the project entitled "Water supply and protection of Shkodra Lake" was not going in the right direction in two of its components, the first component having to do with cleaning, rehabilitating and maintaining the waste water system of Shkodra town, as well as of the villages of Shiroka, Zogaj and Dobrac (the ones being in the coastline of Shkodra lake). In April 2015, the audit report was delivered to project authorities, containing 22 recommendations on how to improve the situation. From April 2015 until now, project authorities have reacted to ALSAI recommendations and there is hope the waste water discharge in the Lake will be diminished until there will not be any more waste water to pollute the lake, for the good of Shkodra region inhabitants and many tourists visiting the site.

www.eurosaivegea.org

12

At the "INTOSAI Journal" (autumn 2015) in the section "News in Brief" it was also published the message of the ALSAI Chairman, Mr. Bujar Leskaj regarding the first celebration of the 90th anniversary of ALSAI.

News in Brief

News

from SAs around the world

ALSAI celebrates 90th anniversary

The Supreme Audit Institution of Albania celebrated its 90th anniversary with a ceremonial plenary session of Albania's Parliament.

by Dr. Bujar Leskaj, Chairman of ALSAI

Being inspired by the motto of the Young EUROSAI Congress (November 2013, Rotterdam) dedicated to innovation that asked, "When was the last time you did something for the first time?", we in the Supreme Audit Institution of Albania (ALSAI) for the first time commemorated the 90th anniversary of our Institution. We did it with a ceremonial plenary session of Albania's Parliament, where, in addition to members of parliament, guests included Dr. Vitor Caldeira, President of the European Court of Auditors; Dr. Josef Moser, President of the Austrian Court of Audit and Secretary General of INTOSAI; Dr. Recai Akıncı, President of the Turkish Court of Accounts and Vice-President of EUROSAI; and other distinguished guests, including presidents from partner supreme audit institutions (SAIs) and representatives from academia and civil society. Mr. Gene Dodaro, Comptroller General of the United States and head of the U.S. Government Accountability Office, prepared a video message, congratulating ALSAI on the occasion of its 90th anniversary.

Albania's first attempt to create a special control body dates back to 1912, when the greatest homme d'état of the Albanian nation, Ismail Qemali, founded Albania's modern state. Among the first decrees he issued as Prime Minister of Albania's new State was a decree to "Appoint a group of experienced and prepared people to support and control the Government." The historical background of the State Supreme Audit Institution is tightly connected with the establishment of the Albanian Parliamentary Republic on January 21, 1925. After the approval of the Fundamental Statute of the Republic of Albania, on January 26, 1925, the President of the Republic, Ahmet Zogu, endorsed the Ordinance-Law "on the establishment of the Council of Control."

After the adoption of the Statute of the Republic (1925), during the constitutional monarchy (1928-1939), throughout the communist regime (1945-1990) and through today, ALSAI has adapted its role, organization and type of control to historical circumstances. >>

Autumn 2015
International Journal of Government Auditing
3

ALSAI reports at the 7th meeting of the EU-Albania Subcommittee on "Economic Affairs, Finance and Statistics"

On December 15, 2015, there was held in Brussels the 7th meeting of the EU-Albania Subcommittee on "Economic Affairs, Finance and Statistics". The meeting was attended by 13 representatives from different institutions. In this event ALSAI was represented by the Secretary General, Mrs. Luljeta Nano and the Head of Department of Law Enforcement and Control Standards Mr. Ermal Yzeiraj.

In this meeting ALSAI presented a summary on the fulfillment of the VIth pillar of the Strategic Public Finance Management, "External Audit of Public Finance" on the following issues:

1. Progress of the institutional development after the adoption of the new Law 154/2014 "On the organization and functioning of the Supreme State Control".

2. Audit results during 2015 following the implementation of the recommendations.

3. The role of SAI in the fight against fraud and corruption and the current situation on the cases reported at the Prosecutor General.

During the presentation the emphasis was placed on the establishment of the working groups and preparing the finalization of certain basic documents of ALSAI activity during 2015, namely:

Review of the 2013-2017 Institutional Development Strategy for the period approved by the Decree no. 42, dated 31.03.2015 of the Chairman.

Development of the Strategy on the Auditing Standards Implementation prepared in the framework of the Agreement signed with EUROSAI, based on the IDI programme.

The strategic objectives located in the two documents above are also integrated in the VIth pillar of the

“Public Finance Management Strategy”.

ALSAI is fully engaged in fulfilling the activities foreseen in the VIth pillar of the Matrix for the period 2015-2017 set under the Budgetary Support Programme of the EU, according to the Strategy of Public Finance Management (PFM) 2014-2020.

In this context referred to the activities foreseen for 2015, 8.1 indicator "Preparation and approval of Handbooks on Financial and Compliance Audit" representatives of the Subcommittee were informed that these manuals are completed and have been previously approved by the Chairman of ALSAI and will soon be forwarded to the European Delegation and DG Budget. The whole process of the implementation of the Handbooks will be followed by intensive training activities.

ALSAI held also a presentation on the progress in terms of changing the organizational structure of the SAI such as the establishment of the Department of Audit Policies,

the establishment of the Department of IT Audit, etc.

Other issues of the presentation were also the preparation of the Code of Ethics, the drafting and adoption of the internal regulation of the activity, the process of "Peer Review" from the Austrian Court of Audit (ACA), training conducted and the index of 22 days per person, drafting and publication of the Performance Audit manuals, IT Audit manuals, etc.

Regarding the role of ALSAI in the fight against corruption Mr. Ermal Yzeiraj highlighted three main issues:

- Failure to implement the ALSAI recommendations especially in terms of "dismissal" of senior officials for which ALSAI has submitted to the prosecution concrete criminal offenses.
- The tendency of some political factors to set important audits as political audits, such as the one performed in the Ministry of Energy on the issue of CEZ.

- Failure of implementing recommendations regarding the drafting of a special law "On the material responsibility of senior public officials."

At the end of the session the representatives of the Subcommittee expressed their evaluation for the work and progress made in fulfilling ALSAI's strategic objectives.

The Audit Departments conduct the annual performance analysis for 2015

ALSAI organized in different cities of the country the annual analysis of its departments based on ISSAI 1 of the Lima Declaration, Article 16 of its "Report to the Parliament and the general public", the ISSAI 12 "values and benefits of SAIs, to make a difference in the lives of citizens" and ISSAI 20 "principles of transparency and accountability".

The annual analysis was focused on the "performance and impact of the audit activity during 2015".

The Audit Department on the Revenue of the State Budget held their performance analysis December 18-19, 2015, in Shkodra at the Public University "Luigj Gurakuqi"

The analysis was organized in the form of a workshop which was attended by representatives of academic field Mr. Gwzim Puka, Dean of the University, Prof. Erieta Troshani, Dean of the Faculty of Economics, Mrs. Brilanda Bushati, Director of the Economics Department at the Faculty, as well as representatives of local media, university professors and students.

The annual analysis highlighted the achievements, shortcomings and expectations for the future 2016.

A special attention was paid to the commencement of audits in the field of taxation after the adoption of the new Law, which is in full compliance with the international standards of the Supreme Audit Institutions and leads to new horizons for the highest institution of audit in Albania.

The targets for the future are:

Use of IT tools in the risk assessment IT audit: Access to the database/ASYCUDA/DATECH/IDE; strengthening the audit capacity, etc.

Department of Foreign Investmens, Public Societies and Enviromental Protection held their performance analysis on December 18, 2015

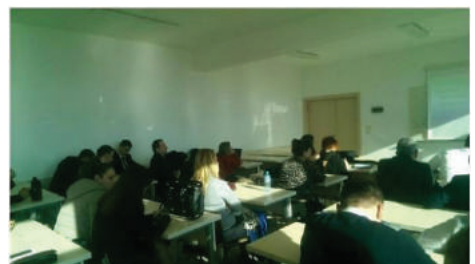
The event was held in the "Ismail Qemali" Public University of Vlora

and was conducted in the form of an exchange of experiences on best practices of audits.

This event was attended by the Dean of the Faculty of Economics Mrs. Evelina Bazini and members of academic staff, students, etc..

Besides the auditors presentations the workshop focused on the performance of the department and the activity was associated also with the interaction of professors and students of the public university.

The workshop identified the best audit results, the gaps of the audit

work, and gave opinions to improve the work in the future.

The workshop started with a summary on the audit work for 2015 by the Head of the Department and it was after welcomed with a speech of the Dean of the Faculty of Economics which stressed the importance of developing this kind of activity in academic circles because it brings a combination of experience with theoretical and practical knowledge.

The activity continued with the presentations of the audit work carried out in several different subjects and concluded with the determination of the main objectives of the department and the challenges for 2016.

Department of Central Budget, Supreme Public Administration, Financial Controll and Internal Audit, held their performance analysis on December 19, in the "Ismail Qemali" Public University of Vlora

This event was attended by the University Rector Prof. Dr. Albert

Qarri who highlighted and praised ALSAI's new vision of the recent years in seeking collaboration with the academic world.

The workshop addressed the annual performance of this audit department activity and the impact regarding recommendations addressed and their implementation.

This Department has audited and addressed important issues and aspects of the economy such as the Public Finance Management; Energy Sector Management as one of the most neuralgic issues in the economy by identifying and addressing the very important recommendations and direct impact on good management of assets and national assets; Management of public funds for Public safety and security, etc.

Despite the achievements so far this department will insist on increasing the number of financial audits mainly in the "Certification of Financial Statements", the IT audits as well as new recruitments with high integrity and professionalism.

Department of Performance Audit held their activity analysis on December 22, 2015 at the Polytechnic University in Tirana which addressed the important issues of development of this innovative audit not only for ALSAI but the whole public administration. In this activity there were presented and discussed ideas on the quality and number of audits conducted over the years, highlighting the progressive growth of this audit in the period 2012-2015. There were discussed also issues of

methodology, audit, building the pyramid of questions, focusing on the risk of public activity, audit techniques and reporting of information, increasing the influence on the Parliament etc.

Members of the department proposed the findings, conclusions and recommendations of the most highlighted audits carried out in 2015.

The participants discussed ideas for improving the work processes, the use of informal and formal channels of communication to urbanize this new type of audit in the entire public administration,

and ways of increasing and improving training events to professionalize further the departmental capacity.

The workshop was welcomed by the lecturers and professors of the Polytechnic University, journalists, experts from various fields, members of non-governmental organizations, etc. It is worth mentioning also the discussion of Mr. Sazan Guri who raised valuable ideas for potential audits over the next year, and also expressed his considerations for the work of the department.

During the last session of the workshop there were discussed plans and objectives for the future challenges and further enhancing the professional profile of the department internally and externally.

The Department on the Local Government, Territory Control and Assets Administration held their performance analysis on December 23, at the “Aleksandër Xhuvani” University in Elbasan.

This workshop was attended by the Rector of the University Proff. Dr. Liman Varoshi, students, profferors, rapresentatives form the local government, Heads of Municipalitys, deputys of the region of Elbasan ect.

This activity aimed to evaluate the key work indicators in function of the strategic objectives of the institution.

After the auditors presentations the workshop continued with free discussions with the auditors. The workshop was organized in the spirit of debate and discussions between participants and there were questions and discussions in

particular on the methods of audit, specific questions on how to implement the recommendations of the SAI, the timing and effectiveness of their implementation etc.

The main discussions were on the problems in public procurement procedures, asset management, inventory, and documentation in the new municipalities. The audience also proposed the audidees for 2016.

The presentations, discussions on the findings and conclusions, and the presence of professors and students, giving their independent opinion were considered an innovative way of developing the analysis of the activity of this department. All these events were attended also by Heads of other

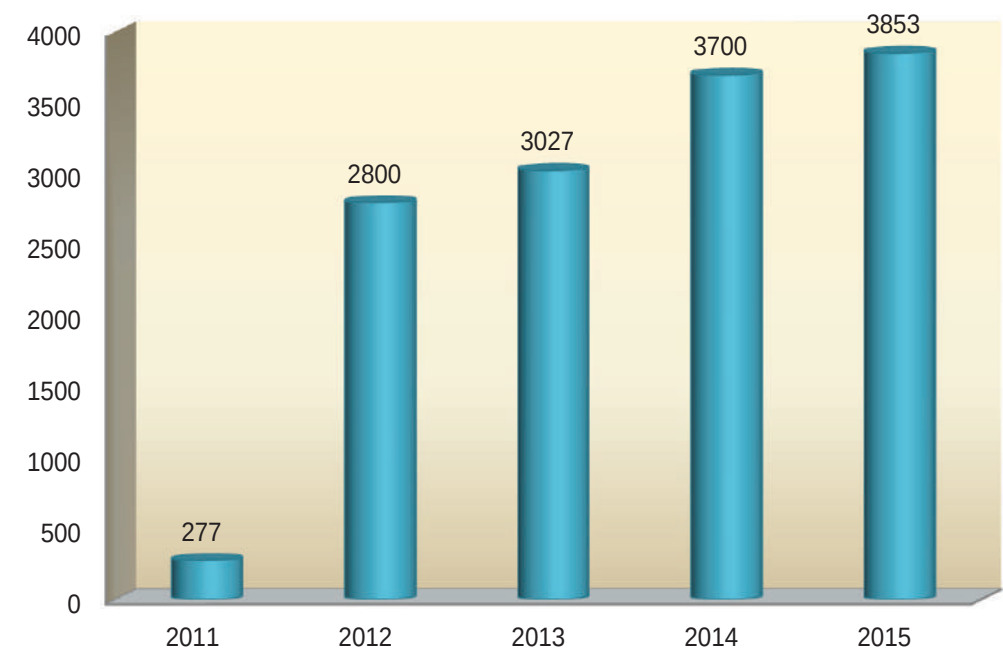
Departments of ALSAI and also representatives from the media.

ALSAI staff trainings

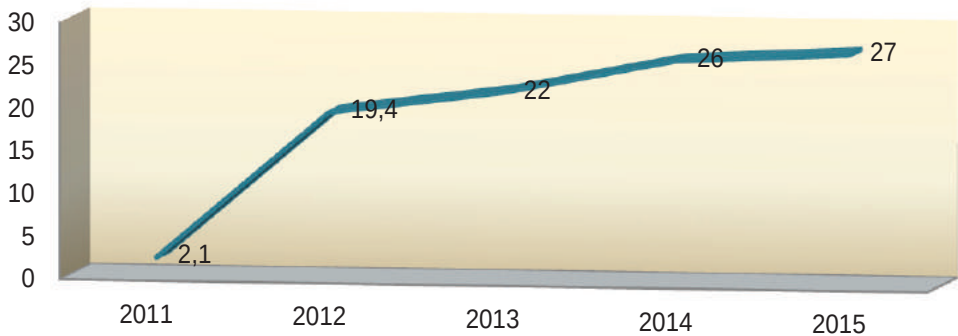
Staff training and their continuous professional development is a necessity for institutional development and a priority for ALSAI which has enreached a number of 27 days/training/auditor this year.

A special importance is given to the organization of special trainings for the new staff. These trainings enabled an indicator of 30 days of training/person for the newly recruited staff.

In implementing the Strategy of Development for the period 2015-2017, the policy of developing audit capacity for 2015 is translated into 3853 days of training, of which 2899 were conducted by ALSAI and 954 training days out the institution. The evolution of the training days in the last five years (2011-2015) is presented in the following chart:

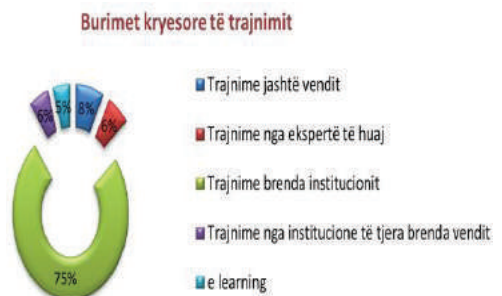
The chart below shows the important progress that has been achieved regarding the participation in these training events:

During 2015, the whole staff has been trained. The training events include all levels of management and are based on the needs drawn from discussions with directors of departments and head auditors.

Based on the exchange of experiences and cooperation with colleagues and regional groups during 2015 we have benefited from a variety of information sources. The main sources outside the institution were the training events from foreign experts from other institutions within the country, trainings and seminars

abroad in cooperation with similar institutions, etc ,.

In order to benefit and share knowledge the training events were organized outside and inside the institution. Trainings abroad were organized in conjunction with the corresponding SAI or other international institutions that provide training in the field of

auditing. During September-December 2015 we can highlight:

- Training event for junior auditors from the French Court of Auditors on September 7-11, in which auditors from ALSAI participated for the second time. This event was attended by Mrs. Xhuljeta Çelaj and Mrs. Melina Kabo;
- Seminar on "Budget planning and execution by Municipalities", on October 6-7 at the Polish NIK. This event was attended by 15 SAIs, among which Mr. Bajram Lamaj, and Mr. Julian Adili from ALSAI;
- Seminar held by the Working Group of EUROSAI regarding the audit of funds allocated to disasters and catastrophes on the topic "Experience of development and possibilities of Supreme Audit Institutions to implement the ISSAI 5500" which took place on October 20-21, 2015 in Ankara. This event was attended by Mrs. Manjola Naco, Director General and Mrs. Eneida Mata auditor.
- Meeting of the 2nd group on IT audit: "Review of pilot audits on the Information Technology", held in Budapest on 7-11 September. This event was organized under the framework of the Initiative for the Development of INTOSAI (IDI) and was attended by Mr. Kozma Kondakciu, Mrs. Armanda Begaj and Mrs. Lolita Baholli;
- Workshop on "Planning and managing changes in the organization", held in November 17-19, at the Center for Excellence in Finance, CEF, Ljubljana. The event was attended by four of the Audit Directors of ALSAI namely: Mr. Bexhet Zeqiri, Mr. Artur Hasanbelliu, Mr. Koço Sokoli and Mr. Rysisim Xhaja.
- Training at the Court of Accounts of the Republic of Turkey, in Ankara, on the topic "Public Audit". Held on November 16-20. The training was attended by: Mr. Gjovalin Preci Mr. Alfonc Gabili, Mr. Alexander Papadimitri, Mr. Shkëlqim Alushi, Mr. Altin Dinaj,

Mr. Vasil Vane, Mrs. Lolita Baholli, Mr. Pal Daci, Mr. Beqir Kuteli, Mrs. Emira Vojka, Mr. Altin Tafilaj, Mrs. Genta Brahja, Mr. Skender Hajdari, Mrs. Joniada Gocaj, Mr. Bledi Dervishaj, Mr. Rezart Golemaj, Mr. Aldo Kume, Mr. Ergys Dhami, Mr. Flavio Xhuveti, and Mrs. Shpresa Lushaj;

- The workshop on the “Open Data”, held in Amsterdam, Netherlands on November 26-27. This event was attended by Mrs. Alma Shehu, Mrs. Armanda Begaj and Mrs. Amantja Patozi.
- Study visit to the Spanish Court of Auditors, on November 30 to December 2, 2015. This event was attended by: Mr. Muhamet Kavaja, Mr. Alush Zaçe, Mrs. Aulona Jonuzi, Mrs. Edlira Sako, Mr. Bedri Çoku and Mr. Fatmir Zilja.
- Study visit to the Supreme Audit Office of Poland (NIK) on December 7-11, 2015. This event was represented by the Head Auditors Mrs. Yilka Pulashi and Mr. Vullnet Karafilaj and the auditors Mr. Genc Koka, Mrs.

Elida Kocani, Mrs. Erieta Këlliçi, Mrs. Elira Elezi, Mrs. Arminda Bushi, Mr. Kristaq Gjurgjaj, Mr. Orgest Levani, Mr. Besim Bileri, Mrs. Mimoza Bedini, Mr. Qemal Shehu, Mr. Josif Lile, Mr. Alexander Papadimitri, Mr. Piro Imeraj, Mr. Pëllumb Beqiraj, Mr. Përparim Gjuzi, Mr. Luan Kuka, Mrs. Eni Kabashi, Mr. Halil Isufi, Mr. Vladimir Rizvani, Mrs. Vjollca Selmani, Mrs. Elfrida Agolli and Mrs. Alketa Kalleshi .

- Training on "Performance Audit" held in Luxembourg at the European Court of Auditors, on December 7 to 10, 2015. This event was attended by Mrs. Blerina Kërçuku, Mr. Andi Buzo and the external expert Mr. Sazan Guri.
- Study visit at the Austrian Court of Audit (ACA), on December 9-10, 2015. This event was attended by the Director of the Performance Audit Department, Mr. Rinald Muca, the head auditor Mr. Gjovalin Preci, and the auditors Mr. Artan Topjana,

- Mr. Anestis Gjika, Mrs. Alma Shehu and Mrs. Amantja Patozi.
- Study visit to the Office of the Auditor General of Kosovo on December 14-15, 2015. This event was represented by the Director General Mrs. Manjola Naço, Head of Department Mr. Bajram Lamaj, Head auditor Mr. Niko Nako and the auditors Mr. Abdulla Duka, Mr. Agim Mandri, Mr. Albert Thoma, Mr. Aqif Klosi, Mr. Artan Mirashi, Mr. Bashkim Shehu, Mrs. Brunilda Zeneli, Mr. Dritan Kore, Mr. Fadil Dekovi, Mr. Gentian Leva, Mrs. Irma Shkupi, Mrs. Mimoza Lloji, Mr. Mirosh Bogdo, Mr. Pjeter Beleshi, Mr. Raimond Koçi, Mrs. Selime Bregu and Mr. Vasillaq Peçi.
 - Study visit to the SAI of Macedonia on December 23-24, 2015. This event was represented by the Head auditor Mr. Muhamet Kavaja and the auditors Mr. Selfo Zeneli, Mrs. Selime Bregu, Mrs. Mimoza Bedini, Mrs. Arminda Bushi, Mr. Benard Haka, Mr. Benet Koka, Mr. Berti Meçaj,

Mrs. Elira Elezi, Mrs. Eni Kabashi, Mr. Flavio Xhuveli, Mr. Ildir Dervishi, Mrs. Jorida Zhegu, Mrs. Gentiana Sinojmeri and Mrs. Sabina Gjinishi.

Translated by: Redina Karapici, Auditor

Audit Department of Investments and Foreign Funded Projects, Public Enterprise

Court of Auditors in Luxembourg

Former Chamber of Auditors was established as an independent institution, by a Royal Decree in 1840. Recent Court of Auditors was created in 1999.

Legal Basis

The Court is organized and functions in accordance with Article 105 of the Constitution, as well as the amended provisions on 8 July 1999. The Court is composed of 5 members, president, vice president and 3 members. The Grand Duke appoints the members of the Court from a list of candidates submitted by the Parliament, who shall hold office for six years and may be reappointed. The President directs the meetings and has a casting vote in case of a split decision.

Scope of Audit

The Court of Auditors controls the financial management and administration of state services. It is also entitled to examine the other public bodies if they are not subject to a financial audit of another system, provided by the legislation. The court can control, also the use of public funds given for a specific purpose of public sector legal entities and individuals and legal entities in the private sector.

Audit Objective

Besides the legality and regularity of the use of public funds, the Court of Auditors as an external auditor, examines the issues of sound financial management of public funds. Therefore, the Court of Accounts controls the use with economy, effectiveness

and efficiency of public funds, but without making any judgment on the appropriateness of expenditures.

Audit Process

Court decides on its own initiative for the audits to be undertaken. Any document or information deemed necessary for the performance of its duties must be submitted to the Court of Auditors at the request of this latter. The Court shall take all measures to guarantee the confidentiality of its investigations. Audit procedures include the exchange of correspondence with the audited body. The court shall notify the audit findings, so that the latter can submit his comments within a period assigned by the court.

Reports and Opinions

According to the law, the Court must report annually on the state's financial performance for the previous year. Also, the Court may submit at any time, either at the request of Parliament or on its own initiative, findings and recommendations on specific areas of financial management. All these reports are transmitted to Parliament.

Upon the request of Parliament, the Court of Auditors may express its opinion on draft legislation, which has

a significant impact on financial on public funds, and the management of the budget and proposals for legislation relating to the accounting system of the state and other authorities in the public sector.

Staff

The Court of Auditors has a staff of 35 people, but it may require external experts, who work under the responsibility of the court.

Financial resources

Each year, the state budget designs a provision for the operation of the Court on the basis of its estimates. This agreement ensures the independence of the Court by the executive power. Moreover, the Court's accounts are approved annually by the Assembly. In the Court's activity report for 2014, the approved budget was in the amount of 4.2 million euros, of which 3.85 million were personnel expenses. The court run since 2005 by Mr. Marc Gengler, who worked from 2000-2005 in this Court as an adviser. Mr. Gengler graduated in law, from the city of Marseille in France.

National Audit Office of Malta

Functions and powers of the Auditor General and the NAO's role, are defined in Article 108 of the Constitution of Malta and Act 1997 of the National Audit Office. The constitution and law allows Auditor General to audit the accounts of all government departments and offices of Malta, as well as any public or other bodies dealing with the management, maintenance or use of the Maltese government funds. Also, the law provides for an audit of the performance of these units, as well as any company or other entity, in which the government owns more than 50% of the shares.

The audit competences of the NAO:

At central level: NAO has the authority to audit the accounts of all departments

and offices of the central government and to examine whether they have used the funds and resources available to them with economy, effectiveness and efficiency.

At the local level: Local Government Audit is included in the mandate of the Auditor General, as described in the legislation governing local government.

Public authorities: The mandate includes the audit of public authorities and corporations, as well as any public or other bodies dealing with the management, maintenance or use of the Maltese government funds and in which the government owns more than 50% of the shares.

Private entities: NAO has the authority to investigate the government aid

received from non-governmental organizations.

Vision

Ensuring professional services to the parliament, government and taxpayers and be the agent of change for the improvement of the public sector.

Mission

To help promote accountability and good government practices.

The mandate of the Auditor General

Under Article 108 of the Constitution, the audit mandate requires comprehensive audits of annual financial and compliance to all government bodies and other public entities. The audit mandate is intended to provide a general opinion, if the accounting and financial transactions of government are carried out.

Law on NAO and Auditor General and the order no.120 on House of Representatives of the audit mandate also extends coverage investigative powers and independent consulting, in consideration of any financial issues regarding the use of public funds, and performance measures for the use of public funds.

These audits are carried out with NAO's initiative, at the request of Parliament or

the Minister of Finance. Law on Local Councils also established special obligations and responsibilities for the Auditor General and the National Audit Office, in connection with the appointment auditors of Local Councils and their work.

The challenges faced by NAO

Recasting and strengthening of the state audit function has been of particular importance for Malta's membership of the European Union on May 1, 2004. Membership has the obligation to ensure that EU funds are transferred to/from Malta are controlled in an appropriate manner. The main function of state auditing is to promote accountability and best practices in public services and in government activities by providing independent and objective analysis, and certainly inform Parliament that public funds are used appropriately. Consequently, one of the main challenges faced by NAO is to constantly ensure that it has the best professional staff and skilled to enable the implementation of tasks set by the constitution and law. This program requires a carefully planned recruitment, as well as providing ongoing training opportunities, organized within and outside the NAO

to ensure that staff can continuously improve professional competencies and skills. The challenges faced by National Audit Office of Malta in its efforts to adequately fulfill its constitutional mandate, should be viewed in the context of the need to constantly renew governing institutions of Malta, improve public services and the stabilization of public finances (to adapt to the globalized economic environment) and to supervise the use of EU funding with economy, effectiveness and efficiency. National Audit Office has a key role in

achieving the strategic objectives of the country and ensuring the sustainable development of the country.

International relations

NAO gives due importance to international relations, especially with other Supreme Audit Institutions. NAO participates in various international working groups of EUROSAI and INTOSAI.

Here we can mention the 13-th meeting of the Working Group of EUROSAI/WGEA for "Auditing industrial waste and chemicals, and the impact of

interest groups" which was held in Malta on 5 until October 8, 2015, where the Albanian Supreme Audit Institute was represented by Mrs. Yllka Pulashi,

Lead Auditor Mrs. Emira Vojka, First Auditor and Mrs. Arminda Bushi, Lawyer.

[Additional information: The Constitution of Malta](#)

Article 108.

There shall be an Auditor General whose office shall be a public office that will function as provided in the following provisions of this article.

The Auditor General shall be an officer of the House of Representatives and appointed by the President. It operates in accordance with a resolution of the House of Representatives supported by the votes of not less than two thirds of all members of the House, provided that when a person who is not a member of the House of Representatives is elected to be the President of House of Representatives, he would not be treated as a member of the House for the purpose of creating majority required by this section.

The Auditor - General shall hold the post for a period of five years from the date of his appointment and shall be eligible for reappointment for a further period of five years.

National Audit Office of Lithuania

Since its creation in 1919 the National Audit Office of Lithuania, has had 14 General Auditors. The National Audit Office of Lithuania is currently headed by the Auditor General, Dr. Arunas Dulkys.

Dr. Arunas Dulkys was appointed Auditor General of the Republic of Lithuania on 15 April 2015, decision of the Lithuanian Parliament on the recommendation of the President of the Republic of Lithuania for a term of five years. The mandate of the Auditor General is defined in the Law on the National Audit Office.

VISION

The main challenge of the National Audit Office is to be a competent institution, independent and trusted.

Mision

To promote efficient management of public property.

Strategic Goal

To promote accountability in the public sector as results-oriented management and public needs, as well as progress in financial management and control systems.

Implementation of the Strategic Goal

Due to the different tasks set for public audit, different products and the expected results, the strategic goal of the National Audit Office of Lithuania (NAOL) is divided into five targets:

Strengthening parliamentary control in the field of public accounts and revenue;

-
1. Promoting transparent and effective management, the use of European Union financial assistance and the protection of the financial interests of the European Union;
 2. Promoting the use of advanced management systems and financial control in public sector;
 3. Encouraging results-oriented management in public administration;
 4. Promotion of advanced management practices and control information technology and information systems in the public sector.

In this framework, the Albanian Supreme Audit Institute has participated in the seminar organized by the Working Group on Information Technology Audit of INTOSAI, which was held in Vilnius, Lithuania on 22-24 April 2013. The main theme of Performance Audit Workshop was "The Role of Supreme Audit Institutions (SAI) to promote the efficiency of IT management in the Public Sector". The seminar was attended by about 100 participants from 48 countries from around the world. The Albanian Supreme Audit Institute was represented at the event by Mr. Kozma Kondakciu and Mr. Hektor Kosova.

Values

Evaluation of independent and professional work, and fair working in groups. Auditors relationship with audited entities based on respect and ethics.

International Cooperation

National Audit Office of Lithuania is a member of the International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) since 1992 and is part of the working groups of INTOSAI and EUROSAI.

Also, on 28-29 October 2014, in Vilnius, Lithuania, it was held the international meeting of European Supreme Audit Institutions, who addressed the topic: "Audit Compliance: Compliance Audit Guidelines (ISAAI 400 and 4000-4999) and application of best practices. "

The event was attended by more than 60 participants and the Albanian Supreme Audit Institute was represented by Mr. Koço Sokoli, Mr. Fatmir Iljazi and Mr. Andi Buzo.

Additional Information

Excerpts from the constitution of the Republic of Lithuania

Approved by the citizens of the Republic of Lithuania in the referendum held on 25 October 1992.

CHAPTER XII

State Control

Article 133

Competencies and the system of the State Control are defined by law. State control is governed by the State Auditor, who is appointed for a five-year term by Parliament, following the proposal of the President of the

Republic. Taking over the function, the State Controller takes the oath. The oath is determined by law.

Article 134

State Control supervises the legality of the use of state property and the implementation of the State Budget.

State Controller shall submit to the Parliament a report on the conclusion of the annual implementation of the state budget.

Seria : botime KLSH - 03/2016/54

Web-site: www.klsh.org.al, E-mail: klsh@klsh.org.al

Shtëpia Botuese
typshkronja **ILAR**[®]

Kontrolli i Lartë i Shtetit
Bulevardi " Dëshmorët e Kombit", nr. 3,
Tiranë Tel./ Fax. 04/ 228485, Tel. 04/ 251267